ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ
Γ΄

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

ΙΕΡΟΝ ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟΝ
«ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ»
ΣΟΥΡΩΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
2001

57006 Βασιλικὰ Θεσσαλονίκης
Τηλ. 23960 41320, fax 23960 41594

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ μακαριστὸς Γέροντας Παΐσιος, βλέποντας ὅτι στὶς μέρες μας «ἡ ἁμαρτία ἔγινε μόδα», τόνιζε ἰδιαίτερα τὴν ἀνάγκη τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως, ὅπως φαίνεται καὶ στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ Β΄ τόμου. «Μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση, μᾶς ἔλεγε, χρειάζεται πάνω ἀπὸ ὅλα σήμερα, γιὰ νὰ κοποῦν τὰ δικαιώματα, ποὺ ἔδωσαν οἱ ἄνθρωποι στὸν διάβολο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἁλωνίζη τὸν κόσμο».

Πολλοὶ ὁδηγήθηκαν μὲ τὴν βοήθειά του γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, ἄλλαξαν ζωή, ἀγωνίζονται ὡς φιλότιμα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ζοῦν ἀπὸ τώρα τὸν Παράδεισο. «Πάντως οἱ ἄνθρωποι, μᾶς ἔλεγε μὲ χαρὰ ὁ Γέροντας, εἶναι πολὺ καλοί. Ποτὲ δὲν μοῦ συνέβη νὰ πῶ σὲ κάποιον νὰ πάη νὰ ἐξομολογηθῆ, καὶ νὰ μὴν τὸ κάνη». Βέβαια σὲ αὐτὸ συντελοῦσε καὶ ἡ μεγάλη του ἀγάπη, ποὺ ἀλλοίωνε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὁποῖο ἐπικοινωνοῦσε καὶ τὴν μετέτρεπε ἀπὸ ἄγονη γῆ σὲ καλλιεργήσιμη.

Στὸν παρόντα Γ΄ τόμο, ὁ ὁποῖος ἐκδίδεται μὲ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν εὐλογία τοῦ νέου Ποιμενάρχου μας, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ.κ. Νικοδήμου, συμπεριλαμβάνονται θέματα ποὺ μποροῦν νὰ βοηθήσουν τὸν ταλαιπωρούμενο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπο νὰ ἀποκτήση τὴν καλὴ ἀνησυχία καὶ νὰ ἀγωνισθῆ πνευματικά, ὥστε νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμά της. Ζώντας τὴν μετάνοια θὰ μπορέση νὰ ἀπεκδυθῆ τὸν παλαιό του ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος, ὅπως λέει κάπου ὁ Γέροντας, εἶναι «ἕνας κακὸς ἐνοικιαστὴς μέσα μας καί, γιὰ νὰ φύγη, πρέπει νὰ γκρεμίσουμε τὸ σπίτι καὶ νὰ ἀρχίσουμε νὰ χτίζουμε τὴν νέα οἰκοδομή, τὸν καινὸ ἄνθρωπο».

Ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας κατὰ τοὺς Πατέρες εἶναι ὁ κακὸς λογισμός. Γι᾽ αὐτὸ στὸ πρῶτο μέρος αὐτοῦ τοῦ τόμου συμπεριλήφθηκαν κατ᾽ ἐπιλογὴ μερικὰ ἀπὸ ὅσα μᾶς εἶπε ὁ Γέροντας σχετικὰ μὲ τοὺς λογισμούς. «Οἱ λογισμοί, ἔλεγε, δείχνουν τὴν πνευματική μας κατάσταση».Ὁ καλὸς λογισμὸς ἔχει μεγάλη δύναμη· ἀλλοιώνει πνευματικὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἀντίθετα ὁ κακὸς λογισμὸς τὸν βασανίζει. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος διώχνη τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ καλλιεργῆ τοὺς καλούς, ἐξαγνίζονται ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά του καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα του.

Τὸ δεύτερο μέρος ἀναφέρεται στὴν μεγάλη εὐλογία ποὺ δέχεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεό, ὅταν ἀδικῆται καὶ ἀντιμετωπίζη τὴν ἀδικία πνευματικά. Τὴν ἀλήθεια αὐτὴν τὴν ἀγνοοῦν ἀκόμη καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι· δικαιώνουν τὸν ἑαυτό τους καὶ φθάνουν «νὰ κάνουν δικό τους εὐαγγέλιο». Ἔτσι ἀπομονώνονται ἀπὸ τὸν Θεό, γιατὶ ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴν πνευματικὴ ζωή. Ἂν θέλουμε νὰ συγγενέψουμε μὲ τὸν Χριστό, πρέπει νὰ ἀποκτήσουμε τὴν θεία δικαιοσύνη, ποὺ «ἔχει μέσα της φιλότιμο, ἀρχοντιά, θυσία».

Τὸ τρίτο μέρος ἀναφέρεται στὴν ἁμαρτία, ἡ ὁποία κάνει κόλαση τὴν ἐπίγεια ζωή, ποὺ μὲ τὸν πνευματικὸ ἀγώνα μπορεῖ νὰ γίνη παράδεισος. Ἂν θέλη ὁ ἄνθρωπος «νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας», πρέπει νὰ μελετᾶ τὴν συνείδησή του, «τὸν πρῶτο θεῖο νόμο» ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, καὶ ταπεινὰ νὰ ἀναγνωρίζη τὰ σφάλματά του. Ἔτσι θὰ ὁδηγηθῆ στὴν μετάνοια, ἡ ὁποία εἶναι «ἕνα ἐργόχειρο ποὺ δὲν τελειώνει ποτὲ» καὶ φέρνει στὴν ψυχὴ τὴν θεία παρηγοριά.

Στὸ τέταρτο μέρος ἐπισημαίνεται πὼς οἱ δυνάμεις τοῦ σκότους, οἱ ὁποῖες ἐνεργοῦν μὲ τὰ ὄργανά τους, τοὺς μάγους, τοὺς πλανεμένους κ.λπ., ἐνῶ αὐτὲς καθαυτὲς εἶναι ἀνίσχυρες, γίνονται ἰσχυρές, ὅταν ὁ ἄνθρωπος τοὺς δώση δικαιώματα μὲ κάποια σοβαρὴ ἁμαρτία, ὁπότε καὶ δέχεται δαιμονικὴ ἐπήρεια. Γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτήν, πρέπει νὰ βρῆ σὲ τί ἔσφαλε, νὰ μετανοήση, νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ νὰ γίνη συνειδητὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

Τέλος, στὸ πέμπτο μέρος τονίζεται ὅτι τὸ Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ὅτι ὁ Χριστιανός, γιὰ νὰ πορεύεται μὲ ἀσφάλεια στὴν πνευματικὴ ζωή, χρειάζεται νὰ ἔχη πνευματικὸ ὁδηγό. Γίνεται σαφὴς διάκριση μεταξὺ τοῦ ἔργου τοῦ ψυχιάτρου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ πνευματικοῦ – τὰ ὁποῖα μερικὲς φορὲς στὶς μέρες μας συγχέονται – καὶ ἀναφέρονται ἐμπειρίες τοῦ Γέροντα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἐργασία ποὺ ὁ ἴδιος ἔκανε στὶς ψυχές.

Ὁ Γέροντας, ὅπως πάντοτε, ἀπαντάει σύντομα στὰ συγκεκριμένα ἐρωτήματα ποὺ τοῦ ὑποβάλλονται, χωρὶς νὰ κάνη συστηματικὴ ἀνάλυση τῶν θεμάτων καὶ χωρὶς νὰ ἐξαντλῆ τὸ θέμα στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται. Στόχο ἔχει νὰ βοηθήση τὴν ψυχὴ νὰ σωθῆ· «γιὰ μένα, ἔλεγε, παρηγοριὰ καὶ χαρὰ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς». Μιλάει ἀνάλογα μὲ αὐτὸ ποὺ διακρίνει ὅτι μπορεῖ νὰ βοηθήση τὴν συγκεκριμένη κάθε φορὰ ψυχὴ στὸν ἀγώνα της, δίνοντάς της τὴν «πνευματικὴ βιταμίνη» ποὺ τῆς χρειάζεται καὶ ἀναφέροντας συχνὰ κάποιο κατάλληλο παράδειγμα. Ὁ Γέροντας πίστευε ὅτι τὰ παραδείγματα βοηθοῦν πολύ. «Θέλω, ἔλεγε, νὰ γράψω – ἀλλὰ δὲν ἔχω χρόνο –, γιὰ μερικοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔζησαν τίμια, γιὰ μερικὲς κοπέλες καὶ ἀγόρια, καθὼς καὶ γιὰ μερικοὺς οἰκογενειάρχες ποὺ εἶχαν μία ἁγία ζωή. Μὲ τέτοια καλὰ παραδείγματα ἐλέγχονται ὅσοι ἔχουν κάνει μόδα τὴν ἁμαρτία. Μὲ τὸ νὰ ἐλέγχης τὸ κακό, συχνὰ δὲν βγαίνει τίποτε. Μὲ τὸ νὰ παρουσιάζης ὅμως τὸ καλό, ἐλέγχεται ἀπὸ μόνο του τὸ κακό».

Ἂν καὶ τὰ ἐρωτήματα, ὅπως εἶναι γνωστό, προέρχονται ἀπὸ μοναχὲς καὶ ὁ Γέροντας ἀπευθύνεται σὲ μοναχές, οἱ ἀπαντήσεις ἀφοροῦν καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἀγωνίζεται ἢ θέλει νὰ ἀγωνισθῆ τὸν «*καλὸν ἀγῶνα*». Γράφει χαρακτηριστικὰ σὲ κάποια ἐπιστολή του αὐτὸ ποὺ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐπισημαίνουν: «Οἱ ἐντολὲς εἶναι ἴδιες καὶ γιὰ τοὺς λαϊκοὺς καὶ γιὰ τοὺς μοναχούς, καὶ ὁ Παράδεισος ἕνας εἶναι». Ἄλλωστε συχνὰ διαπίστωνε ὅτι ὑπάρχουν λαϊκοὶ ποὺ ζοῦν πολὺ πνευματικὰ καὶ κάνουν λεπτὴ ἐργασία στὸν ἑαυτό τους.

Εὐχαριστοῦμε ὅσους δέχθηκαν μὲ προθυμία νὰ διαβάσουν τὰ χειρόγραφα τοῦ τόμου αὐτοῦ καὶ νὰ μᾶς ποῦν τὶς σκέψεις τους, ποὺ βοήθησαν στὴν ἀρτιώτερη παρουσίασή του.

Ἂς εὐχηθοῦμε νὰ ἐκπληρωθῆ ἡ εὐχὴ τοῦ Γέροντα: «Ὁ Καλὸς Θεὸς νὰ μᾶς φωτίζη καὶ νὰ μᾶς δίνη καλὴ μετάνοια, γιὰ νὰ ἀξιωθοῦμε ὅλοι τὸν Καλὸ Παράδεισο, ποὺ μᾶς ἑτοίμασε ὡς Φιλόστοργος Πατέρας». Ἀμήν.

11 Φεβρουαρίου 2001
Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου

Ἡ Καθηγουμένη τοῦ Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου
Φιλοθέη Μοναχὴ
καὶ αἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφαὶ

– Γέροντα, τὰ ζῷα πῶς καταλαβαίνουν τὴν καλωσύνη ἑνὸς ἀνθρώπου;

– Ἔχουν διαίσθηση καὶ καταλαβαίνουν, ἂν τὰ ἀγαπᾶς, ἂν τὰ πονᾶς. Τὰ ζῷα στὸν Παράδεισο αἰσθάνονταν τὴν εὐωδία τῆς Χάριτος καὶ ὑπηρετοῦσαν τὸν Ἀδάμ. Μετὰ τὴν παράβαση ἡ φύση συστενάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο. Νά, ὁ καημένος ὁ λαγὸς λ.χ. συνέχεια κοιτάζει φοβισμένος. Ἡ καρδιά του χτυπάει τὰκ-τὰκ-τάκ. Δὲν κοιμᾶται καθόλου ὁ φουκαρᾶς. Πόσο ὑποφέρει αὐτὸ τὸ ἀθῷο πλασματάκι ἐξ αἰτίας μας! Ὅταν ὅμως ἕνας ἄνθρωπος ἐπανέρχεται στὴν κατάσταση πρὸ τῆς πτώσεως, τὰ ζῷα τὸν πλησιάζουν ξανὰ χωρὶς φόβο.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ - Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν τὰ βλέπῃ ὅλα
μὲ καλοὺς λογισμούς, ἐξαγνίζεται
καὶ χαριτώνεται ἀπὸ τὸν Θεό.
Μὲ τοὺς ἀριστεροὺς λογισμοὺς κατακρίνει
καὶ ἀδικεῖ τοὺς ἄλλους,
ἐμποδίζει τὴν θεία Χάρη νὰ ἔρθῃ,
καὶ ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ τὸν ἁλωνίζει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ λογισμοὶ[1]

Ἡ δύναμη τοῦ καλοῦ λογισμοῦ

Γέροντα, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, στὸ Δ΄ βιβλίο τῶν Μακκαβαίων, ἀναφέρεται: «Ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς δὲν εἶναι ἐκριζωτὴς τῶν παθῶν, ἀλλὰ ἀνταγωνιστής»[2]. Τί σημαίνει;

– Κοίταξε νὰ δῇς: Τὰ πάθη εἶναι βαθιὰ ριζωμένα μέσα μας, ἀλλὰ ὁ εὐσεβής, ὁ καλός, λογισμὸς μᾶς βοηθάει νὰ μὴν ὑποδουλωνώμαστε σ᾽ αὐτά. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φέρνη ὅλο καλοὺς λογισμοὺς καὶ σταθεροποιήση μιὰ καλὴ κατάσταση, τὰ πάθη παύουν νὰ ἐνεργοῦν, ὁπότε εἶναι σὰν νὰ μὴν ὑπάρχουν. Δηλαδὴ ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς δὲν ξερριζώνει τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ πολεμάει καὶ μπορεῖ νὰ τὰ καταβάλη. Νομίζω, ὁ συγγραφεὺς περιγράφει τί μπόρεσαν νὰ ὑποφέρουν οἱ Ἅγιοι Ἑπτὰ Παῖδες, ἡ μητέρα τους Ἁγία Σολομονὴ καὶ ὁ διδάσκαλός τους Ἅγιος Ἐλεάζαρος, ἔχοντας εὐσεβεῖς λογισμούς[3], γιὰ νὰ δείξη ἀκριβῶς τὴν δύναμη τοῦ καλοῦ λογισμοῦ.

Ἕνας καλὸς λογισμὸς ἰσοδυναμεῖ μὲ μιὰ πολύωρη ἀγρυπνία! Ἔχει μεγάλη δύναμη. Ὅπως τώρα κάποια νέα ὅπλα σταματοῦν μὲ ἀκτίνες λέιζερ τὸν πύραυλο στὴν βάση του καὶ τὸν ἐμποδίζουν νὰ ἐκτοξευθῇ, ἔτσι καὶ οἱ καλοὶ λογισμοὶ προλαβαίνουν καὶ καθηλώνουν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς στὰ «ἀεροδρόμια» τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξεκινοῦν. Γι᾽ αὐτὸ προσπαθῆστε, ὅσο μπορεῖτε, πρὶν προλάβη ὁ πειρασμὸς νὰ σᾶς φυτέψη κακοὺς λογισμούς, νὰ φυτεύετε ἐσεῖς καλοὺς λογισμούς, γιὰ νὰ γίνη ἡ καρδιά σας ἀνθόκηπος καὶ νὰ συνοδεύεται ἡ προσευχή σας ἀπὸ τὴν θεία εὐωδία τῆς καρδιᾶς σας.

Ὅταν κανεὶς κρατᾶ ἔστω καὶ λίγο ἀριστερό, δηλαδὴ κακό, λογισμὸ γιὰ κάποιον, ὁποιαδήποτε ἄσκηση καὶ ἂν κάνη, νηστεία, ἀγρυπνία κ.λπ., πάει χαμένη. Σὲ τί θὰ τὸν βοηθήση ἡ ἄσκηση, ἂν δὲν ἀγωνίζεται παράλληλα νὰ μὴ δέχεται τοὺς κακοὺς λογισμούς; Γιατί νὰ μὴν ἀδειάση ἀπὸ τὸ πιθάρι πρῶτα ὅλο τὸ κατακάθι τοῦ λαδιοῦ, ποὺ εἶναι μόνο γιὰ σαπούνι, καὶ ὕστερα νὰ βάλη τὸ καλὸ λάδι, ἀλλὰ βάζει τὸ καλὸ μὲ τὸ ἄχρηστο καὶ τὸ μουρνταρεύει;

Ἕνας ἁγνός, καλός, λογισμὸς ἔχει μεγαλύτερη δύναμη ἀπὸ κάθε ἄσκηση. Κάποιος νέος λ.χ. πολεμεῖται ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ ἔχει ἀκάθαρτους λογισμοὺς καὶ κάνει ἀγρυπνίες, νηστεῖες, τριήμερα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτούς. Ἕνας ἁγνὸς λογισμὸς ὅμως ποὺ θὰ φέρη ἔχει μεγαλύτερη δύναμη καὶ ἀπὸ τὶς ἀγρυπνίες καὶ ἀπὸ τὶς νηστεῖες ποὺ κάνει καὶ τὸν βοηθάει πιὸ θετικά.

---

[1] Ἡ λέξη «λογισμὸς» στὴν ἀσκητικὴ γλῶσσα δηλώνει εἴτε μία ἁπλὴ σκέψη ποὺ περνάει ἀπὸ τὸν νοῦ, εἴτε μία κίνηση τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ καλὸ ἢ πρὸς τὸ κακό, εἴτε μία τάση καλὴ ἢ κακή, ἡ ὁποία ἔχει ἀποκτηθῇ μὲ τὴν συνεργασία τοῦ νοῦ, τῆς συνειδήσεως, τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως. Ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ προηγοῦνται κάθε πράξεως, γι᾽ αὐτὸ ὁ ἀγώνας κάθε πιστοῦ, ἀλλὰ κυρίως τοῦ μοναχοῦ, γιὰ νὰ εἶναι σωστός, πρέπει νὰ στρέφεται πρωταρχικὰ στὴν ἐξέταση τῶν λογισμῶν, ὥστε νὰ καλλιεργοῦνται οἱ καλοὶ καὶ νὰ ἀποβάλλωνται οἱ κακοί.

[2] Βλ. *Δ΄ Μακ.* 3, 5.

[3] Βλ. *Δ΄ Μακ.* 5, 1 κ.έ.

– Γέροντα, ὅταν λέτε «ἁγνὸς λογισμός», ἀναφέρεσθε μόνο σὲ εἰδικὰ θέματα ἢ καὶ σὲ γενικώτερα;

– Καὶ σὲ γενικώτερα. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν τὰ βλέπη ὅλα μὲ καλοὺς λογισμούς, ἐξαγνίζεται καὶ χαριτώνεται ἀπὸ τὸν Θεό. Μὲ τοὺς ἀριστεροὺς λογισμοὺς κατακρίνει καὶ ἀδικεῖ τοὺς ἄλλους, ἐμποδίζει τὴν θεία Χάρη νὰ ἔρθη, καὶ ἔρχεται ἔπειτα ὁ διάβολος καὶ τὸν ἁλωνίζει.

– Δηλαδή, Γέροντα, ἐπειδὴ κατακρίνει, δίνει δικαίωμα στὸν διάβολο νὰ τὸν ἁλωνίση;

– Ναί. Ὅλη ἡ βάση εἶναι ὁ καλὸς λογισμός. Αὐτὸ εἶναι ποὺ ἀνεβάζει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἀλλοιώνει πρὸς τὸ καλό. Πρέπει νὰ φθάση κανεὶς στὸ σημεῖο νὰ τὰ βλέπη ὅλα καθαρά. Εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Χριστός: «*Μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε*»[4]. Μετὰ φθάνει ὁ ἄνθρωπος σὲ μία κατάσταση ποὺ βλέπει τὰ πάντα μὲ τὰ πνευματικὰ μάτια· ὄχι μὲ τὰ ἀνθρώπινα. Ὅλα τὰ δικαιολογεῖ, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια.

Πρέπει νὰ προσέχουμε νὰ μὴ δεχώμαστε τὰ πονηρὰ τηλεγραφήματα τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μὴ μολύνουμε «*τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*»[5] καὶ ἀπομακρυνθῆ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σκοτισθοῦμε. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅταν δῆ τὴν καρδιά μας ἁγνή, ἔρχεται καὶ κατοικεῖ μέσα μας, γιατὶ ἀγαπάει τὴν ἁγνότητα – γι᾽ αὐτὸ καὶ παρουσιάσθηκε σὰν περιστέρι.

Ἡ μεγαλύτερη ἀρρώστια: οἱ ἀριστεροὶ λογισμοὶ

– Γέροντα, ἀγωνιῶ, ὅταν ἔχω νὰ τακτοποιήσω ἕνα πρόβλημα, καὶ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ.

– Σ᾽ ἐσένα τὸ βασικὸ πρόβλημα εἶναι οἱ πολλοὶ λογισμοί. Ἂν δὲν εἶχες αὐτοὺς τοὺς πολλοὺς λογισμούς, θὰ μποροῦσες νὰ ἀποδώσης πολὺ περισσότερα καὶ στὴν διακονία σου καὶ στὰ πνευματικά σου. Ἄκου ἕναν τρόπο, γιὰ νὰ ἀποφεύγης τοὺς πολλοὺς λογισμούς: Ὅταν σοῦ ἔρχεται στὸν νοῦ κάτι ποὺ πρόκειται π.χ. νὰ κάνης αὔριο, νὰ λὲς στὸν λογισμό σου: «Αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲν εἶναι γιὰ σήμερα· θὰ τὴν σκεφθῶ αὔριο». Ἐπίσης, ὅταν εἶναι νὰ ἀποφασίσης γιὰ κάτι, μὴν ταλαιπωρῆσαι μὲ τὴν σκέψη νὰ βρῆς τὸ καλύτερο καὶ ἀναβάλλεις συνέχεια. Διάλεξε κάτι καὶ προχώρα. Ἄφησε ἔπειτα τὸν Θεὸ νὰ φροντίση γιὰ τὰ παραπέρα. Προσπάθησε νὰ ἀποφεύγης τὴν σχολαστικότητα, γιὰ νὰ μὴ ζαλίζης τὸ μυαλό σου. Νὰ κάνης ὅ,τι μπορεῖς μὲ φιλότιμο καὶ νὰ κινῆσαι ἁπλὰ καὶ μὲ μεγάλη ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό. Τὸν ὑποχρεώνουμε, κατὰ κάποιον τρόπο, τὸν Θεὸ νὰ βοηθήση, ὅταν ἀναθέτουμε τὸ μέλλον καὶ τὶς ἐλπίδες μας σ᾽ Αὐτόν. Μὲ τοὺς πολλοὺς λογισμοὺς κι ἕνας ὑγιὴς ἄνθρωπος ἀχρηστεύεται. Ἕνας ποὺ πάσχει καὶ ὑποφέρει, εἶναι δικαιολογημένος, ἂν στενοχωριέται. Ἕνας ὅμως ποὺ ἔχει τὴν ὑγεία του καὶ ζαλίζεται καὶ ὑποφέρει ἀπὸ ἀριστεροὺς λογισμούς, αὐτὸς εἶναι γιὰ δέσιμο! Νὰ εἶναι μιὰ χαρὰ καὶ νὰ βασανίζεται μὲ τοὺς λογισμούς του!

Στὴν ἐποχή μας ἡ μεγαλύτερη ἀρρώστια εἶναι οἱ μάταιοι λογισμοὶ τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ ἔχουν ἐκτὸς ἀπὸ καλοὺς

---

[4] *Ἰω.* 7, 24.

[5] Βλ. *Α΄ Κορ.* 6, 19 καὶ 3, 16.

λογισμούς. Ταλαιπωροῦνται, γιατὶ δὲν ἀντιμετωπίζουν τὰ πράγματα πνευματικά. Π.χ. ξεκινάει κανεὶς νὰ πάη κάπου, παθαίνει μιὰ μικρὴ βλάβη ἡ μηχανὴ τοῦ αὐτοκινήτου του, καὶ καθυστερεῖ λίγο νὰ φθάση στὸν προορισμό του. Ἂν ἔχη καλὸ λογισμό, θὰ πῆ: «Φαίνεται, ὁ Καλὸς Θεὸς ἔφερε αὐτὸ τὸ ἐμπόδιο, γιατὶ ἴσως θὰ πάθαινα κάποιο ἀτύχημα, ἂν δὲν εἶχα αὐτὴν τὴν καθυστέρηση. Πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω, Θεέ μου, γι᾽ αὐτό;», καὶ δοξάζει τὸν Θεό. Ἐνῶ, ἂν δὲν ἔχη καλὸ λογισμό, δὲν θὰ ἀντιμετωπίση πνευματικὰ τὴν κατάσταση, θὰ τὰ βάλη μὲ τὸν Θεὸ καὶ θὰ βρίζη: «Νά, θὰ πήγαινα νωρίτερα, ἄργησα, τί ἀναποδιά! Καὶ Αὐτὸς ὁ Θεός...».

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δέχεται ὅ,τι τοῦ συμβαίνει μὲ δεξιὸ λογισμό, βοηθιέται. Ἐνῶ, ὅταν δουλεύη ἀριστερά, βασανίζεται, λειώνει, παλαβώνει. Μιὰ φορά, πρὶν ἀπὸ χρόνια, μπήκαμε σὲ ἕνα φορτηγὸ ποὺ εἶχε γιὰ καθίσματα κάτι σανίδες, γιὰ νὰ ἔρθουμε ἀπὸ τὴν Οὐρανούπολη στὴν Θεσσαλονίκη. Μέσα ἦταν ἄνω-κάτω· βαλίτσες, πορτοκάλια, ψάρια, βρώμικα καφάσια ἀπὸ ψάρια ποὺ τὰ ἐπέστρεφαν, παιδιὰ ἀπὸ τὴν Ἀθωνιάδα, ἄλλα καθιστά, ἄλλα ὄρθια, καλόγεροι, λαϊκοί... Ἕνας λαϊκὸς ἦρθε καὶ κάθησε δίπλα μου. Ἦταν καὶ χονδρὸς καί, ἐπειδὴ κάπως στρυμώχθηκε, ἔβαλε τὶς φωνές: «Τί κατάσταση εἶναι αὐτή!...». Πιὸ ἐκεῖ ἦταν ἕνας μοναχὸς πού, ὁ φουκαρᾶς, ἦταν κουκουλωμένος μέχρι ἐπάνω ἀπὸ τὰ καφάσια καὶ μόνον τὸ κεφάλι του εἶχε ἔξω. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως κουνιόταν τὸ φορτηγὸ – ὁ δρόμος ἦταν ἕνας καρρόδρομος χαλασμένος –, ἔπεφταν τὰ στοιβαγμένα καφάσια καὶ ὁ καημένος προσπαθοῦσε νὰ τὰ πετάη ἀριστερὰ-δεξιὰ μὲ τὰ χέρια του, γιὰ νὰ μὴν τὸν χτυπήσουν στὸ κεφάλι. Καὶ ὁ ἄλλος φώναζε, ἐπειδὴ καθόταν λίγο στρυμωχτά. «Δὲν βλέπεις, τοῦ λέω, ἐκεῖνος πῶς εἶναι, κι ἐσὺ φωνάζεις;». Ρωτάω καὶ τὸν μοναχό: «Πῶς τὰ περνᾶς, πάτερ;». Κι ἐκεῖνος χαμογελώντας μοῦ λέει: «Ἀπὸ τὴν κόλαση, Γέροντα, καλύτερα εἶναι ἐδῶ»! Ὁ ἕνας βασανιζόταν, ἂν καὶ καθόταν, καὶ ὁ ἄλλος χαιρόταν, παρόλο ποὺ τὰ καφάσια κόντευαν νὰ τὸν κουκουλώσουν. Καὶ εἴχαμε δυὸ ὧρες δρόμο· δὲν ἦταν καὶ κοντά. Ὁ νοῦς τοῦ λαϊκοῦ γύριζε στὴν ἄνεση ποὺ θὰ εἶχε, ἂν ταξίδευε μὲ λεωφορεῖο, καὶ πήγαινε νὰ σκάση, ἐνῶ ὁ μοναχὸς σκεφτόταν τὴν στενοχώρια ποὺ θὰ εἶχε, ἂν βρισκόταν στὴν κόλαση, καὶ ἔνιωθε χαρά. Σκέφθηκε: «Σὲ δυὸ ὧρες θὰ φθάσουμε καὶ θὰ κατεβοῦμε, ἐνῶ οἱ καημένοι στὴν κόλαση ταλαιπωροῦνται αἰώνια. Ὕστερα ἐκεῖ δὲν ἔχει καφάσια, κόσμο κ.λπ., ἀλλὰ εἶναι κόλαση. Δόξα Σοι ὁ Θεός, ἐδῶ εἶμαι καλύτερα».

– Ποῦ ὀφείλεται, Γέροντα, ἡ διαφορὰ ἐμπιστοσύνης λ.χ. δύο ὑποτακτικῶν πρὸς τὸν Γέροντά τους;

– Στὸν λογισμό. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη χαλασμένο λογισμὸ γιὰ ὁτιδήποτε καὶ γιὰ ὁποιονδήποτε. Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχη καλὸ λογισμὸ καὶ δὲν βγάζη τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὶς ἐνέργειές του – ἂν ἐνεργῆ δηλαδὴ μὲ ἰδιοτέλεια –, δὲν βοηθιέται οὔτε καὶ ἀπὸ ἕναν Ἅγιο. Ὄχι ἅγιο Γέροντα ἢ ἁγία Γερόντισσα νὰ ἔχη, ὄχι τὸν Ἅγιο Ἀντώνιο νὰ εἶχε Γέροντα, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους, δὲν μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ. Οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήση ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο, ἂν καὶ τὸ θέλη πολύ. Ὅταν κανεὶς ἀγαπάη τὸν ἑαυτό του, ἔχη δηλαδὴ φιλαυτία, ὅλα τὰ ἑρμηνεύει ὅπως τὰ ἀγαπάει ὁ ἑαυτός του. Καὶ βλέπεις, ἄλλοι τὰ ἑρμηνεύουν ἁμαρτωλά, ἄλλοι ὅπως τοὺς ἀναπαύει, καὶ σιγὰ-σιγὰ γίνονται φυσιολογικὲς αὐτὲς οἱ παράλογες ἑρμηνεῖες τους. Ὅπως καὶ ἂν φερθῆς, σκανδαλίζονται.

Εἶναι μερικοὶ πού, ἂν τοὺς προσέξῃς λίγο, ἂν τοὺς πῆς ἕναν καλὸ λόγο, πετοῦν. Ἂν δὲν τοὺς προσέξῃς, λυποῦνται πολύ, πιάνουν τὰ ἄκρα, ποὺ εἶναι τοῦ πειρασμοῦ. Βλέπουν λ.χ. μία κίνηση καὶ λένε: «ἄ! ἔτσι θὰ ἔγινε», καὶ ὕστερα καταλήγουν νὰ εἶναι σίγουροι ὅτι ἔτσι ἔγινε. Ἢ βλέπουν τὸν ἄλλον σοβαρὸ καὶ νομίζουν ὅτι κάτι ἔχει μαζί τους, ἐνῶ ὁ ἄλλος μπορεῖ νὰ εἶναι σοβαρός, γιατὶ τὸν ἀπασχολεῖ κάτι. Πρὸ ἡμερῶν ἦρθε καὶ σ᾿ ἐμένα κάποιος καὶ μοῦ εἶπε: «Γιατί παλιὰ μοῦ μιλοῦσε ὁ τάδε καὶ τώρα δὲν μοῦ μιλάει; Τοῦ εἶχα κάνει μιὰ παρατήρηση, μήπως γι᾿ αὐτό;». «Κοίταξε, τοῦ λέω, μπορεῖ νὰ σὲ εἶδε καὶ νὰ μὴ σὲ πρόσεξε ἢ εἶχε κανέναν ἄρρωστο καὶ εἶχε στὸν νοῦ του νὰ ψάξῃ γιὰ γιατρὸ ἢ νὰ βρῇ συνάλλαγμα, γιὰ νὰ πάῃ στὸ ἐξωτερικὸ κ.λπ.». Καὶ πράγματι ὁ ἄλλος εἶχε ἄρρωστο ἄνθρωπο, εἶχε ἕνα σωρὸ φροντίδες, καὶ αὐτὸς εἶχε τὴν ἀπαίτηση νὰ σταθῇ νὰ τοῦ μιλήσῃ καὶ ἔβαζε ἕνα σωρὸ λογισμούς.

Οἱ καλοὶ λογισμοὶ φέρνουν τὴν πνευματικὴ ὑγεία

– Γέροντα, ποιά εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀδύνατου λογισμοῦ;

– Τί ἐννοεῖς; Πρώτη φορὰ τὸ ἀκούω αὐτό.

– Εἴχατε πεῖ, τὸ νὰ βάλῃ κανεὶς ἀριστερὸ λογισμό, νὰ παρεξηγήσῃ μιὰ συμπεριφορά...

– Καὶ τὸ εἶπα ἀδύνατο λογισμὸ αὐτό;

– Θυμήθηκα ἐκεῖνον ποὺ ἤθελε νὰ μείνῃ κοντά σας ὡς ὑποτακτικὸς καὶ τοῦ εἴπατε: «Δὲν σὲ κρατῶ, γιατὶ ἔχεις ἀδύνατο λογισμό».

– Ὄχι, δὲν τὸ εἶπα ἔτσι. «Δὲν σὲ παίρνω, τοῦ εἶπα, γιὰ ὑποτακτικό, γιατὶ δὲν ἔχεις ὑγεία πνευματική». «Τί θὰ πῇ ὑγεία πνευματική;», μὲ ρωτάει. «Δὲν ἔχεις καλοὺς λογισμούς, τοῦ λέω. Σὰν ἄνθρωπος θὰ ἔχω τὰ κουσούρια μου, καὶ σὰν καλόγερος τόσα χρόνια θὰ ἔχω καὶ μερικὲς ἀρετές. Ἂν δὲν ἔχῃς καλὸ λογισμό, θὰ βλάπτεσαι καὶ ἀπὸ τὰ κουσούρια μου καὶ ἀπὸ τὶς ἀρετές μου». Γιὰ ἕνα μικρὸ παιδὶ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἔχει ἀδύνατο λογισμό, γιατὶ εἶναι ἀκόμη ἀνώριμο, ὄχι ὅμως γιὰ ἕναν μεγάλο.

– Ὅλοι οἱ μεγάλοι, Γέροντα, εἶναι ὥριμοι;

– Μερικοὶ ἀπὸ τὸ κεφάλι τους δὲν ὡριμάζουν. Ἄλλο, ἂν δὲν τοὺς κόβῃ. Ὅταν κάποιος δὲν κινῆται ἁπλά, ὁ λογισμός του πηγαίνει στὸ κακὸ καὶ ὅλα τὰ παίρνει στραβά. Αὐτὸς δὲν ἔχει ὑγεία πνευματικὴ καὶ δὲν βοηθιέται οὔτε ἀπὸ τὸ καλό· βασανίζεται καὶ μὲ τὸ καλό.

– Ἂν δοῦμε, Γέροντα, μιὰ ἀταξία, συμφέρει νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε ποιός τὴν ἔκανε;

– Ψάξε πρῶτα νὰ δῇς μήπως τὴν ἔκανες ἐσύ. Αὐτὸ εἶναι πιὸ καλό!

– Ὅταν ὅμως, Γέροντα, μοῦ δίνουν ἀφορμὲς οἱ ἄλλοι;

– Ἐσὺ πόσες ἀφορμὲς ἔδωσες; Ἂν τὸ σκεφθῇς αὐτό, θὰ καταλάβῃς ὅτι κάνεις λάθος ἀντιμετωπίζοντας ἔτσι τὰ πράγματα.

– Καὶ ὅταν λέμε: «αὐτὸ μᾶλλον θὰ τὸ ἔκανε ἡ τάδε ἀδελφή», εἶναι καὶ αὐτὸ ἀριστερὸς λογισμός;

– Εἶσαι σίγουρη πὼς τὸ ἔκανε αὐτὴ ἡ ἀδελφή;

– Ὄχι, ἀλλὰ ἐπειδὴ καὶ ἄλλη φορὰ ἔκανε κάτι ἀνάλογο.

– Πάλι ἀριστερὸς λογισμὸς εἶναι, ἀφοῦ δὲν εἶσαι σίγουρη. Ὕστερα, ἀκόμη καὶ ἂν τὸ ἔκανε αὐτὴ ἡ ἀδελφή, ποιός ξέρει πῶς καὶ γιατί τὸ ἔκανε.

– Ὅταν ὅμως, Γέροντα, βλέπω λ.χ. ὅτι μιὰ ἀδελφὴ ἔχει κάποιο πάθος;

– Γερόντισσα εἶσαι; Ἡ Γερόντισσα φέρει εὐθύνη, γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξετάζη τὰ πάθη σας. Ἐσεῖς ὅμως γιατί νὰ ἐξετάζετε τὰ πάθη τῆς ἄλλης; Ἀκόμη δὲν ἔχετε μάθει νὰ κάνετε δουλειὰ στὸν ἑαυτό σας. Ἂν θέλετε νὰ κάνετε δουλειὰ στὸν ἑαυτό σας, νὰ μὴν ἐξετάζετε τί κάνουν οἱ ἄλλοι γύρω σας, ἀλλὰ νὰ φέρνετε καλοὺς λογισμοὺς καὶ γιὰ τὰ καλὰ καὶ γιὰ τὰ ἄσχημα ποὺ βλέπετε στοὺς ἄλλους. Ἄσχετα μὲ τί σκοπὸ κάνει κάτι ὁ ἄλλος, ἐσεῖς βάλτε ἕναν καλὸ λογισμό. Ὁ καλὸς λογισμὸς ἔχει μέσα ἀγάπη, ἀφοπλίζει τὸν ἄλλον καὶ τὸν κάνει νὰ σοῦ φερθῆ καλά. Θυμᾶστε ἐκεῖνες τὶς καλόγριες ποὺ πέρασαν τὸν ληστὴ γιὰ ἀββᾶ; Ὅταν ἀποκαλύφθηκε, νόμιζαν ὅτι κάνει τὸν διὰ Χριστὸν σαλὸ καὶ παριστάνει τὸν ληστὴ καὶ ἄλλο τόσο τὸν εἶχαν σὲ εὐλάβεια. Τελικὰ ἔσωσαν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του[6].

– Ὅταν, Γέροντα, μιὰ ἀδελφὴ μοῦ λέη κάποιο ψέμα...

– Καὶ ἂν ἀναγκάσθηκε ἐξ αἰτίας σου νὰ πῆ ἕνα ψέμα ἢ ἂν ξέχασε, καὶ αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπε δὲν εἶναι ψέμα; Ζητάει λ.χ. ἡ ἀρχοντάρισσα ἀπὸ τὴν μαγείρισσα σαλάτα καὶ ἐκείνη τῆς λέει «δὲν ἔχω», ἐνῶ ἡ ἀρχοντάρισσα ξέρει ὅτι ἔχει. Ἂν ἡ ἀρχοντάρισσα δὲν ἔχη καλοὺς λογισμούς, θὰ πῆ: «ψέματα μοῦ λέει». Ἂν ὅμως ἔχη καλοὺς λογισμούς, θὰ πῆ: «ἡ καημένη, ξέχασε ὅτι εἶχε σαλάτα, γιατὶ εἶχε πολλὴ δουλειά», ἢ «τὴν κράτησε γιὰ κάποια ἄλλη περίπτωση». Δὲν ἔχεις πνευματικὴ ὑγεία, γι᾽ αὐτὸ σκέφτεσαι ἔτσι. Ἂν εἶχες πνευματικὴ ὑγεία, θὰ ἔβλεπες καὶ τὰ ἀκάθαρτα καθαρά. Ὅπως θὰ ἔβλεπες τὰ φροῦτα, ἔτσι θὰ ἔβλεπες καὶ τὴν κοπριά, γιατὶ ἡ κοπριὰ βοήθησε νὰ γίνουν τὰ φροῦτα.

Ὅποιος ἔχει καλοὺς λογισμούς, ἔχει πνευματικὴ ὑγεία καὶ τὸ κακὸ τὸ μετατρέπει σὲ καλό. Θυμᾶμαι στὴν Κατοχή, ὅσα παιδιὰ εἶχαν γερὸ ὀργανισμό, ἔτρωγαν μὲ ὄρεξη ἕνα κομμάτι μπομπότα[7] καὶ ἦταν ὅλο ὑγεία. Ἐνῶ κάτι πλουσιόπαιδα, παρόλο ποὺ ἔτρωγαν ψωμὶ μὲ βούτυρο, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν γερὸ ὀργανισμό, ἦταν φιλάσθενα. Ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή. Ἕνας, ἂν ἔχη καλοὺς λογισμούς, καὶ νὰ τὸν χτυπήσης ἄδικα, θὰ πῆ: «Τὸ ἐπέτρεψε ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἐξοφλήσω παλιά μου σφάλματα, δόξα τῷ Θεῷ!». Ἐνῶ ἕνας ἄλλος ποὺ δὲν ἔχει καλοὺς λογισμούς, καὶ νὰ πᾶς νὰ τὸν χαϊδέψης, θὰ νομίζη πὼς πᾶς νὰ τὸν χτυπήσης. Πάρτε παράδειγμα ἀπὸ ἕναν μεθυσμένο. Ἂν εἶναι κακός, τὰ σπάζει ὅλα ἐπάνω στὸ μεθύσι.

---

[6] Ἀνάμεσα στὶς διηγήσεις γιὰ τοὺς μοναχοὺς τῶν πρώτων χρόνων ἀναφέρεται καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικό: Ἕνας ἀρχιληστής, γιὰ νὰ μπορέση νὰ ληστέψη ἕνα καλὰ ὀχυρωμένο γυναικεῖο μοναστήρι, μεταμφιέσθηκε σὲ μοναχὸ καὶ ζήτησε κατάλυμα γιὰ τὴν νύχτα. Ἡ ἡγουμένη καὶ ὅλες οἱ ἀδελφὲς τὸν δέχτηκαν σὰν μεγάλο ἀββᾶ μὲ πολὺ σεβασμό. Συγκεντρώθηκαν ὅλες οἱ μοναχές, γιὰ νὰ πάρουν τὴν εὐχή του, τοῦ ἔπλυναν τὰ πόδια καὶ πῆραν εὐλογία τὸ ἀπόπλυμα. Μιὰ παράλυτη ἀδελφή, ποὺ νίφτηκε μὲ αὐτὸ μὲ πίστη, θεραπεύτηκε καὶ πῆγε πρὸς ἔκπληξη ὅλων νὰ πάρη κι ἐκείνη τὴν εὐχή του. Ὁ ἀρχιληστὴς βλέποντας τὸ θαῦμα ἀλλοιώθηκε ἐσωτερικά, μετάνοιωσε, πέταξε τὸ σπαθὶ ποὺ εἶχε κρυμμένο κάτω ἀπὸ τὸ ράσο του καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοί του ἔγιναν μοναχοὶ καὶ ἔζησαν μὲ ἀκρίβεια τὴν μοναχικὴ ζωή. (Βλ. Δ. Τσάμη, *Μητερικόν*, τόμος Γ΄, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 18-24).

[7] Καλαμποκήσιο ψωμί.

Ἂν εἶναι καλός, ἢ θὰ κλαίη ἢ θὰ συγχωράη. Ἕνας μεθυσμένος ἔλεγε: «Χαρίζω ἀπὸ ἕναν κουβᾶ λίρες σὲ ὅποιον μὲ φθονεῖ»!

Ὅποιος ἔχει καλοὺς λογισμούς, ὅλα καλὰ τὰ βλέπει

Μοῦ εἶπαν μερικοὶ ὅτι σκανδαλίζονται, γιατὶ βλέπουν πολλὰ στραβὰ στὴν Ἐκκλησία, καὶ ἐγὼ τοὺς εἶπα: Ἂν ρωτήσης μιὰ μύγα: «ἔχει λουλούδια ἐδῶ στὴν περιοχή;», θὰ πῆ: «δὲν ξέρω· ἐκεῖ κάτω στὸν λάκκο ἔχει κονσερβοκούτια, κοπριές, ἀκαθαρσίες», καὶ θὰ σοῦ ἀραδιάση ὅλες τὶς βρωμιὲς στὶς ὁποῖες πῆγε. Ἂν ὅμως ρωτήσης μιὰ μέλισσα: «εἶδες καμμιὰ ἀκαθαρσία ἐδῶ στὴν περιοχή;», θὰ σοῦ πῆ: «ἀκαθαρσία; ὄχι, δὲν εἶδα πουθενά· ἐδῶ ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἀπὸ εὐωδιαστὰ λουλούδια» καὶ θὰ σοῦ ἀναφέρη ἕνα σωρὸ λουλούδια τοῦ κήπου, τοῦ ἀγροῦ κ.λπ. Βλέπεις, ἡ μύγα ξέρει μόνον ποῦ ὑπάρχουν σκουπίδια, ἐνῶ ἡ μέλισσα ξέρει πὼς ἐκεῖ πέρα εἶναι ἕνας κρίνος, πιὸ ἐκεῖ ἕνα ζουμπούλι...

Ὅπως ἔχω καταλάβει, ἄλλοι ἄνθρωποι μοιάζουν μὲ τὴν μέλισσα καὶ ἄλλοι μὲ τὴν μύγα. Αὐτοὶ ποὺ μοιάζουν μὲ τὴν μύγα ψάχνουν σὲ κάθε περίπτωση νὰ βροῦν τί κακὸ ὑπάρχει καὶ ἀσχολοῦνται μ᾽ αὐτό· δὲν βλέπουν πουθενὰ κανένα καλό. Αὐτοὶ ποὺ μοιάζουν μὲ τὴν μέλισσα βρίσκουν παντοῦ ὅ,τι καλὸ ὑπάρχει. Ὁ βλαμμένος ἄνθρωπος βλαμμένα σκέφτεται, ὅλα τὰ παίρνει ἀριστερά, ὅλα τὰ βλέπει ἀνάποδα. Ἐνῶ, ὅποιος ἔχει καλοὺς λογισμούς, ὅ,τι καὶ νὰ δῆ, ὅ,τι καὶ νὰ τοῦ πῆς, θὰ βάλη καλὸ λογισμό.

Μιὰ φορὰ ἕνα παιδὶ δευτέρας γυμνασίου ἦρθε στὸ Καλύβι καὶ χτύπησε τὸ σιδεράκι στὴν πόρτα. Εἶχα ἕνα τσουβάλι γράμματα νὰ διαβάσω, ἀλλὰ εἶπα, ἂς βγῶ νὰ δῶ τί θέλει. «Τί εἶναι, παλληκάρι;», τοῦ λέω. «Αὐτὸ εἶναι τὸ Καλύβι τοῦ πατρὸς Παϊσίου; μὲ ρωτάει. Θέλω τὸν πατέρα Παΐσιο». «Αὐτὸ εἶναι, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν εἶναι ἐδῶ· πῆγε νὰ ἀγοράση τσιγάρα», τοῦ λέω. «Φαίνεται κάποιον πῆγε νὰ ἐξυπηρετήση», μοῦ λέει μὲ καλὸ λογισμό. «Γιὰ τὸν ἑαυτό του πῆγε νὰ τὰ ἀγοράση, τοῦ λέω. Τοῦ εἶχαν τελειώσει καὶ ἔκανε σὰν τρελλὸς γιὰ τὰ τσιγάρα. Ἐμένα μὲ ἄφησε ἐδῶ μόνον μου καὶ οὔτε ξέρω πότε θὰ γυρίση. Ἂν δῶ ὅτι ἀργεῖ, θὰ σηκωθῶ νὰ φύγω». Βούρκωσαν τὰ μάτια του καὶ μὲ καλὸ πάλι λογισμὸ εἶπε: «Τὸν κουράζουμε τὸν Γέροντα». «Τί τὸν θέλεις;», τὸν ρωτάω. «Τὴν εὐχή του θέλω νὰ πάρω», μοῦ λέει. «Τί εὐχὴ νὰ πάρης, μωρέ! Αὐτὸς εἶναι πλανεμένος· δὲν ἔχει χαΐρι· ἐγὼ τὸν ξέρω καλά. Μὴν περιμένης ἄδικα, γιατί, κι ὅταν γυρίση, θὰ εἶναι νευριασμένος, ἴσως εἶναι καὶ μεθυσμένος, ἐπειδὴ πίνει κιόλας». Ἀλλὰ ἐκεῖνο ἔβαζε συνέχεια καλὸ λογισμό. «Τέλος πάντων, τοῦ λέω, ἐγὼ θὰ περιμένω λίγο ἀκόμη, τί θέλεις νὰ τοῦ πῶ;». «Ἔχω ἕνα γράμμα νὰ τοῦ δώσω, μοῦ λέει, ἀλλὰ θὰ περιμένω νὰ πάρω καὶ τὴν εὐχή του». Εἴδατε; Ὅ,τι τοῦ ἔλεγα, τὸ ἔπαιρνε μὲ καλὸ λογισμό. Τοῦ εἶπα: «σὰν τρελλὸς ἔκανε γιὰ τὰ τσιγάρα» καὶ τὸ καημένο ἀναστέναξε, βούρκωσαν τὰ μάτια του. «Ποιός ξέρει, εἶπε, κάποιον θὰ ἤθελε νὰ ἐξυπηρετήση». Ἄλλοι τόσα διαβάζουν, κι ἐκεῖνο, παιδάκι δευτέρας γυμνασίου, καὶ νὰ ἔχη τόσο καλοὺς λογισμούς! Νὰ τοῦ χαλᾶς τὸν λογισμὸ καὶ αὐτὸ νὰ φτιάχνη καλύτερο λογισμὸ καὶ νὰ βγάζη πιὸ καλὸ συμπέρασμα. Τὸ θαύμασα! Πρώτη φορὰ εἶδα τέτοιο πράγμα!

Λογισμοὶ τοῦ ἁγιασμένου ἀνθρώπουκαὶ λογισμοὶ τοῦ πονηροῦ ἀνθρώπου

– Γέροντα, αὐτὸς ποὺ ἔχει ἁγιότητα καταλαβαίνει ποιός εἶναι πονηρός;

– Ναί, τὸν πονηρὸ τὸν καταλαβαίνει, ὅπως καταλαβαίνει καὶ τὴν ἁγιότητα ἑνὸς Ἁγίου. Βλέπει τὸ κακό, ἀλλὰ συγχρόνως βλέπει καὶ τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο καὶ διακρίνει ὅτι τὸ κακὸ εἶναι τοῦ πειρασμοῦ καὶ ἔρχεται ἀπ᾽ ἔξω. Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του βλέπει τὰ δικά του σφάλματα μεγάλα, ἐνῶ τῶν ἄλλων μικρά. Τὰ βλέπει στ᾽ ἀλήθεια μικρά, ὄχι ψεύτικα. Μπορεῖ νὰ βλέπη ὅτι εἶναι ἐγκλήματα, ἀλλὰ δικαιολογεῖ μὲ τὴν καλὴ ἔννοια τὶς πονηριὲς τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου· δὲν τὸν περιφρονεῖ, δὲν τὸν θεωρεῖ κατώτερό του. Μπορεῖ μάλιστα νὰ τὸν θεωρῇ καὶ καλύτερο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν ἀνέχεται ἐν γνώσει του γιὰ πολλοὺς λόγους. Βλέπει λ.χ. τὴν κακότητα ἑνὸς ἐγκληματία, ἀλλὰ σκέφτεται ὅτι ἐκεῖνος ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ κάνη ἐγκλήματα, γιατὶ δὲν βοηθήθηκε, καὶ ὅτι θὰ μποροῦσε καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἦταν στὴν θέση του, ἂν δὲν τὸν βοηθοῦσε ὁ Θεός. Ἔτσι δέχεται πολλὴ Χάρη. Ἀντίθετα, ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος, ἐνῶ βλέπει τὴν ἁγιότητα τοῦ ἄλλου, δὲν γνωρίζει τοὺς καλοὺς λογισμοὺς ποὺ ἔχει, ὅπως οὔτε ὁ διάβολος τοὺς γνωρίζει.

Ὅποιος κάνει λεπτὴ ἐργασία, δικαιολογεῖ τὸν ἄλλον καὶ ὄχι τὸν ἑαυτό του. Καὶ ὅσο προχωρεῖ πνευματικά, τόσο ἐλευθερώνεται καὶ τόσο ἀγαπᾶ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τότε δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβη τί θὰ πῆ κακία, γιατὶ ὅλο καλοὺς λογισμοὺς ἔχει γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὅλο ἁγνὰ σκέφτεται καὶ τὰ βλέπει ὅλα πνευματικά, ἅγια. Ὠφελεῖται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὶς πτώσεις τῶν συνανθρώπων του, τὶς ὁποῖες χρησιμοποιεῖ γιὰ γερὸ φρένο στὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ προσέχη νὰ μὴν ἐκτροχιασθῆ. Ἀντίθετα, ἕνας ποὺ δὲν ἔχει ἐξαγνισθῆ, σκέφτεται πονηρὰ καὶ βλέπει ὅλα τὰ πράγματα πονηρά. Ἀκόμη καὶ τὰ καλὰ τὰ μολύνει μὲ τὴν πονηρία του. Δὲν ὠφελεῖται οὔτε καὶ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς τῶν ἄλλων, γιατὶ εἶναι σκοτισμένος ἀπὸ τὴν μαυρίλα τοῦ ἀνθρωποκτόνου, ὁπότε καὶ αὐτὲς τὶς ἑρμηνεύει μὲ τὸ πονηρό του λεξικό. Πάντα εἶναι στενοχωρημένος καὶ πάντα στενοχωρεῖ τοὺς συνανθρώπους του μὲ τὴν πνευματική του αὐτὴ μαυρίλα. Ἂν θέλη νὰ ἐλευθερωθῆ, πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐξαγνισμό, γιὰ νὰ ἔρθη καὶ ἡ διαύγεια ἡ πνευματική, ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς.

– Καὶ ὅταν, Γέροντα, ὁ ἴδιος ἄνθρωπος γίνεται πότε πονηρὸς καὶ πότε καλός;

– Τότε δέχεται ἀνάλογες ἐπιδράσεις καὶ ἀλλοιώσεις. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τρεπτός. Οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἄλλοτε εἶναι τοῦ πειρασμοῦ καὶ ἄλλοτε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος σκέφτεται πονηρά. Πολλὲς φορὲς δηλαδὴ ὁ πειρασμὸς δημιουργεῖ καταστάσεις, γιὰ νὰ φέρνουν οἱ ἄνθρωποι κακοὺς λογισμούς. Ἕναν ἀρχιμανδρίτη, ὅταν ἦρθε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Καλύβι, δὲν πρόλαβα νὰ τὸν δῶ. Τὴν δεύτερη φορὰ ποὺ ἦρθε, δὲν μποροῦσα νὰ τὸν δῶ, ἐπειδὴ ἤμουν βαριὰ ἄρρωστος, καὶ τοῦ εἶπα νὰ ἔρθη μιὰ ἄλλη φορά, γιὰ νὰ συζητήσουμε. Τότε ἐκεῖνος μπῆκε σὲ λογισμοὺς ὅτι δὲν τὸν θέλω, ὅτι ἔχω κάτι μαζί του, καὶ πῆγε κάτω στὸ μοναστήρι καὶ ἔκανε παράπονα. Αὐτὸ ὅλο ἦταν τοῦ πειρασμοῦ.

Οἱ λογισμοὶ τοῦ ἀνθρώπου δείχνουν τὴν πνευματική του κατάσταση

– Γέροντα, πῶς γίνεται τὸ ἴδιο πράγμα νὰ τὸ βλέπουν διαφορετικὰ δύο ἄνθρωποι;

– Ὅλα τὰ μάτια βλέπουν τὸ ἴδιο καθαρά; Γιὰ νὰ δῆ κανεὶς καθαρά, πρέπει νὰ ἔχη τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ὑγιέστατα, γιατὶ τότε ἔχει τὴν ἐσωτερικὴ καθαρότητα.

– Γιατί, Γέροντα, μερικὲς φορές, τὸ ἴδιο περιστατικὸ ἕνας τὸ θεωρεῖ εὐλογία καὶ ἄλλος δυστυχία;

– Καθένας τὸ ἑρμηνεύει ἀνάλογα μὲ τὸν λογισμό του. Τὸ κάθε πράγμα μπορεῖς νὰ τὸ δῆς ἀπὸ τὴν καλή του πλευρὰ ἢ ἀπὸ τὴν κακή του πλευρά. Εἶχα ἀκούσει τὸ ἑξῆς περιστατικό: Σὲ ἕνα μοναστήρι ποὺ βρισκόταν σὲ κατοικημένη περιοχὴ εἶχαν τυπικὸ νὰ κάνουν ἑσπερινὸ καὶ ὄρθρο τὰ μεσάνυχτα καὶ πήγαιναν καὶ κοσμικοί, γιατὶ τὸ μοναστήρι ἦταν περιτριγυρισμένο ἀπὸ σπίτια ποὺ σιγὰ-σιγὰ εἶχαν χτισθῆ ἐκεῖ κοντά. Μιὰ φορὰ ἕνας ἀρχάριος νέος μοναχὸς ξέχασε τὸ κελλί του ἀνοιχτὸ καὶ μπῆκε μέσα μιὰ γυναίκα. Ὅταν τὸ ἔμαθε, στενοχώρια, κακό! Ὢ, μολύνθηκε τὸ κελλί! Τρομερό, χάθηκε ὁ κόσμος! Παίρνει οἰνόπνευμα, ρίχνει στὸ πάτωμα καὶ βάζει φωτιά, γιὰ νὰ τὸ ἀπολυμάνη! Παραλίγο νὰ κάψη τὸ μοναστήρι. Τὸ πάτωμα τοῦ κελλιοῦ του τὸ ἔκαψε, τὸν λογισμό του ὅμως δὲν τὸν ἔκαψε. Ἐκεῖνον ἔπρεπε νὰ κάψη, γιατὶ τὸ κακὸ στὸν λογισμό του βρισκόταν. Ἂν ἔφερνε καλὸ λογισμὸ καὶ ἔλεγε ὅτι ἡ γυναίκα μπῆκε στὸ κελλὶ ἀπὸ εὐλάβεια, γιὰ νὰ ὠφεληθῆ, γιὰ νὰ πάρη χάρη καὶ νὰ ἀγωνισθῆ καὶ αὐτὴ στὸ σπίτι της, θὰ ἀλλοιωνόταν πνευματικὰ καὶ θὰ δόξαζε τὸν Θεό.

Ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν λογισμῶν ἑνὸς ἀνθρώπου φαίνεται ἡ πνευματική του κατάσταση. Οἱ ἄνθρωποι κρίνουν τὰ πράγματα ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενο ποὺ ἔχουν μέσα τους. Ἂν δὲν ἔχουν πνευματικὸ περιεχόμενο, βγάζουν λάθος συμπεράσματα καὶ ἀδικοῦν τὸν ἄλλον. Ἂν λ.χ. δῆ κάποιον ἀργὰ τὸ βράδυ ἔξω ἕνας ποὺ κάνει ἐλεημοσύνες τὴν νύχτα, γιὰ νὰ μὴν τὸν βλέπουν, ποτὲ δὲν θὰ βάλη κακὸ λογισμό. Ἂν τὸν δῆ ὅμως κάποιος ποὺ ξενυχτάει στὴν ἁμαρτία, θὰ πῆ: «τὸ τέρας, ποιός ξέρει ποῦ ξενυχτοῦσε», γιατὶ τέτοιες ἐμπειρίες ἔχει. Ἤ, ἂν ἀκούγωνται τὴν νύχτα ἀπὸ τὸν ἐπάνω ὄροφο ντοὺκ-ντούκ, ἕνας ποὺ ἔχει καλοὺς λογισμοὺς θὰ πῆ: «μετάνοιες κάνει», ἐνῶ ἕνας ποὺ δὲν ἔχει καλοὺς λογισμοὺς θὰ πῆ: «ὅλη τὴν νύχτα χορεύει». Ἂν ἀκούγεται μελωδία, ὁ ἕνας θὰ πῆ: «τί ὡραῖες ψαλμωδίες», ἐνῶ ὁ ἄλλος θὰ πῆ: «τί τραγούδια εἶναι αὐτά;».

Θυμᾶστε πῶς ἀντιμετώπισαν τὸν Χριστὸ οἱ δύο ληστὲς ποὺ εἶχαν σταυρωθῆ μαζί Του; Καὶ οἱ δύο ἔβλεπαν τὸν Χριστὸ ἐπάνω στὸν Σταυρό, τὴν γῆ νὰ σείεται κ.λπ. Τί λογισμὸ ὅμως ἔβαλε ὁ ἕνας καὶ τί ὁ ἄλλος! Ὁ ἕνας, ὁ ἐξ εὐωνύμων, βλασφημοῦσε καὶ ἔλεγε: «*Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς*»[8]. Ὁ ἄλλος, ὁ ἐκ δεξιῶν, ἔλεγε: «*Ἡμεῖς μὲν ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε*»[9]. Ὁ ἕνας σώθηκε, ὁ ἄλλος κολάσθηκε.

---

[8] *Λουκ.* 23, 39.

[9] Βλ. *Λουκ.* 23, 41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Οἱ βλάσφημοι λογισμοὶ

Ποιοί λογισμοὶ εἶναι βλάσφημοι

Γέροντα, δὲν ἔχω καταλάβει πότε ἕνας λογισμὸς εἶναι βλάσφημος.

– Ὅταν μᾶς ἔρχωνται στὸν νοῦ ἄσχημες εἰκόνες γιὰ τὸν Χριστό, γιὰ τὴν Παναγία, γιὰ τοὺς Ἁγίους ἢ γιὰ κάτι θεῖο καὶ ἱερό, ἢ ἀκόμη γιὰ τὸν πνευματικό μας Πατέρα κ.λπ., αὐτὰ εἶναι βλάσφημοι λογισμοί. Αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς δὲν πρέπει νὰ τοὺς λέη κιόλας κανείς.

– Οὔτε στὸν πνευματικό;

– Στὸν πνευματικὸ ἂν ποῦμε: «μοῦ περνοῦν βλάσφημοι λογισμοὶ γιὰ τὸν Χριστὸ ἢ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἢ γιὰ τὴν Παναγία ἢ γιὰ τοὺς Ἁγίους ἢ γιὰ σένα τὸν πνευματικό μου», αὐτὸ ἀρκεῖ. Αὐτὲς οἱ βλασφημίες καὶ οἱ ἁμαρτίες εἶναι ὅλες τοῦ διαβόλου· δὲν εἶναι δικές μας. Γι᾽ αὐτὸ δὲν χρειάζεται νὰ στενοχωριώμαστε καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ διαβόλου. Ὅταν ἤμουν ἀρχάριος μοναχός, ἕνα διάστημα μοῦ ἔφερνε ὁ διάβολος, ἀκόμη καὶ μέσα στὴν ἐκκλησία, βλάσφημους λογισμοὺς καὶ στενοχωριόμουν πολύ. Ὅ,τι ἄκουγα νὰ λένε οἱ ἄλλοι, ὅταν ἤμουν στρατιώτης, βρισιὲς κ.λπ., τὰ ἔφερνε ὁ διάβολος στὸν νοῦ μου γιὰ τοὺς Ἁγίους. Μοῦ ἔλεγε ὁ πνευματικός: «Αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ εἶναι τοῦ διαβόλου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ στενοχωριέται ὁ ἄνθρωπος γιὰ τοὺς ἄσχημους λογισμοὺς ποὺ περνᾶνε ἀπὸ τὸ μυαλό του γιὰ τὰ ἱερὰ πράγματα, αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη ὅτι δὲν εἶναι δικοί του, ἀλλὰ ἔρχονται ἀπ᾽ ἔξω». Ἐγὼ πάλι στενοχωριόμουν. Ἔφευγα, πήγαινα στὸ παρεκκλήσι τοῦ Τιμίου Προδρόμου νὰ προσευχηθῶ, καὶ εὐωδίαζε ἡ εἰκόνα του, ὅταν προσκυνοῦσα. Ὅταν μοῦ ἔρχονταν πάλι τέτοιοι λογισμοί, ξαναπήγαινα στὸ παρεκκλήσι, πάλι ἐρχόταν μία εὐωδία ἀπὸ τὴν εἰκόνα! Μιὰ μέρα τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας, στὸ Τρισάγιο, ἔψελνα κι ἐγὼ σιγανὰ τὸ «*Ἅγιος ὁ Θεὸς*» τοῦ Νηλέως[1]. Τότε βλέπω νὰ μπαίνη ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Λιτῆς[2] ἕνα θηρίο μεγάλο, φοβερό, μὲ σκυλήσιο κεφάλι. Πετοῦσε φλόγες ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὰ μάτια του! Γυρίζει καὶ μοῦ δίνει δυὸ μοῦτζες, γιατὶ ἔψαλλα τὸ «*Ἅγιος ὁ Θεός*»! Κοιτάζω δίπλα μου, μήπως τὸ εἶδε καὶ κάποιος ἄλλος, κανεὶς δὲν τὸ εἶχε δεῖ. Μετὰ εἶπα στὸν πνευματικό: «αὐτὸ καὶ αὐτὸ συνέβη». «Νά, τὸν εἶδες; μοῦ εἶπε ὁ πνευματικός, αὐτὸς εἶναι. Τώρα ἡσύχασες;».

– Ὁ ἄνθρωπος, Γέροντα, καταλαβαίνει πάντοτε ἂν ἕνας λογισμὸς εἶναι βλάσφημος;

– Ἂν τὸ μυαλὸ ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς τὸ δουλεύη, τότε καταλαβαίνει. Π.χ. μοῦ λένε μερικοί: «Γέροντα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη κόλαση; Ἐμεῖς στενοχωριόμαστε νὰ ὑπάρχη ἄνθρωπος στὴν φυλακή, πόσο μᾶλλον στὴν κόλαση».

---

[1] Νηλεὺς Καμαράδος: Ἔζησε στὴν Κωνσταντινούπολη περὶ τὸ 1880. Φιλοπονώτατος μουσικὸς ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν θεωρία τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ διακρίθηκε μεταξὺ τῶν ἱεροψαλτῶν.

[2] Ὁ ἐσωνάρθηκας τῶν μοναστηριακοῦ τύπου ναῶν, δηλαδὴ ὁ μεταξὺ τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ τοῦ νάρθηκος χῶρος. Ἔλαβε τὴν ὀνομασία του ἀπὸ τὴν σύντομη ἀκολουθία τῆς Λιτῆς, ἡ ὁποία στὰ Μοναστήρια ψάλλεται συνήθως σ᾽ αὐτὸν τὸν χῶρο στὶς μεγάλες ἑορτές, κατὰ τὶς ὁλονύκτιες ἀγρυπνίες, καὶ περιλαμβάνει ἰδιόμελα τροπάρια καὶ μεγάλη δέηση καὶ ἱκεσία (λιτή).

Αὐτὸ ὅμως εἶναι βλασφημία, γιατὶ ἔτσι παρουσιάζονται ὅτι εἶναι πιὸ δίκαιοι ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ Θεὸς ξέρει τί κάνει. Θυμᾶστε ἕνα περιστατικὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος; Κάποτε ὁ ἐπίσκοπος Φουρτουνάτος ἔδιωξε ἕνα δαιμόνιο ἀπὸ μιὰ δαιμονισμένη. Τὸ δαιμόνιο μετὰ γύριζε μέσα στὴν πόλη σὰν ἕνας φτωχὸς ἄνθρωπος καὶ κατηγοροῦσε τὸν ἐπίσκοπο. «Ὁ ἄσπλαχνος μὲ ἔδιωξε», φώναζε. «Βρέ, νὰ πάρη ἡ εὐχή, τοῦ λέει κάποιος, γιατί σὲ ἔδιωξε; Πῶς τὸ ἔκανε αὐτό; Πέρνα μέσα στὸ δικό μου σπίτι». Πέρασε μέσα ὁ διάβολος. Σὲ λίγο τοῦ λέει: «Κρυώνω· ρίξε ξύλα στὸ τζάκι». Ρίχνει ἐκεῖνος ξύλα στὸ τζάκι, βάζει κούτσουρα, δῶσ᾽ του φωτιά. Καὶ τελικά, ἀφοῦ ἔγινε καλὸ καμίνι, μπαίνει ὁ διάβολος στὸ παιδί του καὶ τὸ καημένο δαιμονίσθηκε καὶ πήδηξε στὴν φωτιὰ καὶ κάηκε. Τότε κατάλαβε ἐκεῖνος τί ἔδιωξε ὁ ἐπίσκοπος καὶ τί δέχτηκε αὐτός. Γιὰ νὰ τὸν διώξη ὁ ἐπίσκοπος Φουρτουνάτος, κάτι ἤξερε[3].

Ἀπὸ ποῦ προέρχονται οἱ βλάσφημοι λογισμοὶ

– Γέροντα, νὰ μᾶς λέγατε κάτι γιὰ τὴν καλὴ ἀδιαφορία.

– Ἡ καλὴ ἀδιαφορία χρειάζεται σὲ ἕναν ὑπερευαίσθητο ποὺ τὸν ταλαιπωρεῖ τὸ ταγκαλάκι[4] μὲ διάφορους λογισμούς. Τότε καλὸ εἶναι νὰ γίνη λίγο ἀναίσθητος, μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, καὶ νὰ μὴ λεπτολογῆ μερικὰ πράγματα. Ἤ, ἀκόμη, χρειάζεται γιὰ κάποιον ποὺ μπορεῖ σὲ πολλὰ νὰ εἶναι ἀδιάφορος, ἀλλὰ σὲ κάτι νὰ τοῦ ἔχη δημιουργήσει ὁ πειρασμὸς μιὰ ὑπερευαισθησία, γιὰ νὰ τὸν ἀχρηστέψη. Τότε γιὰ ἕνα διάστημα θὰ τὸν βοηθήση ἡ καλὴ ἀδιαφορία. Θέλει ὅμως παρακολούθηση. Πρέπει νὰ λέη τὸν λογισμό του καὶ νὰ παρακολουθῆται ἀπὸ τὸν πνευματικό, ἀλλιῶς μπορεῖ σιγὰ-σιγὰ νὰ τὰ πάρη ὅλα σβάρνα καὶ νὰ φθάση στὴν ἄλλη ἄκρη, νὰ γίνη τελείως ἀδιάφορος.

– Γέροντα, γιατί, ὅταν πέφτω στὴν λύπη, ἔχω βλάσφημους λογισμούς;

– Κοίταξε νὰ δῆς τί γίνεται. Ὅταν τὸ ταγκαλάκι σὲ βλέπη λυπημένη, τὸ ἐκμεταλλεύεται καὶ σοῦ δίνει μιὰ κοσμικὴ καραμέλα, ἕναν ἁμαρτωλὸ λογισμό. Ἀφοῦ πέσης τὴν πρώτη φορά, μετὰ σὲ ὁδηγεῖ σὲ μεγαλύτερη στενοχώρια καὶ δὲν ἔχεις τὴν δύναμη νὰ ἀντιδράσης. Γι᾽ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ μένης ποτὲ σὲ κατάσταση λύπης, ἀλλὰ νὰ κάνης κάτι πνευματικὸ ποὺ θὰ σὲ βοηθήση νὰ βγῆς ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάσταση.

– Γέροντα, πολὺ παιδεύομαι μὲ κάτι λογισμούς...

– Εἶναι τοῦ πειρασμοῦ. Εἰρήνευε καὶ μὴν τοὺς ἀκοῦς. Ἐσὺ εἶσαι εὐαίσθητη. Ὁ διάβολος ἐκμεταλλεύεται τὴν εὐαισθησία σου, σὲ κάνει νὰ λεπτολογῆς μερικὰ πράγματα, κολλάει τὸ μυαλό σου ἐκεῖ καὶ βασανίζεσαι ἄδικα. Μπορεῖ νὰ σοῦ φέρη ἄσχημους λογισμοὺς λ.χ. γιὰ τὴν Γερόντισσα ἢ καὶ γιὰ μένα τὸν ἴδιο. Μὴν τοὺς δίνης σημασία. Ἕνας βλάσφημος λογισμός, ἂν τοῦ δώσης λίγη σημασία, μπορεῖ νὰ σὲ ταλαιπωρήση, νὰ σὲ τσακίση. Σοῦ χρειάζεται λίγη καλὴ ἀδιαφορία.

Μὲ βλάσφημους λογισμοὺς βασανίζει ὁ διάβολος συνήθως τοὺς πολὺ εὐλαβεῖς καὶ πολὺ εὐαίσθητους. Μεγαλοποιεῖ τὴν πτώση τους, γιὰ νὰ τοὺς θλίβη, καὶ ἐὰν δὲν κατορθώση νὰ τοὺς φέρη σὲ ἀπόγνωση, ὥστε νὰ αὐτοκτονήσουν, προσπαθεῖ

---

[3] Βλ. Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, *Εὐεργετινός*, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις ΛΕ΄, ἔκδ. Ματθ. Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1980, σ. 510.

[4] Ἔτσι ἀποκαλοῦσε ὁ Γέροντας τὸν διάβολο.

τοὐλάχιστον νὰ τοὺς τρελλάνη καὶ νὰ τοὺς ἀχρηστέψη. Καὶ ἐὰν δὲν μπορέση νὰ κάνη οὔτε καὶ αὐτό, τὸν εὐχαριστεῖ νὰ τοὺς φέρη ἔστω μία μελαγχολία.

Εἶχα συναντήσει κάποιον ποὺ συνέχεια ἔφτυνε. Μοῦ λένε: «Δαιμόνιο ἔχει». «Δὲν κάνουν ἔτσι, τοὺς λέω, ὅταν ἔχουν δαιμόνιο». Ὅπως διαπίστωσα μετά, αὐτὸς ὁ καημένος δὲν εἶχε φταίξει σὲ τίποτε, ὥστε νὰ δαιμονισθῆ. Εἶχε μεγαλώσει ὀρφανὸς καὶ εἶχε μιὰ εὐαισθησία· εἶχε καὶ ἀριστερὸ λογισμὸ καὶ λίγη φαντασία, ποὺ τὰ καλλιέργησε ὁ διάβολος καὶ τοῦ ἔφερνε βλάσφημους λογισμούς. Ὅταν λοιπὸν τοῦ ἔφερνε ὁ διάβολος τέτοιους λογισμούς, αὐτὸς ἀντιδροῦσε, τιναζόταν, ἔφτυνε τοὺς βλάσφημους λογισμούς. Ὁ ἄλλος ποὺ ἔβλεπε αὐτὴν τὴν σκηνὴ νόμιζε ὅτι εἶχε δαιμόνιο. Νὰ ἔχη ὁ καημένος μιὰ εὐαισθησία, νὰ φτύνη τοὺς βλάσφημους λογισμοὺς καὶ νὰ τοῦ λένε: «Ἔχεις δαιμόνιο»!

Οἱ βλάσφημοι λογισμοὶ ἔρχονται πολλὲς φορὲς καὶ ἀπὸ φθόνο τοῦ διαβόλου. Καμμιὰ φορὰ μάλιστα μετὰ ἀπὸ ἀγρυπνία, ὅταν κανεὶς εἶναι πτῶμα ἀπὸ τὴν κούραση καὶ δὲν μπορῆ νὰ ἀντιδράση, τοῦ φέρνει ὁ κακοῦργος διάβολος βλάσφημους λογισμοὺς καὶ ἔπειτα, γιὰ νὰ τὸν μπλέξη ἢ γιὰ νὰ τὸν ρίξη στὴν ἀπόγνωση, ἀρχίζει νὰ τοῦ λέη: «Τέτοιους λογισμοὺς οὔτε ὁ διάβολος δὲν φέρνει! Τώρα δὲν θὰ σωθῆς...». Ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα μπορεῖ νὰ τοῦ φέρη βλάσφημους λογισμοὺς καὶ μετὰ νὰ τοῦ πῆ ὅτι αὐτὴ ἡ ἁμαρτία δὲν συγχωρεῖται κ.λπ.

– Γέροντα, μπορεῖ νὰ ἔρθη ἐξ αἰτίας μας ἕνας βλάσφημος λογισμός;

– Ναί, μπορεῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος νὰ δώση ἀφορμή. Ὅταν δὲν ὑπάρχη εὐαισθησία, οἱ βλάσφημοι λογισμοὶ εἶναι ἀπὸ ὑπερηφάνεια, ἀπὸ κατάκριση κ.λπ. Γι᾽ ὐτό, ὅταν κάνετε ἄσκηση καὶ ἔχετε λογισμοὺς ἀπιστίας, βλάσφημους, νὰ ξέρετε ὅτι ἡ ἄσκηση γίνεται μὲ ὑπερηφάνεια. Σκοτίζεται ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια, ἀρχίζει ἡ ἀπιστία, καὶ ἀπογυμνώνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἢ ὅταν κανεὶς ἀσχολῆται μὲ δογματικὰ θέματα, χωρὶς νὰ ἔχη τέτοιες προϋποθέσεις, μετὰ ἔχει βλάσφημους λογισμούς.

Περιφρόνηση στοὺς βλάσφημους λογισμοὺς

– Γέροντα, ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέει ὅτι νικᾶμε τὰ πάθη «*διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ ὄχι διὰ τῆς περιφρονήσεως*»[5]. Ἡ περιφρόνηση ἑνὸς πάθους καὶ ἡ περιφρόνηση τῶν βλάσφημων λογισμῶν εἶναι τὸ ἴδιο;

– Ὄχι, ἡ περιφρόνηση ἑνὸς πάθους ἔχει ὑπερηφάνεια, αὐτοπεποίθηση καί, τὸ χειρότερο, δικαιολογία. Δικαιολογεῖς δηλαδὴ τὸν ἑαυτό σου καὶ δὲν δέχεσαι τὸ πάθος σου. Εἶναι σὰν νὰ λές: «δὲν εἶναι δικό μου αὐτὸ τὸ πάθος, δὲν ἔχει σχέση μ᾽ ἐμένα», καὶ δὲν ἀγωνίζεσαι νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ αὐτό. Τοὺς βλάσφημους λογισμοὺς ὅμως πρέπει νὰ τοὺς περιφρονοῦμε, γιατί, ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι δικοί μας, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου.

– Ὅταν ὑποκρίνεται κανεὶς μπροστὰ στοὺς ἄλλους ὅτι ἔχει ἕνα πάθος, π.χ. ὅταν κάνη τὸν γαστρίμαργο, ἐμπαίζει τὸν διάβολο;

– Τότε ὑποκρίνεται μὲ τὴν καλὴ ὑποκρισία· δὲν εἶναι ὅτι ἐμπαίζει τὸν διάβολο. Ἐμπαίζεις τὸν διάβολο, ὅταν σοῦ φέρνη βλάσφημους λογισμοὺς κι ἐσὺ ψάλλεις.

---

[5] Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Ἐπιστολὴ Δ΄, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1961, σ. 329.

– Γέροντα, πῶς νὰ διώξω ἕναν βλάσφημο λογισμὸ τὴν ὥρα τῆς ἀκολουθίας;

– Μὲ τὴν ψαλτική. «*Ἀνοίξω τὸ στόμα μου...*»[6]. Δὲν ξέρεις μουσικά; Νὰ μὴν τὸν ξεσκαλίζης. Περιφρόνησέ τον. Ὅταν συζητάη κανεὶς τέτοιους λογισμοὺς τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, εἶναι σὰν νὰ ξεσκαλίζη ὁ στρατιώτης μιὰ χειροβομβίδα τὴν ὥρα ποὺ δίνει ἀναφορά.

– Καὶ ἂν ἐπιμένη;

– Ἂν ἐπιμένη, νὰ ξέρης ὅτι κάπου μέσα σου ἔχει ἕνα στέκι. Τέλεια λύση: ἡ περιφρόνηση στὸν διάβολο, διότι αὐτὸς κάνει τὸ φροντιστήριο τῆς πονηριᾶς. Καλύτερα ἐκείνη τὴν ὥρα νὰ μὴ λέμε οὔτε τὴν εὐχή, γιατὶ δείχνουμε ὅτι μᾶς ἀπασχολεῖ τὸ θέμα, καὶ ὁ διάβολος στοχεύει στὸ ἀδύνατο σημεῖο καὶ μᾶς βομβαρδίζει συνέχεια μὲ βλάσφημους λογισμούς. Καλύτερα νὰ ψέλνουμε. Βλέπεις, καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, ὅταν θέλουν νὰ περιφρονήσουν κάποιο παιδὶ ποὺ τὰ μιλάει, λένε «τραλαλά», τραγουδᾶνε. Τὸ ἴδιο νὰ κάνουμε καὶ ἐμεῖς στὸν διάβολο. Θὰ ψέλνουμε ὅμως, δὲν θὰ τραγουδᾶμε. Ἡ ψαλμωδία εἶναι προσευχὴ στὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ περιφρόνηση στὸν διάβολο. Ὁπότε, τὴν τρώει καὶ ἀπὸ ᾽δῶ ὁ πονηρός, τὴν τρώει καὶ ἀπὸ ᾽κεῖ, καὶ θὰ σκάση.

– Ὅταν εἶμαι ἔτσι, Γέροντα, δὲν μπορῶ νὰ ψάλλω, δυσκολεύομαι ἀκόμη καὶ νὰ πάω νὰ κοινωνήσω.

– Αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο! Σοῦ κάνει ἀποκλεισμὸ τὸ ταγκαλάκι! Νὰ πηγαίνης νὰ ψάλλης, νὰ κοινωνᾶς, γιατὶ δὲν εἶναι δικοί σου αὐτοὶ οἱ λογισμοί. Μόνο σ᾽ αὐτὸ νὰ μοῦ κάνης ὑπακοή· νὰ ψάλλης ἕνα «*Ἄξιόν ἐστιν*», γιὰ νὰ πάρη τὰ ναῦλα του τὸ ταγκαλάκι καὶ νὰ φύγη. Δὲν σοῦ εἶχα πεῖ γιὰ ἕνα καλογέρι; Εἶχε ἔρθει δώδεκα χρόνων στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἦταν ὀρφανό, εἶχε χάσει τὴν στοργὴ ἀπὸ τὴν σαρκική του μάνα καὶ εἶχε δώσει ὅλη του τὴν ἀγάπη στὴν Παναγία. Τὴν αἰσθανόταν σὰν μάνα του. Νὰ ἔβλεπες μὲ τί εὐλάβεια προσκυνοῦσε τὶς εἰκόνες! Ὕστερα ὁ πειρασμὸς ἐκμεταλλεύτηκε αὐτὴν τὴν ἀγάπη καὶ τοῦ ἔφερε βλάσφημους λογισμούς. Τὸ καημένο δὲν πήγαινε οὔτε νὰ προσκυνήση τὶς εἰκόνες. Τὸ ἔμαθε ὁ Γέροντάς του, τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸ ἔβαλε νὰ ἀσπασθῆ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ στὸ πρόσωπο, στὰ χέρια, καὶ ἀμέσως ὁ διάβολος ἔφυγε. Εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἀναίδεια νὰ ἀσπασθῆς στὸ πρόσωπο τὴν Παναγία καὶ τὸν Χριστό, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἔκανε ὁ Γέροντας, γιὰ νὰ διώξη τοὺς λογισμοὺς ποὺ εἶχε τὸ καλογέρι.

Πότε φταῖμε γιὰ τοὺς βλάσφημους λογισμοὺς

– Γέροντα, ὅταν ἔχω προσβολὴ βλάσφημου λογισμοῦ χωρὶς συγκατάθεση δική μου, φταίω;

– Ἂν στενοχωρεθῆς καὶ δὲν τὸν δεχθῆς, δὲν εἶναι τίποτε.

– Γέροντα, πότε φταίει κανεὶς γιὰ ἕναν βλάσφημο λογισμό;

– Ἂν δὲν στενοχωριέται ποὺ ἔχει τέτοιον λογισμὸ καὶ κάθεται καὶ τὸν συζητάη, τότε φταίει. Καὶ ὅσο θὰ δέχεται τοὺς βλάσφημους λογισμούς, τόσο θὰ δέχεται τὴν ταραχὴ τοῦ διαβόλου. Γιατί, ὅταν τοῦ περνᾶ ἕνας βλάσφημος λογισμὸς καὶ τὸν ἐξετάζη καὶ τὸν συζητάη μὲ τὸ μυαλό του, δέχεται ἕναν μικρὸ δαιμονισμό.

---

[6] Ἡ ἀρχὴ τοῦ εἱρμοῦ τῆς α΄ ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου.

– Καὶ πῶς θὰ φύγουν, Γέροντα, τέτοιοι λογισμοί;

– Ἂν στενοχωριέται κάποιος, ὅταν τοῦ ἔρχωνται τέτοιοι λογισμοὶ καὶ δὲν τοὺς συζητάη, θὰ κόβωνται μόνοι τους, γιατὶ δὲν θὰ τροφοδοτοῦνται. Δένδρο ποὺ δὲν ποτίζεται, θὰ ξεραθῆ. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ὅμως ποὺ κάποιος εὐχαριστηθῆ μ᾿ αὐτούς, ἔστω καὶ λίγο, τοὺς τρέφει, ποτίζεται ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ δύσκολα θὰ ξεραθοῦν.

– Γέροντα, μερικὲς φορὲς δέχομαι τοὺς βλάσφημους λογισμούς, συγκατατίθεμαι, καὶ μετὰ τὸ καταλαβαίνω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τοὺς διώξω.

– Ἐσὺ ξέρεις τί παθαίνεις; Κάποια στιγμὴ ἔχεις ἀλλοῦ τὸν νοῦ σου, εἶσαι ἀφηρημένη καὶ χαζεύεις μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἔρχεται τότε τὸ ταγκαλάκι, σοῦ ρίχνει μέσα μιὰ καραμέλα κι ἐσὺ ἀρχίζεις νὰ τὴν πιπιλίζης. Νιώθεις τὴν γεύση της καὶ μετὰ δυσκολεύεσαι νὰ τὴν πετάξης. Πρέπει, μόλις σὲ γλυκάνη λίγο, ἀμέσως νὰ τὴν πετάξης.

– Καὶ ὅταν, Γέροντα, περνάη ἕνας βλάσφημος λογισμός, τὸν δέχωμαι λίγο καὶ μετὰ τὸν διώχνω;

– Τότε εἶναι σὰν νὰ σοῦ ἔδωσε ὁ διάβολος μιὰ καραμέλα, τὴν πιπίλισες λίγο καὶ μετὰ τὴν ἔφτυσες. Πρέπει νὰ τὴν φτύσης ἀμέσως. Διαφορετικά, στὴν ἀρχὴ θὰ σὲ ξεγελάη μὲ μιὰ καραμέλα καὶ ὕστερα θὰ σὲ ποτίζη φαρμάκι καὶ θὰ σὲ κοροϊδεύη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν λογισμὸ

Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν λογισμὸεἶναι ἀρχὴ πλάνης

Γέροντα, ὅταν θυμώνω, γίνομαι σὰν χείμαρρος· δὲν μπορῶ νὰ συγκρατηθῶ.

– Γιατί νὰ μὴν μπορῇς νὰ συγκρατηθῇς;

– Γιατὶ πιστεύω στὸν λογισμό μου.

– Ἔ, τότε ἔχεις δικό σου πιστεύω, δικό σου σύμβολο πίστεως!... Ὁ ἐγωισμὸς φταίει. Νὰ μὴ δικαιολογῇς τὸν λογισμό σου. Ἕναν μπανταλὸ[1] λογισμό, μόνη σου νὰ τὸν πετᾶς, νὰ μὴν τὸν δέχεσαι.

– Καὶ πῶς θὰ καταλάβω ὅτι ἕνας λογισμὸς εἶναι μπανταλός;

– Ἔ, ἂν δὲν καταλαβαίνης, νὰ τὸν λὲς στὴν Γερόντισσα καί, τάκ, νὰ τὸν πετᾶς, κάνοντας ὑπακοὴ σὲ ὅ,τι σοῦ πῆ. Τὸ νὰ ἐμπιστεύεται ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος στὸν λογισμό του εἶναι ἀρχὴ πλάνης. Σκοτίζεται τὸ μυαλό του ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καὶ μπορεῖ νὰ πλανηθῆ. Καλύτερα νὰ τρελλαθῆ, γιατὶ τότε θὰ ἔχη ἐλαφρυντικά.

– Δὲν χωράει βοήθεια, Γέροντα, ἀπὸ τοὺς ἄλλους;

– Γιὰ νὰ βοηθηθῆ, στὴν κατάσταση ποὺ βρίσκεται, πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ βοηθήση. Νὰ καταλάβη ὅτι τὸ νὰ πιστεύη στὸν λογισμὸ ποὺ τοῦ λέει λ.χ. πὼς εἶναι ὁ καλύτερος ἀπὸ ὅλους, ὅτι εἶναι ἅγιος κ.λπ., αὐτὸ εἶναι πλάνη. Οὔτε μὲ τὸ πυροβόλο δὲν φεύγει αὐτὸς ὁ λογισμός, ἂν ὁ ἴδιος τὸν κρατάη. Πρέπει νὰ ταπεινωθῆ, γιὰ νὰ φύγη. Μερικὲς φορὲς μοῦ ζητοῦν νὰ προσευχηθῶ γιὰ τέτοιες περιπτώσεις. Τί προσευχὴ νὰ κάνω; Ἀφοῦ ἐκεῖνος ἔχει μέσα του τὸ φιτίλι τοῦ διαβόλου, πάλι θὰ τιναχθῆ. Σὰν νὰ κρατάη κάποιος στὰ χέρια του φιτίλια ἀπὸ φουρνέλα καὶ ζητάη νὰ τὸν βοηθήσης, γιὰ νὰ μὴν ἀνατιναχθῆ.

– Γέροντα, ἔχω γίνει στρυφνή.

– Ποιός τὸ λέει; Ὁ λογισμός σου; Ἐγὼ σὲ παρακολουθῶ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἔχω τὸν νοῦ μου. Δὲν ἔγινες στρυφνή. Ἂν ὅμως πιστέψης στὸν λογισμό σου, τότε θὰ σοῦ στρίψη. Μὴν πιστεύης στὸν λογισμό σου, οὔτε ἂν σοῦ λέη ὅτι εἶσαι χάλια οὔτε ἂν σοῦ λέη ὅτι εἶσαι ἁγία.

Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν λογισμὸ δημιουργεῖ ψυχολογικὰ προβλήματα

– Γέροντα, ὅταν κάποιος ἔχη τὸν λογισμὸ ὅτι ὅλοι ἀσχολοῦνται μ᾽ αὐτὸν κ.λπ., πῶς θὰ τὸν διώξη;

– Αὐτὸ εἶναι τοῦ πειρασμοῦ ποὺ πάει νὰ τὸν ἀρρωστήση. Νὰ ἀδιαφορήση, νὰ μὴν πιστεύη καθόλου σ᾽ αὐτὸν τὸν λογισμό. Ἕνας λ.χ. ποὺ ἔχει καχυποψία, ἂν δῆ ἕναν γνωστό του νὰ μιλάη σιγὰ σὲ ἕναν ἄλλον, σκέφτεται: «γιὰ μένα λέει· δὲν τὸ περίμενα ἀπ᾽ αὐτόν!», ἐνῶ ἐκεῖνοι γιὰ ἄλλο θέμα συζητοῦν. Καὶ ἂν δὲν προσέξη, ἐξελίσσεται σιγὰ-σιγὰ καὶ ποῦ φθάνει! Νομίζει ὅτι τὸν παρακολουθοῦν, ὅτι τὸν καταδιώκουν. Ἀκόμη καὶ ἂν ἔχη συγκεκριμένα στοιχεῖα ὅτι οἱ ἄλλοι ἀσχολοῦνται μ᾽

---

[1] Ὁ Γέροντας χρησιμοποιοῦσε αὐτὴν τὴν λέξη μὲ τὴν σημασία τοῦ «χαζούλικος».

αὐτόν, νὰ ξέρη ὅτι καὶ αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ ἐχθρὸς τὰ ἔχει ταιριάξει ἔτσι, γιὰ νὰ τὸν πείση. Καὶ πῶς τὰ συνδυάζει ὁ διάβολος!

Γνωρίζω ἕναν νέο πού, ἐνῶ εἶναι ἐξυπνότατος, πιστεύει στὸν λογισμό του ποὺ τοῦ λέει ὅτι δὲν εἶναι ἰσορροπημένος. Μὲ τὸ νὰ δέχεται τοὺς λογισμοὺς ποὺ τοῦ φέρνει τὸ ταγκαλάκι, τοῦ ἔχουν δημιουργηθῆ ἕνα σωρὸ κόμπλεξ. Ἔκανε ἀπόπειρα αὐτοκτονίας, ἔχει λειώσει τοὺς γονεῖς του. Ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε δυνάμεις καὶ χαρίσματα, ἀλλὰ ὅλα τοῦ τὰ ἀχρηστεύει ὁ ἐχθρός, καὶ ἔτσι βασανίζεται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί τοὺς δέχονται αὐτοὺς τοὺς ταγκαλακίστικους λογισμοὺς καὶ κάνουν τὴν ζωή τους βασανισμένη, τὰ βάζουν καὶ μὲ τὸν Θεό, ποὺ τόσο πολὺ μᾶς εὐεργετεῖ καὶ μᾶς ἀγαπάει. Ὅσα καὶ ἐὰν πῆς σὲ ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο, δὲν ὠφελεῖ. Ἐὰν δὲν πάψη νὰ πιστεύη τοὺς λογισμοὺς ποὺ τοῦ φέρνει ὁ ἐχθρός, μόνον ποὺ θὰ κουράζεσαι.

– Γέροντα, ὁ εὐαίσθητος εἶναι ψυχικὰ ἀδύνατος, εἶναι ἄρρωστος;

– Ὄχι, τὸ φιλότιμο καὶ ἡ εὐαισθησία εἶναι φυσικὰ χαρίσματα, ἀλλὰ κατορθώνει δυστυχῶς ὁ διάβολος νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται. Ἕναν εὐαίσθητο ἄνθρωπο τὸν κάνει συχνὰ νὰ μεγαλοποιῆ τὰ πράγματα, γιὰ νὰ μὴν μπορῆ νὰ σηκώση κάποια δυσκολία ἢ νὰ τὴν σηκώνη γιὰ λίγο καὶ μετὰ νὰ κάμπτεται, νὰ ἀπογοητεύεται, νὰ ταλαιπωρῆται, καὶ τελικὰ νὰ σακατεύεται. Ἂν ἀξιοποιήση τὴν κληρονομικὴ εὐαισθησία, θὰ γίνη οὐράνια. Ἂν ἀφήση νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῆ ὁ διάβολος, θὰ πάη χαμένη. Γιατί, ἂν δὲν ἀξιοποιῆ ὁ ἄνθρωπος τὰ χαρίσματά του, τὰ ἐκμεταλλεύεται ὁ διάβολος. Ἔτσι πετάει τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Ἀντὶ νὰ εὐγνωμονῆ τὸν Θεό, τὰ παίρνει ὅλα ἀνάποδα. Ὁ εὐαίσθητος, ὅταν πιστεύη στὸν λογισμό του, μπορεῖ νὰ καταλήξη ἀκόμη καὶ στὸ ψυχιατρεῖο, ἐνῶ ὁ ἀδιάφορος μὲ τὸ «δὲν βαριέσαι» δὲν πάει βέβαια καλά, ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν καταλήγει καὶ στὸ ψυχιατρεῖο. Γι᾽ αὐτὸ τὸ ταγκαλάκι κυνηγάει τοὺς εὐαίσθητους ἀνθρώπους.

Ἄλλοι πάλι βάζουν ἕναν λογισμό, ἢ μᾶλλον τὸ ταγκαλάκι τοὺς φέρνει ἕναν λογισμό, ὅτι ἔχουν κληρονομικὴ ἐπιβάρυνση, καὶ προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείση νὰ πιστέψουν ὅτι κάτι ἔχουν. Τοὺς φοβίζει, γιὰ νὰ τοὺς ζαλίση καὶ νὰ τοὺς ἀχρηστέψη στὰ καλὰ καθούμενα. Ἀλλὰ καὶ κάτι κληρονομικὸ ἂν ὑπάρχη, μπροστὰ στὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ. Θυμᾶστε τὸν Ἅγιο Κυπριανὸ[2] ποὺ ἀπὸ μάγος ἔγινε Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας καὶ Μάρτυς Χριστοῦ; Ὁ Μωυσῆς πάλι ὁ Αἰθίοπας[3] ἀπὸ ληστὴς ἔγινε πιὸ εὐαίσθητος ἀπὸ πολλοὺς μεγάλους Πατέρες. Σὲ τί κατάσταση ἔφθασε! Ὅταν πῆγε νὰ τὸν δῆ ὁ Ἅγιος Μακάριος, τὸν ρώτησε: «Τί νὰ κάνω; μὲ ἐνοχλεῖ ὁ κόσμος καὶ δὲν μπορῶ νὰ βρῶ ἡσυχία». Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Μωυσῆ, Μωυσῆ, εἶσαι πολὺ εὐαίσθητος. Νὰ πᾶς στὴν Πετραία Ἀραβία[4], γιατὶ δὲν μπορεῖς ἐσὺ νὰ διώξης τὸν κόσμο!»[5]. Πέρασε στὴν εὐαισθησία καὶ τὸν Μέγα Ἀρσένιο ποὺ ἦταν ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια, μορφωμένος, καλλιεργημένος ἄνθρωπος, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦταν ἕνας ληστής. Νά, βλέπεις ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τί κάνει! Ἀλλὰ εἶχε πολλὴ ταπείνωση.

Οἱ ἰδιοτροπίες ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν λογισμὸ

---

[2] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 2 Ὀκτωβρίου.

[3] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 28 Αὐγούστου.

[4] Ἡ ἐνδοτέρα ἔρημος στὸ βορειοδυτικὸ τμῆμα τῆς Ἀραβίας.

[5] Βλ. *Τὸ Γεροντικόν*, Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος κβ΄, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1981, σ. 68.

– Γέροντα, αὐτὸς ποὺ σιχαίνεται, γιατί τὸ παθαίνει;

– Πές μου, ἐσὺ τί σιχαίνεσαι;

– Ὅλα τὰ σιχαίνομαι.

– Τότε ὅλα σ᾽ ἐσένα θὰ ἔρχωνται! Καὶ τὰ σκουλήκια στὰ φροῦτα ἢ στὰ ὄσπρια καὶ καμμιὰ τρίχα στὸ ψωμὶ κ.λπ.

– Ἔτσι γίνεται, Γέροντα!

– Δόξα Σοι ὁ Θεός! Βλέπεις πόσο σὲ βοηθάει ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τὸ ξεπεράσης;

– Ἀπὸ τὸν λογισμὸ δὲν ξεκινάει, Γέροντα, αὐτό; Ἂς ποῦμε ὅτι βρῆκε ἡ ἀδελφὴ μιὰ τρίχα. Ἂς τὴν βγάλη στὴν ἄκρη.

– Αὐτὸ εἶναι εὐλογία! Δῶσ᾽ την σ᾽ ἐμένα, νὰ τὴν πάρω ἐγὼ εὐλογία!... Ἄχ! Θυμᾶμαι, μιὰ φορὰ στὸ Σινᾶ πηγαίναμε κάπου μὲ ἕναν μοναχὸ καὶ τοῦ ἔδωσα δυὸ ροδάκινα. Τὸν βλέπω, δὲν τὰ τρώει. Ἤθελε νὰ πάη νὰ τὰ πλύνη, γιὰ νὰ τὰ φάη, καὶ τὰ κρατοῦσε στὰ χέρια, μὴν τὰ βάλη στὴν τσέπη καὶ κολλήσουν μικρόβια καὶ ἀπὸ τὴν τσέπη! Ὁ ἀδελφός του ποὺ εἶχε ὀκτὼ παιδιὰ μοῦ ἔλεγε: «Περισσότερο σαπούνι ξοδεύει αὐτός, γιὰ νὰ πλύνη τὰ χέρια του, παρὰ ἡ γυναίκα μου μὲ τὰ ὀκτὼ παιδιὰ ποὺ πλένει!». Καὶ νὰ δῆτε τί ἔπαθε! Ἐκεῖ στὸ Σινᾶ ἔδιναν σὲ κάθε καλόγερο καὶ ἕναν Βεδουῖνο, γιὰ νὰ τὸν ἐξυπηρετῆ, νὰ τοῦ πηγαίνη τὸ φαγητὸ κ.λπ. Ὁ Βεδουῖνος ποὺ ἔδωσαν σ᾽ αὐτὸν ἦταν ὁ πιὸ βρώμικος ἀπ᾽ ὅλους. Κατάμαυρος! Μύριζαν τὰ ροῦχα του, μύριζε ὁλόκληρος. Μιὰ ἑβδομάδα ἔπρεπε νὰ τὸν βάλης στὸ μουσκιό, γιὰ νὰ καθαρίση! Τὰ χέρια του ἦταν..., μὴν τὰ ρωτᾶς! Ἔπρεπε νὰ τὰ ξύσης μὲ τὴν σπάτουλα! Ἐν τῷ μεταξύ, ὅταν ἔπιανε τὸ τσανάκι, γιὰ νὰ τοῦ πάη τὸ φαγητό, ἔβαζε τὰ δυό του δάχτυλα μέσα. «Φύγε, φύγε...», τοῦ φώναζε ἐκεῖνος, μόλις τὸν ἔβλεπε. Τελικὰ αὐτὸς ὁ μοναχὸς οὔτε δυὸ ἑβδομάδες δὲν κάθησε στὸ Σινᾶ· ἔφυγε.

Θυμᾶμαι, καὶ στὸ Κοινόβιο εἴχαμε ἕναν μοναχὸ ποὺ ὡς λαϊκὸς ἦταν νωματάρχης. Τὸν εἶχαν βάλει διαβαστή, γιατὶ ἦταν μορφωμένος. Τόσα χρόνια ἦταν στὸ μοναστήρι καὶ σιχαινόταν. Ποῦ νὰ ἀγγίξη πόμολο! Μὲ τὸ πόδι ἄνοιγε τὴν πόρτα ἢ σκουντοῦσε τὸ μάνταλο μὲ τὸν ἀγκώνα καὶ μετὰ καθάριζε μὲ οἰνόπνευμα τὸ μανίκι ποὺ τὸ ἀκούμπησε! Ἀκόμη καὶ τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας μὲ τὸ πόδι τὴν ἄνοιγε. Καὶ ἐπέτρεψε ὁ Θεός, ὅταν γέρασε, νὰ σκουληκιάσουν τὰ πόδια του, ἰδίως τὸ ἕνα μὲ τὸ ὁποῖο ἄνοιγε τὶς πόρτες. Ἤμουν παρανοσοκόμος, ὅταν ἦρθε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ νοσοκομεῖο τῆς Μονῆς μὲ δεμένο τὸ πόδι. Μοῦ εἶπε ὁ νοσοκόμος νὰ τὸ λύσω καὶ ἐκεῖνος πῆγε νὰ φέρη κάτι γάζες. Ὅταν τὸ ἄνοιξα, τί νὰ δῶ! Πώ, πώ, ἦταν γεμάτο σκουλήκια! «Πήγαινε στὴν θάλασσα, τοῦ λέω, πλύν᾽ το, νὰ φύγουν τὰ σκουλήκια, καὶ ἔλα νὰ κάνουμε ἀλλαγή». Ποῦ εἶχε φθάσει! Τί τιμωρία! Ἐγὼ τὰ ἔχασα. Μοῦ λέει ὁ νοσοκόμος: «Κατάλαβες ἀπὸ τί εἶναι αὐτό;». «Κατάλαβα, τοῦ λέω, ἐπειδὴ ἀνοίγει τὴν πόρτα μὲ τὸ πόδι!».

– Καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση, Γέροντα, συνέχιζε νὰ ἀνοίγη τὴν πόρτα μὲ τὸ πόδι;

– Ναί, μὲ τὸ πόδι! Καὶ εἶχε γεράσει καλόγερος!

– Δὲν τὸ κατάλαβε;

– Δὲν ξέρω. Μετὰ πῆγα στὴν Μονὴ Στομίου στὴν Κόνιτσα. Τί θάνατο εἶχε ποιός ξέρει! Καὶ ἔβλεπες, ἐκεῖ στὸ Κοινόβιο μερικοὶ νέοι μοναχοὶ πήγαιναν καὶ ἔτρωγαν ἀπὸ τὸ περίσσευμα ποὺ ἄφηναν στὰ πιάτα τους τὰ γεροντάκια, γιὰ νὰ πάρουν εὐλογία!

Μάζευαν τὰ περισσεύματα τῶν κλασμάτων. Ἢ ἄλλοι ἀσπάζονταν τὸ πόμολο, γιατὶ τὸ ἀκούμπησαν οἱ Πατέρες, καὶ αὐτός, ὅταν προσκυνοῦσε τὶς εἰκόνες, μόλις ποὺ ἀκουμποῦσε τὸ μουστάκι του στὴν εἰκόνα. Καὶ τὸ μουστάκι τί θὰ τραβοῦσε μετὰ μὲ τὸ οἰνόπνευμα!

– Ὅταν, Γέροντα, κάτι τέτοιο γίνεται σὲ ἱερὰ πράγματα, δὲν εἶναι ἀνευλάβεια;

– Μὰ ἀπὸ ᾽κεῖ ξεκινάει κανεὶς καὶ φθάνει πιὸ πέρα. Ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ μὴν προσκυνάη, γιατὶ φοβόταν μήπως ἐκεῖνος ποὺ προσκύνησε πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὴν εἰκόνα εἶχε καμμιὰ ἀρρώστια!

– Δηλαδή, γιὰ νὰ μὴ σιχαίνεται κανείς, δὲν πρέπει νὰ δίνη σημασία;

– Τὶς σαβοῦρες ποὺ τρῶνε οἱ ἄνθρωποι δὲν τὶς βλέπουν! Ἅμα κάνη κανεὶς τὸν σταυρό του, εἴτε φοβία ἔχει εἴτε νοσοφοβία, βοηθάει μετὰ ὁ Χριστός. Ἐκεῖ στὸ Καλύβι πόσοι περνᾶνε ποὺ ἔχουν διάφορες ἀρρώστιες! Καὶ μερικοὶ ἁπλοὶ κάνουν τὸν σταυρό τους, οἱ καημένοι, παίρνουν τὸ κύπελλο ποὺ ἔχω ἐκεῖ καὶ πίνουν νερό. Οἱ ἄλλοι ποὺ φοβοῦνται δὲν τὸ ἀγγίζουν. Ἦρθε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες κάποιος ποὺ εἶχε πολὺ μεγάλη θέση σὲ κάποια ὑπηρεσία. Τόσο φοβᾶται ὁ καημένος τὰ μικρόβια, ποὺ ἔχει ἀσπρίσει τὰ χέρια του, γιὰ νὰ τὰ καθαρίζη μὲ τὸ οἰνόπνευμα. Ἀκόμη καὶ τὸ αὐτοκίνητό του τὸ τρίβει μὲ οἰνόπνευμα! Τὸν λυπήθηκα! Ξέρεις τί εἶναι νὰ ἔχη τέτοια θέση καὶ νὰ κινῆται ἔτσι; Τοῦ ἔδωσα λουκούμι, καὶ δὲν τὸ πῆρε, ἐπειδὴ τὸ ἔπιασα. Ἀλλὰ καὶ στὸ κουτὶ νὰ ἦταν, πάλι δὲν θὰ τὸ ἔπαιρνε, γιατὶ θὰ σκεφτόταν ὅτι καὶ στὸ κουτὶ θὰ τὸ ἔβαλε κάποιος ἄλλος μὲ τὰ χέρια του. Παίρνω τὸ λουκούμι, τὸ τρίβω στὰ παπούτσια του καὶ τὸ τρώω. Τοῦ ἔκανα κάμποσα τέτοια καὶ τρόμαξα νὰ τὸν κάνω νὰ ἐλευθερωθῆ λίγο ἀπὸ αὐτό. Νά, καὶ σήμερα ἦρθε ἐδῶ μιὰ κοπέλα ποὺ εἶχε νοσοφοβία. Καὶ ὅταν μπῆκε μέσα δὲν πῆρε εὐχή, γιατὶ φοβόταν μὴν κολλήση μικρόβια, καὶ ὅταν ἔφυγε, ἔπειτα ἀπὸ τόσα ποὺ τῆς εἶπα, γιὰ νὰ τὴν βοηθήσω, πάλι δὲν πῆρε εὐχή. «Δὲν σοῦ φιλῶ τὸ χέρι, μοῦ λέει, γιατὶ φοβᾶμαι μὴν κολλήσω μικρόβια»! Τί νὰ πῆς; Κάνουν ἔτσι μαύρη τὴν ζωή τους.

Οἱ κατὰ φαντασίαν ἀσθενεῖς

Μεγαλύτερη ἀρρώστια εἶναι τὸ νὰ πιστέψη ὁ ἄνθρωπος στὸν λογισμό του ὅτι ἔχει κάποια ἀρρώστια. Ὁ λογισμὸς αὐτὸς τοῦ δημιουργεῖ ἄγχος, τὸν κάνει νὰ στενοχωριέται, νὰ μὴν ἔχη ὄρεξη γιὰ φαγητό, νὰ μὴν μπορῆ νὰ κοιμηθῆ, νὰ παίρνη φάρμακα, καὶ τελικὰ ἀρρωσταίνει, ἐνῶ ἦταν καλά. Νὰ εἶναι ἄρρωστος κανεὶς καὶ νὰ κάνη θεραπεία, αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω· ἀλλὰ νὰ εἶναι ὑγιὴς καὶ νὰ νομίζη ὅτι εἶναι ἄρρωστος καὶ νὰ ἀρρωσταίνη στὰ καλὰ καθούμενα, αὐτὸ εἶναι... Ἕνας λ.χ., ἐνῶ ἔχει καὶ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ δύναμη, δὲν μπορεῖ νὰ κάνη τίποτε, γιατὶ ἔχει πιστέψει στὸν λογισμὸ ποὺ τοῦ λέει ὅτι δὲν εἶναι καλά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ σβήνη σωματικὰ καὶ πνευματικά. Δὲν εἶναι ὅτι λέει ψέματα. Ἂν ὁ ἄνθρωπος πιστέψη ὅτι κάτι ἔχει, πανικοβάλλεται, τσακίζεται, καὶ δὲν ἔχει μετὰ κουράγιο νὰ κάνη τίποτε. Ἔτσι ἀχρηστεύεται χωρὶς λόγο.

Ἔρχονται μερικοὶ στὸ Καλύβι ποὺ εἶναι τελείως τσακισμένοι. «Μοῦ λέει ὁ λογισμὸς ὅτι ἔχω ἔιτζ», λένε καὶ τὸ πιστεύουν. Τοὺς ρωτάω: «Μήπως συνέβη ἐκεῖνο, ἐκεῖνο;». «Ὄχι», μοῦ λένε. «Τότε ἄδικα στενοχωριέσαι. Πήγαινε νὰ κάνης μιὰ ἐξέταση, γιὰ νὰ σοῦ φύγη ὁ λογισμός». «Καὶ ἂν γίνη ἡ ἐξέταση καὶ βροῦν ὅτι ἔχω;», λένε

μερικοὶ καὶ δὲν μ᾽ ἀκοῦν καὶ βασανίζονται. Ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ἀκοῦν, κάνουν ἐξέταση, βλέπουν ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε καί, νὰ δῆτε, τὸ πρόσωπό τους ἀλλάζει, τὸ κουράγιο ἐπανέρχεται. Οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὴν στενοχώρια ξαπλώνουν στὸ κρεββάτι καὶ οὔτε νὰ φᾶνε δὲν θέλουν. Ἐντάξει, ἔχεις ἔιτζ. Γιὰ τὸν Θεὸ δὲν ὑπάρχει δύσκολο πρόβλημα. Ἂν ζήσης πιὸ πνευματικά, ἐξομολογῆσαι, κοινωνᾶς κ.λπ., θὰ βοηθηθῆς.

– Πῶς ξεκινάει, Γέροντα, καὶ νομίζει κάποιος ὅτι εἶναι ἄρρωστος;

– Σιγὰ-σιγὰ καλλιεργεῖ αὐτὸν τὸν λογισμό. Πολλὲς φορὲς μπορεῖ νὰ ὑπάρχη κάποια αἰτία, ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι κάτι σοβαρό. Βγάζει μετὰ καὶ ὁ λογισμὸς κάτι ἀκόμη καὶ τὸ μεγαλοποιεῖ. Ὅταν ἤμουν στὴν Μονὴ Στομίου, ἦταν ἕνας οἰκογενειάρχης στὴν Κόνιτσα ποὺ νόμιζε ὅτι εἶχε φυματίωση. Δὲν ἄφηνε οὔτε τὴν γυναίκα του νὰ πάη κοντά του. «Μὴν πλησιάζης, τῆς ἔλεγε, θὰ κολλήσης». Σὲ ἕνα ξύλο κρεμοῦσε ἡ καημένη τὸ καλάθι μὲ τὸ φαγητὸ καὶ τοῦ τὸ ἔδινε ἀπὸ μακριά. Ἡ φουκαριάρα εἶχε λειώσει. Τὰ παιδιά του τὰ κακόμοιρα ἀπὸ μακριὰ τὸν ἔβλεπαν. Αὐτὸς ἐν τῷ μεταξὺ δὲν εἶχε τίποτε, ἀλλά, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος δὲν τὸν ἔβλεπε – ἦταν κλεισμένος μέσα καὶ τυλιγμένος συνέχεια μὲ τὶς κουβέρτες –, ἦταν κίτρινος καὶ πίστευε ὅτι ἔχει χτικιό. Σηκώνομαι καὶ πάω στὸ σπίτι του. Μόλις μὲ εἶδε, μοῦ λέει: «Μὴ μὲ πλησιάζης, καλόγερε, μὴν κολλήσης κι ἐσύ, καὶ ἔρχεται κόσμος ἐκεῖ στὸ μοναστήρι. Ἔχω χτικιό». «Ποιός σοῦ εἶπε, μωρέ, ὅτι ἔχεις χτικιό;», τοῦ λέω. Ἡ γυναίκα του ἔφερε νὰ μὲ κεράση γλυκὸ καρύδι. «Ἄνοιξε τὸ στόμα σου, τοῦ λέω. Θὰ κάνης ὑπακοὴ τώρα». Τὸ ἄνοιξε· δὲν ἤξερε τί θὰ κάνω. Βάζω τὸ καρύδι μέσα στὸ στόμα του καὶ τὸ γυρνάω δυὸ-τρεῖς φορὲς καὶ ὕστερα τὸ παίρνω καὶ τὸ τρώω. «Μή, μή, θὰ κολλήσης!», φώναζε. «Τί θὰ κολλήσω! Τίποτε δὲν ἔχεις, τοῦ λέω. Ἂν εἶχες χτικιό, χαμένο τὸ εἶχα νὰ τὸ κάνω αὐτό; Σήκω νὰ βγοῦμε ἔξω». Λέω στὴν γυναίκα του: «Πέταξέ τα ὅλα, φάρμακα, κουβέρτες ...». Τὸν σηκώνω καὶ βγαίνουμε ἔξω. Ἔπειτα ἀπὸ τρία χρόνια ποὺ ἦταν κλεισμένος μέσα κοιτοῦσε τὸν κόσμο παράξενα. Ὕστερα, σιγὰ-σιγά, πῆγε καὶ στὴν δουλειά του. Τί εἶναι ὁ λογισμός, ὅταν τὸν καλλιεργῆς!

Μὲ τὴν ὑπακοὴ ὅλα ξεπερνιοῦνται

– Γέροντα, πῶς μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ κανείς, ὅταν νομίζη ὅτι πάσχει ἀπὸ κάτι;

– Γιὰ νὰ βοηθηθῆ, πρέπει νὰ ἔχη πνευματικό, νὰ τοῦ ἔχη ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ τοῦ κάνη ὑπακοή. Θὰ πῆ τὸν λογισμό του καὶ ἐκεῖνος θὰ τοῦ πῆ: «Σ᾽ αὐτὸ μὴ δίνης σημασία, ἐκεῖνο πρόσεξέ το» κ.λπ. Ἂν δὲν ἔχη ἐμπιστοσύνη καὶ δὲν ὑπακούη, δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ φύγη ὁ λογισμός. Ξέρεις τί εἶναι νὰ σοῦ ζητοῦν βοήθεια καὶ νὰ μὴν κάνουν τίποτε οἱ ἴδιοι; Ἕνας νέος ποὺ ζῆ ἀκατάστατα, ἔχει ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ ταλαιπωρεῖται, ἔρχεται μὲ κάτι μάτια κατακόκκινα ἀπὸ τὸ τσιγάρο καὶ ζητάει νὰ τὸν βοηθήσω. Ἔχει καὶ μιὰ ψευτοευλάβεια, ζητάει νὰ τοῦ δώσω τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὸ τέμπλο, γιὰ εὐλογία, καὶ μπαίνει μέσα στὸ Κελλὶ μὲ τὸ τσιγάρο! «Βρέ, τοῦ λέω, τὰ μάτια σου ἀπὸ τὸ τσιγάρο ἔγιναν κατακόκκινα σὰν τοῦ λυσσασμένου σκυλιοῦ. Οὔτε γέροι δὲν καπνίζουν ἐδῶ μέσα. Ἐγὼ λιβανίζω ἐδῶ πέρα». Τὸ δικό του αὐτός. Ἔρχεται, ζητάει βοήθεια καὶ δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸν λογισμό του. «Γιατί δὲν μὲ κάνεις καλά;», μοῦ λέει. Θέλει νὰ γίνη καλὰ μὲ μαγικὸ τρόπο, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ κάνη καμμιὰ προσπάθεια. «Ἐσὺ δὲν εἶσαι γιὰ θαῦμα, τοῦ λέω. Δὲν ἔχεις τίποτε. Πιστεύεις στὸν λογισμό σου». Ἂν

ἔκανε ὑπακοή, θὰ βοηθιόταν. Ἔχω προσέξει ὅτι ὅποιος ἀκούει, τὰκ-τὰκ προχωράει καὶ πάει καλά. Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δικοί του μετὰ εἶναι ἥσυχοι.

Μιὰ φορὰ πῆγε ἕνας ἱερεὺς σὲ ἕνα μοναστήρι καὶ τοῦ εἶπαν νὰ ψάλη, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀρνήθηκε. «Γιατί, τοῦ λένε, δὲν ψάλλεις;». «Γιατὶ ὁ ψαλμὸς λέει: "*Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, καὶ ρομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν*"[6]». Φοβόταν τὴν ρομφαία, ἂν ὕψωνε τὴν φωνή του, καὶ ἐπέμενε ὅτι ἦταν κακὸ νὰ ψάλη. «Βρὲ καλέ μου, βρὲ χρυσέ μου, δὲν εἶναι ἔτσι», τοῦ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι, τίποτε αὐτός, τὸ δικό του. Ἔ, πῶς νὰ συνεννοηθῆς μὲ ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο; Τί νὰ τὸν κάνης; Ἀκόμη καὶ ἂν αὐτὸ ποὺ ἔλεγε αὐτὸς ἦταν σωστὸ καὶ ὁ ἄλλος τοῦ ἔλεγε: «ὄχι, δὲν εἶναι ἔτσι, ἔτσι εἶναι», καὶ ἔκανε ὑπακοὴ στὸ λάθος τοῦ ἄλλου, πάλι θὰ ἔπαιρνε Χάρη, καὶ μάλιστα μεγάλη Χάρη, γιατὶ ταπεινώθηκε.

Πόσοι βασανίζονται ἔτσι χρόνια, ἐπειδὴ πιστεύουν στὸν λογισμό τους καὶ δὲν ἀκοῦνε! Ὅσα καὶ νὰ τοὺς πῆς, ὅσα καὶ νὰ τοὺς κάνης, ὅλα τὰ παίρνουν ἀνάποδα. Καὶ δὲν εἶναι ὅτι πίστεψε κανεὶς μιὰ φορὰ στὸν λογισμό του καὶ τὸ κακὸ σταμάτησε ἐκεῖ, ἀλλὰ τὸ κακὸ αὐξάνει. Καλλιεργεῖται-καλλιεργεῖται καὶ μπορεῖ νὰ φθάση στὴν τρέλλα. Φτιάχνει π.χ. κάποιος ἕνα σπίτι καὶ τοῦ λένε: «Πῶς τὸ φτιάχνεις ἔτσι; Θὰ πέση καὶ θὰ σὲ πλακώση». Ἐπειδὴ εἶναι στὴν ἀρχή, ἂν ἀκούση, εὔκολα μπορεῖ νὰ τὸ χαλάση καὶ νὰ τὸ διορθώση. Ἂν ὅμως τὸ τελειώση, πῶς νὰ τὸ γκρεμίση μετά; Τοῦ λένε: «θὰ σὲ πλακώση», τὸ βλέπει καὶ αὐτὸς ὅτι θὰ πέση, καταλαβαίνει τὸν κίνδυνο, ἀλλὰ σκέφτεται ὅτι ξοδεύτηκε, ἔκανε τόσο κόπο γιὰ νὰ τὸ φτιάξη, καὶ δὲν τὸ χαλνάει, καὶ τελικὰ πλακώνεται μέσα.

– Αὐτὸς μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ;

– Ἂν θέλη, μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ. Ὅταν ὅμως τοῦ λὲς ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι σωστὸ καὶ ἐκεῖνος δικαιολογῆ τὸν ἑαυτό του, πῶς νὰ βοηθηθῆ; Ἂς ὑποθέσουμε, ἕνας νέος ἔχει ζάχαρο καί, ἐπειδὴ δὲν ξέρει πόσο κακὸ μπορεῖ νὰ τοῦ κάνη, νομίζει ὅτι δὲν εἶναι κάτι σοβαρό. Τοῦ λέει ὁ γιατρός: «Τὸ ζάχαρο βλάπτει καὶ πρέπει νὰ κάνης δίαιτα». Ἂν τὸν ἀκούση, δὲν θὰ ἔχη προβλήματα. Ἂν ὅμως λέη: «ἂς ἔχω ζάχαρο· θὰ τρώω γλυκά, γιατί, ὅταν τρώω γλυκά, ζεσταίνομαι, μπορῶ νὰ κοιμᾶμαι χωρὶς κουβέρτα, νὰ μπῶ καὶ μέσ᾽ στὸ χιόνι», πῶς νὰ συνεννοηθῆς μαζί του, ἀφοῦ ἐπιμένει στὸ δικό του;

– Γέροντα, εἶναι φυσιολογικὸ ἕνας νέος νὰ πιστεύη στὸν λογισμό του;

– Ἕνας νέος, ἂν πιστεύη στὸν λογισμό του, ἔχει πολὺ ἐγωισμό.

– Πῶς θὰ τὸ καταλάβη;

– Ἂν λ.χ. θυμηθῆ μερικὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία ποὺ δείχνουν τί δόση ἐγωισμοῦ εἶχε ἀπὸ μικρός, θὰ τὸ καταλάβη. Παρατηροῦσα δύο παιδάκια. Τὸ ἕνα πῆρε ἕνα μαξιλάρι ἀπὸ ἀφρολὲξ καὶ τὸ σήκωσε φυσιολογικά. Πῆγε καὶ τὸ ἄλλο νὰ τὸ σηκώση καὶ ἔκανε σὰν νὰ σήκωνε ἕνα σακκὶ τσιμέντο. Αὐτὸ ἔχει ἐγωισμό. Ὅταν ὅμως λίγο μεγαλώση καὶ καταλάβη ὅτι ἐκείνη ἡ ἐνέργειά του ξεκινοῦσε ἀπὸ τὸν ἐγωισμὸ καὶ τὸ πῆ στὴν ἐξομολόγηση, ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, λυτρώνεται καὶ βοηθιέται. Ἀλλοίμονο, ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἄδικος!

– Ὅταν, Γέροντα, ἀπὸ κάποια πεῖρα ποὺ ἔχω, βλέπω περίπου τί ἐξέλιξη θὰ ἔχη μία κατάσταση τοῦ ἑαυτοῦ μου, σ᾽ αὐτὸ ὑπάρχει αὐτοπεποίθηση;

---

[6] *Ψαλμ.* 149, 6.

– Νὰ μὴ βγάζης συμπεράσματα μόνη σου. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Χριστός, περπάτησε ἐπάνω στὸ νερό. Μόλις ὅμως τοῦ εἶπε ὁ λογισμός του ὅτι θὰ βουλιάξη, βούλιαξε[7]. Καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἄφησε. «Ἀφοῦ λὲς ὅτι θὰ βουλιάξης, βούλιαξε».

Καὶ βλέπεις, ὁ ταπεινός, καὶ θαύματα νὰ κάνη, πάλι δὲν πιστεύει στὸν λογισμό του. Ἦταν στὴν Ἰορδανία ἕνας πολὺ ἁπλὸς παπᾶς ποὺ ἔκανε θαύματα. Διάβαζε ἀνθρώπους καὶ ζῶα ποὺ εἶχαν κάποια ἀρρώστια καὶ γίνονταν καλά. Πήγαιναν καὶ Μουσουλμάνοι σ᾽ αὐτόν, ὅταν ἔπασχαν ἀπὸ κάτι, καὶ τοὺς θεράπευε. Αὐτός, πρὶν λειτουργήση, ἔπαιρνε ἕνα ρόφημα μὲ λίγο παξιμάδι καὶ μετὰ ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν ἔτρωγε τίποτε. Κάποτε ἔμαθε ὁ Πατριάρχης ὅτι τρώει πρὶν ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία καὶ τὸν κάλεσε στὸ Πατριαρχεῖο. Πῆγε ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ ξέρη γιατί τὸν ζητᾶνε. Ὥσπου νὰ τὸν φωνάξη ὁ Πατριάρχης, περίμενε μαζὶ μὲ ἄλλους σὲ μιὰ αἴθουσα. Ἔξω ἔκανε πολλὴ ζέστη· εἶχαν κλειστὰ τὰ παντζούρια καὶ ἀπὸ μιὰ τρυπούλα περνοῦσε μιὰ ἀκτίνα. Αὐτὸς νόμισε ὅτι εἶναι σχοινί. Ἐπειδὴ εἶχε ἱδρώσει, βγάζει τὸ ράσο του καὶ τὸ κρεμάει πάνω στὴν ἀκτίνα. Ὅταν τὸ εἶδαν οἱ ἄλλοι ποὺ κάθονταν ἐκεῖ στὴν αἴθουσα, τὰ ἔχασαν. Πᾶνε καὶ λένε στὸν Πατριάρχη: «Ὁ παπᾶς ποὺ κολατσίζει πρὶν ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία κρέμασε τὸ ράσο του πάνω σὲ μιὰ ἀκτίνα!». Τὸν κάλεσε μέσα ὁ Πατριάρχης καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ρωτάη: «Τί κάνεις; Πῶς πᾶς; Κάθε πότε λειτουργεῖς; Πῶς ἑτοιμάζεσαι γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία;». «Νά, λέει, διαβάζω τὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, κάνω καὶ μερικὲς μετάνοιες καὶ ὕστερα φτιάχνω ἕνα ρόφημα, κολατσίζω λίγο, καὶ ἔπειτα λειτουργῶ». «Γιατί τὸ κάνεις αὐτό;», τὸν ρωτάει ὁ Πατριάρχης. «Ἅμα φάω λιγάκι πρὶν ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία, λέει ἐκεῖνος, ὅταν κάνω κατάλυση[8], πάει ὁ Χριστὸς ἐπάνω. Ἐνῶ, ἂν φάω μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία, πάει ὁ Χριστὸς ἀπὸ κάτω»! Μὲ καλὸ λογισμὸ τὸ ἔκανε! Τοῦ λέει τότε ὁ Πατριάρχης: «Ὄχι, δὲν εἶναι σωστὸ αὐτό. Πρῶτα νὰ κάνης κατάλυση, καὶ ἔπειτα νὰ τρῶς λίγο». Ἔβαλε μετάνοια καὶ τὸ δέχθηκε.

Θέλω νὰ πῶ, παρόλο ποὺ εἶχε φθάσει σὲ τέτοια κατάσταση, νὰ κάνη θαύματα, τὸ δέχθηκε ἁπλά· δὲν εἶχε δικό του θέλημα. Ἐνῶ, ἂν πίστευε στὸν λογισμό του, μποροῦσε νὰ πῆ: «Ἐγὼ διαβάζω ἀνθρώπους καὶ ζῶα ἄρρωστα καὶ γίνονται καλά, κάνω θαύματα· τί μοῦ λέει αὐτός; Ἔτσι ποὺ τὸ σκέφτομαι, εἶναι πιὸ καλά, γιατὶ ἀλλιῶς πάει τὸ φαγητὸ πάνω ἀπὸ τὸν Χριστό».

Ἔχω καταλάβει ὅτι ἡ ὑπακοὴ πολὺ βοηθάει. Καὶ λίγο μυαλὸ νὰ ἔχη κανείς, ἂν κάνη ὑπακοή, γίνεται φιλόσοφος. Εἴτε ἔξυπνος εἴτε κουτὸς εἴτε ὑγιὴς εἴτε ἄρρωστος πνευματικὰ ἢ σωματικὰ εἶναι κανεὶς καὶ βασανίζεται ἀπὸ λογισμούς, ἂν κάνη ὑπακοή, ἐλευθερώνεται. Λύτρωση εἶναι ἡ ὑπακοή.

Ὁ μεγαλύτερος ἐγωιστὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀκολουθεῖ τοὺς λογισμούς του καὶ δὲν ρωτάει κανέναν· αὐτοκαταστρέφεται. Μπορεῖ κάποιος νὰ εἶναι ἔξυπνος, τετραπέρατος, ἀλλά, ἂν ἔχη θέλημα, αὐτοπεποίθηση καὶ φιλαυτία, βασανίζεται συνέχεια. Μπερδεύεται ἄσχημα καὶ τοῦ δημιουργοῦνται προβλήματα. Γιὰ νὰ βρῆ τὸν δρόμο του, πρέπει νὰ ἀνοίξη τὴν καρδιά του σὲ κάποιον πνευματικὸ καὶ νὰ ζητήση ταπεινὰ τὴν βοήθειά του. Μερικοὶ ὅμως ἀντὶ νὰ πᾶνε στὸν πνευματικό, πᾶνε στὸν

---

[7] Βλ. *Ματθ.* 14, 28-31.

[8] Μετὰ τὴν θεία Κοινωνία τῶν πιστῶν καὶ τὴν διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου, ὁ ἱερεὺς καταλύει ὅ,τι ἀπέμεινε στὸ Ἅγιο Ποτήριο.

ψυχίατρο. Ἂν ὁ ψυχίατρος εἶναι πιστός, θὰ τοὺς συνδέση μὲ κάποιον πνευματικό. Ἂν ὄχι, θὰ τοὺς δώση μόνο χάπια. Μόνον ὅμως τὰ χάπια δὲν λύνουν τὸ πρόβλημα. Χρειάζονται καὶ πνευματικὴ βοήθεια, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν σωστὰ καὶ νὰ καλυτερέψη ἡ κατάστασή τους, καὶ νὰ μὴν ταλαιπωροῦνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Ὁ ἀγώνας κατὰ τῶν λογισμῶν

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ στὸν λογισμὸ βασίζεται

Διάβασα, Γέροντα, ὅτι οἱ Ἕλληνες στὸν Ἰταλικὸ πόλεμο πρῶτα προσπαθοῦσαν νὰ χαλάσουν τὰ ὀχυρὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὕστερα ἔκαναν ἐπίθεση.

– Καὶ ὁ διάβολος τὸ ἴδιο κάνει. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἐχθρός, πρὶν κάνη ἐπίθεση μὲ τὸ πυροβολικό, βομβαρδίζει μὲ τὴν ἀεροπορία τὰ ὀχυρά, γιὰ νὰ τὰ σπάση, ἔτσι καὶ ὁ διάβολος πρῶτα βομβαρδίζει μὲ λογισμοὺς τὸν ἄνθρωπο καὶ ὕστερα τοῦ ἐπιτίθεται. Ἂν δὲν χαλάση τὸν λογισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἐπιτίθεται, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος ἀμύνεται μὲ τὸν καλὸ λογισμό· εἶναι στὸ ἀμπρί[1] του!

Ὁ ἀριστερὸς λογισμὸς εἶναι ξένο σῶμα καὶ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προσπαθήση νὰ τὸ ἀποβάλη. Αὐτὸν τὸν ἀγώνα ὅλοι ἔχουμε τὴν δύναμη νὰ τὸν κάνουμε. Κανένας δὲν δικαιολογεῖται νὰ πῆ ὅτι εἶναι ἀδύνατος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κάνη. Δὲν εἶναι κασμᾶς οὔτε βαριά[2], γιὰ νὰ μὴν μπορῆ νὰ τὰ σηκώση, ἐπειδὴ τρέμουν τὰ χέρια του. Δὲν τὸ βλέπω δύσκολο, τὸ νὰ τὰ παίρνουμε ὅλα δεξιά. Γιατί νὰ ἐξετάσω λ.χ. τὴν ἰδιοτροπία τοῦ ἄλλου; Μπορεῖ στὴν πραγματικότητα αὐτὸ ποὺ κάνει νὰ μὴν εἶναι ἰδιοτροπία, ἀλλὰ νὰ τὸ κάνη ἐπίτηδες, γιὰ νὰ ταπεινωθῆ.

– Γέροντα, ἀνησυχῶ, γιατὶ ὅλο ἀριστερὰ δουλεύω. Ἀγωνίζομαι, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ γυρίσω δεξιά.

– Τὸ νὰ ἀναγνωρίζης ποιοί λογισμοὶ δὲν εἶναι καθαροί, νὰ ἀνησυχῆς καὶ νὰ ἀγωνίζεσαι νὰ τοὺς ἀπομακρύνης, καὶ αὐτὸ εἶναι πρόοδος. Ἂν θέλης νὰ προκόψης, ὅταν ὁ πονηρὸς σοῦ ἐπιτίθεται μὲ ἀριστεροὺς λογισμοὺς καὶ σὲ τραβάη πρὸς τὸ μέρος του, στρίψε μὲ δύναμη ἀντίθετα τὸ τιμόνι καὶ ἀγνόησέ τον. Νὰ προσπαθήσης νὰ φέρνης καλοὺς λογισμοὺς καὶ γιὰ τὶς μικρότερες ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς μεγαλύτερες ἀδελφές, οἱ ὁποῖες κάνουν ἐσωτερικὴ ἐργασία ἀθόρυβα, γιατὶ τὸ ταγκαλάκι σοῦ χαλάει τὸν λογισμό, γιὰ νὰ καθυστερήση τὴν πνευματική σου πρόοδο. Ἐὰν δὲν σκάλωνες στοὺς λογισμούς σου, θὰ εἶχες κάνει ἅλματα πνευματικά. Ὅλη ἡ πνευματικὴ ζωὴ στὸν λογισμὸ βασίζεται. Ἡ πρόοδος στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν λογισμὸ ἐξαρτᾶται.

– Γέροντα, πῶς θὰ βοηθηθῶ στὸν ἀγώνα κατὰ τῶν ἀριστερῶν λογισμῶν;

– Μὲ τὴν ἐγρήγορση καὶ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχή. Ἂν βρίσκεσαι σὲ ἐγρήγορση, προσέχεις καὶ φέρνεις καλοὺς λογισμούς. Π.χ. βλέπεις ἕνα ποτήρι καὶ σκέφτεσαι τὸ Ἅγιο Ποτήριο, τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, τὸν Χριστὸ κ.λπ. Ἐνῶ, ἂν δὲν βρίσκεσαι σὲ ἐγρήγορση, μπορεῖ ὁ νοῦς σου νὰ πάη σὲ διάφορα μὴ πνευματικὰ πράγματα ἢ ἀκόμη καὶ σὲ ἐλεεινά. Γι᾽ αὐτὸ προσπάθησε νὰ μὴ μαζεύης σαβούρα λογισμῶν καὶ ὕστερα παλεύης νὰ τοὺς διώξης. Νὰ λὲς τὴν εὐχὴ καὶ νὰ συγκεντρώνεσαι. Καὶ ἂν φεύγη ὁ νοῦς σου, πάλι νὰ τὸν ἐπαναφέρης καὶ συνέχεια νὰ κάνης τὸ ἴδιο. Μὴν ἀφήνης τὸν νοῦ σου νὰ γυρίζη. Γιατί, ἀκόμη κι ἂν ὁ νοῦς δὲν βρίσκεται πάντοτε σὲ ἄσχημα πράγματα ἀλλὰ σὲ οὐδέτερα, ὡστόσο καὶ αὐτὰ τὸν ἐξουδετερώνουν μὲ τὸν περισπασμό, καὶ γίνεται σπατάλη. Οἱ λογισμοὶ μάλιστα ποὺ

---

[1] Πρόχειρο ὑπόγειο χαράκωμα ποὺ προστατεύει κατὰ τὸν πόλεμο τοὺς στρατιῶτες ἀπὸ τὶς βολὲς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας.

[2] Τὸ βαρὺ καὶ μεγάλο σιδερένιο σφυρί.

δημιουργεῖ ὁ περισπασμὸς εἶναι πιὸ ὕπουλοι ἀπὸ τοὺς κακούς, ἐπειδὴ δὲν τοὺς καταλαβαίνουμε, γιὰ νὰ τοὺς πετάξουμε.

– Γέροντα, ὁ λογισμὸς μοῦ λέει: «Δὲν ἔκανες καμμιὰ προκοπὴ τόσα χρόνια ποὺ εἶσαι στὸ μοναστήρι».

– Γιά νὰ ἀκούσω, τί ἄλλο σοῦ λέει ὁ λογισμός; Ὅπως ἔχω καταλάβει, ἀκοῦτε πολὺ τὸ ταγκαλάκι. Τί ξεγέλασμα σᾶς κάνει! Γιατί πιστεύετε στὸ ταγκαλάκι; Γιατί ζαλίζεσθε; Εἰρήνευε. Στενοχωριέσαι ἄδικα καὶ ταλαιπωρεῖσαι χωρὶς λόγο. Σοῦ παρουσιάζει τὸ ταγκαλάκι τὰ πράγματα μπερδεμένα, σὰν τὸν φακίρη. Σὲ ζαλίζει μὲ λογισμοὺς ἀπαισιοδοξίας, γιὰ νὰ σοῦ τρώη τὴν ὥρα καὶ νὰ σὲ περισπᾶ ἀπὸ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν προσοχὴ στὸ διακόνημα. Ἔστω καὶ λίγο ἂν σὲ ζαλίση καὶ σὲ κάνη νὰ μὴν ἔχης διάθεση νὰ τὸ πολεμήσης, καὶ μόνον αὐτὸ εἶναι ἀρκετό, γιὰ νὰ λάβη τὴν προαγωγή του. Προσπάθησε, ὅταν ἐργάζεσαι μόνη σου, νὰ ἔχης τὸ ἑξῆς τυπικό: Ψαλτική, δοξολογία, εὐχὴ νοερὰ ἢ δυνατά, ὥστε νὰ ἀποφεύγης τὴν μουρμούρα τῶν λογισμῶν, δηλαδὴ νὰ ἀλλάζης θέμα. Ἀφοῦ ὁ διάβολος ἀλλάζει θέμα, γιατί νὰ μὴν ἀλλάξουμε κι ἐμεῖς; Σᾶς ἔχω πεῖ καὶ ἄλλη φορὰ ὅτι ἐπάνω σὲ κάποια συζήτηση, τὴν στιγμὴ ποὺ εἶναι νὰ πῶ στὸν ἄλλον αὐτὸ ποὺ θὰ τὸν βοηθήση, ἔρχεται κάποιος καὶ διακόπτει ἢ γίνεται κάποιος θόρυβος κ.λπ., γιὰ νὰ ἀναγκασθῶ νὰ σταματήσω. Ἀφοῦ ὁ πειρασμὸς κάνει τέτοια σχέδια, γιατί νὰ μὴν κάνουμε κι ἐμεῖς σχέδια στὸν πειρασμό; Νὰ εἶστε ἔξυπνες, νὰ κοροϊδεύετε τὸ ταγκαλάκι.

– Γέροντα, μὲ ταλαιπωρεῖ ἡ λύπη, ἡ ἀκηδία... Περνῶ μαρτύριο.

– Μαρτύριο πρὶν ἀπὸ τὸ μαρτύριο!... Ἐσὺ ἔχεις αὐτοπεποίθηση. Σοῦ ἔχουν γίνει κατάσταση οἱ ἀριστεροὶ λογισμοί, γι᾽ αὐτὸ παιδεύεσαι. Ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ δεξιοὺς λογισμούς. Πρέπει νὰ μετατρέψης τὶς πονηρὲς μηχανὲς τοῦ... ἐργοστασίου σου σὲ καλὲς μηχανές. Ἡ καλύτερη ἐπιχείρηση εἶναι νὰ φτιάξη ὁ ἄνθρωπος ἕνα ἐργοστάσιο καλῶν λογισμῶν. Τότε, ἀκόμη καὶ τὰ ἄσχημα θὰ τὰ φτιάχνη ὁ νοῦς του καλά. Π.χ. ἕναν ἄνθρωπο, ἂν τὸν δῆς σὰν ψυχή, σὰν ἄγγελο, ἀνεβαίνεις ἀγγελικὰ στὸν Οὐρανὸ καὶ ἡ ζωή σου εἶναι πανηγύρι. Ἂν τὸν δῆς σαρκικά, κατεβαίνεις στὴν κόλαση.

– Μερικὲς φορές, Γέροντα, ὅταν βάζω ἕναν καλὸ λογισμό, σὲ λίγο μοῦ ἔρχεται ἕνας ἀριστερὸς λογισμὸς καὶ μοῦ τὰ χαλάει ὅλα. Μήπως δὲν τὸ κάνω ἀπὸ τὴν καρδιά μου;

– Σκοπὸς εἶναι νὰ τὸ κάνης ἀπὸ τὴν καρδιά σου καί, ἂν σοῦ ἔρθη ἀριστερὸς λογισμός, νὰ πῆς: «Αὐτὸς εἶναι ἀλλότριος. Πρέπει νὰ τὸν διώξω. Τώρα ὑπέγραψα· πάει, τέλειωσε».

– Ὅταν, Γέροντα, μὲ ἀγώνα ἔχω διώξει ἕναν ἀριστερὸ λογισμό, πῶς γίνεται καὶ ἐπανέρχεται, ἀφοῦ τελείωσε τὸ θέμα;

– Ναί, τὸ θέμα τελείωσε, ἀλλὰ τὸ ταγκαλάκι δὲν τελείωσε. Δὲν πεθαίνει ὁ διάβολος ποτέ. Ἔλεγε ἕνα γεροντάκι: «Ὁ σκύλος, μιὰ-δυὸ κλωτσιὲς ἂν τοῦ δώσης, φεύγει. Ὁ διάβολος δὲν φεύγει· ἐπιμένει. Ἐκεῖ-ἐκεῖ! Ἀνάβω ἕνα κερὶ στοὺς Ἁγίους τοῦ Κελλιοῦ, γιὰ νὰ φύγη, καὶ μοῦ λένε οἱ δαίμονες: "Γιὰ μᾶς τὸ ἄναψες τὸ κερί;". "Βρέ, σαβούρα, ποῦ γιὰ σᾶς; Γιὰ τοὺς Ἁγίους τὸ ἄναψα". "Ναί, ὅμως ἐμεῖς σὲ ἀναγκάσαμε", μοῦ λένε».

– Γέροντα, ὅταν συμβαίνη κάτι δυσάρεστο σὲ κάποιον καὶ ἀρχίζη νὰ λέη: «γιατί, Θεέ μου, νὰ μοῦ συμβῆ καὶ αὐτό;», αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος βοηθιέται;

– Πῶς νὰ βοηθηθῆ! Ἡ βάση εἶναι νὰ τὰ ἑρμηνεύη ὁ ἄνθρωπος ὅλα μὲ καλὸ λογισμό· μόνον τότε ὠφελεῖται. Εἶναι μερικοὶ ποὺ ἔχουν καλὴ μηχανή, πολλὲς προϋποθέσεις γιὰ πνευματικὴ ζωή, ἀλλὰ τὸ τιμόνι τους ἔχει λάθος κατεύθυνση. Ἂν γυρίσουν τὸ τιμόνι στὴν κατεύθυνση τῶν καλῶν λογισμῶν, προχωροῦν μετὰ στὴν σωστὴ κατεύθυνση σταθερά.

Ἡ καλλιέργεια τῶν καλῶν λογισμῶν

– Γέροντα, οἱ καλοὶ λογισμοὶ ἔρχονται μόνοι τους ἢ πρέπει νὰ τοὺς καλλιεργῶ;

– Πρέπει νὰ τοὺς καλλιεργῆς. Νὰ παρακολουθῆς τὸν ἑαυτό σου, νὰ τὸν ἐλέγχης καὶ νὰ προσπαθῆς, ὅταν ὁ ἐχθρὸς σοῦ φέρνη κακοὺς λογισμούς, νὰ τοὺς διώχνης καὶ νὰ τοὺς ἀντικαθιστᾶς μὲ καλοὺς λογισμούς. Ὅταν ἀγωνίζεσαι ἔτσι, θὰ καλλιεργηθῆ ἡ διάθεσή σου καὶ θὰ γίνη καλή. Τότε ὁ Θεός, βλέποντας τὴν καλή σου διάθεση, θὰ συγκαταβῆ καὶ θὰ σὲ βοηθήση, ὁπότε οἱ κακοὶ λογισμοὶ δὲν θὰ βρίσκουν μέσα σου τόπο. Θὰ φεύγουν καὶ θὰ ἔχης πλέον φυσιολογικὰ καλοὺς λογισμούς. Θὰ ἀποκτήσης μιὰ συνήθεια πρὸς τὸ καλό, θὰ ἔρθη ἡ καλωσύνη στὴν καρδιά σου, καὶ τότε θὰ φιλοξενῆς μέσα σου τὸν Χριστό. Αὐτὸ ὅμως δὲν γίνεται ἀπὸ τὴν μιὰ μέρα στὴν ἄλλη· χρειάζεται χρόνος καὶ συνεχὴς ἀγώνας, γιὰ νὰ λάβη ἡ ψυχὴ τὸν στέφανο τῆς νίκης. Τότε πιὰ ὁ πόλεμος ἐξαλείφεται γιὰ πάντα, διότι οἱ πόλεμοι εἶναι ξεσπάσματα ἐσωτερικῆς ἀκαταστασίας, ποὺ τὴν ἐκμεταλλεύονται οἱ προπαγάνδες τῶν ἐχθρῶν.

– Δηλαδή, Γέροντα, ὅσοι ἔχουν καλοὺς λογισμούς, τὸ πέτυχαν μὲ ἀγώνα;

– Ἀνάλογα. Ἄλλοι ἄνθρωποι ἔχουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς τους ζωῆς καλοὺς λογισμοὺς καὶ ἔτσι προχωροῦν. Ἄλλοι, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἔχουν καλοὺς λογισμούς, ὕστερα δὲν προσέχουν καὶ ἀρχίζουν νὰ ἔχουν ἀριστερούς. Ἄλλοι ἔχουν στὴν ἀρχὴ ἀριστεροὺς λογισμούς, ἀλλά, παρακολουθώντας τὸν ἑαυτό τους καὶ βλέποντας πόσες φορὲς τὴν παθαίνουν, χάνουν τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό τους καὶ μετὰ ἔχουν καλοὺς λογισμούς. Ἄλλοι μπορεῖ νὰ ἔχουν μισοὺς καλοὺς καὶ μισοὺς κακούς. Ἄλλοι περισσότερους καλούς, ἄλλοι περισσότερους κακούς. Κάποιος λ.χ. ποὺ πάει νὰ γίνη καλόγερος, ἀνάλογα μὲ τὸ περιβάλλον, μὲ τὶς συνθῆκες στὶς ὁποῖες ἔζησε, ἔχει λογισμοὺς καλοὺς καὶ κακούς. Μπορεῖ νὰ ἔχη δέκα μέχρι εἴκοσι τοῖς ἑκατό, ἀκόμη καὶ ὀγδόντα τοῖς ἑκατό, κακοὺς λογισμούς. Ὅταν ἀρχίση νὰ κάνη ἐσωτερικὴ ἐργασία, παρακολουθεῖ τὸν ἑαυτό του, προσπαθεῖ νὰ διώχνη τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ καλλιεργῆ τοὺς καλούς. Συνεχίζοντας αὐτὴν τὴν προσπάθεια, φθάνει μετὰ ἀπὸ ἕνα χρονικὸ διάστημα νὰ ἔχη μόνον καλοὺς λογισμούς. Ἀπὸ τὸ διάστημα ποὺ εἶχε τοὺς κακοὺς λογισμοὺς στὸν κόσμο, θὰ ἐξαρτηθῆ καὶ τὸ διάστημα ποὺ θὰ χρειασθῆ γιὰ νὰ φύγουν. Στὴν συνέχεια, σιγὰ-σιγὰ σταματοῦν καὶ οἱ καλοὶ λογισμοὶ καὶ φθάνει σὲ ἕνα ἄδειασμα. Τότε περνᾶ μία περίοδο ποὺ δὲν ἔχει οὔτε καλοὺς οὔτε κακοὺς λογισμούς. Αὐτὴ ἡ φάση φέρνει καὶ κάποια ἀνησυχία στὴν ψυχὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ ἀναρωτιέται: «Τί συμβαίνει; Τί γίνεται τώρα; Εἶχα κακοὺς λογισμούς, ἔφυγαν· ἦρθαν καλοί. Τώρα δὲν ἔχω οὔτε κακοὺς οὔτε καλούς». Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄδειασμα γεμίζει ὁ νοῦς μὲ τὴν θεία Χάρη καὶ ἔρχεται ὁ θεῖος φωτισμός.

– Αὐτὸ τὸ γέμισμα, Γέροντα, πῶς εἶναι;

– Σὲ ἕναν ποὺ δὲν ἔχει δεῖ τὰ ἄστρα δὲν μπορεῖς νὰ τοῦ περιγράψης πῶς εἶναι ὁ ἥλιος. Ἂν ἔχη δεῖ τοὐλάχιστον τὰ ἄστρα, μπορεῖς νὰ τοῦ δώσης νὰ καταλάβη περίπου πῶς εἶναι ὁ ἥλιος.

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ φθάση κανεὶς σ᾽ αὐτὸ τὸ ἄδειασμα ποὺ ἀναφέρατε;

– Ἡ πνευματικὴ μελέτη, ἡ ἀδιάλειπτη προσευχή, ἡ σιωπὴ καὶ ἡ φιλότιμη ἄσκηση. Μιὰ ψυχὴ ποὺ θὰ πάρη στὰ ζεστὰ τὸν ἀγώνα κατὰ τῶν κακῶν λογισμῶν μπορεῖ νὰ φθάση σὲ καλύτερη κατάσταση ἀπὸ μιὰ ἄλλη ποὺ δὲν ἔχει σχεδὸν καθόλου κακοὺς λογισμούς. Μπορεῖ δηλαδὴ στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς νὰ εἶχε ἐνενῆντα κακοὺς λογισμοὺς καὶ δέκα καλοὺς καὶ νὰ φθάση σὲ καλύτερη κατάσταση ἀπὸ αὐτὴν ποὺ εἶχε ἐνενῆντα καλοὺς καὶ δέκα κακούς.

Ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς

– Γέροντα, πῶς ἔρχεται ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς;

– Σᾶς ἔχω πεῖ ὅτι, γιὰ νὰ ἐξαγνισθοῦν ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά, δὲν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ δέχεται τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ποὺ τοῦ φέρνει τὸ ταγκαλάκι, οὔτε ὁ ἴδιος νὰ σκέφτεται πονηρά. Νὰ προσπαθῆ νὰ βάζη πάντα καλὸ λογισμό, νὰ μὴ σκανδαλίζεται εὔκολα καὶ νὰ βλέπη μὲ ἐπιείκεια καὶ ἀγάπη τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων. Ὅταν πληθαίνουν οἱ καλοὶ λογισμοί, ὁ ἄνθρωπος ἐξαγνίζεται ψυχικά, κινεῖται μὲ εὐλάβεια, εἰρηνεύει, καὶ ἡ ζωή του εἶναι Παράδεισος. Διαφορετικά, τὰ βλέπει ὅλα μὲ καχυποψία καὶ γίνεται ἡ ζωή του κόλαση. Μόνος του κάνει τὴν ζωή του κόλαση.

Χρειάζεται νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ τὴν κάθαρση. Μπορεῖ νὰ ἀναγνωρίζουμε τὰ χάλια μας, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Ἂν δὲν δεχώμαστε πονηροὺς λογισμοὺς καὶ οἱ ἴδιοι δὲν σκεφτώμαστε πονηρά, ἀλλὰ γιὰ ὅ,τι μᾶς λένε, γιὰ ὅ,τι βλέπουμε, βάζουμε καλὸ λογισμό, θὰ καθαρίσουν ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά.Ὁ πειρασμὸς βέβαια δὲν θὰ σταματήση νὰ μᾶς στέλνη ἀπὸ κανένα πονηρὸ τηλεγράφημα. Καὶ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τοὺς δικούς μας λογισμούς, τοῦ διαβόλου τὰ πειράγματα θὰ ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν θὰ κολλοῦν, ἂν εἶναι καθαρὴ ἡ καρδιά.

– Γέροντα, ἡ προσευχὴ δὲν βοηθάει στὴν κάθαρση τοῦ νοῦ;

– Δὲν φθάνει μόνον ἡ προσευχή. Τὸ νὰ καίη κανεὶς κιλὰ λιβάνι, ὅταν προσεύχεται, ἂν ὁ νοῦς του εἶναι γεμάτος ἀπὸ κακοὺς λογισμοὺς γιὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ὠφελεῖ. Ἀπὸ τὸν νοῦ κατεβαίνει τὸ τηλεγράφημα στὴν καρδιὰ καὶ κάνει τὸν ἄνθρωπο θηρίο. Ὁ Θεὸς θέλει νὰ ἔχουμε «*καρδίαν καθαράν*»[3], καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι καθαρή, ὅταν δὲν ἐπιτρέπουμε νὰ περνάη ἀπὸ τὸν νοῦ μας κακὸς λογισμὸς γιὰ τοὺς ἄλλους.

– Γέροντα, πρῶτα φέρνει ὁ ἄνθρωπος καλὸ λογισμὸ καὶ ὕστερα βοηθάει ὁ Θεός;

– Κοίταξε, μόνον ὅταν ὁ ἄνθρωπος βάζη καλὸ λογισμό, δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια. Μὲ τὸν καλὸ λογισμὸ καθαρίζει τὴν πονηρή του καρδιά, διότι «*ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται*»[4] ὅλα τὰ κακά, καὶ πάλι «*ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα*»[5]. Τὸν ἀνταμείβει μάλιστα ὁ Θεὸς γιὰ τὸν καλὸ λογισμὸ ποὺ βάζει.

---

[3] *Ψαλμ*. 50, 12.

[4] *Ματθ*. 15, 19.

[5] *Λουκ*. 6, 45.

Νὰ βάζουμε ἐρωτηματικὰ στοὺς λογισμοὺς ὑπονοίας

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ διώχνω τοὺς λογισμοὺς ὑπονοίας;

– Ὅλα εἶναι πάντα ἔτσι, ὅπως τὰ βλέπεις; Νὰ βάζης πάντα ἕνα ἐρωτηματικὸ σὲ κάθε λογισμό σου, μιὰ ποὺ ὅλα τὰ βλέπεις συνήθως ἀριστερά, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ κανέναν καλὸ λογισμὸ γιὰ τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ μὴν ἁμαρτάνης μὲ τὶς κρίσεις σου. Ἂν βάζης δύο ἐρωτηματικά, εἶναι πιὸ καλά. Ἂν βάζης τρία, εἶναι ἀκόμη καλύτερα. Ἔτσι κι ἐσὺ εἰρηνεύεις καὶ ὠφελεῖσαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ὠφελεῖς. Ἀλλιῶς, μὲ τὸν ἀριστερὸ λογισμὸ νευριάζεις, ταράζεσαι καὶ στενοχωριέσαι, ὁπότε βλάπτεσαι πνευματικά. Ὅταν ἀντιμετωπίζης ὅ,τι βλέπεις μὲ καλοὺς λογισμούς, μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ θὰ δῆς ὅτι ὅλα ἦταν πράγματι ἔτσι, ὅπως τὰ εἶδες μὲ καλοὺς λογισμούς. Θὰ σοῦ πῶ ἕνα περιστατικό, γιὰ νὰ δῆς τί κάνει ὁ ἀριστερὸς λογισμός. Μιὰ μέρα ἦρθε στὸ Καλύβι ἕνας μοναχὸς καὶ μοῦ λέει: «Ὁ Γερο-Χαράλαμπος εἶναι μάγος· ἔκανε μαγικά». «Τί λές, μωρὲ χαμένε; Δὲν ντρέπεσαι;», τοῦ λέω. «Ναί, μοῦ λέει, τὸν εἶδα μιὰ νύχτα μὲ φεγγάρι ποὺ ἔκανε "μ, μ, μμμ..." καὶ ἔχυνε μὲ μιὰ νταμιτζάνα κάτι μέσα στὰ κλαδιά». Πάω μιὰ μέρα καὶ βρίσκω τὸν Γερο-Χαράλαμπο. «Τί γίνεται, Γερο-Χαράλαμπε; τοῦ λέω. Πῶς τὰ περνᾶς; Τί κάνεις; Κάποιος σὲ εἶδε ποὺ ἔρριχνες ἐκεῖ μέσα στὰ βάτα κάτι μὲ μιὰ νταμιτζάνα καὶ ἔκανες "μ, μ, μμμ..."». «Ἦταν κάτι κρίνα μέσα στὰ ρουμάνια, μοῦ λέει, καὶ πῆγα νὰ τὰ ποτίσω. Ἔλεγα "*Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε!*" καὶ ἔρριχνα λίγο νερὸ στὸ ἕνα κρίνο· "*Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε!*" καὶ ἔρριχνα λίγο νερὸ στὸ ἄλλο... Γέμιζα πάλι τὴν νταμιτζάνα, ξαναέρριχνα». Βλέπεις; Καὶ ὁ ἄλλος τὸν πέρασε γιὰ μάγο!

Βλέπω, μερικοὶ κοσμικοὶ τί καλοὺς λογισμοὺς ποὺ ἔχουν! Ἐνῶ ἄλλοι, οἱ καημένοι, πόσο βασανίζονται μὲ πράγματα ποὺ οὔτε κἂν ὑπάρχουν, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ πειρασμὸς θὰ μποροῦσε νὰ τὰ σκεφθῆ! Μιὰ φορά, ὅταν ἔβρεξε μετὰ ἀπὸ μεγάλη ἀνομβρία, ἔνιωσα τέτοια εὐγνωμοσύνη στὸν Θεό, ποὺ καθόμουν μέσα στὸ Καλύβι καὶ ἔλεγα συνέχεια: «Σ᾿ εὐχαριστῶ ἑκατομμύρια-δισεκατομμύρια φορές, Θεέ μου». Ἔξω, χωρὶς νὰ τὸ ξέρω, ἦταν ἕνας κοσμικὸς καὶ μὲ ἄκουσε. Ὅταν μὲ εἶδε μετά, μοῦ εἶπε: «Πάτερ, σκανδαλίσθηκα. Ἄκουσα νὰ λὲς "ἑκατομμύρια-δισεκατομμύρια" καὶ εἶπα "τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λέει ὁ πατὴρ Παΐσιος;"». Τί νὰ τοῦ ἔλεγα; Ἐγὼ ἐννοοῦσα εὐχαριστίες στὸν Θεὸ γιὰ τὴν βροχή, καὶ αὐτὸς νόμιζε ὅτι μετροῦσα χρήματα. Καὶ ἂν ἦταν κανένας ἄλλος, θὰ μποροῦσε νὰ ἔρθη νὰ μὲ ληστέψη τὸ βράδυ, νὰ μοῦ δώση καὶ ἕνα γερὸ ξύλο, καὶ τελικὰ δὲν θὰ ἔβρισκε τίποτε. Μιὰ ἄλλη φορὰ εἶχε ἔρθει κάποιος ποὺ εἶχε ἄρρωστο παιδί. Τὸν πῆρα νὰ τὸν δῶ μέσα στὸ ἐκκλησάκι. Ὅταν ἄκουσα τὸ πρόβλημά του, τοῦ εἶπα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσω: «Κάτι πρέπει νὰ κάνης κι ἐσύ, γιὰ νὰ βοηθηθῆ τὸ παιδί σου. Μετάνοιες δὲν κάνεις, νηστεία δὲν κάνεις, χρήματα δὲν ἔχεις, γιὰ νὰ κάνης ἐλεημοσύνες, πὲς στὸν Θεό: "Θεέ μου, δὲν ἔχω κανένα καλὸ νὰ θυσιάσω γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ μου, θὰ προσπαθήσω τοὐλάχιστον νὰ κόψω τὸ τσιγάρο"». Ὁ καημένος συγκινήθηκε καὶ μοῦ ὑποσχέθηκε πὼς θὰ τὸ κάνη. Πῆγα νὰ τοῦ ἀνοίξω τὴν πόρτα, γιὰ νὰ φύγη, καὶ ἐκεῖνος ἄφησε τὸ τσακμάκι καὶ τὰ τσιγάρα μέσα στὸ ἐκκλησάκι, κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ἐγὼ δὲν τὸ πρόσεξα. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸν μπῆκε ἕνας νεαρὸς στὸ ἐκκλησάκι, κάτι ἤθελε νὰ μοῦ πῆ, καὶ ὕστερα βγῆκε ἔξω καὶ κάπνιζε. Τοῦ λέω: «Παλληκάρι, δὲν κάνει νὰ καπνίζης ἐδῶ. Πήγαινε λίγο πιὸ πέρα». «Μέσα στὴν ἐκκλησία ἐπιτρέπεται νὰ καπνίζης;», μοῦ λέει. Αὐτὸς εἶχε δεῖ τὸ πακέτο μὲ τὸ τσακμάκι ποὺ εἶχε ἀφήσει ὁ πατέρας τοῦ ἄρρωστου παιδιοῦ καὶ ἔβαλε λογισμὸ

ὅτι καπνίζω. Τὸν ἄφησα νὰ φύγη μὲ τὸν λογισμό του. Καλά, καὶ ἂν κάπνιζα, καὶ μέσα στὴν ἐκκλησία θὰ κάπνιζα; Βλέπετε τί εἶναι ὁ λογισμός;

– Γέροντα, ἡ ὑπόνοια, ἡ καχυποψία, πόση ζημιὰ μπορεῖ νὰ κάνη στὴν ψυχή;

– Ἀνάλογα μὲ τὴν ὑπόνοια εἶναι καὶ ἡ ζημιά. Ἡ καχυποψία φέρνει καχεξία.

– Πῶς θεραπεύεται;

– Μὲ καλοὺς λογισμούς.

– Γέροντα, ἂν δῆ ὁ ἄνθρωπος ὅτι πέφτει ἔξω μιὰ φορά, αὐτὸ δὲν τὸν βοηθάει;

– Ἂν πέση μιὰ φορὰ ἔξω, τέλος πάντων· ἂν πέση ὅμως δυὸ φορές, θὰ σακατευθῆ. Θέλει προσοχή, γιατὶ καὶ ἕνα τοῖς χιλίοις νὰ μὴν εἶναι τὰ πράγματα ἔτσι ὅπως τὰ σκεφθήκαμε, κολαζόμαστε. Ὅταν ἤμουν στὸ Κοινόβιο, μιὰ φορὰ τὴν Μεγάλη Σαρακοστὴ ἕνα γεροντάκι, ὁ Γερο-Δωρόθεος, τηγάνιζε κολοκυθάκια. Τὸν εἶδε ἕνας ἀδελφὸς τὴν ὥρα ποὺ τὰ ἔβαζε στὸ τηγάνι καὶ ἔρχεται καὶ μοῦ λέει: «Νὰ δῆς, ὁ Γερο–Δωρόθεος τηγανίζει κάτι μπαρμπούνια τόσο μεγάλα!». «Μά, τοῦ λέω, ὁ Γερο–Δωρόθεος, Μεγάλη Σαρακοστή, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τηγανίζη μπαρμπούνια». «Ναί, μοῦ λέει, τὰ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, κάτι μπαρμπούνια τόσα!». Ὁ Γερο-Δωρόθεος εἶχε ἔρθει δεκαπέντε χρόνων στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἦταν σὰν μάνα. Ἂν ἔβλεπε κανένα καλογέρι λίγο φιλάσθενο, «ἔλα ἐδῶ, τοῦ ἔλεγε, ἔχω ἕνα μυστικὸ νὰ σοῦ πῶ», καὶ τοῦ ἔδινε λίγο ταχίνι μὲ κοπανισμένα καρύδια ἢ κάτι ἄλλο. Καὶ τὰ γεροντάκια τὰ οἰκονομοῦσε ἀνάλογα. Πάω μετὰ στὸν Γερο-Δωρόθεο καὶ τί νὰ δῶ; Κολοκυθάκια τηγάνιζε γιὰ τὸ νοσοκομεῖο!

– Καὶ ἄν, Γέροντα, ἕνας λογισμὸς ὑπονοίας γιὰ κάποιον βγῆ ἀληθινός;

– Καὶ ἂν μιὰ φορὰ βγῆ ἀληθινὸς ἕνας τέτοιος λογισμός, σημαίνει ὅτι κάθε φορὰ θὰ εἶναι ἀληθινοὶ τέτοιοι λογισμοί; Ὕστερα ποῦ ξέρεις ἂν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ βγῆ ἀληθινὸς ἐκεῖνος ὁ λογισμός, γιὰ νὰ δώση πνευματικὲς ἐξετάσεις ὁ ἄλλος στὴν ταπείνωση;

Βέβαια χρειάζεται νὰ προσέχη κανεὶς νὰ μὴ δίνη καὶ ὁ ἴδιος ἀφορμές, ὥστε ὁ ἄλλος νὰ βγάζη λανθασμένα συμπεράσματα. Γιὰ νὰ βάλη λ.χ. κάποιος ἕναν ἀριστερὸ λογισμὸ γιὰ σένα, μπορεῖ ὁ ἴδιος νὰ ἔχη ἐμπάθεια, ἀλλὰ κι ἐσὺ μπορεῖ νὰ ἔδωσες ἀφορμή. Ἂν, παρόλο ποὺ ἐσὺ πρόσεξες, ὁ ἄλλος σκεφθῆ κάτι εἰς βάρος σου, τότε νὰ δοξάσης τὸν Θεὸ καὶ νὰ εὐχηθῆς γιὰ ἐκεῖνον.

Συζήτηση μὲ τοὺς λογισμοὺς

– Γέροντα, ὅταν ἔρχεται ἕνας λογισμὸς ὑπερήφανος, ὑποφέρω.

– Τὸν κρατᾶς μέσα σου;

– Ναί.

– Γιατί τὸν κρατᾶς; Νὰ τοῦ κλείνης τὴν πόρτα. Ἅμα τὸν κρατᾶς μέσα σου, ζημία ἔχεις. Ἔρχεται ὁ λογισμὸς σὰν τὸν κλέφτη, τοῦ ἀνοίγεις τὴν πόρτα, τὸν βάζεις μέσα, πιάνεις κουβέντα μαζί του, καὶ μετὰ ἐκεῖνος σὲ κλέβει. Μὲ τὸν κλέφτη πιάνει κανεὶς κουβέντα; Ὄχι μόνον κουβέντα δὲν πιάνει, ἀλλὰ κλειδώνει τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὴν μπῆ μέσα. Μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ μὴ συζητήσης μαζί του, ἀλλὰ γιατί νὰ τὸν ἀφήσης νὰ περάση; Ἂς ποῦμε ἕνα παράδειγμα· δὲν λέω ὅτι ἔχεις τέτοιους λογισμούς, ἀλλὰ ἂς ὑποθέσουμε ὅτι σοῦ ἔρχεται ἕνας λογισμὸς ὅτι μποροῦσες νὰ εἶσαι ἐσὺ Γερόντισσα. Ἐντάξει, ἦρθε ὁ λογισμός. Μόλις ἔρθη, πὲς στὸν ἑαυτό σου: «πολὺ καλά·

θέλεις νὰ εἶσαι Γερόντισσα; γίνε πρῶτα στὸν ἑαυτό σου Γερόντισσα», ὁπότε ἀμέσως κόβεις τὴν συζήτηση. Τί, μὲ τὸν διάβολο θὰ συζητᾶμε; Βλέπεις, ὅταν ὁ διάβολος πῆγε νὰ πειράξῃ τὸν Χριστό, Ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «*Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ*»[6]. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν διάβολο: «ἄντε πήγαινε...», ἐμεῖς τί νὰ συζητᾶμε;

– Γέροντα, εἶναι κακὸ νὰ συζητάω ἕναν ἀριστερὸ λογισμό, γιὰ νὰ δῶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται;

– Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι δὲν συζητᾶς μὲ τὸν λογισμό, ὅπως νομίζεις, ἀλλὰ μὲ τὸ ταγκαλάκι. Περνᾶς εὐχάριστα ἐκείνη τὴν ὥρα, μετὰ ὅμως παιδεύεσαι. Νὰ μὴ συζητᾶς καθόλου τέτοιους λογισμούς. Νὰ πιάνῃς τὴν χειροβομβίδα καὶ νὰ τὴν πετᾶς στὸν ἐχθρό, γιὰ νὰ τὸν σκοτώσῃς. Ἡ χειροβομβίδα ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ μὴ σκάῃ ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ δύο-τρία λεπτά. Ἔτσι καὶ ὁ ἀριστερὸς λογισμός, ἂν τὸν διώξῃς ἀμέσως, δὲν μπορεῖ νὰ σὲ βλάψῃ. Ἀλλὰ ἐσὺ μερικὲς φορὲς δὲν ἔχεις ἐγρήγορση, δὲν λὲς τὴν εὐχή, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ ἀμυνθῆς. Ἔρχεται τὸ τηλεγράφημα τοῦ διαβόλου ἀπ᾿ ἔξω, τὸ παίρνεις, τὸ διαβάζεις, τὸ ξαναδιαβάζεις, τὸ πιστεύεις καὶ τὸ περνᾶς στὸ ἀρχεῖο. Αὐτοὺς τοὺς φακέλους θὰ τοὺς παρουσιάσῃ τὸ ταγκαλάκι τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, γιὰ νὰ σὲ κατηγορήσῃ.

– Γέροντα, πότε ἡ προσβολὴ ἑνὸς ἀριστεροῦ λογισμοῦ εἶναι πτώση;

– Ἔρχεται ὁ λογισμὸς καὶ τὸν διώχνεις ἀμέσως. Αὐτὸ δὲν εἶναι πτώση. Ἔρχεται καὶ τὸν συζητᾶς. Αὐτὸ εἶναι πτώση. Ἔρχεται, τὸν δέχεσαι λίγο καὶ μετὰ τὸν διώχνεις. Αὐτὸ εἶναι μισὴ πτώση, γιατὶ καὶ τότε ἔχεις πάθει ζημιά, ἐπειδὴ μόλυνε ὁ διάβολος τὸν νοῦ σου. Δηλαδὴ εἶναι σὰν νὰ ἦρθε ὁ διάβολος καὶ τοῦ εἶπες: «Καλημέρα, τί γίνεται; Καλά; Κάθησε νὰ σὲ κεράσω. Ἄ, ὁ διάβολος εἶσαι; Φύγε τώρα». Ἀφοῦ εἶδες ὅτι εἶναι ὁ διάβολος, γιατί τὸν ἔβαλες μέσα; Τὸν κέρασες καὶ θὰ ξανάρθῃ.

Συγκατάθεση στὸν λογισμὸ

– Γιατί, Γέροντα, μοῦ περνοῦν στὸ μοναστήρι διάφοροι κακοὶ λογισμοί, ἐνῶ στὸν κόσμο δὲν γινόταν αὐτό; Ἐγὼ τοὺς ἐπιτρέπω;

– Ὄχι, εὐλογημένη! Ἄσ᾿ τους νὰ ἔρχωνται καὶ νὰ φεύγουν. Μήπως τὰ ἀεροπλάνα ποὺ περνοῦν πάνω ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ σοῦ χαλοῦν τὴν ἡσυχία σὲ ρωτοῦν; Ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ λογισμοί. Μὴν ἀπελπίζεσαι. Αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ εἶναι κανοναρχίσματα τοῦ διαβόλου. Εἶναι σὰν τὰ διαβατάρικα πουλιὰ πού, ὅταν πετοῦν στὸν οὐρανό, εἶναι πολὺ ὄμορφα νὰ τὰ χαζεύῃς. Ἂν ὅμως κατεβοῦν καὶ κάνουν φωλιὰ στὸ σπίτι σου, μετὰ κάνουν πουλάκια, καὶ τὰ πουλάκια λερώνουν.

– Γιατί ὅμως, Γέροντα, νὰ μοῦ ἔρχωνται τέτοιοι λογισμοί;

– Αὐτὴν τὴν δουλειὰ τὴν κάνει ὁ πειρασμός. Ἀλλὰ ὑπάρχει μέσα σου καὶ κατακάθι· δὲν ἔγινε ἀκόμη ἡ κάθαρση. Ἐφόσον ὅμως ἐσὺ δὲν τοὺς δέχεσαι, δὲν ἔχεις εὐθύνη. Ἄφησε τὰ σκυλιὰ νὰ γαυγίζουν. Μὴν τοὺς ρίχνῃς πολλὲς πέτρες. Γιατί, ὅσο τοὺς ρίχνεις πέτρες, συνεχίζουν νὰ γαυγίζουν καὶ ἀπὸ τὶς πολλὲς πέτρες θὰ χτίσουν μοναστήρι ἢ σπίτι, ἀνάλογα..., καὶ ὕστερα δύσκολα νὰ τὸ γκρεμίσῃς.

– Δηλαδή, Γέροντα, πότε γίνεται συγκατάθεση στοὺς λογισμούς;

– Ὅταν τοὺς πιπιλίζῃς σὰν καραμέλα. Νὰ προσπαθήσῃς νὰ μὴν πιπιλίζῃς τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἀπ᾿ ἔξω ζαχαρωμένοι καὶ μέσα φαρμάκι, καὶ ὕστερα

---

[6] *Λουκ.* 4, 8.

ἀπελπίζεσαι. Τὸ νὰ περνοῦν λογισμοὶ κακοὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο δὲν εἶναι ἀνησυχητικό, γιατὶ μόνο στοὺς Ἀγγέλους καὶ στοὺς τελείους δὲν περνοῦν λογισμοὶ κακοί. Ἀνησυχητικὸ εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἰσοπεδώση ἕνα κομμάτι τῆς καρδιᾶς του καὶ δέχεται τὰ λυκόφτερα – τὰ ταγκαλάκια. Ἐὰν καμμιὰ φορὰ συμβῆ καὶ αὐτό, ἀμέσως ἐξομολόγηση, καλλιέργεια τοῦ ἀεροδρομίου καὶ φύτεμα καρποφόρων δένδρων, γιὰ νὰ γίνη ἡ καρδιὰ πάλι Παράδεισος.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΔΙΚΙΑ

Μακάρι νὰ μὲ ἀδικοῦσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι!
Εἰλικρινὰ σᾶς λέω, τὴν γλυκύτερη πνευματικὴ χαρὰ
τὴν ἔνιωσα μέσα στὴν ἀδικία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἀποδοχὴ τῆς ἀδικίας

Σωστὴ τοποθέτηση ἀπέναντι στὴν ἀδικία

Γέροντα, ὅταν μὲ ἀδικοῦν, ἡ καρδιά μου σκληραίνει.

– Γιὰ νὰ μὴ σκληραίνῃ, ποτὲ νὰ μὴ σκέφτεσαι ὅτι φταίει ἢ πόσο φταίει ὁ ἄλλος ποὺ σὲ ἀδικεῖ, ἀλλὰ πόσο φταῖς ἐσύ. Βλέπεις, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μαλώνουν μεταξύ τους, ὅλοι τους λένε ὅτι ἔχουν δίκαιο, μόνον ποὺ παίρνουν περισσότερο δίκαιο ἀπ᾽ ὅσο δικαιοῦνται, γι᾽ αὐτὸ καὶ διαφωνοῦν συνέχεια. Πηγαίνουν στὴν ἀστυνομία π.χ., καὶ ὁ καθένας λέει: «μὲ ἔδειρε ὁ τάδε» – δὲν λέει πόσο τὸν ἔδειρε αὐτός! – καὶ τοῦ κάνει μήνυση.

Ἂν σκεφτόμασταν ὅτι ὁ πιὸ ἀδικημένος εἶναι ὁ Χριστός, θὰ δεχόμασταν μὲ χαρὰ τὴν ἀδικία. Ἐνῶ ἦταν Θεός, κατέβηκε στὴν γῆ ἀπὸ πολλὴ ἀγάπη καὶ κλείσθηκε ἐννιὰ μῆνες στὴν κοιλιὰ τῆς Παναγίας. Ὕστερα, τριάντα χρόνια ἔζησε ἀθόρυβα. Ἀπὸ δεκαπέντε μέχρι τριάντα χρόνων δούλευε μαραγκὸς στοὺς Ἑβραίους. Καὶ τί ἐργαλεῖα εἶχαν τότε; Ξύλινα πριόνια χρησιμοποιοῦσαν, μὲ κάτι καβίλιες ξύλινες. Τοῦ ἔδιναν καὶ κάτι σανίδια... καὶ Τοῦ ἔλεγαν: «Φτιάξε αὐτό, φτιάξε ἐκεῖνο...». Καὶ πῶς νὰ τὰ πλανίσῃ; Πλανίζονταν μ᾽ ἐκεῖνα τὰ γύφτικα σίδερα, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν τότε γιὰ πλάνες; Ξέρεις τί ζόρικα εἶναι; Ἄντε ὕστερα, τρία χρόνια ταλαιπωρία! Ξυπόλυτος νὰ πηγαίνῃ ἀπὸ ἐδῶ–ἀπὸ ἐκεῖ, γιὰ νὰ κηρύττῃ! Θεράπευε ἀρρώστους, μὲ λάσπη ἄνοιγε τὰ μάτια τῶν τυφλῶν, καὶ αὐτοὶ ζητοῦσαν πάλι σημεῖα. Ἔβγαζε τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους, ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ ἀχάριστοι ἄνθρωποι Τοῦ ἔλεγαν πὼς εἶχε δαιμόνιο! Καὶ ἐνῶ τόσοι εἶχαν μιλήσει καὶ προφητεύσει γι᾽ Αὐτόν, τόσα θαύματα ἔκανε, καὶ τελικὰ ὀνειδισμούς, σταύρωμα.

Γι᾽ αὐτὸ οἱ ἀδικημένοι εἶναι τὰ πιὸ ἀγαπημένα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ὡς ἀδικημένοι ἔχουν στὴν καρδιά τους τὸν ἀδικημένο Χριστὸ καὶ ἀγάλλονται στὴν ἐξορία καὶ στὴν φυλακὴ σὰν νὰ βρίσκωνται στὸν Παράδεισο, διότι, ὅπου Χριστὸς ἐκεῖ Παράδεισος.

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ βρεθῇ κανεὶς μὲ φορτίο μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ σηκώσῃ;

– Ὁ Θεὸς δὲν ἐπιτρέπει φορτίο πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις μας. Οἱ ἀδιάκριτοι ἄνθρωποι φορτώνουν βαρὺ φορτίο στοὺς ἄλλους. Πολλὲς φορὲς ὁ Καλὸς Θεὸς ἀφήνει τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους στὰ χέρια τῶν κακῶν, γιὰ νὰ μαζέψουν μισθὸ οὐράνιο.

– Τὸ παράπονο, Γέροντα, ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀχαριστία;

– Ναί. Μπορεῖ μάλιστα κάποιος, ἐνῶ τὸν φροντίζουν γιὰ τὸ καλό του, νὰ μὴν τὸ καταλαβαίνῃ, νὰ νιώθῃ ἀδικημένος καὶ νὰ παραπονῆται. Ἂν δὲν παρακολουθῇ τὸν ἑαυτό του, μπορεῖ, ὅταν κάνῃ ἕνα σφάλμα καὶ τοῦ λένε νὰ προσέχῃ, νὰ νομίζῃ ὅτι τὸν ἀδικοῦν καὶ νὰ φθάνῃ στὴν ἀναίδεια. Μιὰ ἀδελφὴ λ.χ. βάζει περισσότερο φάρμακο καὶ καίει μὲ τὸ ράντισμα τὰ φύλλα ἀπὸ τὶς ἐλιές. Τῆς κάνουν παρατήρηση καί, ἀντὶ νὰ συναισθανθῇ τὸ λάθος της καὶ νὰ πῇ «εὐλόγησον», νιώθει ἀδικημένη καὶ κλαίει. «Μὲ ἀδικοῦν, λέει. Ἂν ἔπεφτε ἀκρίδα καὶ χαλοῦσε τὰ δένδρα, δὲν θὰ μιλοῦσαν, ἐνῶ τώρα ποὺ τὰ χάλασα ἐγώ, φωνάζουν. Χριστέ μου, μόνον Ἐσὺ μὲ καταλαβαίνεις», καὶ δῶσ᾽ του δάκρυα! Μπορεῖ νὰ νιώθῃ καὶ χαρά, γιατὶ σκέφτεται ὅτι θὰ ἔχῃ μισθὸ ἀπὸ τὴν

ἀδικία ποὺ δέχτηκε καὶ νὰ εὐγνωμονῆ τὸν Χριστό! Αὐτὸ εἶναι μιὰ λανθασμένη κατάσταση, εἶναι μεγάλη πλάνη.

Ἡ χαρὰ ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἀδικίας

– Γέροντα, ὅταν δέχωμαι εὐχάριστα τὴν ἐπίπληξη γιὰ μιὰ ζημιὰ ποὺ κάνω, αὐτὸ ποὺ νιώθω εἶναι καθαρό;

– Κοίταξε, ἂν κάνης ζημιὲς καὶ σὲ μαλώνουν καὶ δὲν γκρινιάζης, ἀλλὰ χαίρεσαι καὶ λές: «δόξα Σοι ὁ Θεός, αὐτὸ μοῦ χρειαζόταν», θὰ ἔχης μισὴ χαρά. Ἂν ὅμως δὲν κάνης ζημιὲς καὶ σὲ μαλώνουν ἄδικα κι ἐσὺ τὸ δέχεσαι μὲ καλὸ λογισμό, τότε θὰ ἔχης ὁλόκληρη τὴν χαρά. Δὲν λέω νὰ ἐπιδιώκης ἐσὺ τὴν ἀδικία, γιατὶ τότε τὸ ταγκαλάκι θὰ σὲ ρίξη στὴν ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ νὰ δέχεσαι τὴν ἀδικία, ὅταν ἔρχεται φυσιολογικά, καὶ νὰ χαίρεσαι ποὺ ἀδικεῖσαι.

Τέσσερα στάδια ὑπάρχουν στὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀδικίας. Σὲ χτυπάει λ.χ. κάποιος ἄδικα. Ἂν βρίσκεσαι στὸ πρῶτο στάδιο, τὸ ἀνταποδίδεις. Ἂν βρίσκεσαι στὸ δεύτερο στάδιο, νιώθεις μέσα σου πολὺ μεγάλη ταραχή, ἀλλὰ συγκρατιέσαι καὶ δὲν μιλᾶς. Στὸ τρίτο στάδιο δὲν ταράζεσαι. Καὶ στὸ τέταρτο νιώθεις πολλὴ χαρά, μεγάλη ψυχικὴ ἀγαλλίαση. Ὅταν ἀδικῆται κάποιος καὶ ἀποδεικνύη ὅτι δὲν φταίει, δικαιώνεται καὶ ἱκανοποιεῖται. Τότε νιώθει μιὰ κοσμικὴ χαρά. Ἂν ὅμως ἀντιμετωπίζη τὴν ἀδικία πνευματικά, μὲ καλὸ λογισμό, καὶ δὲν φροντίζη νὰ ἀποδείξη τὴν ἀθωότητά του, αἰσθάνεται πνευματικὴ χαρά. Δηλαδὴ τότε ἔχει μέσα του τὴν θεϊκὴ παρηγοριὰ καὶ κινεῖται στὸν χῶρο τῆς δοξολογίας. Ξέρετε τί χαρὰ ἔχει μιὰ ψυχή, ἂν ἀδικηθῆ καὶ δὲν δικαιολογηθῆ, γιὰ νὰ τῆς ποῦν «μπράβο» ἢ «συγγνώμην»; Καὶ χαίρεται περισσότερο τώρα ποὺ ἀδικεῖται, παρὰ ἂν δικαιωνόταν. Ὅσοι φθάνουν σὲ τέτοια κατάσταση, θέλουν νὰ εὐχαριστήσουν αὐτὸν ποὺ τοὺς ἀδίκησε γιὰ τὴν χαρὰ ποὺ τοὺς ἔδωσε σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν αἰώνια ποὺ τοὺς ἐξασφάλισε. Πόσο διαφέρει τὸ πνευματικὸ ἀπὸ τὸ κοσμικό!

Στὴν πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ἀνάποδα τὰ πράγματα. Ἅμα κρατᾶς ἐσὺ τὸ ἄσχημο, τότε νιώθεις ὄμορφα. Ἅμα τὸ δίνης στὸν ἄλλον, τότε νιώθεις ἄσχημα. Ὅταν δέχεσαι τὴν ἀδικία καὶ δικαιολογῆς τὸν πλησίον σου, δέχεσαι τὸν πολυαδικημένο Χριστὸ στὴν καρδιά σου. Τότε ὁ Χριστὸς μένει μὲ τὸ ἐνοικιοστάσιο[1] μέσα σου καὶ σὲ γεμίζει μὲ εἰρήνη καὶ ἀγαλλίαση. Γιά δοκιμάστε, βρὲ παιδιά, νὰ ζήσετε αὐτὴν τὴν χαρά! Νὰ μάθετε νὰ χαίρεσθε μὲ αὐτὴν τὴν πνευματικὴ χαρά, ὄχι μὲ τὴν κοσμική. Πάσχα θὰ ἔχετε τότε κάθε μέρα.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη χαρὰ ἀπὸ τὴν χαρὰ ποὺ νιώθεις, ὅταν δέχεσαι τὴν ἀδικία. Μακάρι νὰ μὲ ἀδικοῦσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι! Εἰλικρινὰ σᾶς λέω, τὴν γλυκύτερη πνευματικὴ χαρὰ τὴν ἔνιωσα μέσα στὴν ἀδικία. Ξέρετε πόσο χαίρομαι, ὅταν κάποιος

---

[1] Ἐνοικιοστάσιο: Νομικὴ διάταξη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ ἐνοικιαστὲς στέγης γιὰ κατοικία ἢ γιὰ ἐπαγγελματικὴ δραστηριότητα ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παρατείνουν τὴν διαμονή τους καὶ μετὰ τὴν λήξη τῆς μισθώσεως.

μὲ πῆ πλανεμένο; «Δόξα Σοι ὁ Θεός, λέω, ἀπὸ αὐτὸ ἔχω μισθό, ἐνῶ, ἂν μὲ ποῦν ἅγιο, χρωστάω». Γλυκύτερο πράγμα ἀπὸ τὴν ἀδικία δὲν ὑπάρχει!

Ἕνα πρωὶ στὸ Καλύβι χτύπησε κάποιος τὸ σιδεράκι στὴν πόρτα. Κοίταξα ἀπὸ τὸ παράθυρο νὰ δῶ ποιός εἶναι, γιατὶ δὲν ἦταν ἀκόμη ἡ ὥρα νὰ ἀνοίξω. Εἶδα ἕναν νέο μὲ φωτεινὸ πρόσωπο καὶ κατάλαβα ὅτι εἶχε βιώματα πνευματικά, ἀφοῦ τὸν πρόδιδε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτό, ἂν καὶ ἤμουν ἀπασχολημένος, διέκοψα αὐτὸ ποὺ ἔκανα, ἄνοιξα τὴν πόρτα, τὸν πῆρα μέσα, τοῦ πρόσφερα ἕνα νερὸ καὶ μὲ τρόπο ἄρχισα νὰ τὸν ρωτάω γιὰ τὴν ζωή του, γιατὶ ἔβλεπα ὅτι εἶχε πνευματικὸ περιεχόμενο. «Τί δουλειὰ κάνεις, παλληκάρι;», τὸν ρώτησα. «Τί δουλειά, πάτερ; μοῦ λέει. Ἐγὼ στὴν φυλακὴ μεγάλωσα. Τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς μου ἐκεῖ τὰ πέρασα. Τώρα εἶμαι εἴκοσι ἕξι χρόνων». «Καλά, βρὲ παλληκάρι, τί ἔκανες, καὶ σὲ ἔκλειναν φυλακή;», τὸν ρώτησα. Κι ἐκεῖνος μοῦ ἄνοιξε τὴν καρδιά του: «Ἀπὸ μικρός, μοῦ εἶπε, πονοῦσα πολύ, ὅταν ἔβλεπα δυστυχισμένους ἀνθρώπους. Ἤξερα ὅλους τοὺς πονεμένους, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐνορία μου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐνορίες. Ἐπειδὴ ὁ παπᾶς τῆς ἐνορίας μας μὲ τοὺς ἐπιτρόπους μάζευαν συνέχεια χρήματα καὶ ἔφτιαχναν κτίρια, αἴθουσες κ.λπ. ἢ ἔκαναν διάφορους ἐξωραϊσμούς, εἶχαν παραμεληθῆ τελείως οἱ φτωχὲς οἰκογένειες. Ἐγὼ δὲν κρίνω ἐὰν ἦταν ἀπαραίτητα αὐτὰ ποὺ ἔφτιαχναν, ἀλλὰ ἔβλεπα νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ δυστυχισμένοι ἄνθρωποι. Πήγαινα λοιπὸν κρυφὰ καὶ ἔκλεβα ἀπὸ τὰ χρήματα ποὺ μάζευαν ἀπὸ τοὺς ἐράνους. Ἔπαιρνα ἀρκετά· δὲν τὰ ἔπαιρνα ὅλα. Ὕστερα ἀγόραζα τρόφιμα, διάφορα πράγματα, τὰ ἄφηνα κρυφὰ ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν φτωχῶν καὶ ἀμέσως, γιὰ νὰ μὴν πιάσουν ἄλλον ἄδικα, πήγαινα στὴν ἀστυνομία καὶ ἔλεγα: «ἐγὼ ἔκλεψα τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ ξόδεψα», χωρὶς νὰ πῶ τίποτε ἄλλο. Μὲ ἄρχιζαν στὸ ξύλο καὶ στὸ βρισίδι, «ἀλήτη, κλέφτη»· ἐγὼ σιωποῦσα. Μὲ ἔκλειναν μετὰ στὴν φυλακή. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ γινόταν γιὰ χρόνια. Ὅλη ἡ πόλη ὅπου ἔμενα – τριάντα χιλιάδες κάτοικοι – καὶ ἄλλες πόλεις μὲ εἶχαν μάθει, καὶ «ἀλήτη» μὲ ἀνέβαζαν, «κλέφτη» μὲ κατέβαζαν. Ἐγὼ σιωποῦσα καὶ ἔνιωθα χαρά. Κάποτε μάλιστα μὲ εἶχαν κλείσει στὴν φυλακὴ τρία ὁλόκληρα χρόνια. Μερικὲς φορὲς μὲ ἔκλειναν ἄδικα στὴν φυλακὴ καί, ὅταν ἔπιαναν τὸν ἔνοχο, μὲ ἄφηναν. Ἂν δὲν τὸν ἔπιαναν, καθόμουν μέσα, ὅσο ἔπρεπε νὰ καθήση ἐκεῖνος. Γι᾽ αὐτὸ σοῦ εἶπα, πάτερ μου, ὅτι τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς μου τὰ πέρασα στὶς φυλακές». Ἀφοῦ τὸν ἄκουσα μὲ προσοχή, τοῦ εἶπα: «Βρὲ παλληκάρι, ὅσο καλὸ καὶ ἂν φαίνεται αὐτό, δὲν εἶναι καλὸ καὶ νὰ μὴν τὸ ξανακάνης. Ἄκου τί θὰ σοῦ πῶ. Θὰ μὲ ἀκούσης;». «Θὰ σὲ ἀκούσω, πάτερ», μοῦ λέει. «Νὰ ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόλη, τοῦ λέω, νὰ πᾶς σὲ ἄγνωστο περιβάλλον, στὴν τάδε πόλη, καὶ ἐγὼ θὰ φροντίσω νὰ συνδεθῆς μὲ καλοὺς ἀνθρώπους. Νὰ ἐργάζεσαι καὶ νὰ βοηθᾶς, ὅσο μπορεῖς, τοὺς πονεμένους ἀπὸ τὸ ὑστέρημά σου, ἐπειδὴ αὐτὸ ἔχει μεγαλύτερη ἀξία. Ἀλλά, καὶ ὅταν κανεὶς δὲν ἔχη τίποτε νὰ δώση σὲ ἕναν φτωχὸ καὶ πονάη ἡ καρδιά του, τότε κάνει ἀνώτερη ἐλεημοσύνη, διότι κάνει ἐλεημοσύνη μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του. Γιατί, ἐὰν εἶχε κάτι καὶ τὸ ἔδινε, θὰ αἰσθανόταν καὶ χαρά, ἐνῶ, ὅταν δὲν ἔχη νὰ δώση, αἰσθάνεται πόνο στὴν καρδιά». Μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ ἀκούση τὴν συμβουλή μου καὶ ἔφυγε χαρούμενος. Ἔπειτα ἀπὸ ἑπτὰ μῆνες παίρνω ἕνα γράμμα του ἀπὸ τὶς φυλακὲς τοῦ Κορυδαλλοῦ, στὸ ὁποῖο ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Ἀσφαλῶς, πάτερ μου, θὰ ἀπορήσης, ποὺ σοῦ γράφω πάλι ἀπὸ τὴν φυλακὴ μετὰ ἀπὸ τόσες συμβουλὲς ποὺ μοῦ ἔδωσες καὶ μετὰ τὶς ὑποσχέσεις ποὺ σοῦ ἔδωσα. Μάθε ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰ ὑπηρετῶ μιὰ φυλάκιση τὴν

ὁποία εἶχα ὑπηρετήσει· κάποιο λάθος ἔγινε. Εὐτυχῶς ποὺ δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, γιατὶ θὰ ἀδικοῦνταν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ θὰ ἔχαναν τὸν οὐράνιο μισθό». Ὅταν διάβασα αὐτὰ τὰ τελευταῖα λόγια, θαύμασα αὐτὸν τὸν νέο, ποὺ εἶχε πάρει τόσο ζεστὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ εἶχε συλλάβει τόσο βαθιὰ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς! Διὰ Χριστὸν κλέφτης! Μέσα του εἶχε Χριστό. Δὲν μποροῦσε νὰ φρενάρη τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν χαρὰ ποὺ ἔνιωθε. Θεία παλαβομάρα, πανηγύρι εἶχε!

– Γέροντα, ἀπὸ τὸ ρεζίλι ἐρχόταν ἡ χαρά;

– Ἀπὸ τὴν ἀδικία ἐρχόταν ἡ χαρά. Κοσμικὸς ἄνθρωπος ἦταν, οὔτε Συναξάρια οὔτε Πατερικὰ εἶχε διαβάσει καί, ἐνῷ ἔτρωγε ἄδικα ξύλο, τὸν ἔκλειναν στὴν φυλακή, τὸν εἶχαν μέσα στὴν πόλη γιὰ ἀλήτη, γιὰ παλιόπαιδο, γιὰ κλέφτη, γινόταν ρεζίλι, αὐτὸς δὲν μιλοῦσε καὶ τὰ ἀντιμετώπιζε ὅλα τόσο πνευματικά! Νέος ἄνθρωπος, καὶ δὲν φρόντιζε νὰ ἀποκατασταθῆ, ἀλλὰ πῶς νὰ βοηθήση τοὺς ἄλλους! Τοὺς μεγάλους κλέφτες πολλὲς φορὲς δὲν τοὺς κλείνουν οὔτε μιὰ φορὰ στὴν φυλακή, ἐνῷ αὐτὸν τὸν δόλιο τὸν φυλάκισαν γιὰ τὴν ἴδια κλοπὴ δυὸ φορὲς καὶ γιὰ ἄλλες κλοπὲς τὸν φυλάκισαν ἄδικα, μέχρι νὰ βροῦν τὸν πραγματικὸ κλέφτη! Τὴν χαρὰ ὅμως ποὺ εἶχε αὐτὸς δὲν τὴν εἶχαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλης. Τριάντα χιλιάδες χαρὲς δὲν συμπλήρωναν τὴν δική του χαρά.

Γι᾽ αὐτὸ λέω ὅτι ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει θλίψεις. Ὅταν ἡ ἀγάπη αὐξηθῆ καὶ καῆ ἡ καρδιὰ ἀπὸ τὸν θεῖο ἔρωτα, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ πλέον θλίψη. Ἡ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸ ὑπερνικᾶ τοὺς πόνους καὶ τὶς ταλαιπωρίες ποὺ τοῦ προξενοῦν οἱ ἄνθρωποι.

Τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἀδικία

– Γέροντα, ὅταν ἐνοχοποιοῦμαι ἀπὸ κάτι ποὺ θὰ πῆ γιὰ μένα μία ἀδελφή, ἐνῷ δὲν φταίω, δὲν τὸ σηκώνω καὶ ψυχραίνομαι μαζί της.

– Γιά στάσου λίγο! Τί λέει τὸ Τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας γι᾽ αὐτό; Σὲ ποιά περίπτωση ὑπάγεται; Ἐσὺ πῶς βοηθιέσαι περισσότερο; Πὲς ὅτι συμβαίνει ἔτσι ὅπως τὸ λές, ὅτι δὲν φταῖς. Ἔ, ἂν σὲ ἀδίκησαν, κέρδος ἔχεις. Καὶ ἡ ἄλλη, ἂν εἶπε κάτι εἰς βάρος σου, γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ, μετὰ τὴν πειράζει, τὴν ἐλέγχει ἡ συνείδηση, μετανοεῖ καὶ σὲ βλέπει μὲ περισσότερη ἀγάπη. Δυὸ-τρία καλὰ μαζί. Ἔτσι σοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ πλουτίσης καὶ νὰ γίνης ἀρχοντοπούλα, νὰ μὴν εἶσαι τσιγγανάκι. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς σοῦ δίνει τὴν δυνατότητα νὰ γίνης ἀρχοντοπούλα καὶ νὰ μπορῆς νὰ δίνης καὶ σὲ κανέναν ἄλλο, γιατί θέλεις νὰ μένης τσιγγανάκι;

– Ἐπιμένει ὁ λογισμὸς νὰ ρωτήσω τὴν ἀδελφὴ πῶς κατάλαβε τὴν συμπεριφορά μου καὶ μὲ ἐνοχοποίησε.

– Βέβαια, ἀντέχει τὸ ταγκαλάκι νὰ δῆ νὰ ἔχης κάτι στὴν ἄκρη; Σὲ πιέζει νὰ ζητήσης νὰ βρῆς τὸ δίκιο σου, γιὰ νὰ διώξης ἀπὸ μέσα σου τὸν Χριστό.

– Γέροντα, θὰ ἤθελα κάποτε-κάποτε νὰ μοῦ χαρίζωνται οἱ ἄλλοι, ὅταν κάνω ἕνα σφάλμα.

– Τί, θέλεις νὰ σὲ δικαιολογοῦν; Ἂς ποῦμε ὅτι σὲ δικαιολογοῦν. Ἐσὺ κερδίζεις πνευματικὰ ἢ ζημιώνεσαι μὲ αὐτό;

– Ζημιώνομαι.

– Ἂν εἶχες ἕνα μαγαζί, θὰ ἤθελες νὰ κερδίζης ἢ νὰ ζημιώνεσαι;

– Νὰ κερδίζω.

– Ἂν λοιπὸν στὰ ὑλικά, στὰ μάταια, πράγματα δὲν θέλουμε νὰ ζημιωθοῦμε, πόσο μᾶλλον στὰ πνευματικὰ πρέπει νὰ κοιτᾶμε πῶς νὰ μὴ ζημιωθοῦμε! Οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι κοιτοῦν τὸ ὑλικὸ κέρδος καὶ δὲν τὸ ἀφήνουν νὰ πάη χαμένο· οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι σωστὸ νὰ πετᾶνε τὸ πνευματικὸ κέρδος; Ἀλλά, καὶ ἂν οἱ κοσμικοὶ ξοδεύουν τὰ χρήματα ποὺ ἔχουν, σπαταλοῦν τοὐλάχιστον ὑλικὰ πράγματα, ἐνῶ ἐμεῖς, ὅταν δὲν δεχώμαστε τὴν ἀδικία, σπαταλοῦμε πνευματικὰ πράγματα, οὐράνια. Τὰ τρῶμε ὅλα ἐδῶ. Γιατί νὰ ἀνταλλάσσουμε τὰ οὐράνια μὲ τὰ ἐπίγεια; Ὕστερα οἱ καημένοι οἱ κοσμικοὶ ἔχουν καὶ ἄγνοια πνευματική, ἐνῶ ἐμεῖς γνωρίζουμε· γίναμε μοναχοί, γιὰ νὰ κερδίσουμε τὰ οὐράνια, καὶ τελικὰ γιὰ ἀλλοῦ ξεκινήσαμε καὶ ἀλλοῦ πᾶμε. Γιὰ ἕναν κοσμικὸ τὸ νὰ ἐκτελεσθῆ ἢ νὰ δαρθῆ ἢ ἁπλῶς νὰ διωχθῆ ἄδικα, εἶναι πολὺ ὀδυνηρό. Ἐμεῖς ὅμως πρέπει νὰ τὰ ζητᾶμε αὐτὰ καὶ νὰ τὰ ὑπομένουμε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀτιμία, τὴν περιφρόνηση, τὴν ὕβρη, γιατὶ φέρνουν κέρδη στὴν ψυχή μας. Ἕνας οἰκογενειάρχης λ.χ. ἔχει ἀνάγκες καὶ ζητᾶ νὰ δικαιωθῆ, γιατὶ σκέφτεται πῶς θὰ ζήσουν καὶ αὐτὸς καὶ τὰ καημένα τὰ παιδιά του, ἂν χάση τὴν ὑπόληψή του ἢ ἂν χρεωκοπήση. Γι᾽ αὐτὸ οἱ κοσμικοὶ ἔχουν ἐλαφρυντικά, ἐνῶ ἐμεῖς δὲν ἔχουμε ἐλαφρυντικά.

Ὅταν μᾶς ἀδικοῦν κι ἐμεῖς δεχώμαστε τὴν ἀδικία, τότε στὴν οὐσία εὐεργετούμαστε. Μὲ συκοφαντοῦν λ.χ. ὅτι ἔκανα κάποιο ἔγκλημα καὶ μὲ κλείνουν στὴν φυλακὴ ἄδικα; Ἐντάξει. Ἔχω ἀναπαυμένη τὴν συνείδησή μου, ἀφοῦ δὲν ἔκανα τὸ ἔγκλημα, ἔχω καὶ οὐράνιο μισθό. Ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐεργεσία; Δὲν γογγύζω, ἀλλὰ δοξολογῶ τὸν Θεό: «Πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω, Θεέ μου, ποὺ δὲν ἔκανα τὸ ἔγκλημα; Ἂν τὸ εἶχα κάνει, δὲν θὰ ἄντεχα τὶς τύψεις τῆς συνειδήσεως». Τότε γίνεται Παράδεισος ἡ φυλακή. Μὲ χτύπησε κάποιος ἄδικα; «Δόξα Σοι, Κύριε! Ἴσως ξοφλήσω κάποια ἁμαρτία· κάποτε καὶ ἐγὼ εἶχα χτυπήσει κάποιον». Μὲ ἔβρισαν ἄδικα; «Δόξα Σοι, Κύριε! Τὸ δέχομαι γιὰ τὴν ἀγάπη Σου, ποὺ ραπίσθηκες καὶ ὑβρίσθηκες γιὰ χάρη μου».

Ἀποταμίευση στὸν Οὐρανὸ

– Γέροντα, στενοχωριέμαι, ὅταν οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν καλὴ γνώμη γιὰ μένα.

– Καλὰ ποὺ μοῦ τὸ εἶπες! Ἀπὸ σήμερα θὰ κάνω εὐχὴ οἱ ἄλλοι νὰ μὴν ἔχουν ποτὲ καλὴ γνώμη γιὰ σένα, γιατὶ αὐτὸ σὲ συμφέρει, καλό μου παιδί. Οἰκονομάει ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀδικήσουν οἱ ἄνθρωποι ἢ νὰ μᾶς ποῦν καμμιὰ κουβέντα, γιὰ νὰ ἐξοφλήσουμε μερικὲς ἁμαρτίες μας ἢ γιὰ νὰ ἀποταμιεύσουμε κάτι στὴν ἄλλη ζωή. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω, πῶς τὴν θέλετε ἐσεῖς τὴν πνευματικὴ ζωή; Δὲν ἔχετε καταλάβει ἀκόμη τὸ πνευματικό σας συμφέρον καὶ θέλετε ἐξόφληση ἐδῶ· γιὰ τὸν Οὐρανὸ δὲν ἀφήνετε τίποτε. Πῶς τὰ παίρνεις ἔτσι τὰ πράγματα; Τί διαβάζεις; Εὐεργετινὸ[2] διαβάζεις; Ἐκεῖ δὲν σοῦ λέει τί πρέπει νὰ κάνης; Εὐαγγέλιο διαβάζεις; Νὰ διαβάζης κάθε μέρα.

---

[2] Συλλογὴ διδαχῶν καὶ διηγήσεων διαφόρων Ἁγίων Πατέρων, τὴν ὁποία συνέθεσε κατὰ τὸν 11ο αἰ. ὁ μοναχὸς Παῦλος, ἱδρυτής, κτήτορας καὶ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

– Γέροντα, ὅταν κάνω ἕνα καλό, λυπᾶμαι, ἂν δὲν τὸ ἀναγνωρίσουν οἱ ἄλλοι.

– Καλά, ἐσὺ τί θέλεις, ἀναγνώριση ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἢ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Πιὸ πολὺ ὄφελος δὲν ἔχεις ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τοῦ Χριστοῦ; Σὲ τί σὲ βοηθάει νὰ σὲ προσέχουν οἱ ἄνθρωποι; Ἂν τώρα σοῦ ἀναγνωρίζουν τὸ καλὸ ποὺ κάνεις, στὴν ἄλλη ζωὴ θὰ ἀκούσης: «*Ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου*»[3]. Πρέπει νὰ χαιρώμαστε, ὅταν δὲν ἀναγνωρίζουν οἱ ἄλλοι τοὺς κόπους μας καὶ δὲν μᾶς ἀνταμείβουν, γιατὶ αὐτοὺς τοὺς κόπους τοὺς λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψιν ὁ Θεὸς καὶ θὰ μᾶς ἀνταμείψη μὲ πληρωμὴ αἰώνια. Ἀφοῦ ὑπάρχει θεία ἀνταπόδοση, νὰ κοιτάξουμε νὰ βάλουμε καμμιὰ δραχμὴ στὸ Ταμιευτήριο τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νὰ δεχώμαστε τὴν ἀδικία σὰν μεγάλη εὐλογία, γιατὶ ἀποταμιεύουμε ἀπὸ αὐτὴν οὐράνια εὐλογία.

– Ὅταν, Γέροντα, δέχεται κανεὶς τὴν ἀδικία, ὄχι γιατὶ σκέφτεται τὴν μέλλουσα Κρίση, ἀλλὰ γιατὶ αὐτὸ τὸ θεωρεῖ καλό, εἶναι σωστό;

– Ἔ, καὶ αὐτὸ ἐκεῖ δὲν καταλήγει; Μόνο νὰ προσέξη νὰ μὴν τὸ κάνη, γιὰ νὰ γίνη ἁπλῶς καλὸς ἄνθρωπος, γιατὶ ἔτσι κάνουν οἱ Εὐρωπαῖοι[4]. Νὰ σκέφτεται πὼς εἶναι εἰκόνα Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ μοιάση στὸν Πλάστη του. Ἂν ὑπάρχη αὐτὸ τὸ κίνητρο, βαδίζει σωστά. Διαφορετικὰ κινδυνεύει νὰ πέση στὸν ἀνθρωπισμὸ[5] τῶν Εὐρωπαίων.

Ἡ ἁγία ὑποκρισία

– Γέροντα, πόσοι εἶναι οἱ ἀναχωρητὲς[6] στὸ Ἅγιον Ὄρος;

– Δὲν ξέρω· λένε ὅτι εἶναι ἑπτά[7]. Ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βρῆ κανεὶς τόπο ἥσυχο, γιὰ νὰ ἀσκητέψη. Γι᾽ αὐτὸ μερικοὶ Πατέρες, ὅταν ὑπῆρχαν ἀκόμη ἰδιόρρυθμα[8] μοναστήρια στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔβρισκαν ἄλλον τρόπο νὰ ζήσουν τὴν ἄσκηση. Π.χ. ἔλεγαν: «δὲν μὲ ἀναπαύει ἐδῶ, θὰ πάω σὲ κανένα ἰδιόρρυθμο νὰ

«Παναγίας τῆς Εὐεργέτιδος» στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔλαβαν καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἡ συλλογή του τὴν ἐπωνυμία «Εὐεργετινός».

[3] *Λουκ*. 16, 25.

[4] Ὁ Γέροντας, ὅταν ἀναφέρεται στοὺς Εὐρωπαίους, δὲν τοὺς ὑποτιμᾶ, ἀλλὰ θέλει νὰ μᾶς ἀποτρέψη ἀπὸ τὸ ὀρθολογιστικὸ πνεῦμα τῶν Δυτικῶν.

[5] Ὁ ἀνθρωπισμός, ποὺ ἔχει ὡς κέντρο τὸν αὐτονομημένο – ξεκομμένο – ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία ἄνθρωπο, ἀναπτύχθηκε στὴν Δύση μετὰ τὸν Μεσαίωνα.

[6] Τὸ 1950, ὅταν ὁ Γέροντας Παΐσιος εἶχε πάει στὸ Ἅγιον Ὄρος γιὰ πρώτη φορά, καθὼς ἔψαχνε γιὰ τὸ μονοπάτι ποὺ ἔβγαζε ἀπὸ τὰ Καυσοκαλύβια στὴν Σκήτη τῆς Ἁγίας Ἄννης, εἶχε συναντήσει ἕναν ἀναχωρητὴ «*...μὲ φωτεινὸ πρόσωπο – θὰ ἦταν γύρω στὰ ἑβδομῆντα χρόνια – ποὺ ἔδειχνε ἀπὸ τὴν ἐνδυμασία του νὰ μὴν εἶχε ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους. Ἀπ᾽ ὅλο τὸ παρουσιαστικό του φαινόταν Ἅγιος!*» (Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, ἔκδ. Ἱ. Ἡσυχ. "Εὐαγγ. Ἰω. ὁ Θεολόγος", Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης 1993, σ. 46 κ.ἑ.). Ὅταν ρώτησε τὸν ἐρημίτη ποῦ μένει, ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε: «*Κάπου ἐδῶ*», καὶ τοῦ ἔδειξε τὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθωνα. Ἀργότερα, ἔμπειροι Γεροντάδες τοῦ τὸ ἐπιβεβαίωσαν ὅτι στὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθωνα ζοῦσαν στὴν ἀφάνεια δώδεκα ἀναχωρητές.

[7] Εἰπώθηκε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1988.

[8] Ἰδιόρρυθμο ὀνομάζεται τὸ μοναστήρι στὸ ὁποῖο ὁ κάθε μοναχὸς ἔχει δικό του πρόγραμμα καὶ πληρώνεται γιὰ τὸ διακόνημα ποὺ κάνει ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους, οἱ ὁποῖοι διοικοῦν τὸ μοναστήρι.

δουλέψω, γιὰ νὰ μαζέψω χρήματα», καὶ οἱ ἄλλοι τὸ πίστευαν. Πήγαιναν σὲ ἰδιόρρυθμο, δούλευαν ἐκεῖ τρεῖς-τέσσερις μῆνες καὶ ὕστερα ζητοῦσαν μεγάλη αὔξηση. Ἐπειδὴ δὲν τοὺς τὴν ἔδιναν, ἔλεγαν: «Δὲν μὲ συμφέρει· θὰ φύγω». Ἔπαιρναν λίγο παξιμάδι καὶ πήγαιναν, κρύβονταν σὲ καμμιὰ σπηλιὰ καὶ ἀσκήτευαν. Οἱ ἄλλοι εἶχαν τὴν ἐντύπωση ὅτι πῆγαν καὶ δουλεύουν ἀλλοῦ. Καὶ ἂν ρωτοῦσαν στὸ μοναστήρι: «τί γίνεται, πέρασε ἐκεῖνος ὁ Πατέρας;», ἔλεγαν: «Ναί, πέρασε, ἀλλὰ τί ἰδιότροπος ποὺ ἦταν! Ἤθελε νὰ μαζέψη ἀπὸ ᾿δῶ χρήματα. Ζητοῦσε αὔξηση. Καλόγερος, καὶ νὰ ζητάη αὔξηση! Τί καλόγερος εἶναι αὐτός;». Ὁπότε, ὠφελεῖτο ὁ ἀναχωρητὴς καὶ ἀπὸ τὴν ἄσκηση ποὺ ἔκανε καὶ ἀπὸ τὶς κατηγορίες τῶν ἄλλων, ὠφελεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς κλέφτες. Γιατὶ μάθαιναν οἱ κλέφτες ὅτι ὁ τάδε ἔχει χρήματα καὶ πήγαιναν στὴν σπηλιά, τὸν ταλαιπωροῦσαν, ἀλλὰ τελικὰ δὲν ἔβρισκαν τίποτε.

– Γέροντα, πῶς μπορῶ νὰ μιμηθῶ τὴν ἀρετὴ μιᾶς ἀδελφῆς, ὅταν κρύβεται;

– Χαμένο τὄχει νὰ μὴν κρυφθῆ; Οἱ Ἅγιοι ἔκαναν μεγαλύτερο ἀγώνα, γιὰ νὰ κρύψουν τὴν ἀρετή τους, παρὰ γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσουν. Ξέρετε τί ἔκαναν οἱ διὰ Χριστὸν σαλοί; Ξέφευγαν πρῶτα ἀπὸ τὴν ὑποκρισία τοῦ κόσμου καὶ ἔμπαιναν στὸν χῶρο τῆς εὐαγγελικῆς ἀλήθειας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν τοὺς ἔφθανε, γι᾿ αὐτὸ προχωροῦσαν στὴν ἁγία ὑποκρισία γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ὕστερα δὲν τοὺς ἀπασχολοῦσε ὅ,τι κι ἂν τοὺς ἔκαναν, ὅ,τι κι ἂν τοὺς ἔλεγαν οἱ ἄλλοι. Χρειάζεται ὅμως πολὺ μεγάλη ταπείνωση, γιὰ νὰ τὸ κάνης αὐτό. Ἐνῶ ἕνας κοσμικὸς ἄνθρωπος, ἂν τοῦ πῆ καμμιὰ κουβέντα ὁ ἄλλος, θίγεται ἤ, ἂν δὲν τὸν ἐπαινέση γιὰ κάτι ποὺ κάνει, στενοχωριέται, αὐτοὶ χαίρονταν, ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶχαν χαλασμένο λογισμὸ γι᾿ αὐτούς.

Παλιὰ ὑπῆρχαν Πατέρες ποὺ ἔκαναν ἀκόμη καὶ τὸν δαιμονισμένο, γιὰ νὰ κρύψουν τὴν ἀρετή τους καὶ νὰ χαλάσουν οἱ ἄλλοι τὸν καλὸ λογισμὸ ποὺ εἶχαν γι᾿ αὐτούς. Ὅταν ἤμουν στὴν Μονὴ Φιλοθέου[9], ποὺ ἦταν τότε ἰδιόρρυθμο, ἦταν ἕνας Πατέρας ποὺ ἀσκήτευε προηγουμένως στὴν Βίγλα[10]. Αὐτός, μόλις κατάλαβε ὅτι οἱ Πατέρες ἐκεῖ εἶχαν πάρει μυρωδιὰ τὴν ἄσκησή του καὶ τὴν πνευματική του προκοπή, ἔφυγε μὲ τὴν εὐλογία τοῦ πνευματικοῦ του. «Ἄντε, τοὺς εἶπε, βαρέθηκα νὰ τρώω ἐδῶ μουχλιασμένο παξιμάδι. Θὰ πάω σὲ κανένα ἰδιόρρυθμο, νὰ τρώω καὶ κρέας, νὰ ζήσω σὰν ἄνθρωπος! Χαμένο τὄχω νὰ μείνω ἐδῶ;». Καὶ ἦρθε στὴν Μονὴ Φιλοθέου καὶ ἔκανε τὸν δαιμονισμένο. Ἄκουσαν οἱ παραδελφοί[11] του ὅτι δαιμονίσθηκε καὶ ἔλεγε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον: «Κρίμα, ὁ καημένος δαιμονίσθηκε. Ἔμ, ἑπόμενο ἦταν νὰ δαιμονισθῆ. Ἔφυγε ἀπὸ ᾿δῶ, γιατὶ βαρέθηκε τὸ μουχλιασμένο παξιμάδι, καὶ πῆγε σὲ ἰδιόρρυθμο, γιὰ νὰ τρώη κρέας». Αὐτὸς τί ἔκανε; Παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια οὔτε μαγείρευε οὔτε κοιμόταν. Ὅλη τὴν νύχτα γύριζε στοὺς διαδρόμους μὲ ἕνα φανάρι, γιὰ νὰ μὴν κοιμᾶται. Ὅταν κουραζόταν, ἀκουμποῦσε λίγο στὸν τοῖχο καί, μόλις τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος, πετιόταν, ἔλεγε γιὰ λίγο ψιθυριστὰ τὴν εὐχὴ «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...*» καὶ μετὰ τὴν συνέχιζε νοερά. Καμμιὰ φορὰ τοῦ ξέφευγε καὶ ἀκουγόταν ἡ εὐχή. Ὅταν συναντοῦσε κανέναν ἀδελφό, τοῦ ἔλεγε: «Εὔχου, εὔχου νὰ φύγη τὸ

---

[9] 1956–1958.

[10] Ἡ ἔρημος τῆς Βίγλας βρίσκεται στὸ νοτιοανατολικὸ τμῆμα τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθωνα.

[11] Οἱ μοναχοὶ μιᾶς Καλύβης, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάβει τὴν μοναχικὴ κουρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο Γέροντα.

δαιμόνιο». Ἔτσι ὅλοι τὸν εἶχαν γιὰ δαιμονισμένο. Ἕνα μικρὸ καλογέρι, δεκαπέντε χρόνων, μοῦ εἶπε μιὰ μέρα: «Ἄντε τὸν δαιμονισμένο!». «Μὴν τὸ λὲς αὐτό, τοῦ εἶπα· αὐτὸς ἔχει πολλὴ ἀρετή, ἀλλὰ κάνει τὸν δαιμονισμένο». Μετὰ τὸν εἶχε σὲ εὐλάβεια. Ὅταν πέθανε, τὸν βρῆκαν οἱ Πατέρες νὰ κρατάη στὰ χέρια του ἕνα χαρτὶ στὸ ὁποῖο εἶχε γράψει τὸ ὄνομα κάθε ἀδελφοῦ καὶ δίπλα ἕνα παρατσούκλι, γιὰ νὰ διώξη, καὶ πεθαμένος ἀκόμη, καὶ τὸν παραμικρὸ καλὸ λογισμὸ ποὺ μπορεῖ νὰ εἶχε κάποιος γι᾽ αὐτόν. Τελικὰ εὐωδίασε. Βλέπεις, αὐτὸς πῆγε νὰ κρυφθῆ, ἀλλὰ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τὸν πρόδωσε.

Γι᾽ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ βγάζη κανεὶς συμπεράσματα γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ φαίνεται, ἐὰν δὲν μπορῆ νὰ διακρίνη αὐτὸ ποὺ κρύβεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Ἡ δικαιολογία διώχνει τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ

Ἡ δικαιολογία ἐμποδίζει τὴν πνευματικὴ πρόοδο

Γέροντα, ὅταν λένε ὅτι ἡ δικαιολογία δὲν ὑπάρχει στὴν Ἁγία Γραφή, τί ἐννοοῦν;

– Ὅτι δὲν δικαιολογεῖται κατὰ κάποιον τρόπο ἡ δικαιολογία.

– Ὅταν, Γέροντα, δικαιολογοῦμαι, ἐκ τῶν ὑστέρων σκέφτομαι ὅτι ἡ δικαιολογία δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ μοναχοῦ.

– Ὄχι ἁπλῶς δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ μοναχοῦ ἡ δικαιολογία, ἀλλὰ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὴν πνευματικὴ ζωή. Πρέπει νὰ καταλάβω ὅτι, ὅταν δικαιολογοῦμαι, βρίσκομαι σὲ λανθασμένη κατάσταση. Κόβω τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεὸ καὶ στεροῦμαι τὴν θεία Χάρη, γιατὶ ἡ θεία Χάρις δὲν ἔρχεται σὲ λανθασμένη κατάσταση. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος δικαιολογεῖ τὰ ἀδικαιολόγητα, ἀπομονώνεται ἀπὸ τὸν Θεό. Μπαίνει μόνωση, ...καουτσούκ, ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸν Θεό. Μπορεῖ νὰ περάση τὸ ρεῦμα μέσα ἀπὸ τὸ καουτσούκ; Ὄχι. Ἀπομονώνεται. Ἰσχυρότερο μονωτικὸ ἀπὸ τὴν δικαιολογία δὲν ὑπάρχει γιὰ τὴν θεία Χάρη! Εἶναι σὰν νὰ χτίζης ἕναν τοῖχο καὶ νὰ χωρίζης τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὸν Θεό, ὁπότε κόβεις κάθε σχέση μαζί Του.

– Γέροντα, συχνὰ λέτε: «Νὰ προσπαθήσουμε νὰ πιάσουμε τοὐλάχιστον τὴν πνευματικὴ βάση». Ποιά εἶναι ἡ πνευματικὴ βάση;

– Ἡ ταπεινὴ ἀναγνώριση τοῦ σφάλματος καὶ νὰ μὴ δικαιολογῆται ἐν γνώσει του τοὐλάχιστον ὁ ἄνθρωπος, ὅταν φταίη καὶ τοῦ κάνουν παρατήρηση. Τὸ νὰ μὴ δικαιολογῆται, ὅταν δὲν φταίη καὶ τὸν κατηγοροῦν, αὐτὸ εἶναι τὸ ἄριστα. Ὅποιος δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του, καὶ προκοπὴ δὲν κάνει, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικὰ δὲν ἀναπαύεται. Δὲν θὰ μᾶς κρεμάση ὁ Θεὸς γιὰ ἕνα σφάλμα ποὺ κάναμε, ἀλλὰ νὰ μὴ δικαιολογοῦμε τὸν ἑαυτό μας γιὰ τὸ σφάλμα καὶ τὸ θεωροῦμε φυσικό.

– Ἂν μοῦ ποῦν ὅτι ἔσφαλα σὲ κάτι, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πόσο ἔσφαλα, νὰ ρωτήσω, ὥστε ἄλλη φορὰ νὰ προσέξω, ἢ νὰ σιωπήσω;

– Ἂν πιάσης ὅτι ἔσφαλες εἴκοσι πέντε τοῖς ἑκατό, ἐνῶ ἔσφαλες πέντε, δὲν ἔχεις κέρδος; Βάλε περισσότερο, γιὰ νὰ εἶσαι μέσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐργασία ποὺ πρέπει νὰ κάνης: Νὰ βρίσκης τὸ σφάλμα σου, νὰ πιάνης τὸν ἑαυτό σου. Ἀλλιῶς πιάνεσαι ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου, δικαιώνεις τὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ ἀνάπαυση δὲν ἔχεις.

– Ὅταν, Γέροντα, κάποιος ἔχη τὴν συνήθεια νὰ δικαιολογῆται, ἀλλὰ μετὰ ἀναγνωρίζη τὸ λάθος του καὶ ἐλεεινολογῆ τὸν ἑαυτό του, αὐτὸ τὸν ὠφελεῖ;

– Τοὐλάχιστον τοῦ μένει ἡ πεῖρα καί, ἂν τὴν ἀξιοποιήση, θὰ ὠφεληθῆ. Καὶ ἂν πῆ ὁ Θεός: «ἀφοῦ τὸ κατάλαβε καὶ μετάνοιωσε, ἂς τοῦ δώσω κάτι», τότε θὰ πάρη καὶ κάτι ἀπὸ ἄλλο ταμεῖο, ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῆς μετανοίας.

Ἡ δικαιολογία ὀφείλεται στὸν ἐγωισμὸ

– Γέροντα, ὅταν δὲν δικαιολογῶ τοὺς ἄλλους γιὰ μιὰ πράξη τους, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχω σκληρὴ καρδιά;

– Δὲν δικαιολογεῖς τοὺς ἄλλους καὶ δικαιολογεῖς τὸν ἑαυτό σου; Μεθαύριο καὶ ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σὲ δικαιολογήση. Μπορεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου νὰ

γίνη σκληρὴ σὰν πέτρα, ἂν φερθῆ μὲ κακία, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ γίνη πολὺ τρυφερή, ἂν φερθῆ μὲ ἀγάπη. Νὰ ἀποκτήσης μητρικὴ καρδιά. Βλέπεις, ἡ μάνα ὅλα τὰ συγχωρεῖ καὶ καμμιὰ φορὰ κάνει πὼς δὲν βλέπει.

Ὅποιος κάνει σωστὴ πνευματικὴ ἐργασία, γιὰ ὅλους βρίσκει ἐλαφρυντικά, ὅλους τοὺς δικαιολογεῖ, ἐνῶ τὸν ἑαυτό του ποτὲ δὲν τὸν δικαιολογεῖ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἔχη δίκαιο. Πάντοτε λέει ὅτι φταίει, γιατὶ σκέφτεται ὅτι δὲν ἀξιοποιεῖ τὶς εὐκαιρίες ποὺ τοῦ δίνονται. Βλέπει λ.χ. ἕναν νὰ κλέβη καὶ σκέφτεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος, ἂν δὲν εἶχε βοηθηθῆ, θὰ ἔκλεβε περισσότερο ἀπὸ αὐτὸν καὶ λέει: «Ὁ Θεὸς ἐμένα μὲ βοήθησε, ἀλλὰ ἐγὼ οἰκειοποιήθηκα τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι μεγαλύτερη κλεψιά. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι τοῦ ἄλλου ἡ κλεψιὰ φαίνεται, ἐνῶ ἡ δική μου δὲν φαίνεται». Ἔτσι καταδικάζει τὸν ἑαυτό του καὶ κρίνει μὲ ἐπιείκεια τὸν συνάνθρωπό του. Ἤ, ἂν δῆ στὸν ἄλλον ἕνα ἐλάττωμα, εἴτε μικρὸ εἴτε μεγάλο, τὸν δικαιολογεῖ, βάζοντας καλοὺς λογισμούς. Σκέφτεται ὅτι καὶ αὐτὸς ἔχει πολλὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα βλέπουν οἱ ἄλλοι. Γιατί, ἂν ψάξη κανείς, βρίσκει πολλὰ στραβὰ στὸν ἑαυτό του, ὥστε μπορεῖ εὔκολα νὰ δικαιολογῆ τὸν ἄλλον. Πόσα καὶ πόσα δὲν ἔχουμε κάνει! «*Ἁμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς, Κύριε*»[1].

– Ὅταν, Γέροντα, μοῦ ζητήσουν μιὰ ἐξυπηρέτηση καὶ τὴν κάνω πρόθυμα, ἀλλὰ πάνω στὴν βιασύνη κάνω μιὰ μικρὴ ζημιὰ καὶ μοῦ κάνουν παρατήρηση, δικαιολογῶ τὸν ἑαυτό μου.

– Πῆγες νὰ κάνης ἕνα καλό, ἔκανες καὶ μιὰ μικρὴ ζημιά. Δέξου τὴν παρατήρηση γιὰ τὴν μικρὴ ζημιά, γιὰ νὰ λάβης ὁλόκληρη τὴν ἀμοιβή. Ὁ διάβολος εἶναι πολὺ πονηρός. Τὴν τέχνη του τὴν ξέρει ἄριστα. Τὴν πεῖρα τόσων χρόνων νὰ μὴν τὴν ἀξιοποιήση! Σὲ βάζει νὰ δικαιολογηθῆς, γιὰ νὰ χάσης τὴν ὠφέλεια ἀπὸ τὸ καλὸ ποὺ ἔκανες. Ὅταν δῆς ἕναν ἄνθρωπο καταϊδρωμένο νὰ σηκώνη στὸν ὦμο του ἕνα φορτίο κι ἐσὺ πᾶς νὰ τοῦ τὸ πάρης, γιὰ νὰ τὸν ἐλαφρώσης, ἔ, αὐτὸ εἶναι κάπως φυσικό. Εἶδες τὸ βάρος ποὺ κουβαλοῦσε, κινήθηκες ἀπὸ φιλότιμο καὶ ἔτρεξες νὰ τὸν βοηθήσης. Τὸ νὰ σηκώσης ὅμως μιὰ κουβέντα ποὺ θὰ σοῦ πῆ ὁ ἄλλος ἄδικα, αὐτὸ ἔχει ψωμί. Ἄν, ὅταν μᾶς κάνουν μιὰ παρατήρηση, ἀμέσως δικαιολογούμαστε, αὐτὸ φανερώνει ὅτι ἔχουμε ἀκόμη μέσα μας ὁλοζώντανο τὸ κοσμικὸ φρόνημα.

– Γέροντα, ποῦ ὀφείλεται ἡ δικαιολογία;

– Στὸν ἐγωισμό. Ἡ δικαιολογία εἶναι πτώση καὶ διώχνει τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ὄχι μόνο νὰ μὴ δικαιολογῆται κανείς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπήση τὴν ἀδικία ποὺ γίνεται εἰς βάρος του. Αὐτὴ ἡ δικαιολογία μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὸν Παράδεισο. Ἔτσι δὲν τὸ ἔπαθε ὁ Ἀδάμ; Ὅταν τὸν ρώτησε ὁ Θεός: «μήπως ἔφαγες ἀπὸ τὸ δένδρο ποὺ σοῦ εἶπα νὰ μὴ φᾶς;», ἐκεῖνος δὲν εἶπε: «ἥμαρτον, Θεέ μου, ναί, ἔσφαλα», ἀλλὰ δικαιολογήθηκε. «Ἡ γυναίκα ποὺ μοῦ ἔδωσες, εἶπε, αὐτὴ μοῦ ἔδωσε καὶ ἔφαγα». Σὰν νὰ ἔλεγε: «Ἐσὺ φταῖς ποὺ ἔπλασες τὴν Εὔα»! Μήπως ἦταν ὑποχρεωμένος ὁ Ἀδὰμ σ᾽ αὐτὸ τὸ θέμα νὰ ἀκούση τὴν Εὔα; Ρωτάει ὁ Θεὸς καὶ τὴν Εὔα κι ἐκείνη ἀπαντάει: «Τὸ φίδι μὲ ἀπάτησε»[2]. Ἂν ἔλεγε ὁ Ἀδάμ: «ἥμαρτον, Θεέ μου, ἔσφαλα» καὶ ἂν ἔλεγε καὶ ἡ Εὔα: «ἐγὼ ἔσφαλα», ὅλα θὰ τακτοποιοῦνταν. Ἀλλὰ ἀμέσως δικαιολογία-δικαιολογία.

---

[1] *Ψαλμ.* 24, 7.

[2] Βλ. *Γέν.* 3, 11–13.

– Γέροντα, τί φταίει, ὅταν κάποιος δὲν καταλαβαίνη πόσο κακὸ εἶναι ἡ δικαιολογία;

– Τί φταίει; Ὅτι φταίει! Ὅταν κανεὶς δικαιολογῆ συνεχῶς τὸν ἑαυτό του καὶ νομίζη ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν τὸν καταλαβαίνουν, ὅτι ὅλοι εἶναι ἄδικοι καὶ αὐτὸς εἶναι ποὺ πάσχει, εἶναι τὸ θύμα, ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα εἶναι ἀνεξέλεγκτος. Καὶ τὸ παράξενο μερικὲς φορὲς ποιό εἶναι; Ἐνῶ ὁ ἴδιος ἔχει ἀδικήσει καὶ φταίει, λέει: «Ἐγὼ θὰ τὴν δεχόμουν τὴν ἀδικία, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ κολασθῆ ὁ ἄλλος». Πάει δηλαδὴ νὰ δικαιολογηθῆ, δῆθεν ἀπό... ἀγάπη, γιὰ νὰ ἔρθη σὲ συναίσθηση ὁ ἄλλος, ἀπὸ τὸν ὁποῖο νομίζει ὅτι ἀδικήθηκε, καὶ νὰ μὴν κολασθῆ! Ἢ ἀρχίζει νὰ δίνη ἕνα σωρὸ ἐξηγήσεις, μὴν τυχὸν καταλάβη ὁ ἄλλος κάτι λάθος καί... κολασθῆ! Βλέπετε ὁ διάβολος τί λεπτὴ ἐργασία κάνει;

Ὅποιος δικαιολογεῖται δὲν μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ πνευματικὰ

Ἔχω παρατηρήσει ὅτι σήμερα μικροὶ-μεγάλοι ὅλα τὰ δικαιολογοῦν μὲ ἕναν λογισμὸ σατανικό. Ὅλα ὁ διάβολος τοὺς τὰ ἑρμηνεύει μὲ τὸν δικό του τρόπο, καὶ ἔτσι βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Ἡ δικαιολογία εἶναι σατανικὴ ἑρμηνεία.

– Καὶ πῶς γίνεται, Γέροντα, μερικοὶ σὲ κάθε λόγο νὰ βρίσκουν ἀντίλογο;

– Ὤ, εἶναι φοβερὸ νὰ συζητᾶς μὲ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ συνήθισε νὰ δικαιολογῆται! Εἶναι σὰν νὰ μιλᾶς μὲ ἕναν δαιμονισμένο! Ὅσοι δικαιολογοῦνται – ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέση – ἔχουν γέροντα τὸν διάβολο. Εἶναι βασανισμένοι ἄνθρωποι. Δὲν ἔχουν μέσα τους εἰρήνη. Τὸ ἔχουν κάνει ἐπιστήμη αὐτό. Δηλαδή, ὅπως ἕνας κλέφτης δὲν κοιμᾶται ὅλη νύχτα καὶ σκέφτεται πῶς θὰ τὰ καταφέρη γιὰ νὰ κλέψη, ἔτσι καὶ αὐτοὶ συνέχεια σκέφτονται πῶς νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο σφάλμα τους. Ἤ, ὅπως κάποιος σκέφτεται πῶς νὰ βρῆ εὐκαιρία νὰ κάνη ἕνα καλὸ ἢ πῶς νὰ ταπεινωθῆ, αὐτοὶ ἀντίθετα σκέφτονται πῶς νὰ δικαιολογήσουν τὰ ἀδικαιολόγητα. Δικηγόροι γίνονται! Δὲν μπορεῖς νὰ τὰ βγάλης πέρα μαζί τους. Εἶναι σὰν νὰ μιλᾶς μὲ τὸν ἴδιο τὸν διάβολο. Τί ἔχω πάθει μὲ κάποιον! Ἐνῶ τοῦ λέω: «ἐκεῖνο ποὺ κάνεις εἶναι στραβό, τὸ ἄλλο πρέπει νὰ τὸ προσέξης, δὲν πᾶς καλά, πρέπει νὰ κάνης αὐτὸ κι αὐτό...», κι ἐκεῖνος γιὰ τὸ καθετὶ βρίσκει δικαιολογίες, στὸ τέλος μοῦ λέει: «Δὲν μοῦ εἶπες τί νὰ κάνω»! «Βρὲ χρυσέ μου ἄνθρωπε, τόσες ὧρες τί λέμε; Λέμε τὰ σφάλματά σου, ὅτι δὲν πᾶς καλά, κι ἐσὺ συνέχεια δικαιολογεῖσαι. Τρεῖς ὧρες τώρα μὲ ἔσκασες, μὲ ἔλειωσες! Πῶς δὲν σοῦ εἶπα;». Νὰ τοῦ λὲς παραδείγματα, γιὰ νὰ τοῦ δώσης νὰ καταλάβη ὅτι εἶναι σατανικὸς ἐγωισμὸς ἔτσι ὅπως ἀντιμετωπίζει τὰ πράγματα, ὅτι δέχεται δαιμονικὲς ἐπιδράσεις καί, ἂν δὲν ἀλλάξη, χάθηκε, καὶ τελικὰ νὰ λέη: «Δὲν μοῦ εἶπες τί νὰ κάνω»! Ἀλήθεια, εἶναι νὰ μὴ σκάσης; Ἂν εἶναι ἀδιάφορος κανείς, τὰ προσπερνάει ὅλα μὲ τὸ «δὲν βαριέσαι». Ἀλλά, ἂν δὲν εἶναι ἀδιάφορος, σκάζει. Ἐγὼ τοὺς μακαρίζω τοὺς ἀδιάφορους.

– Δὲν θὰ θέλατε ὅμως, Γέροντα, σὲ καμμιὰ περίπτωση νὰ εἶστε ἀδιάφορος.

– Βρὲ παιδί, τοὐλάχιστον ὁ ἀδιάφορος δὲν σκάει ἔτσι ἄσκοπα. Νὰ ὑποφέρης γιὰ ἕναν πονεμένο, ἐκεῖνο ἔχει νόημα. Ἀλλὰ νὰ λειώνης μὲ αὐτόν, νὰ τοῦ λὲς τόσα καὶ τόσα, καὶ τελικὰ νὰ σοῦ λέη: «δὲν μοῦ εἶπες τί νὰ κάνω» καὶ νὰ δικαιολογῆ τὰ ἀδικαιολόγητα! Ἔτσι ἀπὸ ἄνθρωπος καταλήγει δαίμονας! Φοβερό! Ἂν σκεφτόταν

μόνον τὸν κόπο ποὺ κάνεις – ἄσε τὸν πόνο –, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσης, λίγο θὰ ἄλλαζε. Ἀφοῦ σὲ βλέπει ὅτι ὑποφέρεις, κοπιάζεις, ταλαιπωρεῖσαι, δὲν τὸ λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψιν!

– Γέροντα, ὅταν δικαιολογῆται κάποιος γιὰ μιὰ ἀταξία ποὺ ἔκανε καὶ τοῦ λές: «αὐτὸ εἶναι δικαιολογία», καὶ συνεχίζη νὰ δικαιολογῆται, γιὰ νὰ ἀποδείξη ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι δικαιολογία, εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθῆ;

– Πῶς νὰ διορθωθῆ; Καταλαβαίνει ὅτι εἶναι λάθος, γιατὶ βασανίζεται, ἀλλὰ ἀπὸ ἐγωισμὸ δὲν θέλει νὰ τὸ παραδεχθῆ. Εἶναι πολὺ φοβερό!

– Ναί, ἀλλὰ λέει: «Δὲν μὲ βοηθᾶς· θέλω νὰ μὲ βοηθήσης· δὲν μὲ φωνάζεις νὰ συζητήσουμε, μὲ περιφρονεῖς».

– Ἔ, πάλι ἀπὸ τὸν ἐγωισμὸ ξεκινάει αὐτό. Εἶναι δηλαδὴ σὰν νὰ λέη: «Ἐγὼ δὲν φταίω, ἐσὺ φταῖς ποὺ δὲν πηγαίνω καλά»! Ἐκεῖ καταλήγει. Ἄφησέ τον· δὲν χρειάζεται νὰ ἀσχοληθῆ κανεὶς μ᾽ αὐτόν, γιατὶ δὲν βοηθιέται. Οὔτε φέρει εὐθύνη ὁ Πνευματικὸς ἢ ὁ Γέροντας ἢ ἡ Γερόντισσα γιὰ μιὰ τέτοια ψυχή. Εἶναι σατανικὸς ἐγωισμὸς αὐτός· δὲν εἶναι ἀνθρώπινος. Ἀνθρώπινο ἐγωισμὸ ἔχει ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ ταπεινωθῆ νὰ πῆ «εὐλόγησον», ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν θὰ μιλήση, γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ. Ὅποιος δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του, ὅταν σφάλλη, μεταβάλλει τὴν καρδιά του σὲ δαιμονικὸ καταφύγιο. Ἂν δὲν συντρίψη τὸ ἐγώ του, θὰ συνεχίζη νὰ σφάλλη περισσότερο καὶ θὰ συντρίβεται ἀνώφελα ἀπὸ τὸν ἐγωισμό του. Καὶ ὅταν δὲν ξέρη κανεὶς πόσο κακὸ εἶναι ἡ δικαιολογία, ἔχει ἐλαφρυντικά. Ἀλλά, ὅταν ξέρη ἢ τοῦ τὸ λένε οἱ ἄλλοι, τότε δὲν ἔχει ἐλαφρυντικά.

Θέλει πολλὴ προσοχή, ὅταν πᾶς νὰ βοηθήσης κάποιον ποὺ ἔχει μάθει νὰ δικαιολογῆται, γιατὶ μερικὲς φορὲς γίνεται τὸ ἑξῆς: Ἀφοῦ δικαιολογεῖται, σημαίνει ὅτι ἔχει πολὺ ἐγωισμό, ὁπότε, ὅταν τοῦ πῆς ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔκανε δὲν εἶναι σωστό, θὰ πῆ καὶ ἄλλα ψέματα καὶ ἄλλες δικαιολογίες, ὥσπου νὰ σοῦ ἀποδείξη κι ἐκεῖνο καὶ τὸ ἄλλο, γιὰ νὰ μὴ θιχτῆ. Ἔτσι ὅμως γίνεσαι αἰτία ἐσύ, ποὺ πῆγες νὰ τοῦ ἀποδείξης ὅτι σφάλλει, νὰ γίνη πιὸ ἐγωιστής, πιὸ ψεύτης. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ δῆς ὅτι συνεχίζει τὶς δικαιολογίες, δὲν χρειάζεται νὰ τοῦ ἀποδείξης τίποτε. Κάνε προσευχὴ νὰ τὸν φωτίση ὁ Θεός.

Ἂν δὲν ἐξηγῆς, θὰ σὲ δικαιώση ὁ Θεὸς

– Γέροντα, πολλὲς φορές, ὅταν μοῦ κάνουν μιὰ παρατήρηση, νομίζω πὼς πρέπει νὰ δώσω ἐξηγήσεις, καὶ λέω: «Ναί, ἔτσι εἶναι, ἀλλά...».

– Τί τὸ θέλεις αὐτὸ τὸ «ἀλλά»; Τὸ «ἀλλὰ» δὲν ἔχει... ἁλάτι καὶ ὅλα τὰ ἀλλοιώνει μὲ τὴν κακὴ ἔννοια. Νὰ λές: «Εὐλόγησον, μὲ τὴν εὐχή σου ἄλλη φορὰ θὰ προσέχω».

– Γέροντα, ὅταν κάποιος βγάλη ἕνα λανθασμένο συμπέρασμα γιὰ μιὰ ἐνέργειά μου, χρειάζεται νὰ ἐξηγήσω πῶς κινήθηκα;

– Ἂν ἔχης πνευματικὴ δύναμη, δηλαδὴ ταπείνωση, νὰ δεχτῆς ὅτι ἔφταιξες καὶ νὰ μὴ μιλήσης. Ἄφησε νὰ σὲ δικαιώση ὁ Θεός. Ἂν δὲν μιλήσης ἐσύ, θὰ μιλήση μετὰ ὁ Θεός. Βλέπεις, ὁ Ἰωσήφ[3], ὅταν τὰ ἀδέλφια του τὸν πούλησαν, δὲν εἶπε: «Εἶμαι ἀδελφός τους· δὲν εἶμαι δοῦλος· ὁ πατέρας μου μ᾽ ἀγαποῦσε πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιά του». Δὲν μίλησε, καὶ μετὰ μίλησε ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔκανε βασιλιά[4]. Τί νομίζεις, δὲν

---

[3] Βλ. *Γέν*. 37, 20 κ.ἑ.

[4] Βλ. *Γέν*. 41, 41.

πληροφορεῖ ὁ Θεός; Καὶ ἂν ὁ Θεὸς γιὰ τὸ συμφέρον σου δείξη τὴν ἀλήθεια, καλά. Ἂν ὅμως δὲν τὴν δείξη, πάλι γιὰ τὸ συμφέρον σου θὰ εἶναι.Ὅταν σὲ ἀδικῆ κάποιος, νὰ σκέφτεσαι ὅτι δὲν σὲ ἀδικεῖ ἀπὸ κακία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔτσι εἶδε τὰ πράγματα. Ὕστερα, ἂν δὲν ἔχη κακία, ὁ Θεὸς θὰ τὸν πληροφορήση, θὰ καταλάβη ὅτι ἀδίκησε καὶ θὰ μετανοήση. Μόνον ὅταν ὑπάρχη κακία, δὲν πληροφορεῖ ὁ Θεός, γιατὶ ἡ συχνότητα στὴν ὁποία ἐργάζεται ὁ Θεὸς εἶναι ταπείνωση-ἀγάπη.

– Κάνει, Γέροντα, νὰ ζητάω ἐξηγήσεις μετὰ ἀπὸ μιὰ παρεξήγηση;

– Χάλασε ὁ λογισμός σου;

– Ὄχι.

– Ἂν δὲν χάλασε ὁ λογισμός σου, δὲν χρειάζεται νὰ σοῦ ἐξηγήση ὁ ἄλλος. Ἂν χάλασε ὁ λογισμός σου, καλὸ εἶναι νὰ σοῦ δοθῆ μιὰ ἐξήγηση, γιὰ νὰ μὴ χαλάση περισσότερο.

– Γέροντα, ἂν δὲν ἐξηγῆς, γιὰ νὰ δικαιολογήσης τὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ λὲς πῶς ἀντιμετώπισες ἕνα περιστατικό, πῶς κινήθηκες κ.λπ.;

– Δὲν χρειάζεται. Καλύτερα νὰ λὲς «εὐλόγησον», καὶ νὰ μὴν ἐξηγῆς. Ἐκτὸς ἂν σοῦ ζητήσουν νὰ δώσης ἐξηγήσεις, τότε ταπεινὰ νὰ πῆς πῶς ἔγινε.

– Δηλαδή, Γέροντα, πότε πρέπει νὰ ἐξηγῆ κανείς;

– Ὅταν πρόκειται γιὰ παρεξήγηση ποὺ ἀφορᾶ ἄλλους, τότε ἐπιβάλλεται νὰ ἐξηγήση κανείς, γιὰ νὰ βοηθήση μιὰ κατάσταση. Ἢ ὅταν εἶναι κανεὶς εὐαίσθητος, ἔχη καὶ λίγο ἐγωισμὸ καὶ μπορῆ νὰ καμφθῆ, ἂν δὲν μιλήση, τότε καλύτερα εἶναι νὰ ἐξηγήση πῶς κινήθηκε.

– Μερικὲς φορές, Γέροντα, δὲν μποροῦμε νὰ ξεχωρίσουμε τὴν δικαιολογία ἀπὸ τὴν ἐξήγηση.

– Ἡ δικαιολογία δὲν φέρνει ἀνάπαυση στὴν ψυχή, ἐνῶ ἡ ἐξήγηση φέρνει ἀνάπαυση καὶ εἰρήνη.

Ὅποιος μελετᾶ σωστὰ τὸν ἑαυτό του δὲν τὸν δικαιολογεῖ

– Γέροντα, πῶς γίνεται, ἐνῶ νιώθω τὴν ἀδυναμία μου, νὰ δικαιολογοῦμαι;

– Δὲν ἔνιωσες τὴν ἀδυναμία σου, γι᾿ αὐτὸ δικαιολογεῖσαι. Ἂν τὴν εἶχες νιώσει, δὲν θὰ δικαιολογοῦσες τὸν ἑαυτό σου. Ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτό μας· δὲν θέλουμε νὰ δυσκολευτοῦμε· δὲν ἀγαποῦμε τὸν κόπο. Θέλουμε πολλὲς φορὲς χωρὶς κόπο νὰ ἀποκτήσουμε περιουσία. Τοὐλάχιστον νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι, ἔτσι ὅπως ἀντιμετωπίζουμε τὰ πράγματα, δὲν πᾶμε καλὰ πνευματικὰ καὶ νὰ ταπεινωθοῦμε. Ἀλλὰ οὔτε κόπος οὔτε ἀναγνώριση ὑπάρχει.

– Μπορεῖ κάποιος νὰ μελετᾶ, νὰ ἐξετάζη τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν δικαιολογῆ;

– Ὅποιος μελετᾶ σωστὰ τὸν ἑαυτό του δὲν τὸν δικαιολογεῖ. Καὶ βλέπεις, εἶναι μερικοὶ ἔξυπνοι, τετραπέρατοι, ποὺ κάνουν τελικὰ τὶς μεγαλύτερες ἀνοησίες. Γιατὶ εἶναι καὶ τὸ βόλεμα. «Πῶς μὲ βολεύει, πῶς μὲ ἐξυπηρετεῖ ἐμένα».

– Γέροντα, αὐτὸς ποὺ δικαιολογεῖται δὲν βλέπει τὶς πτώσεις του στὸν ἀγώνα;

– Ὅ,τι καὶ ἂν κάνη, τὸν ξεγελᾶ ὁ διάβολος καὶ τὰ δικαιολογεῖ ὅλα, τὸ θέλημα, τὸ πεῖσμα, τὸν ἐγωισμό, τὸ ψέμα.

– Δὲν θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ καθρεφτίζη τὸν ἑαυτό του στὰ Πατερικὰ βιβλία, καὶ κυρίως στὴν Ἁγία Γραφή;

– Γιὰ ἕναν ποὺ σκέφτεται σωστά, πνευματικά, λύνονται ὅλα τὰ προβλήματα μέσα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τὰ Πατερικὰ βιβλία. Τὰ βλέπει μέσα ἐκεῖ ξεκάθαρα. Ἕναν ὅμως ποὺ δὲν κάνει ἐργασία πνευματικὴ καὶ ἡ ψυχή του δὲν εἶναι ἐξαγνισμένη, δὲν τὸν βοηθάει οὔτε ἡ Ἁγία Γραφή, γιατὶ ὅλα τὰ ἑρμηνεύει ἀνάποδα. Καλύτερα εἶναι νὰ λέη τὸν λογισμό του στὸν πνευματικό του καὶ νὰ μὴν ἑρμηνεύη μόνος του αὐτὰ ποὺ διαβάζει. Ἂν διαβάση λ.χ. Παλαιὰ Διαθήκη, μπορεῖ νὰ ἑρμηνεύση πονηρὰ αὐτὰ ποὺ θὰ διαβάση καὶ νὰ μολυνθῆ. Ἔχω προσέξει, μερικοὶ παίρνουν κάτι ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ποὺ διαβάζουν καὶ τὸ ἑρμηνεύουν ὅπως τοὺς βολεύει. Δὲν εἶναι ὅτι δὲν τοὺς κόβει ἢ δὲν καταλαβαίνουν αὐτὰ ποὺ διαβάζουν, τὰ ἑρμηνεύουν ὅμως ἔτσι, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν ἑαυτό τους. Φοβερὸ πράγμα! Ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικὰ ποὺ ἀκοῦν, ἔχω καταλάβει, σπάνια τὰ πιάνουν σωστά. Λέω, ἂς ὑποθέσουμε, ἕνα περιστατικό, γιὰ νὰ τονίσω κάτι. Ἐνῶ ἐγὼ ἄλλο θέλω νὰ τονίσω, μερικοὶ ψάχνουν νὰ βροῦν κάτι ἀπὸ ὅλο τὸ περιστατικό, γιὰ νὰ πιαστοῦν καὶ νὰ δικαιολογήσουν ἕνα κουσούρι, ἕνα σφάλμα τους, γιὰ νὰ ἀναπαύσουν δηλαδὴ τὰ πάθη τους. Δὲν σκέφτονται ὅτι αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖο κάτι ἀνέφερα, δὲν πρόσεξε καὶ κατέληξε ἐκεῖ ποὺ κατέληξε, ἀλλὰ λένε: «ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄνθρωποι σὲ τόσο ἄσχημη κατάσταση, τότε ἐμεῖς εἴμαστε πολὺ καλά», καὶ ἔτσι δικαιολογοῦν τὸν ἑαυτό τους. Ἀπὸ δικαιολογίες ὁ διάβολος βρίσκει ἕνα σωρό.

Ἡ δικαιολογία δὲν φέρνει ἀνάπαυση

Ὅποιος δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του, ἀνάπαυση δὲν βρίσκει. Δὲν ἔχει παρηγοριά. Αὐτὸν ποὺ δικαιώνει τὸν ἑαυτό του, ὁ ἑαυτός του τὸν δικαιώνει; Ὁ ἑαυτός του, ἡ συνείδησή του, δὲν τὸν δικαιώνουν, καὶ δὲν ἔχει ἀνάπαυση. Αὐτὸ δείχνει ὅτι φταίει. Πῶς τὰ ἔχει κανονίσει ὁ Θεός! Ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο τὴν συνείδηση, φοβερό! Μπορεῖ νὰ ἐπιτύχη κάποιος αὐτὸ ποὺ θέλει εἴτε μὲ βάρβαρο τρόπο εἴτε μὲ πονηριὰ εἴτε μὲ κολακεία, ἀλλὰ ἀνάπαυση δὲν θὰ βρῆ. Ἀπὸ αὐτὸ μπορεῖ μόνος του νὰ διαπιστώση ὅτι δὲν βαδίζει καλά.

Ὅταν κάποιος δέχεται τὴν ἀδικία, εἶναι σὰν νὰ παίρνη μιὰ πνευματικὴ περιουσία καὶ χαίρεται. Ἐνῶ, ὅταν δικαιώνη τὸν ἑαυτό του, εἶναι σὰν νὰ ξοδεύη κάτι ἀπὸ τὴν περιουσία του καὶ δὲν νιώθει χαρά. Θέλω νὰ πῶ, δὲν ἔχει τὴν πνευματικὴ ἀνάπαυση ποὺ θὰ εἶχε, ἂν δὲν δικαίωνε τὸν ἑαυτό του. Πόσο μᾶλλον ὅταν δὲν ἔχη δίκαιο καὶ δικαιώνη τὸν ἑαυτό του! Ὀργὴ Θεοῦ μαζεύει, γιατὶ τότε εἶναι ἕνα ἅρπαγμα· σπαταλάει μιὰ περιουσία ποὺ τοῦ δίνεται. Βρίσκει ἀνάπαυση αὐτὸς ποὺ σπαταλάει;

Μὲ τὴν δικαιολογία κανεὶς τυφλώνεται. Ἀκόμη καὶ ἄνθρωπο νὰ σκοτώση, τὸν δικαιολογεῖ ὁ διάβολος. «Πῶς τὸν ὑπέμεινες τόσον καιρό; τοῦ λέει. Ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχες σκοτώσει νωρίτερα». Καὶ μπορεῖ νὰ θέλη νὰ πάρη καὶ μισθὸ ἀπὸ τὸν Χριστὸ γιὰ τὰ λίγα χρόνια ποὺ ὑπέμεινε! Κατάλαβες; Ἐκεῖ φθάνει!

– Ἀφοῦ, Γέροντα, αὐτὸς ποὺ δικαιολογεῖται ταλαιπωρεῖται, γιατί δέχεται αὐτὸ τὸ βάσανο τῆς συνειδήσεως;

– Εἶναι ἡ συνήθεια. Γιὰ νὰ τὴν κόψη, χρειάζεται θέληση. Καὶ πρέπει νὰ μάθη ὄχι μόνο νὰ μὴ δικαιολογῆται, ἀλλὰ καὶ νὰ τοποθετῆται σωστά. Ἂν δὲν δικαιολογηθῆ,

ἀλλὰ μέσα του πιστεύη ὅτι τὸν ἀδίκησαν, τότε εἶναι χειρότερα. Γιατί, ἂν δικαιολογηθῆ, θὰ τοῦ πῆ καὶ ὁ ἄλλος κάτι καὶ θὰ μπορέση ἔτσι νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν πλάνη. Ἀλλιῶς, μπορεῖ νὰ μὴ μιλάη, ἀλλὰ μέσα του νὰ λέη: «ἔχω δίκιο, ὅμως δὲν μιλάω, γιατὶ ἔχω ἀνωτερότητα», καὶ νὰ παραμένη στὴν πλάνη.

Νὰ παίρνουμε τὸ βάρος ἐπάνω μας

– Γέροντα, χθὲς εἴπατε ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ ὑπομονὴ καὶ ἄλλο ἡ ἀνοχή. Τί ἐννοούσατε;

– Ὑπομονὴ δὲν εἶναι τὸ νὰ ἀνέχωμαι τὸν ἄλλον. Ὅταν λέω ὅτι ἀνέχομαι τὸν ἄλλον, εἶναι σὰν νὰ λέω: «Ὁ ἄλλος εἶναι χάλια, ἐγὼ εἶμαι καλά, καὶ τὸν ἀνέχομαι». Ἡ πραγματικὴ ὑπομονὴ εἶναι νὰ αἰσθάνωμαι ἐνοχὴ γιὰ τὴν κατάστασή του καὶ νὰ τὸν πονάω. Αὐτὸ ἔχει πολλὴ ταπείνωση καὶ ἀγάπη, καὶ τότε δέχομαι τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ βοηθιέται καὶ ὁ ἄλλος. Ἂν δῶ, ἂς ὑποθέσουμε, κάποιον κουτσὸ ἢ κουφὸ ἢ ναρκομανῆ, πρέπει νὰ σκεφθῶ: «ἂν ἤμουν ἐγὼ σὲ καλὴ πνευματικὴ κατάσταση, θὰ παρακαλοῦσα τὸν Θεὸ καὶ θὰ τὸν ἔκανε καλά», γιατὶ ὁ Χριστὸς εἶπε: «θὰ σᾶς δώσω δύναμη νὰ κάνετε μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ μένα»[5], ὁπότε ἔρχεται ὁ πόνος, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄλλον. Ἐνῶ, ἂν πῶ: «ἔ, τί νὰ τὸν κάνω, ἀνάπηρος εἶναι, ἂς καθήσω λίγο κοντά του· θὰ ἔχω ἄλλωστε καὶ τὸν μισθό μου», τότε ἀνέχομαι τὸν ἄλλον καὶ δικαιολογῶ τὸν ἑαυτό μου ὅτι ἔκανα τὸ καθῆκον μου.

– Γέροντα, πάντα βοηθάει νὰ παίρνης ὅλο τὸ σφάλμα ἐπάνω σου;

– Ναί, ἂν τὸ σηκώνης, πολὺ βοηθάει. Νὰ μέμφεσαι γιὰ ὅλα τὸν ἑαυτό σου. Νὰ παίρνης τὸ σφάλμα ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ τὸ ρίχνης στὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ παρακαλᾶς τὸν Χριστὸ νὰ σοῦ δίνη δύναμη νὰ τὸ σηκώνης. Καὶ ὅταν θὰ παίρνης ἐπάνω σου περισσότερο βάρος ἀπ᾽ ὅ,τι ἔσφαλες ἤ, κι ἂν ἀκόμη δὲν ἔσφαλες, πιστεύης κατὰ κάποιον τρόπο ὅτι ἔσφαλες, τότε δὲν θὰ τὸ παίρνης ποτὲ ἐπάνω σου, δὲν θὰ ὑπερηφανεύεσαι, καὶ θὰ ἔχης πλούσια τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Πρέπει ὅμως νὰ προσέξης, νὰ δῆς ἂν μπορῆς νὰ σηκώσης περισσότερο βάρος. Γιατί, ἂν δὲν μπορῆς, θὰ πάθης κήλη, δισκοπάθεια...

– Ποιά εἶναι ἡ κήλη καὶ ἡ δισκοπάθεια σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση;

– Ἂν πάρης ἐπάνω σου λ.χ. ἕνα σφάλμα ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ σηκώσης καὶ δὲν δώσης καμμιὰ ἐξήγηση, μετὰ θὰ γογγύσης, θὰ ἀγανακτήσης, θὰ κατακρίνης...

– Ὅμως, ἂν ἐξηγήσω, αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι δικαιολογία;

– Ἔ, νὰ κοιτάξης νὰ δικαιολογήσης αὐτὸ ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ σηκώσης καὶ τὸ ἄλλο νὰ τὸ ἀφήσης. Ἂν εἶναι λ.χ. εὐαίσθητος κανείς, νὰ κοιτάξη νὰ σηκώση ὅσο μπορεῖ· νὰ μὴν κάνη τὸν δυνατό. Νὰ ἐξετάζη τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν ἀδικῆ μὲ διάκριση, ἀνάλογα μὲ τὸ βάρος ποὺ μπορεῖ νὰ σηκώση, γιὰ νὰ μὴν τὸν κάμψη ὁ ἐχθρὸς μὲ τὴν ὑπερευαισθησία, τὸν ρίξη σὲ ἀπόγνωση καὶ τὸν ἀχρηστέψη.

– Γέροντα, μερικὲς φορὲς ὄχι μόνο δυσκολεύομαι νὰ δεχθῶ τὴν ἀδικία, ἀλλὰ μετατοπίζω τὴν εὐθύνη μιᾶς πτώσεώς μου σὲ ἄλλον.

– Ἐσεῖς, ὄχι μόνο δὲν σηκώνετε ἀπὸ ἀγάπη τὸν τουρβᾶ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ θέλετε νὰ δώσετε καὶ τὸν δικό σας βαρὺ τουρβᾶ ὄχι μόνο στὸν ὑγιῆ ἀλλὰ καὶ στὸν

[5] Βλ. *Ἰω.* 14, 12.

φιλάσθενο! Χρειάζεται νὰ ἀποκτήσης πνευματικὴ παλληκαριά, γιὰ νὰ παίρνης ἐπάνω σου ὅλη τὴν εὐθύνη τῆς ἁμαρτίας σου. Ὅσο περισσότερο βάρος προσθέτουμε στὸν ἑαυτό μας, παίρνοντας ἐπάνω μας τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, τόσο περισσότερο ὁ Καλὸς Θεὸς μᾶς ἐλαφρώνει τὸ φορτίο καὶ νιώθουμε θεία ἀγαλλίαση.

Τὸ νὰ σηκώση ἀπὸ ἀγάπη κάποιος ποὺ ἔχει σωματικὲς δυνάμεις δυὸ σακκιὰ τσιμέντο στὴν πλάτη, γιὰ νὰ ἀπαλλάξη ἕναν ἀδύνατο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ σηκώση βάρος, δὲν ἔχει τόση ἀξία, ὅση τὸ νὰ σηκώση τὸ βάρος τοῦ σφάλματος τοῦ ἄλλου, νὰ τὸ κάνη δικό του, καὶ ἂς φανῆ στοὺς ἄλλους ὅτι ἔσφαλε αὐτός. Αὐτὸ εἶναι μεγάλη ἀρετή, μεγάλη ταπείνωση.

Σὲ ἕνα Κοινόβιο στὸ Ἅγιον Ὄρος κάποιος δόκιμος μίλησε μιὰ φορὰ ἄσχημα στὸν τυπικάρη[6], ποὺ ἦταν καὶ ἱερομόναχος, γιατὶ τὴν ὥρα ποὺ διάβαζε στὴν ἀκολουθία τοῦ ἔδειξε ποιό κοντάκιο νὰ πῆ πρῶτα. Ἐνῶ πῆγε νὰ τὸν βοηθήση, ἐκεῖνος ἔγινε ἔξω φρενῶν. Μετὰ τὴν ἀκολουθία ὁ δόκιμος κλείστηκε θυμωμένος στὸ κελλί του. Ὁ τυπικάρης γύρισε στὸν ἑαυτό του, πῆρε τὸ βάρος ἐπάνω του καὶ στενοχωρέθηκε, γιατὶ σκέφθηκε ὅτι αὐτὸς ἔγινε αἰτία νὰ ἀντιδράση ἔτσι ὁ ἀδελφός. Τὸν πείραζε ἀληθινὰ ἡ συνείδηση. Καὶ ἐνῶ ὡς τυπικάρης εἶχε εὐθύνη γιὰ τὴν ἀκολουθία, δὲν ἔλαβε ὑπ᾽ ὄψιν του τὴν εὐθύνη, ἀλλὰ εἶπε: «Ἐγὼ φταίω ποὺ νευρίασε ὁ ἀδελφός». Πῆγε λοιπὸν στὸ κελλὶ τοῦ δοκίμου νὰ τοῦ βάλη μετάνοια. Ἐκεῖνος ὅμως εἶχε κλειδώσει καὶ δὲν ἄνοιγε. Τότε κάθησε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα του καὶ περίμενε ἀπὸ τὸ πρωὶ ὥς τὶς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα ποὺ σήμανε γιὰ τὸν ἑσπερινό, ὁπότε ὁ δόκιμος ἀναγκάστηκε νὰ βγῆ. Πέφτει κάτω ὁ τυπικάρης, τοῦ βάζει μετάνοια καὶ τοῦ λέει: «Νὰ μὲ συγχωρήσης, ἀδελφέ, ἔφταιξα»! Ἔτσι ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

---

[6] Ὁ ὑπεύθυνος μοναχὸς γιὰ τὴν τήρηση τῶν διατάξεων ποὺ ἀφοροῦν στὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες τοῦ ἡμερονυκτίου καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη

Γέροντα, τί εἶναι θεία δικαιοσύνη;

– Θεία δικαιοσύνη εἶναι νὰ κάνης αὐτὸ ποὺ ἀναπαύει τὸν ἄλλον. Ἂν ἔχης λ.χ. νὰ μοιρασθῆς κάτι μὲ κάποιον ἄλλον, νὰ τοῦ δώσης ὄχι τὸ μισὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἔχεις, ἀλλὰ ὅσο θέλει ἐκεῖνος. Νὰ τοῦ πῆς: «Πόσα θέλεις; δυόμισι; τρία; πάρ᾽ τα». Νὰ δίνης τὰ καλὰ καὶ νὰ κρατᾶς τὰ σάπια. Νὰ δίνης τὰ περισσότερα καὶ νὰ κρατᾶς τὰ λιγώτερα. Νά, πὲς πὼς μᾶς φέρνει τώρα μιὰ ἀδελφὴ δέκα δαμάσκηνα. Ἂν ἐγὼ ἀπὸ λαιμαργία φάω τὰ ὀκτὼ καὶ σοῦ ἀφήσω τὰ δύο, θὰ σὲ ἀδικήσω. Ἂν πῶ: «ἀφοῦ εἴμαστε δύο, θὰ φάω τὰ πέντε καὶ θὰ σοῦ ἀφήσω τὰ ἄλλα πέντε», τότε ἔχω τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη. Ἂν ὅμως δῶ ὅτι σοῦ ἀρέσουν τὰ δαμάσκηνα καὶ φάω μόνον ἕνα καὶ σοῦ πῶ: «κάνε ἀγάπη νὰ φᾶς ἐσὺ τὰ ὑπόλοιπα, γιατὶ ἐμένα δὲν μοῦ πολυαρέσουν, ἀλλὰ μὲ πειράζουν καὶ στὰ ἔντερα», τότε ἔχω τὴν θεία δικαιοσύνη.

– Δηλαδὴ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη ποιά εἶναι;

– Ἀνθρώπινη δικαιοσύνη εἶναι, ἂν πρέπη λ.χ. νὰ μοιρασθῆς κάτι μὲ κάποιον ἄλλον, νὰ δίνης τὸ μισὸ καὶ νὰ κρατᾶς τὸ ἄλλο μισό.

– Γέροντα, τί θέση ἔχει ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη στὴν πνευματικὴ ζωή;

– Ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη δὲν εἶναι γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους· εἶναι φρένο γιὰ τοὺς κοσμικοὺς ἀνθρώπους. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι ἀνόητος, ἂν ἀποβλέπη σ᾽ αὐτήν, γιατὶ μπροστὰ στὴν θεία δικαιοσύνη ἡ ἀνθρώπινη εἶναι μηδέν. Ἀλλὰ καὶ ὁ κοσμικὸς ἄνθρωπος, ἂν πετύχη κάτι σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωὴ ἐφαρμόζοντας τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, δὲν θὰ ἔχη τὴν πραγματικὴ χαρὰ καὶ ἀνάπαυση.

Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι δύο ἀδέλφια ἔχουν ἕνα κτῆμα δέκα στρέμματα. Ἀνθρώπινη δικαιοσύνη εἶναι νὰ πάρη ὁ καθένας ἀπὸ πέντε στρέμματα. Θεία δικαιοσύνη εἶναι νὰ πάρη ὁ καθένας αὐτὸ ποὺ ἔχει ἀνάγκη. Ἂν δηλαδὴ ὁ ἕνας ἀδελφὸς ἔχη ἑπτὰ παιδιὰ καὶ ὁ ἄλλος δύο ἢ ἡ δουλειὰ τοῦ ἑνὸς εἶναι κατώτερη ἀπὸ τὴν δουλειὰ τοῦ ἄλλου, πρέπει νὰ πάρη περισσότερο ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη. Σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση εἶναι ἀδικία νὰ πάρη ὁ δεύτερος ὅσα καὶ ὁ πρῶτος. Ὁ κοσμικὸς ἄνθρωπος ὅμως δὲν λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψιν του ὅτι ὁ ἀδελφός του δυσκολεύεται νὰ τὰ βγάλη πέρα. Δὲν καταλαβαίνει ὅτι ἡ μοιρασιὰ ποὺ πάει νὰ κάνη εἶναι ἄδικη, γιατὶ δὲν σκέφτεται πνευματικά. Τοῦ λές: «πρέπει νὰ βοηθήσης τὴν οἰκογένειά σου νὰ δεχθῆ νὰ δώσης περισσότερα στὸν ἀδελφό σου ποὺ ἔχει ἀνάγκη» καὶ σοῦ λέει: «Γιατί; δὲν τὸν ἀδικῶ»! Ἐὰν ἦταν πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἀκόμα καὶ ἂν ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του ἀντιδροῦσαν, ἔπρεπε νὰ τοὺς πείση νὰ δεχθοῦν ὅ,τι τοῦ δώση ὁ ἀδελφός του. Ἂν ὁ ἀδελφός του ἔλεγε: «ἐσὺ θὰ πάρης ἕνα στρέμμα», νὰ ἔπαιρνε τὸ ἕνα, χωρὶς νὰ πῆ τίποτε, γιὰ νὰ νιώθη ἄνετα ὁ ἀδελφός του ποὺ πῆρε τὰ ὑπόλοιπα. Πάντως τὸ Εὐαγγέλιο κάνει τὴν καλύτερη μοιρασιά.

Μοῦ κάνει ἐντύπωση ἡ ἀρχοντιὰ τοῦ Ἀβραάμ. Ὅταν μάλωναν οἱ τσομπάνηδες τοῦ Λὼτ καὶ τοῦ Ἀβραὰμ γιὰ τὰ βοσκοτόπια, πῆγε ὁ Ἀβραὰμ στὸν Λὼτ καὶ τοῦ εἶπε: «Δὲν κάνει νὰ μαλώνουμε· εἴμαστε συγγενεῖς. Ποῦ σὲ ἀναπαύει ἐσένα νὰ πᾶς; Θέλεις νὰ πᾶς ἀπὸ ᾽δῶ ἢ θέλεις νὰ πᾶς ἀπὸ ᾽κεῖ;». Ὁ Λὼτ κινήθηκε καὶ λίγο ἀνθρώπινα καὶ διάλεξε τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, γιατὶ εἶχαν πρασινάδα καὶ βοσκοτόπια[1], καὶ τί

---

[1] 1. Βλ. *Γέν*. 13, 1–13.

ἔπαθε μετά! Ὁ Ἀβραὰμ κινήθηκε μὲ τὴν θεία δικαιοσύνη, θέλησε νὰ ἀναπαύση τὸν Λώτ, καὶ χάρηκε κιόλας ποὺ ὁ Λὼτ πῆγε στὸν καλύτερο τόπο.

Ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ

– Γέροντα, τί εἶναι ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ;

– Ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μακροθυμία, ἡ ὁποία ἔχει μέσα καὶ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἀγάπη. Ὁ Θεὸς εἶναι πολὺ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ πολυεύσπλαχνος, καὶ ἡ εὐσπλαχνία Του νικάει τὴν δικαιοσύνη Του. Θὰ σοῦ πῶ ἕνα παράδειγμα, γιὰ νὰ καταλάβης. Ἂν κάποιος ἄνθρωπος δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκούση ποτὲ γιὰ τὸν Θεό, αὐτὸς δὲν θὰ κριθῆ σύμφωνα μὲ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία θὰ βρισκόταν, ἂν εἶχε γνωρίσει τὸν Θεό. Γιατὶ ἀλλιῶς δὲν θὰ ἦταν δίκαιος ὁ Θεός. Ἡ θεία δικαιοσύνη ἔχει δικούς της μαθηματικοὺς ὅρους· τὸ ἕνα κι ἕνα ἄλλοτε κάνουν δύο καὶ ἄλλοτε δύο ἑκατομμύρια.

– Γέροντα, πῶς ἐφαρμόζεται ἡ θεία δικαιοσύνη σὲ κάποιον ποὺ σφάλλει;

– Ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη λέει: Ἔσφαλες; Πρέπει νὰ τιμωρηθῆς. Ἡ θεία δικαιοσύνη λέει: Ἀναγνωρίζεις τὸ λάθος σου καὶ μετανοεῖς; Συγχωρεῖσαι. Βλέπεις, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο νόμο δικάζεται μὲ ἐπιείκεια κάποιος ποὺ κάνει ἕνα ἔγκλημα, ὅταν μετανοῆ εἰλικρινὰ καὶ πάη μόνος του καὶ τὸ ὁμολογῆ, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει καμμία ὑποψία γιὰ τὸ πρόσωπό του. Καὶ ἂν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δικάζεται μὲ ἐπιείκεια, πόσο μᾶλλον ἀπὸ τὸν δικαιοκρίτη καὶ πολυεύσπλαχνο Θεό!

Εἴμαστε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μᾶς παρακολουθεῖ μὲ ἀκρίβεια καὶ γνωρίζει τὴν καρδιὰ τοῦ καθενός. Δὲν θὰ μᾶς ἀδικήση. Ἀφοῦ ὑπάρχει θεία δικαιοσύνη καὶ θεία ἀνταπόδοση, καὶ ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπάει – τὸ κυριώτερο ἀπ᾽ ὅλα –, ὅ,τι καλὸ κάνει κανεὶς δὲν χάνεται. Γι᾽ αὐτὸ εἶναι χαμένος, τελείως λειψός, ὅποιος ζητάει νὰ δικαιωθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἔχω παρατηρήσει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀδικηθῆ καὶ ἐφαρμόση τὴν θεία δικαιοσύνη, ὁ Θεὸς τὸν δικαιώνει ἀκόμη καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή. Θυμᾶμαι, στὸν στρατό, μετὰ τὸν πόλεμο, εἶχε ἔρθει ὁ στρατηγὸς νὰ δώση παράσημα. Ἐγὼ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔλειπα. Ὅταν φώναξε τὸ ὄνομά μου, βγῆκε ἕνας ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴν Θεσσαλία καὶ πῆρε ἐκεῖνος τὸ παράσημο. Οἱ ἄλλοι στρατιῶτες δὲν μίλησαν, γιατὶ τότε εἶχε φυλάκιση, ἂν ἔλεγες ψέματα. Ὅταν ἔφυγε ὁ στρατηγός, ἐκεῖνος κρύφτηκε, γιατὶ οἱ ἄλλοι θὰ τὸν σκότωναν στὸ ξύλο. Ὅταν ἐπέστρεψα, φοβόταν καὶ ἀπὸ μένα. Ἦρθε ἀπὸ ἐδῶ–ἀπὸ ἐκεῖ, ὁπότε μοῦ εἶπε: «Νὰ μὲ συγχωρέσης, ἔκανα αὐτὸ κι αὐτό». «Καλὰ ἔκανες καὶ τὸ πῆρες, τοῦ εἶπα· τί νὰ τὸ ἔκανα ἐγώ;». Τὸ φοροῦσε ὕστερα στὶς παρελάσεις. Μετὰ ἀπὸ σαράντα χρόνια ἔρχεται ἐδῶ στὸ Μοναστήρι ὁ στρατάρχης τῆς Πρώτης Στρατιᾶς ἀπὸ τὴν Θεσσαλία καὶ μοῦ φέρνει ἕνα παράσημο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὅταν τὸ εἶδα, μοῦ ἦρθε νὰ γελάσω. Μετὰ ἀπὸ σαράντα χρόνια! Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση: ἀπὸ τὴν Θεσσαλία ἦταν ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης, ἀπὸ τὴν Θεσσαλία ἦρθε καὶ ὁ στρατάρχης! Βλέπετε πῶς γίνεται! Ἐνῶ, ὅταν ζητᾶμε νὰ δικαιωθοῦμε, χάνουμε τελικὰ καὶ αὐτὰ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ποὺ μᾶς ἑτοιμάζει ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν

ἄλλη ζωή, ἂν ἀδικηθοῦμε. Γιὰ χαμένα πράγματα δηλαδὴ χάνουμε τὰ σπουδαιότερα, τὰ αἰώνια. Γιατὶ αὐτὰ ἐδῶ ἔτσι κι ἀλλιῶς χαμένα εἶναι, τί νὰ τὰ κάνουμε;

Τὰ δικαιώματα[2] τοῦ μοναχοῦ τὰ κρατάει ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ

– Γέροντα, τί εἶναι τὸ δικαίωμα;

– Τὸ δικαίωμα εἶναι κοσμικὴ λογική. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσο πιὸ κοσμικὸς εἶναι, τόσο περισσότερο δικαίωμα ἔχει· ὅσο πιὸ πνευματικὸς εἶναι, τόσο λιγώτερο δικαίωμα ἔχει. Εἰδικὰ ὁ μοναχὸς ἔχει μόνον ὑποχρεώσεις· δὲν ἔχει δικαίωμα γιὰ τίποτε. Θέλω νὰ πῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπαίτηση ἀπὸ κανέναν καὶ γιὰ τίποτε. Τὸ νὰ ζητᾶ ὁ μοναχὸς δικαιώματα σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή, ἐνῶ ἀπαρνήθηκε τὰ πάντα γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τελείως λάθος. Βρίζει τὸν Χριστό, τὸν Μοναχισμό. Οἱ κοσμικοὶ ἔχουν δικαιώματα πολλά· κοσμικοὶ εἶναι. Τὰ δικαιώματα τοῦ μοναχοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὰ κρατάει ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν ἄλλη ζωή.

Τὸ δικαίωμα σήμερα παρουσιάζεται σχεδὸν σὲ ὅλους τοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ σὲ νέους μοναχούς. Μερικοὶ νέοι μοναχοὶ δὲν ξέρουν γιατί ἔγιναν μοναχοὶ καὶ τί θὰ πῆ Μοναχισμός, γι᾽ αὐτὸ ἔχουν ἕνα δικαίωμα, ἕνα κοσμικὸ πνεῦμα, μιὰ παράξενη λογική, μιὰ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές. Αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη ξεκίνησε ἀπὸ τὸ εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα καὶ μπῆκε καὶ στὸν Μοναχισμό.

Στὴν καλογερική, τὴν σημερινὴ ἐποχή, συναντάει κανεὶς πολλὲς φορὲς αὐτὸ τὸ πνεῦμα: «Δὲν τὸν βλάπτω τὸν ἄλλον, δὲν θέλω νὰ μὲ βλάψῃ· δὲν τὸν ἀδικῶ· εἶμαι ἐντάξει». «Ἔκανα, λένε μερικοί, τὴν δουλειά μου, βοήθησα ἐκεῖ, τελείωσα. Εἶμαι ἐντάξει. Ἡ ἄλλη δουλειὰ δὲν εἶναι δική μου, φεύγω· πάω στὸ κελλὶ γιὰ πνευματικά». Δὲν ἐξετάζουν ἂν ὁ ἄλλος εἶναι φιλάσθενος ἢ ἔχῃ πονοκέφαλο καὶ δὲν μπορῇ νὰ δουλέψῃ, ἢ δουλεύῃ λιγώτερο, γιατὶ εἶναι ἀπὸ ἀγρυπνία καὶ εἶναι περισσότερο κουρασμένος. Ἢ λένε: «αὐτὴ ἡ μερίδα εἶναι δική μου· τὴν δικαιοῦμαι», καὶ δὲν ἐξετάζουν ἂν ὁ ἄλλος εἶναι πιὸ ἀδύνατος ἢ ὁ ὀργανισμός του καταναλίσκη περισσότερο, καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ περισσότερη τροφή. Ὁπότε καταλήγουν νὰ βρίσκωνται σὲ πνευματικὸ χῶρο, ἀλλὰ νὰ ἔχουν μιὰ νοοτροπία κοσμική, καὶ ἔτσι γίνονται συνεπεῖς κοσμικοί. Ξέρετε τί εἶναι νὰ βλέπῃς ἀνθρώπους πνευματικοὺς νὰ ἀντιμετωπίζουν κοσμικὰ τὰ πράγματα; Λίγο–πολὺ δηλαδὴ παρατήρησα σὲ ἀρκετοὺς μοναχοὺς τὸ ἑξῆς: Τὴν νηστεία, τὴν προσευχή, τὴν ἀκολουθία, τὸ διακόνημα, τὰ κάνουν. Φοροῦν ἔνδυμα μοναχικό, ἔχουν καλογερικὸ πρόγραμμα, ἀλλὰ ἡ ἀντιμετώπιση, ἀντὶ νὰ εἶναι πνευματική, εἶναι κοσμική, γιατὶ κοιτοῦν πῶς νὰ μὴν τοὺς ποῦν καμμιὰ κουβέντα, νὰ μὴν ἀδικηθοῦν. Δηλαδὴ βρίσκονται στὴν κοσμικὴ δικαιοσύνη καὶ πολλὲς φορὲς οὔτε καὶ ἐκεῖ φθάνουν. Ἄντε τώρα νὰ συνεννοηθῇς πνευματικὰ μ᾽ αὐτούς. Αὐτοὶ τὰ κανονίζουν ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ δυσκολευθῇ μεθαύριο ὁ Χριστὸς μαζί τους νὰ κάνῃ... λογαριασμούς! Μά, ἐνῶ ὁ Χριστὸς παρακολουθεῖ τὸν καθέναν πόσο ἀδικεῖται, πόσο θυσιάζεται, καὶ θὰ τὸν ἀνταμείψῃ ἀνάλογα, αὐτοὶ θέλουν νὰ τακτοποιήσουν μόνοι τους τὸν λογαριασμό τους.

---

[2] Ἡ λέξη «δικαίωμα» στὴν μοναχικὴ γλῶσσα δηλώνει τὴν τάση τοῦ μοναχοῦ νὰ δικαιώνῃ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ἀπαίτηση νὰ ἱκανοποιῇ ὁποιαδήποτε ἐγωκεντρικὴ ἐπιθυμία του.

Εἶμαι ἀγανακτισμένος γενικὰ μὲ τὴν σημερινὴ νοοτροπία ποὺ βλέπω σὲ μερικοὺς νέους μοναχούς. Μιὰ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη! Πῶς νὰ χωρέση ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη στὴν πνευματικὴ ζωή; Καὶ στὴν κοσμικὴ ζωὴ δὲν βγαίνεις πέρα μὲ τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, πόσο μᾶλλον στὴν πνευματική. Ὅταν ἤμουν στὸ Κοινόβιο, ὅλοι κοίταζαν πῶς νὰ κάνουν κάποια θυσία. Στὴν δουλειά, στὸ φαγητό, σὲ ὅλα ὑπῆρχε αὐτὸ τὸ πνεῦμα: Σκέφτονταν πρῶτα τὸν ἄλλον, καὶ γι᾽ αὐτὸ ζοῦσαν τὸν Παράδεισο. Ἦταν κάποιος λ.χ. στὴν τράπεζα; Κοιτοῦσε νὰ φάη αὐτὸς λιγώτερο, γιὰ νὰ μείνη τὸ περισσότερο γιὰ τὸν ἄλλον. Καὶ ἀδύνατος νὰ ἦταν ὁ ἴδιος, δὲν τὸ λάμβανε ὑπ᾽ ὄψιν. Οὔτε ἐξέταζε τί ἦταν ὁ ἄλλος. Ἔκανε θυσία. Οὔτε ἔβαζε τὴν κρίση του νὰ πῆ: «Θὰ τοῦ κάνη κακό, ἂν φάη περισσότερο». Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ μοναχὸς κοιτάζει νὰ μὴν τὸν ἀδικήσουν, νὰ μὴν κουρασθῆ πολύ, νὰ μὴν πάη χαμένος ὁ κόπος του, εἶναι σὰν νὰ μὴν πιστεύη ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὅτι ὑπάρχει ἄλλη ζωή, μέλλουσα Κρίση καὶ θεία ἀνταπόδοση. Καὶ ἂν δουλέψη λίγο παραπάνω, οὔτε αὐτὸ θὰ πάη χαμένο. Μόνον ὁ κόπος τῶν ζώων πάει χαμένος. Καὶ αὐτὰ τὰ καημένα, παρόλο ποὺ ἐξ αἰτίας μας ταλαιπωροῦνται – μετὰ τὴν παράβαση τῶν Πρωτοπλάστων ἡ φύση συστενάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο –, θυσιάζονται γιὰ μᾶς! Εἶναι φοβερό! Βλέπετε, τὰ ἄγρια ζῶα, ὅταν τραυματίζωνται ἀπὸ τοὺς κυνηγούς, τί τραβᾶνε! Σακατεμένα, μὲ σπασμένα πόδια, νὰ μὴν μποροῦν νὰ τρέξουν, νὰ τὰ ξεκοιλιάζουν τὰ μεγάλα ζῶα, νὰ τὰ τρῶνε, καὶ νὰ μὴν ἔχουν καμμιὰ ἀνταμοιβή! Ὁ ἄνθρωπος, ἂν δὲν τὰ καταλαβαίνη αὐτά, δὲν εἶναι ἄνθρωπος. Γι᾽ αὐτὸ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς τὸ μυαλό, γιὰ νὰ τὸ δουλεύη σωστὰ καὶ νὰ βρῆ τὸν δρόμο του. Ἐγὼ δὲν λέω τώρα νὰ σκοτώνεστε στὴν κούραση, ἀλλὰ νὰ ὑπάρχη φιλότιμο.

– Δηλαδή, ἐσεῖς, Γέροντα, θέλετε νὰ σκιρτάη ἡ καρδιά μας, νὰ λαχταράη νὰ ἀναπαύσουμε τὸν ἄλλον.

– Ναί, γιατί, ὅταν κοιτάζης πῶς νὰ ἀναπαύσης τὸν ἄλλον καὶ ἀφήνης τὸν ἑαυτό σου ἐν λευκῷ στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, δὲν κουράζεσαι. Καὶ ἂν κουρασθῆς καὶ πῆς ὅτι κουράστηκες, πάει, τὸ ἔχασες. Τί, θὰ σὲ πληρώση ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν κακομοιριά; Μπάτσο θὰ σοῦ δώση.

Ὅσο μπορεῖτε, αὐτὸ νὰ κοιτάξετε. Αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐργασία ποὺ πρέπει νὰ κάνετε. Καὶ ἄσκηση ἂν κάνετε, δὲν ὠφελεῖ, γιατί, ἂν κανεὶς δὲν κάνη αὐτὴν τὴν ἐργασία, δουλεύει σὲ ἄλλη συχνότητα ἀπὸ τὴν συχνότητα τοῦ Θεοῦ. Πᾶνε ὅλα μετὰ χαμένα, καὶ οἱ μετάνοιες καὶ οἱ νηστεῖες... Δὲν λέω αὐτὰ νὰ μὴ γίνωνται, ἀλλὰ νὰ μὴ νομίζη κανεὶς ὅτι, ἐπειδὴ κάνει ἐκεῖνο, ἐκεῖνο..., εἶναι ἐντάξει!

Ἔχουν κάνει ἄλλο εὐαγγέλιο

– Γέροντα, πότε ἕνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ λέγεται δίκαιος;

– Δίκαιος κατὰ κόσμον εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κρίνει μὲ βάση τὸ ἀνθρώπινο δίκαιο. Τὸ τέλειο ὅμως εἶναι ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι δίκαιος ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ἀλλὰ μὲ τὴν θεία δικαιοσύνη, καὶ τότε τὸν εὐλογεῖ ὁ Θεός. Ὅταν στὶς ἐνέργειές μου δὲν βάζω ποτὲ τὸ ἐγὼ καὶ τὸ συμφέρον μου, ἐκβιάζω, μπορῶ νὰ πῶ, τὸν Θεὸ νὰ μοῦ στείλη τὴν θεία Χάρη.

Ὁποιαδήποτε ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ἀκόμη καὶ ἡ πιὸ τέλεια, ἔχει πάντα ἀνθρώπινα στοιχεῖα. Καὶ ὅσο ὑπάρχει ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη στὸν πνευματικὸ

ἄνθρωπο, τὸ Πνεῦμα προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀποβάλη ὡς ξένο σῶμα, καὶ ὁ ἄνθρωπος παλεύει μὲ ἀνεβοκατεβάσματα καὶ κουράζεται ψυχικά. Ὅταν ἀποκτήση τὴν θεϊκὴ δικαιοσύνη, ἔρχεται τὸ λαμπικάρισμα καὶ ὁ θεῖος φωτισμός.

– Ἂν πῶ, Γέροντα, σὲ κάποιον ποὺ λέει ὅτι ἀδικήθηκε: «ὑπάρχει θεία δικαιοσύνη», θὰ τὸν βοηθήσω;

– Ὄχι, καλύτερα πές του: «ἐξέτασε τὰ πράγματα πνευματικά, σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο». Γιατί, ἂν τοῦ πῆς: «ὑπάρχει θεία δικαιοσύνη», θὰ πιστέψη ὅτι ἀδικήθηκε, ἐνῶ μπορεῖ νὰ ἔχη ἀδικήσει κιόλας.

Ἀλήθεια, πονάει ἡ ψυχή σου... Γνώρισα κάποιον ποὺ ἐκκλησιαζόταν τακτικά, νήστευε κ.λπ. καὶ εἶχε τὴν ἐντύπωση ὅτι ζοῦσε πνευματικά. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐνῶ εἶχε πέντε διαμερίσματα, δύο μισθούς, παιδιὰ δὲν εἶχε, δὲν ἔδινε δραχμὴ σὲ ἕναν φτωχό. «Καλά, τοῦ εἶπα, ἔχεις τόσους φτωχοὺς συγγενεῖς, γιατί δὲν τοὺς δίνεις κάτι; Τί θὰ τὰ κάνης; Δῶσε σὲ χῆρες, σὲ ὀρφανά». Καὶ ξέρετε τί μοῦ εἶπε; «Καλά, νὰ μὴν παίρνω ἐνοίκιο ἀπὸ τὴν χήρα ἀδελφή μου;». Ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι μου, ὅταν τὸ ἄκουσα. Νά, αὐτὴ εἶναι ἡ κοσμικὴ δικαιοσύνη! «Ἀφοῦ δὲν εἶναι δικά μου τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ πεινάσουν, σοῦ λέει ὁ ἄλλος, δὲν ἔχω εὐθύνη. Δὲν τὸν ἀδικῶ. Ἀλλοίμονο, ἐγὼ νὰ ἀδικήσω!», καὶ ἀναπαύουν τὸν λογισμό τους μὲ τὸν δικό τους τρόπο, ἀλλὰ ἀνάπαυση πραγματικὴ δὲν ἔχουν. Μὲ μιὰ ἀνθρώπινη λογική, μὲ μιὰ δικαιοσύνη κοσμική, ἀδιαφοροῦν μπροστὰ σὲ σοβαρὲς καταστάσεις. Πῶς νὰ νιώσουν ὕστερα κάτι τὸ πνευματικό; Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ μπορεῖ νὰ δώσουν ἕνα σπίτι εὐλογία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἂν τοὺς χρωστάη κάποιος ἕνα νοίκι, νὰ τοῦ κάνουν μήνυση. Πῶς τὸ ἐξηγεῖτε αὐτό;

– Γέροντα, εἶναι δικαιοσύνη ἀνθρώπινη;

– Οὔτε δικαιοσύνη ἀνθρώπινη εἶναι. Μιὰ μικρὴ δόση ἔχει. Ἀπὸ τὴν μιὰ δίνουν σὲ κάποιον ἑκατὸ χιλιάδες καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη κάνουν παζάρια στὸν ταξιτζῆ καὶ τὸν πᾶνε στὴν ἀστυνομία τουρισμοῦ γιὰ χίλιες δραχμές. Πῶς τὸ ἐξηγεῖτε;

– Μήπως δὲν εἶναι καλὰ στὸ μυαλό τους, Γέροντα;

– Ὄχι, καλὰ εἶναι.

– Μήπως, Γέροντα, δίνουν μὲ ὑπερηφάνεια, γιὰ νὰ ἱκανοποιηθοῦν οἱ ἴδιοι;

– Αὐτὸ εἶναι. Δίνουν τὰ πολλὰ μὲ ὑπερηφάνεια· τὸ κάνουν γιὰ νὰ δοξασθοῦν οἱ ἴδιοι, ὄχι εἰς δόξαν Θεοῦ. Μπορεῖ ἀκόμη καὶ ὅλα νὰ τὰ δώσουν, ἀγάπη ὅμως δὲν ἔχουν.

Σήμερα ὑπάρχει ἕνα λανθασμένο πνεῦμα. Ἀκόμη καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ζητοῦν μιὰ νομικὴ δικαιοσύνη καὶ λένε ὅτι πιστεύουν καὶ στὸν Θεό! «Τὸ δίκιο σου, τὸ δίκιο μου». Αὐτὸ τὸ εὐαγγέλιο τῆς λογικῆς, τῆς παράξενης λογικῆς, νὰ μὴν ὑπῆρχε! «Νὰ μὴ μὲ περνοῦν κορόιδο», λένε. Δὲν βλέπετε ποὺ φθάνουν οἱ Χριστιανοὶ στὰ δικαστήρια; Καὶ νὰ ἔχουν δίκαιο, δὲν πρέπει νὰ πᾶνε στὰ δικαστήρια, πόσο μᾶλλον ὅταν δὲν ἔχουν. Γι᾽ αὐτὸ καὶ μερικοὶ γίνονται ἐξ αἰτίας τους ἄπιστοι. Βλέπουν ὅτι ἕνας, ποὺ οὔτε στὴν ἐκκλησία πάει οὔτε ἀγρυπνίες κάνει, μπορεῖ νὰ μὴν κάνη κάτι τέτοιο, ἐνῶ ἄλλος, ποὺ πάει στὴν ἐκκλησία, κάνει ἀγρυπνίες κ.λπ., πηγαίνει στὸ δικαστήριο ἕναν φτωχὸ γιὰ λίγα χρήματα ποὺ τοῦ χρωστάει, μόνον καὶ μόνο γιὰ νὰ βρῆ τὸ δίκιο του. Εἶπα σὲ ἕναν ποὺ ἤθελε νὰ πάη στὸ δικαστήριο κάποιον ποὺ τοῦ χρωστοῦσε χρήματα: «Ἔχεις ἀνάγκη; Ἔχεις περισσότερα παιδιά; Μήπως σὲ βάζει ἡ γυναίκα σου καὶ βρίσκεσαι σὲ δύσκολη θέση;». «Ὄχι, λέει, τὸ κάνω, γιὰ νὰ βρῶ τὸ δίκιο μου».

Τί νὰ πῆ κανείς; Εἶναι καὶ μιὰ ἀγωγὴ ποὺ εἶχε δοθῆ παλιότερα ἀπὸ μερικοὺς πνευματικοὺς κύκλους. Χρόνια τώρα θυμᾶμαι ἕνα περιστατικὸ καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξεχάσω. Σὲ ἕνα βρεφοκομεῖο ὑπηρετοῦσαν ἀφιερωμένες νοσοκόμες. Σὲ κάποιο ἄρρωστο παιδάκι ἔπρεπε νὰ κάνη ὁ γιατρὸς μιὰ ἐξέταση μὲ ραδιενέργεια καὶ ζήτησε νὰ πάη μιὰ νοσοκόμα νὰ τὸν βοηθήση, ἀλλὰ δὲν πῆγε καμμιὰ ἀπὸ αὐτές, γιατὶ φοβόνταν μήπως πάθουν τίποτε ἀπὸ τὴν ραδιενέργεια. Κατ᾽ ἀρχάς, ἀφοῦ ἦταν ἀφιερωμένες, δὲν ὑπῆρχε θέμα. Ἂν σκέφτονταν νὰ παντρευτοῦν, τότε θὰ πείραζε. Ἀλλὰ καὶ νὰ σκέφτονταν νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια, πάλι ἔπρεπε νὰ κάνουν μιὰ θυσία σὰν πνευματικοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἦταν. Κανονικά, ἔπρεπε νὰ μαλώνουν ποιά νὰ πάη. Καὶ τελικά, ἔτρεξε νὰ βοηθήση τὸν γιατρὸ μιὰ ἄλλη, ποὺ οὔτε πνευματικὰ ζοῦσε, ἀλλὰ καὶ σκεφτόταν νὰ παντρευτῆ, γιατὶ λυπήθηκε τὸ παιδάκι.

Καὶ τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα εἶναι ποὺ τέτοιους ἀνθρώπους δὲν τοὺς πειράζει γι᾽ αὐτὸ ἡ συνείδηση, γιατὶ λένε: «Αὐτὰ δὲν εἶναι γιὰ μᾶς. Ἐμεῖς εἴμαστε γιὰ τὰ πνευματικά». Μπορεῖ μάλιστα νὰ ἔχουν τὸν λογισμό: «ἐκεῖνον τὸν ἀναπαύει νὰ θυσιάζεται κι ἐμένα μὲ ἀναπαύει νὰ ἔχω τὴν ἡσυχία μου...», καὶ καμμιὰ φορὰ νὰ τὸν κατακρίνουν κιόλας καὶ νὰ λένε ὅτι δὲν ἔχει πνευματικὴ κατάσταση. Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ἀναπαύεται ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἡ ἀρχοντιά, τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας, τὸ ἀθόρυβο, ἡ ἀφάνεια.

– Ὅταν, Γέροντα, βλέπης τὸν ἄλλον νὰ δυσκολεύεται, δὲν πρέπει νὰ βοηθήσης, ὅπως καὶ νὰ εἶσαι;

– Μὰ βέβαια! Ἀλλὰ ἔχω παρατηρήσει ὅτι ἔχει καλλιεργηθῆ ἕνα κοσμικὸ φρόνημα σὲ πολλοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ἔχουν κάνει ἕνα δικό τους κοσμικὸ εὐαγγέλιο, ἕνα εὐαγγέλιο στὰ μέτρα τους, καὶ σοῦ λένε: «Ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἀξιοπρέπειά του· δὲν πρέπει νὰ φανῆ, κατὰ κάποιον τρόπο, κορόιδο». Τὰ ἀντιμετωπίζουν δηλαδὴ ὅλα μὲ μιὰ κοσμικὴ λογικὴ καὶ δικαιοσύνη. «Αὐτὸ τὸ δικαιοῦμαι, σοῦ λέει, δὲν τὸν ἀδικῶ· δὲν θέλω νὰ μὲ ἀδικῆ!». Νὰ ἔχη ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἀναπαυμένο τὸν λογισμό του ὅτι ἔχει δίκαιο. Καὶ βλέπεις σὲ ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο ὅλα τὰ δικαιώματα τὰ κοσμικά. Φιλότιμο δὲν ἔχει, θυσία δὲν ἔχει, τίποτε δὲν ἔχει, δικό του εὐαγγέλιο ἔφτιαξε καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ συγγένεια μὲ τὸν Θεό. Ἔμ, πῶς θὰ τὸν ἐπισκιάση μετὰ ἡ θεία Χάρις; Ὅταν ὑπηρετοῦσα τὴν θητεία μου, ἦταν ἕνας ἀσυρματιστὴς στὴν ἀεροπορία ποὺ ἐρχόταν στὴν μονάδα μας καὶ ἔπαιρνε τὰ σήματα[3]. Εἴχαμε σχέσεις, θεολόγος ἦταν, ἔκανε καὶ κηρύγματα. Ὅλοι ὅμως Ἰησουΐτη[4] τὸν ἔλεγαν, γιατί, ὄχι μόνο μιὰ θυσία δὲν ἔκανε, ἀλλὰ οὔτε μιὰ μικρὴ ἐξυπηρέτηση. Καμμιὰ φορὰ τοῦ ἔλεγα: «Ἀφοῦ πᾶς ποὺ πᾶς στὸ ἀεροδρόμιο, σὲ παρακαλῶ, δῶσε καὶ αὐτὰ τὰ σήματα τοῦ τάδε». «Ὄχι, ἔλεγε, ἐγὼ ἔφερα τὰ δικά μου, καὶ αὐτὸς νὰ πάη τὰ δικά του», καὶ ἔτσι ἀνέπαυε τὸν λογισμό του ὅτι δὲν ἀδίκησε τὸν ἄλλον. Μά, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς δὲν λέει ἁπλῶς: «ἂν σὲ παρακαλέση κάποιος νὰ πᾶς ἕνα μίλι, πήγαινε δύο», ἀλλὰ λέει: «ἂν σὲ ἀγγαρέψη ἕνα μίλι, πήγαινε δύο»[5]. Ἢ δὲν λέει: «ἂν σοῦ ζητήση τὸν

---

[3] Ὁ Γέροντας στὸν στρατὸ ὑπηρέτησε ὡς ἀσυρματιστής.

[4] Μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ποὺ ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιο Λοϊόλα καὶ εἶναι γνωστὸ γιὰ τὴν αὐστηρὴ πειθαρχία καὶ γιὰ τὶς ἀκρότητες στὶς ὁποῖες ἔφθασε. Μεταφορικὰ ἡ λέξη χρησιμοποιεῖται, γιὰ νὰ χαρακτηρίση τὸν ἄνθρωπο ποὺ τηρεῖ μὲ αὐστηρότητα ἐξωτερικοὺς τύπους εὐσεβείας, χωρὶς νὰ ἔχη ἀντίκρισμα ἐσωτερικό.

[5] Βλ. *Ματθ.* 5, 41.

χιτώνα, δῶσε καὶ τὸ ἱμάτιο», ἀλλὰ «ἂν σοῦ ἀφαιρέση τὸν χιτώνα, δῶσε καὶ τὸ ἱμάτιο»[6]. Νὰ τὸ λέη ὁ Χριστὸς αὐτὸ καὶ ὁ ἄλλος, ἐνῶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτό του πνευματικὸ ἄνθρωπο, νὰ λέη: «Ἐγὼ ἔφερα τὰ δικά μου, καὶ αὐτὸς νὰ πάη τὰ δικά του»; Εἶναι σὰν νὰ λέη δηλαδή: «κορόιδο εἶμαι νὰ μοῦ ζητήση ἕνα μίλι καὶ νὰ πάω δύο;». Ἔμ, πῶς θὰ πλησιάση ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ σὲ ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο; Ἐνῶ, ὅταν κανεὶς ἐφαρμόζη τὸ γραφικὸ χωρίο καί, ἅμα τὸν ἀγγαρεύουν ἕνα μίλι, πηγαίνη πιὸ πέρα, μετὰ ἐργάζεται ὁ Χριστὸς καὶ ἀλλοιώνεται πνευματικὰ ὁ ἄλλος ποὺ τὸν ἀγγάρεψε καὶ προβληματίζεται: «Βρέ, κοίταξε, λέει, ἐγὼ τὸν ἀγγάρεψα ἕνα μίλι καὶ αὐτὸς πῆγε πιὸ πέρα! Τόση καλωσύνη!».

Ἐὰν εἶχε καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὴν τὴν κοσμικὴ λογικὴ ποὺ ἔχουν σήμερα πολλοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, δὲν θὰ ἄφηνε τὸν οὐράνιο Θρόνο Του, γιὰ νὰ κατεβῆ στὴν γῆ, νὰ ταλαιπωρηθῆ καὶ νὰ σταυρωθῆ ἀπὸ μᾶς τοὺς ἐλεεινοὺς ἀνθρώπους. Μέσα ὅμως στὴν κατ᾽ ἄνθρωπο αὐτὴν ἀποτυχία Του ἦταν κρυμμένη ἡ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τί τράβηξε, γιὰ νὰ μᾶς σώση! Μέχρι νὰ Τοῦ δίνουν σφαλιάρες καὶ νὰ Τοῦ λένε: «Προφήτευσε ποιός σὲ χτύπησε!». Ἔπαιζαν δηλαδὴ οἱ Ἑβραῖοι μὲ τὸν Χριστό. Ἐγὼ ξέρεις πόσο λυπόμουνα, ὅταν ἤμουν μικρὸς καὶ ἔβλεπα τὰ παιδιὰ νὰ παίζουν τὸ μπίζ; Ἄντε τώρα νὰ παίζουν αὐτὸ τὸ παιχνίδι μὲ τὸν Χριστό!... «Προφήτευσε ποιός σὲ χτύπησε!... Πάμ!». Ὤ, φοβερό! Καὶ ἐμεῖς ζητᾶμε ἕναν Χριστιανισμὸ χωρὶς σταύρωση, ἀλλὰ ἀπευθείας ἀνάσταση. Κάνουμε ἕναν Χριστιανισμό, ἕναν Μοναχισμό, ὅπως τὸν θέλουμε. Δὲν θέλουμε νὰ στερηθοῦμε τίποτε.

Γιὰ νὰ ζήσουμε ὅμως τὰ ὑπερφυσικά, πρέπει νὰ ζήσουμε ὑπερφυσικά.

---

[6] Βλ. *Ματθ.* 5, 40.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

**Μετάνοια πραγματικὴ εἶναι πρῶτα νὰ συναισθανθῆ
ὁ ἄνθρωπος τὸ σφάλμα του, νὰ πονέση,
νὰ ζητήση συγχώρεση ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ μετὰ νὰ
ἐξομολογηθῆ. Ἔτσι θὰ ἔρθη ἡ θεία παρηγοριά.
Γι᾽ αὐτὸ πάντα συνιστῶ μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση.
Μόνον ἐξομολόγηση ποτὲ δὲν συνιστῶ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἡ ἁμαρτία βασανίζει τὸν ἄνθρωπο

Ὁ ἐξαγνισμὸς τῆς καρδιᾶς

Γέροντα, ὁ Χριστὸς χωράει σὲ ὅλες τὶς καρδιές;

– Ὁ Χριστὸς χωράει, οἱ ἄνθρωποι δὲν Τὸν χωρᾶνε, γιατὶ δὲν προσπαθοῦν νὰ διορθωθοῦν. Γιὰ νὰ χωρέση ὁ Χριστὸς μέσα μας, πρέπει νὰ καθαρίση ἡ καρδιά. «*Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός...*»[1].

– Γέροντα, γιατί τὰ ἄγρια ζῶα δὲν πειράζουν τοὺς Ἁγίους;

– Ἀφοῦ ἡμερεύουν οἱ ἄνθρωποι, ἡμερεύουν καὶ τὰ ἄγρια ζῶα καὶ ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀφεντικό τους. Στὸν Παράδεισο, πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση, τὰ ἄγρια θηρία ἔγλειφαν τοὺς Πρωτοπλάστους μὲ εὐλάβεια, ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώση πήγαιναν νὰ τοὺς ξεσκίσουν. Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἐπανέρχεται στὴν προπτωτικὴ κατάσταση, τὰ ζῶα τὸν ἀναγνωρίζουν πάλι γιὰ ἀφεντικό. Σήμερα ὅμως βλέπεις ἀνθρώπους ποὺ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, χειρότεροι ἀπὸ τὰ φίδια. Ἐκμεταλλεύονται ἀπροστάτευτα παιδιά, τοὺς παίρνουν τὰ χρήματα καί, ὅταν ἔρχωνται σὲ δύσκολη θέση, τὰ ἐνοχοποιοῦν, καλοῦν τὴν ἀστυνομία, τὰ πηγαίνουν καὶ στὸ ψυχιατρεῖο. Γι᾽ αὐτὸ τὸν 147ο Ψαλμό, ποὺ διάβαζε ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης, γιὰ νὰ ἡμερέψουν τὰ ἄγρια ζῶα καὶ νὰ μὴν κάνουν κακὸ στοὺς ἀνθρώπους, τὸν διαβάζω, γιὰ νὰ ἡμερέψουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ μὴν κάνουν κακὸ στοὺς συνανθρώπους τους καὶ στὰ ζῶα.

– Πῶς ἐπανέρχεται, Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος στὴν προπτωτικὴ κατάσταση;

– Πρέπει νὰ ἐξαγνισθῆ ἡ καρδιά. Νὰ ἀποκτήση τὴν ψυχικὴ ἁγνότητα, δηλαδὴ εἰλικρίνεια, τιμιότητα, ἀνιδιοτέλεια, ταπείνωση, καλωσύνη, ἀνεξικακία, θυσία. Ἔτσι συγγενεύει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἀναπαύεται μέσα του ἡ θεία Χάρις. Ὅταν κάποιος ἔχη τὴν σωματικὴ ἁγνότητα, ἀλλὰ δὲν ἔχη τὴν ψυχικὴ ἁγνότητα, δὲν ἀναπαύεται ὁ Θεὸς σ᾽ αὐτόν, γιατὶ ὑπάρχει μέσα του πονηρία, ὑπερηφάνεια, κακία κ.λπ. Τότε ἡ ζωή του εἶναι μιὰ κοροϊδία. Ἀπὸ ᾽δῶ νὰ ξεκινήσετε τὸν ἀγώνα σας: Νὰ προσπαθήσετε νὰ ἀποκτήσετε τὴν ψυχικὴ ἁγνότητα.

– Γέροντα, μιὰ κακὴ συνήθεια μπορεῖ νὰ κοπῆ ἀμέσως;

– Κατ᾽ ἀρχὰς πρέπει νὰ καταλάβη ὁ ἄνθρωπος ὅτι αὐτὴ ἡ συνήθεια τὸν βλάπτει καὶ νὰ θελήση νὰ ἀγωνισθῆ, γιὰ νὰ τὴν κόψη. Χρειάζεται νὰ ἔχη κανεὶς πολλὴ θέληση, γιὰ νὰ μπορέση νὰ τὴν κόψη ἀμέσως. Ὅπως λ.χ. τὸ σχοινὶ κάνει σιγὰ-σιγὰ μιὰ μικρὴ αὐλακιὰ στὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ καὶ δὲν γλιστρᾶ πιά, ἔτσι καὶ κάθε συνήθεια λίγο-λίγο χαράζει μιὰ αὐλακιὰ στὴν καρδιὰ καὶ δύσκολα βγαίνει ἀπὸ αὐτήν. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει πολὺ νὰ προσέξη κανείς, νὰ μὴν ἀποκτήση κακὲς συνήθειες, γιατὶ μετὰ χρειάζεται πολλὴ ταπείνωση καὶ πολλὴ θέληση, γιὰ νὰ μπορέση νὰ τὶς ἀποβάλη. Ἔλεγε ὁ Παπα-Τύχων: «Καλὴ συνήθεια, παιδί μου, ἀρετή· κακὴ συνήθεια, πάθη».

Πάντως διαπίστωσα ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ ἀγωνίζεται, συνεχίζη νὰ σφάλλη καὶ δὲν ἀλλάζη, αἰτία εἶναι ὁ ἐγωισμός, ἡ φιλαυτία καὶ ἡ ἰδιοτέλεια. Λείπει ἡ ταπείνωση καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἔτσι ἐμποδίζεται ἡ θεία ἐπέμβαση. Δὲν βοηθάει ὁ ἴδιος ὁ

---

[1] *Ψαλμ.* 50, 12.

ἄνθρωπος τὸν Θεό, γιὰ νὰ τὸν βοηθήση. Ἂν π.χ. τὸν βοηθήση ὁ Θεὸς νὰ ξεπεράση ἕνα πάθος του, θὰ τὸ πάρη ἐπάνω του, θὰ ὑπερηφανευθῆ, γιατὶ θὰ νομίζη ὅτι μόνος του τὸ ξεπέρασε, χωρὶς τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας

– Εἶναι πολὺ βαρύ, Γέροντα, νὰ μολύνη κανεὶς τὸ Ἅγιο Βάπτισμα;

– Ἀνάλογα πόσο τὸ μολύνει. Ἄλλος τὸ μολύνει πολύ, ἄλλος λίγο, ἄλλος κάνει ἕναν λεκέ, ἄλλος δύο...

– Καὶ εἶναι τὰ μεγάλα ἁμαρτήματα ποὺ μολύνουν τὸ Βάπτισμα;

– Ἔ, φυσικά, τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα τὸ μολύνουν καὶ τότε ἡ θεία Χάρις ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Βέβαια δὲν τὸν ἐγκαταλείπει, ὅπως οὔτε ὁ Φύλακας Ἄγγελος δὲν τὸν ἐγκαταλείπει. Θυμᾶστε τί εἶχε πεῖ ὁ διάβολος στὸν ἱερέα τῶν εἰδώλων γιὰ τὸν μοναχὸ ποὺ ἤθελε νὰ παντρευτῆ τὴν κόρη του; «Μὴ βιάζεσαι· αὐτὸς ἐγκατέλειψε τὸν Θεό, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἐγκατέλειψε ἀκόμη»[2].

– Γέροντα, μπορεῖ κανεὶς νὰ ζῆ στὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ μὴν τὸ αἰσθάνεται;

– Ὄχι, τὴν αἴσθηση ὅλοι τὴν ἔχουν, ἀλλὰ ὑπάρχει ἀδιαφορία. Γιὰ νὰ ἔρθη κανεὶς στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ θέλη νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας. Ἂς πάρουμε γιὰ παράδειγμα κάποιον ποὺ κλείσθηκε κατὰ λάθος σὲ ἕνα σκοτεινὸ ὑπόγειο. Μόλις δῆ μιὰ ἀκτίνα νὰ περνάη ἀπὸ μιὰ ρωγμή, κοιτάζει πῶς νὰ βγῆ στὸ φῶς. Θὰ ἀνοίξη σιγὰ-σιγὰ τὴν ρωγμή, γιὰ νὰ βρῆ τὴν πόρτα καὶ νὰ βγῆ ἔξω. Ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος θὰ αἰσθανθῆ τὸ καλὸ ὡς ἀνάγκη καὶ μπῆ μέσα του ἡ καλὴ ἀνησυχία, θὰ καταβάλη προσπάθεια νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας. Ἂν πῆ: «αὐτὸ ποὺ κάνω εἶναι λανθασμένο, δὲν πηγαίνω καλά», ταπεινώνεται, ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα προχωράει κανονικά. Ἀλλά, ἂν δὲν μπῆ μέσα του ἡ καλὴ ἀνησυχία, εἶναι δύσκολο νὰ βοηθηθῆ. Κάποιος λ.χ. βρίσκεται σὲ κλειστὸ χῶρο καὶ αἰσθάνεται ἄσχημα. Τοῦ λές: «σήκω, ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ βγὲς ἔξω νὰ πάρης λίγο ὀξυγόνο, γιὰ νὰ συνέλθης», καὶ ἐκεῖνος ἀρχίζει: «Δὲν μπορῶ νὰ βγῶ ἔξω. Καὶ γιατί νὰ εἶμαι κλεισμένος μέσα καὶ νὰ μὴν μπορῶ νὰ πάρω ἀναπνοή; Καὶ γιατί νὰ μὴν ἔχω ὀξυγόνο; Καὶ γιατί ὁ Θεὸς νὰ μὲ ἔχη ἐδῶ καὶ τοὺς ἄλλους ἔξω;». Ἔ, μπορεῖ αὐτὸς νὰ βοηθηθῆ; Ξέρετε πόσοι βασανίζονται, ἐπειδὴ δὲν ἀκοῦν κάποιον ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήση πνευματικά;

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἁμαρτία κάνει τὸν ἐπίγειο παράδεισο ἐπίγεια κόλαση. Ἂν ἡ ψυχή του μολυνθῆ μὲ θανάσιμες ἁμαρτίες, ζῆ μιὰ δαιμονικὴ κατάσταση· ἀντιδρᾶ, βασανίζεται, δὲν ἔχει εἰρήνη. Ἀντίθετα, ὅποιος εἶναι κοντὰ στὸν Θεό, ἔχει τὸν νοῦ του στὰ θεῖα νοήματα καὶ ἔχει πάντοτε καλοὺς λογισμούς, εἶναι εἰρηνικὸς καὶ ζῆ τὸν Παράδεισο στὴν γῆ. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ αὐτὸ εἶναι αἰσθητὸ καὶ στοὺς ἄλλους. Νά, αὐτὸ εἶναι ἡ θεία Χάρις, ἡ ὁποία προδίδει τὸν ἄνθρωπο, ἀκόμη κι ἂν κρύβεται.

Τὰ ἐκ προθέσεως σφάλματα

[2] Βλ. *Εὐεργετινός*, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις Α΄, σ. 54 κ.ἑ.

Νὰ προσέξουμε πολὺ τὰ ἐκ προθέσεως σφάλματα, γιατὶ αὐτὸ ποὺ θὰ ἐξετάση ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πρόθεσή μας. Τὰ σφάλματα ποὺ κάνουμε ἀπὸ ἀπροσεξία εἶναι ἐλαφρότερα. Μερικὲς ἁμαρτίες εἶναι ἁμαρτίες, ἀλλὰ ἔχουν καὶ ἐλαφρυντικά.

Ὕστερα, ὅταν σφάλουμε χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε, ὁ Θεὸς οἰκονομάει ἔτσι τὰ πράγματα, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῆ τὸ σφάλμα μας γιὰ καλό. Δηλαδή, ὄχι ὅτι ἔπρεπε νὰ σφάλουμε, γιὰ νὰ γίνη αὐτὸ τὸ καλό, ἀλλὰ ἀφοῦ σφάλαμε χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε, ὁ Θεὸς ἀξιοποιεῖ τὸ σφάλμα μας καὶ βγαίνει καλό. Ὅταν ὅμως κάνουμε ἕνα σφάλμα ἐν γνώσει μας καὶ ἔπειτα μετανοιώσουμε, νὰ εὐχηθοῦμε νὰ μὴ γίνη κακὸ ἀπὸ τὶς συνέπειες τοῦ σφάλματός μας.

– Γέροντα, ἐκεῖνος ὁ μοναχὸς ποὺ ἀναφέρει ὁ Εὐεργετινὸς ὅτι δέκα χρόνια ἔπεφτε σὲ κάποια ἁμαρτία κάθε μέρα, ἀλλὰ καὶ κάθε μέρα μετανοοῦσε[3], πῶς σώθηκε;

– Ἐκεῖνος ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο κυριευμένος, αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Δὲν εἶχε κακὴ διάθεση, ἀλλὰ δὲν εἶχε βοηθηθῆ, σπρώχτηκε στὸ κακό, γι᾿ αὐτὸ δικαιοῦτο τὴν θεία βοήθεια. Πάλευε, πονοῦσε, εἶχε μετάνοια εἰλικρινῆ, καὶ ὁ Θεὸς τελικὰ τὸν ἔσωσε. Βλέπεις, ἕνας μπορεῖ νὰ ἔχη καλὴ διάθεση· ἂν ὅμως δὲν βοηθηθῆ ἀπὸ μικρὸς καὶ παρασυρθῆ στὸ κακό, εἶναι δύσκολο μετὰ νὰ σηκωθῆ. Κάνει μιὰ προσπάθεια, πάλι πέφτει, πάλι σηκώνεται· παλεύει δηλαδή. Ὁ Θεὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο δὲν θὰ τὸν ἀφήση, γιατὶ ὁ καημένος κάνει τὴν μικρή του προσπάθεια, ζητάει καὶ τὴν θεία βοήθεια καὶ δὲν ἁμαρτάνει ἐν ψυχρῷ. Κάποιος λ.χ. ξεκινάει νὰ πάη κάπου, χωρὶς νὰ ἔχη σκοπὸ νὰ ἁμαρτήση, ἀλλὰ πηγαίνοντας τοῦ συμβαίνει ἕνας πειρασμὸς καὶ πέφτει σὲ κάποια ἁμαρτία. Μετανοεῖ, κάνει μιὰ προσπάθεια, τοῦ στήνουν πάλι μιὰ παγίδα καί, ἐνῶ δὲν ἔχει διάθεση νὰ κάνη κάτι κακό, ὁ καημένος ξαναπέφτει καὶ πάλι μετανοεῖ. Αὐτὸς ἔχει ἐλαφρυντικά, γιατὶ δὲν θέλει νὰ κάνη τὸ κακό, ἀλλὰ παρασύρεται στὸ κακὸ καὶ ὕστερα μετανοεῖ. Ὅποιος ὅμως λέει: «γιὰ νὰ πετύχω ἐκεῖνο, πρέπει νὰ κάνω αὐτὴν τὴν ἀδικία· γιὰ νὰ πετύχω τὸ ἄλλο, πρέπει νὰ κάνω ἐκείνη τὴν πονηριὰ» κ.λπ., αὐτὸς ἁμαρτάνει ἐσκεμμένως καὶ ἐν γνώσει του. Καταστρώνει δηλαδὴ τὸ ἁμαρτωλό του σχέδιο καὶ βάζει πρόγραμμα μὲ τὸν διάβολο τί ἁμαρτία θὰ κάνη. Αὐτὸ εἶναι πολὺ κακό, ἐπειδὴ εἶναι προμελετημένο. Δὲν εἶναι ὅτι πέφτει σὲ πειρασμό, ἀλλὰ ξεκινάει νὰ κάνη κάτι μαζὶ μὲ τὸν πειρασμό. Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ βοηθηθῆ, γιατὶ δὲν δικαιοῦται τὴν θεία βοήθεια, καὶ τελικὰ πεθαίνει ἀμετανόητος.

Ἀλλὰ καὶ ὅσοι λένε ὅτι θὰ μετανοιώσουν, ὅταν γεράσουν, πῶς εἶναι σίγουροι ὅτι θὰ προλάβουν νὰ μετανοιώσουν καὶ δὲν θὰ πᾶνε ἀπὸ αἰφνίδιο θάνατο; Ἔλεγε κάποιος ἐργολάβος: «ὅταν γεράσω, θὰ πάω στὰ Ἱεροσόλυμα, θὰ βαπτισθῶ στὸν Ἰορδάνη ποταμό, ὁπότε θὰ ἐξαλειφθοῦν ὅλες οἱ ἁμαρτίες μου», καὶ συνέχιζε νὰ ζῆ ἁμαρτωλά. Τελικά, ὅταν πλέον δὲν εἶχε ἄλλο κουράγιο, ἴσα-ἴσα ποὺ μόλις περπατοῦσε, ἀποφάσισε νὰ πάη. Λέει σὲ ἕναν μάστορά του: «Μάστορα, ἀποφάσισα νὰ πάω στὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰ νὰ βαπτισθῶ στὸν Ἰορδάνη ποταμό». «Ἆ, ἀφεντικό, τοῦ λέει ἐκεῖνος, ἂν εἶσαι καθαρός, θὰ πᾶς· ἂν δὲν εἶσαι καθαρός, στὸν δρόμο θὰ μείνης!». Λὲς καὶ προφήτευσε! Μόλις πῆγε στὴν Ἀθήνα νὰ βγάλη τὰ χαρτιά του, πέθανε! Τοῦ πῆραν ὅλα τὰ χρήματα οἱ ἄλλοι, τὸν πῆγαν σὲ ἕνα γραφεῖο κηδειῶν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἔστειλαν μὲ τὸ φέρετρο πίσω στὸν τόπο του.

---

[3] Βλ. *Εὐεργετινός*, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις Α΄, σ. 34 κ.έ.

Νὰ κάνουμε τὸ καλὸ ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστὸ

– Γέροντα, φοβᾶμαι, ὅταν σκέφτωμαι τὰ δύσκολα χρόνια ποὺ περιμένουμε.

– Τί φοβᾶσαι, μήπως πᾶς στὴν κόλαση καὶ βασανίζεσαι μαζὶ μὲ τὰ ταγκαλάκια; Τὸ νὰ λές: «βοήθησέ με, Χριστέ μου, νὰ πάω στὸν Παράδεισο, γιὰ νὰ μὴ Σὲ στενοχωρήσω, γιατὶ εἶναι βαρὺ μετὰ ἀπὸ ὅσα ἔκανες γιὰ μένα νὰ μὲ νιώθης στὴν κόλαση», αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω. Ἀλλὰ νὰ θέλης νὰ πᾶς στὸν Παράδεισο, γιὰ νὰ βολευτῆς, αὐτὸ δὲν ἔχει φιλότιμο. Δὲν τὸ λέω αὐτό, γιὰ νὰ ἀφήσουμε ρέμπελη τὴν ζωή μας, νὰ κάνουμε ἀταξίες καὶ νὰ πᾶμε στὴν κόλαση, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς μπαίνει μιὰ προσπάθεια[4]: νὰ κάνω τὸ καλό, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸν Παράδεισο. Ἂν ἔχουμε φιλότιμο, θὰ σκεφθοῦμε: «Τόσοι ἄνθρωποι θὰ πᾶνε στὴν κόλαση, οἱ καημένοι, ποὺ καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωὴ δὲν ἔνιωσαν λίγη ἀληθινὴ χαρά, κι ἐγὼ θὰ σκεφθῶ τὸν ἑαυτό μου;». Εἰλικρινὰ σᾶς λέω, δὲν μὲ ἀπασχολεῖ ποῦ θὰ πάω. Τὸν ἑαυτό μου τὸν ἔχω πετάξει. Ὄχι ὅτι θέλω νὰ εἶμαι μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν μὲ ἀπασχολεῖ ἂν πάω στὸν Παράδεισο, ἀλλὰ δὲν εἶναι σκοπός μου νὰ κάνω τὸ καλό, γιὰ νὰ πάω στὸν Παράδεισο. «Καὶ νὰ μὲ πετάξης, λέω, Χριστέ μου, εὐχαριστημένος θὰ εἶμαι· δὲν ἀξίζω γιὰ τὸν Παράδεισο».

Σήμερα ἡ ζωή μας ἔγινε ἄχαρη καὶ δύσκολη, γιατὶ λιγόστεψε ὁ ἡρωισμός, τὸ φιλότιμο. Ἀκόμη καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι σκέφτονται μπακαλίστικα. Φθάνουν νὰ ζοῦν μία ζωὴ δῆθεν πνευματική. Κοιτᾶνε νὰ ἀπολαύσουν ὅ,τι θέλουν, μέχρι ἐκεῖ ποὺ δὲν κολάζονται. Λογαριάζουν: «Αὐτὸ κολάζει; δὲν κολάζει. Ἄρα μπορῶ νὰ τὸ ἀπολαύσω». Στὸ θέμα τῆς νηστείας π.χ. λένε: «Αὔριο εἶναι Παρασκευή. Ἔ, ἀπόψε μπορῶ νὰ φάω κρέας μέχρι δώδεκα παρὰ πέντε τὴν νύχτα· φέρε λοιπὸν νὰ φᾶμε. Μετὰ τὶς δώδεκα ὅμως δὲν κάνει· ἀλλάζει ἡ μέρα· εἶναι ἁμαρτία». Δηλαδή, θέλουν καὶ τὸν Παράδεισο νὰ μὴ χάσουν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴ νὰ τὴν ἀπολαύσουν. Ἔτσι ἀντιμετωπίζουν καὶ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν κόλαση μὲ τρόπο μπακαλίστικο. Ἂν ὅμως σκέφτονταν φιλότιμα, θὰ ἔλεγαν: «Ὁ Χριστὸς σταυρώθηκε καὶ ὑπέφερε τόσα γιὰ μένα κι ἐγὼ πῶς νὰ Τὸν πληγώσω μὲ μιὰ ἁμαρτωλὴ πράξη μου; Δὲν θέλω νὰ πάω στὴν κόλαση, ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ γιατὶ δὲν θὰ ἀντέξω νὰ στενοχωριέται ὁ Χριστός, ποὺ θὰ εἶμαι στὴν κόλαση».

Νὰ μὴν κάνουμε τὸ καλὸ μὲ ὑπολογισμό, γιὰ νὰ πάρουμε μισθό, ἀλλὰ νὰ ἀγωνιζώμαστε ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν Χριστό. Ὅ,τι κάνουμε, νὰ τὸ κάνουμε καθαρό, γιὰ τὸν Χριστό· νὰ προσέχουμε νὰ μὴν ἔχη μέσα τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο, φιλαυτία, ἰδιοτέλεια κ.λπ. Νὰ ἔχουμε στὸν νοῦ μας ὅτι ὁ Χριστὸς μᾶς βλέπει, μᾶς παρακολουθεῖ, καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ μὴν Τὸν στενοχωροῦμε. Διαφορετικὰ ξεφτύζει καὶ ἡ πίστη μας καὶ ἡ ἀγάπη μας.

Καὶ ἂν ἐξετάσουμε αὐτὰ ποὺ κάνουμε στὴν πνευματικὴ ζωή, ἄσκηση, νηστεία, ἀγρυπνία κ.λπ., θὰ δοῦμε ὅτι ὅλα βοηθοῦν νὰ ἔχουμε καὶ καλὴ σωματικὴ ὑγεία. Κοιμᾶται κανεὶς σὲ σκληρὸ κρεββάτι; Καὶ οἱ γιατροὶ συνιστοῦν: «Νὰ κοιμᾶσαι σὲ σκληρὸ στρῶμα, γιατὶ δὲν ὠφελεῖ νὰ κοιμᾶσαι στὰ μαλακά». Ἢ κάνει μετάνοιες; Οἱ

---

[4] Στὴν ἀσκητικὴ γλῶσσα ἡ λέξη «προσπάθεια» σημαίνει ἐμπαθῆ προσκόλληση σὲ κάτι ἢ ἐπιδίωξη γιὰ τὴν ἱκανοποίηση μιᾶς φίλαυτης ἐπιθυμίας.

ἄλλοι κάνουν γυμναστική, γιὰ νὰ δυναμώσουν οἱ μύες. Κοιμᾶται λίγο; Ὁ πολὺς ὕπνος ἀποχαυνώνει τὸν ἄνθρωπο. «Αὐτὸς εἶναι κοιμισμένος, ὁ ἄλλος εἶναι ξύπνιος», δὲν λένε; Δηλαδὴ τὰ πνευματικὰ ποὺ κάνει τὸν βοηθοῦν καὶ στὴν σωματική του ὑγεία. Ὕστερα ἡ ἐγκράτεια βοηθάει πολὺ τὸν ἄνθρωπο. Βλέπεις, καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ ἔρευνες κ.λπ. κοιτάζουν νὰ ζοῦν ἁγνὴ ζωή, νὰ μὴν εἶναι ζαλισμένοι, γιὰ νὰ ἔχουν διαύγεια. Ἐμεῖς βέβαια δὲν ἐγκρατευόμαστε γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πνευματικὰ ποὺ κάνουμε βγαίνει καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκουν οἱ κοσμικοί. Κάνουμε τὸ πνευματικὸ καὶ μέσα ἀπὸ τὸ πνευματικὸ βγαίνει καὶ ἡ ὑγεία τοῦ σώματος.

Οἱ πειρασμοὶ στὴν ζωή μας

Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τοὺς πειρασμοὺς ἀνάλογα μὲ τὴν πνευματική μας κατάσταση. Ἄλλοτε ἐπιτρέπει νὰ κάνουμε ἕνα σφάλμα, λ.χ. μιὰ μικρὴ ἀπροσεξία, γιὰ νὰ εἴμαστε ἄλλη φορὰ προσεκτικοὶ καὶ νὰ ἀποφύγουμε ἢ μᾶλλον νὰ προλάβουμε ἕνα μεγαλύτερο κακὸ ποὺ θὰ μᾶς ἔκανε τὸ ταγκαλάκι. Ἄλλοτε ἀφήνει τὸν διάβολο νὰ μᾶς πειράζη, γιὰ νὰ μᾶς δοκιμάση. Δίνουμε δηλαδὴ ἐξετάσεις καὶ ἀντὶ κακὸ ὁ διάβολος μᾶς κάνει καλό. Θυμηθῆτε τὸν Γερο-Φιλάρετο ποὺ ἔλεγε: «Τέκνον, ἐγκατάλειψις Θεοῦ, οὐδένα πειρασμὸν σήμερα»[5]. Ἤθελε νὰ παλεύη κάθε μέρα μὲ τοὺς πειρασμούς, γιὰ νὰ στεφανώνεται ἀπὸ τὸν Χριστό.

Ἕνας δυνατός, ὅπως ὁ Γερο-Φιλάρετος, δὲν ἀποφεύγει τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ λέει στὸν Χριστό: «Στεῖλε μου, Χριστέ μου, πειρασμοὺς καὶ δῶσε μου κουράγιο νὰ παλέψω». Ἕνας ἀδύνατος ὅμως θὰ πῆ: «Μὴν ἐπιτρέπης, Χριστέ μου, νὰ πειρασθῶ». «*Μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν*...»[6]. Ἐμεῖς ὅμως πολλὲς φορές, ὅταν ἔχουμε ἕναν πειρασμό, λέμε: «ἔ, μὰ εἶμαι ἄνθρωπος κι ἐγώ· δὲν ἀντέχω ἄλλο!», ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ποῦμε: «Δὲν εἶμαι ἄνθρωπος· εἶμαι παλιάνθρωπος. Θεέ μου, βοήθησέ με νὰ γίνω ἄνθρωπος». Δὲν λέω νὰ ἐπιδιώκουμε ἐμεῖς τοὺς πειρασμούς, ἀλλά, ὅταν ἔρχωνται, νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζουμε μὲ καρτερία καὶ προσευχή.

Σὲ κάθε πνευματικὴ χειμωνιὰ νὰ περιμένουμε μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα τὴν πνευματικὴ ἄνοιξη. Οἱ μεγαλύτεροι πειρασμοὶ εἶναι συνήθως στιγμιαῖοι καί, ἐὰν ἐκείνη τὴν στιγμὴ τοὺς ξεφύγουμε, περνάει καὶ φεύγει ἡ φάλαγγα τῶν δαιμόνων καὶ γλυτώνουμε. Ὅταν ἑνωθῆ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεό, δὲν ἔχει πιὰ πειρασμούς. Μπορεῖ ὁ

διάβολος νὰ κάνη κακὸ στὸν Ἄγγελο; Ὄχι, καίγεται.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι πολὺ ἁπλὴ καὶ εὔκολη· ἐμεῖς τὴν κάνουμε δύσκολη, γιατὶ δὲν ἀγωνιζόμαστε σωστά. Μὲ λίγη προσπάθεια καὶ πολλὴ ταπείνωση καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό, μπορεῖ κανεὶς νὰ προχωρήση πολύ. Γιατί, ὅπου ὑπάρχει ταπείνωση, δὲν ἔχει θέση ὁ διάβολος· καί, ὅπου δὲν ὑπάρχει διάβολος, ἑπόμενο εἶναι νὰ μὴν ὑπάρχουν καὶ πειρασμοί.

– Γέροντα, ἡ πτώση σὲ μιὰ ἁμαρτία μπορεῖ νὰ γίνη κατὰ παραχώρηση τοῦ Θεοῦ;

---

[5] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 63.

[6] *Ματθ*. 6, 13.

– Ὄχι, εἶναι βαρὺ νὰ ποῦμε ὅτι παραχωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἁμαρτήσουμε. Ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν παραχωρεῖ νὰ ἁμαρτήσουμε. Ἐμεῖς κάνουμε παραχωρήσεις καὶ ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ μᾶς πειράζει. Ὅταν λ.χ. ὑπερηφανεύωμαι, διώχνω τὴν θεία Χάρη, φεύγει ὁ Φύλακας Ἄγγελός μου, ἔρχεται ὁ ἄλλος ...ἄγγελος, ὁ διάβολος, καὶ σπάζω τὰ μοῦτρα μου. Αὐτὴ εἶναι δική μου παραχώρηση, καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ.

– Εἶναι σωστό, Γέροντα, ὅταν ἔχουμε μιὰ πτώση νὰ λέμε: «Ὁ πειρασμὸς μὲ ἔρριξε»;

– Πολλὲς φορὲς ἀκούω κι ἐγὼ μερικοὺς ἀνθρώπους νὰ λένε ὅτι φταίει ὁ πειρασμός, ὅταν ταλαιπωροῦνται, ἐνῶ φταῖνε οἱ ἴδιοι ποὺ δὲν ἀντιμετωπίζουν σωστὰ τὰ πράγματα. Ἔπειτα ὁ πειρασμός, πειρασμὸς εἶναι. Μπορεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίση ἀπὸ τὸ κακό; Τὴν δουλειά του κάνει. Νὰ μὴν τὰ φορτώνουμε καὶ ὅλα στὸν πειρασμό. Ἕνας ὑποτακτικός, ποὺ ζοῦσε σὲ μιὰ Καλύβη μὲ τὸν Γέροντά του, μιὰ φορὰ ποὺ ἔμεινε γιὰ λίγο μόνος του, πῆρε ἕνα αὐγό, τὸ ἔβαλε πάνω σὲ ἕνα κλειδὶ – ἦταν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μεγάλα, τὰ παλιὰ κλειδιὰ – καὶ ἄναψε ἀπὸ κάτω ἕνα κερί, γιὰ νὰ τὸ ψήση! Μπαίνει ξαφνικὰ ὁ Γέροντας καὶ τὸν βλέπει. «Τί κάνεις ἐκεῖ;», τοῦ λέει. «Νά, Γέροντα, ὁ πειρασμὸς μὲ ἔβαλε νὰ ψήσω ἐδῶ ἕνα αὐγό», τοῦ λέει ὁ ὑποτακτικός του. Καὶ τότε ἀκούσθηκε μιὰ ἄγρια φωνή: «Αὐτὴν τὴν τέχνη ἐγὼ δὲν τὴν ἤξερα· ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἔμαθα»! Ὁ διάβολος μερικὲς φορὲς κοιμᾶται, καὶ ἐμεῖς τὸν προκαλοῦμε.

Οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουν πολὺ ὑλικὸ γιὰ ταπείνωση

Ὅσοι ἔζησαν ἁμαρτωλὴ ζωὴ καὶ ὕστερα μετανόησαν καὶ ἄρχισαν νὰ ζοῦν πνευματικά, πρέπει νὰ δέχωνται στὴν συνέχεια μὲ χαρὰ τὶς ταπεινώσεις καὶ τὶς θλίψεις ποὺ τοὺς συμβαίνουν, γιατὶ ἔτσι ἐξοφλοῦν. Βλέπουμε τὴν Ὁσία Μαρία τὴν Αἰγυπτία, ποὺ ἔζησε ἁμαρτωλὴ ζωή, ὅταν μετάνοιωσε καὶ ἄλλαξε ζωή, οἱ κοσμικὲς ἐπιθυμίες τὴν βασάνιζαν. Ἔκανε ὅμως μεγάλη πάλη, γιὰ νὰ τὶς διώχνη. Τῆς ἔλεγε ὁ διάβολος: «Τί θὰ χάσης, ἂν δῆς λιγάκι τὴν Ἀλεξάνδρεια; Δὲν σοῦ λέω νὰ διασκεδάσης, μόνο νὰ τὴν δῆς λίγο ἀπὸ μακριά», καὶ ἐκείνη οὔτε γύριζε νὰ κοιτάξη. Τί μετάνοια εἶχε! Ἄλλες Ὅσιες, ποὺ δὲν εἶχαν ζήσει κοσμικὴ ζωή, δὲν εἶχαν πόλεμο. Ἡ Ὁσία Μαρία, ποὺ εἶχε ζήσει κοσμικὴ ζωή, εἶχε καὶ πόλεμο. Ἡ ταλαιπωρία αὐτὴ εἶναι ἡ καυτηρίαση τῶν πληγῶν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἔτσι φθάνουν στὸ τέλος καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ στὴν ἴδια κατάσταση.

– Σ᾽ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, Γέροντα, δὲν ὑπάρχει καθόλου θεία παρηγοριά;

– Πῶς! πολλή, πολλή! Ἡ Ὁσία Μαρία εἶχε φθάσει σὲ τέτοια μέτρα πνευματικά, ποὺ βρισκόταν ἕναν πῆχυ πάνω ἀπὸ τὴν γῆ, ὅταν προσευχόταν.

Οἱ πολὺ ἁμαρτωλοί, ἂν γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους, ἔχουν φυσιολογικὰ καὶ πολὺ ὑλικὸ γιὰ ταπείνωση. Ἡ κάθε πτώση εἶναι φυσικὰ πτώση, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὑλικὸ γιὰ ταπείνωση καὶ προσευχή. Οἱ ἁμαρτίες, ἂν ἀξιοποιηθοῦν γιὰ ταπείνωση, εἶναι σὰν τὴν κοπριὰ ποὺ ρίχνουμε στὰ φυτά. Γιατί νὰ μὴ χρησιμοποιήση λοιπὸν κανεὶς αὐτὸ τὸ ὑλικό, γιὰ νὰ λιπάνη τὸ χωράφι τῆς ψυχῆς του, γιὰ νὰ γίνη γόνιμο καὶ νὰ καρποφορήση; Ἕνας δηλαδὴ ποὺ ἔχει κάνει μεγάλες ἁμαρτίες, ἂν αἰσθανθῆ πόσο ἔφταιξε καὶ πῆ: «δὲν πρέπει νὰ σηκώνω κεφάλι, νὰ βλέπω ἄνθρωπο», ἐπειδὴ ταπεινώνεται πολύ, δέχεται πολλὴ Χάρη, προχωρεῖ σταθερὰ καὶ μπορεῖ νὰ φθάση σὲ μεγάλα μέτρα. Ἐνῶ ἕνας ποὺ δὲν ἔχει κάνει μεγάλες ἁμαρτίες, ἂν δὲν τοποθετηθῆ

σωστά, ὥστε νὰ πῆ: «μὲ φύλαξε ὁ Θεὸς ἀπὸ τόσες κακοτοπιές· εἶμαι πολὺ ἀχάριστος, εἶμαι πιὸ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὸν πιὸ ἁμαρτωλό», ὑστερεῖ πνευματικὰ ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Θυμηθῆτε π.χ. τὸν Φαρισαῖο καὶ τὸν Τελώνη[7]. Ὁ Φαρισαῖος εἶχε ἔργα, ἀλλὰ εἶχε καὶ ὑπερηφάνεια. Ὁ Τελώνης εἶχε ἁμαρτίες, ἀλλὰ εἶχε ἀναγνώριση, συντριβή, ταπείνωση – τὸ κυριώτερο ποὺ ζητάει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὁ Χριστός –, γι᾽ αὐτὸ μὲ εὔκολο τρόπο σώθηκε. Εἴδατε πῶς τὸν ἔχουν τὸν Φαρισαῖο σὲ μιὰ εἰκόνα! Δείχνει μὲ τὸ δάχτυλό του τὸν Τελώνη: «Δὲν εἶμαι σὰν κι αὐτόν!»... Ὁ καημένος ὁ Τελώνης κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὴν κολόνα· δὲν εἶχε μοῦτρα νὰ δῆ γύρω του. Καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔδειξε στὸν Χριστὸ ποῦ βρισκόταν ὁ Τελώνης! Τὸ προσέξατε; Λὲς καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἤξερε ποῦ ἦταν ὁ Τελώνης! Ὁ Φαρισαῖος, ἐνῶ ἔκανε ὅλα τὰ τυπικά, ὅλα πῆγαν χαμένα. Τί κάνει ἡ ὑπερηφάνεια! Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ἔχη ἁμαρτίες καὶ δὲν ἔχη ταπείνωση, τότε ἔχει τὶς ἁμαρτίες τοῦ Τελώνη καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τοῦ Φαρισαίου. Διπλά... χαρίσματα! «Ἒμ ψωριάρης, ἐμ κασσιδιάρης», ὅπως λένε στὴν Ἤπειρο.

Ὅσο μπορεῖτε, προσπαθῆστε νὰ ἀποβάλετε τὶς πνευματικὲς τοξίνες, τὰ πάθη, γιὰ νὰ ἀποκτήσετε τὴν πνευματική σας ὑγεία.

[7] Βλ. *Λουκ.* 18, 9-14.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - *Ἡ ἐπιμέλεια τῆς συνειδήσεως*

Νὰ μελετοῦμε τὴν συνείδησή μας

Ο Καλὸς Θεὸς ἔδωσε στοὺς Πρωτοπλάστους τὴν συνείδηση, τὸν πρῶτο θεῖο νόμο. Τὴν χάραξε βαθιὰ στὶς καρδιές τους καὶ ἀπὸ τότε ὁ κάθε ἄνθρωπος τὴν παίρνει κληρονομιὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του καί, ὅταν δὲν ἐνεργῇ σωστά, αὐτὴ δουλεύει μέσα του, τὸν ἐλέγχει καὶ τὸν ὁδηγεῖ στὴν μετάνοια. Πρέπει ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ κάνη σωστὴ πνευματικὴ ἐργασία καὶ νὰ μελετάη τὴν συνείδησή του, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἀκούη πάντοτε τὴν φωνή της. Ἐὰν δὲν τὴν μελετάη, δὲν θὰ ὠφεληθῆ οὔτε ἀπὸ πνευματικὲς μελέτες οὔτε ἀπὸ συμβουλὲς ἁγίων Γερόντων, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ μπορέση νὰ τηρήση.

– Μπορεῖ, Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν πιάνη καθόλου τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μὴ βλέπη ὅτι βαδίζει λανθασμένα;

– Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν παρακολουθῆ τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν ξεσκονίζη τὴν συνείδησή του, ἡ συνείδησή του πιάνει σιγὰ-σιγὰ πουρὶ καὶ γίνεται ἀναίσθητος. Ἁμαρτάνει καὶ εἶναι σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε.

– Γέροντα, νὰ μᾶς λέγατε κάτι γιὰ τὴν ἐπιμέλεια τῆς συνειδήσεως.

– Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι αὐτὸ ποὺ κάνει εἶναι αὐτὸ ποὺ τοῦ λέει ἡ συνείδησή του, πρέπει νὰ παρακολουθῆ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τὸν ἐκθέτη στὸν πνευματικό του. Γιατὶ μπορεῖ νὰ ἔχη καταπατήσει τὴν συνείδησή του καὶ νὰ νομίζη ὅτι πάει καλά. Ἢ νὰ ἔχη φτιάξει λανθασμένη συνείδηση καί, ἐνῶ ἔχει κάνει ἔγκλημα, νὰ νομίζη ὅτι ἔκανε εὐεργεσία. Ἤ, ἀκόμη, νὰ ἔχη κάνει τὴν συνείδησή του ὑπερευαίσθητη καὶ νὰ πάθη ζημιά.

– Γέροντα, κατακρίνω ἐσωτερικά, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ὁ ἀνάλογος ἔλεγχος.
Μήπως ἔχω ἀναισθητοποιηθῆ καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν ἐλέγχομαι;

– Θέλει πολλὴ προσοχή. Βλέπεις, ὅταν κάνη κανεὶς μιὰ ἁμαρτία γιὰ πρώτη φορά, νιώθει κάποιον ἔλεγχο, στενοχωριέται. Ἂν τὴν ἐπαναλάβη γιὰ δεύτερη φορά, νιώθει λιγώτερο ἔλεγχο καί, ἂν δὲν προσέξη καὶ συνεχίση νὰ ἁμαρτάνη, πωρώνεται ἡ συνείδησή του. Μερικοί, ὅταν λ.χ. τοὺς κάνης παρατήρηση γιὰ κάποιο σφάλμα τους, ἀλλάζουν θέμα, γιὰ νὰ μὴν τοὺς πειράζη ἡ συνείδηση καὶ στενοχωριοῦνται, σὰν τοὺς Ἰνδοὺς ποὺ κάνουν νιρβάνα[1]. Ἕνας νεαρός, ἐκεῖ στὰ Ἱμαλάια, σκότωσε πέντε Ἰταλοὺς ὀρειβάτες καί, ἀφοῦ τοὺς ἔθαψε, ἄρχισε νὰ κάνη αὐτοσυγκέντρωση. Κάθησε κάτω καὶ ἔλεγε δύο ὧρες «ξύλο-ξύλο...», γιὰ νὰ βγῆ στὸ κενό, νὰ ξεχάση καὶ νὰ μὴν τὸν πειράζη ὁ λογισμός. Ἂς ποῦμε ὅτι μαλώνω τώρα μιὰ ἀδελφή, γιατὶ ἔκανε μιὰ ἀταξία. Ἂν αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ δὲν κάνη σωστὴ πνευματικὴ ἐργασία καὶ δὲν κοιτάη πῶς νὰ διορθωθῆ, μπορεῖ ἐκείνη τὴν ὥρα νὰ μοῦ πῆ: «σήμερα θὰ σημάνουμε γιὰ ἑσπερινὸ νωρίτερα...», γιὰ νὰ ἀλλάξη θέμα. Μετὰ ὁ διάβολος θὰ τὴν μπερδέψη καὶ θὰ τῆς πῆ: «Μὴν ἀνησυχῆς· αὐτὸ τὸ ἔκανες, γιὰ νὰ μὴ στενοχωριέται ὁ Γέροντας». Τῆς τὸ δικαιολογεῖ καὶ ὁ διάβολος! Δὲν λέει: «τὸ ἔκανα, γιὰ νὰ καταπατήσω τὴν συνείδησή μου», ἀλλὰ

---

[1] Ὁ Γέροντας ἐννοεῖ τὶς τεχνικὲς τῆς γιόγκα καὶ τοῦ διαλογισμοῦ ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἀνατολικῶν θρησκειῶν, προκειμένου νὰ φθάσουν στὴν κατ᾽ αὐτοὺς λύτρωση, ποὺ τὴν ὀνομάζουν «νιρβάνα».

λέει: «τὸ ἔκανα, γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆ ὁ Γέροντας»! Εἴδατε τί κάνει τὸ ταγκαλάκι; Λεπτὴ ἐργασία! Γυρίζει τὸ κουμπὶ σὲ ἄλλη συχνότητα, γιὰ νὰ μὴ δοῦμε τὸ σφάλμα μας.

– Μπορεῖ, Γέροντα, κανεὶς νὰ πιάνη λεπτομέρειες καὶ τὰ χονδρὰ σφάλματα νὰ μὴν τὰ πιάνη;

– Πῶς δὲν μπορεῖ! Μιὰ φορὰ ἕνας γνωστός μου πνευματικὸς μοῦ διηγήθηκε τὸ ἑξῆς περιστατικό: Μιὰ γυναίκα, ὅταν πῆγε νὰ ἐξομολογηθῆ, ἔκλαιγε συνέχεια καὶ ἔλεγε: «Δὲν ἤθελα νὰ τὴν σκοτώσω». «Κοίταξε, τῆς εἶπε ὁ πνευματικός, ἂν ὑπάρχη μετάνοια, ὁ Θεὸς συγχωρεῖ· συγχώρεσε τὸν Δαβίδ[2]». «Ναί, ἀλλὰ δὲν τὸ ἤθελα», ἔλεγε ἐκείνη. «Καλά, πῶς ἔγινε καὶ τὴν σκότωσες;», τὴν ρώτησε ὁ πνευματικός. «Νά, καθὼς ξεσκόνιζα, τὴν χτύπησα μὲ τὴν πετσέτα καὶ τὴν σκότωσα τὴν μύγα. Δὲν τὸ ἤθελα»! Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτὴ κορόιδευε τὸν ἄνδρα της, εἶχε ἐγκαταλείψει τὰ παιδιά της, εἶχε διαλύσει τὸ σπίτι της καὶ γύριζε στοὺς δρόμους, καὶ αὐτὰ τὰ ἀνέφερε σὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε. «Γι᾽ αὐτὰ χρειάζεται κανόνας», τῆς λέει ὁ πνευματικός. «Καὶ γιατί χρειάζεται γι᾽ αὐτὰ κανόνας;», λέει στὸν πνευματικό. Ἔμ, πῶς νὰ βοηθηθῆ αὐτή;

Καπακωμένη συνείδηση

– Γέροντα, ὅταν μοῦ λένε: «αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία εἶναι στὸ ὑποσυνείδητο, ἀλλὰ δὲν τὸ καταλαβαίνεις», πῶς θὰ τὸ καταλάβω;

– Ἂν προσέξης, θὰ δῆς πώς, ἐνῶ λὲς ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε, δὲν νιώθεις καὶ καλά. Γι᾽ αὐτὸ χρειάζονται ἐξετάσεις. Ὅταν ἕνας δὲν νιώθη καλά, ἔχη μιὰ σωματικὴ κατάπτωση κ.λπ., τοῦ κάνουν ἐξετάσεις μικροβιολογικές, ἀξονικὴ τομογραφία, γιὰ νὰ βροῦν ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὸ ποὺ αἰσθάνεται. Ἂν βλέπης ὅτι δὲν ἔχεις γαλήνη ἀλλὰ στενοχώρια, νὰ ξέρης ὅτι ὑπάρχει μέσα σου κάτι ἀτακτοποίητο καὶ πρέπει νὰ τὸ βρῆς, γιὰ νὰ τὸ διορθώσης. Κάνεις, ἃς ὑποθέσουμε, ἕνα σφάλμα· στενοχωριέσαι, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐξομολογεῖσαι. Σοῦ συμβαίνει μετὰ ἕνα εὐχάριστο γεγονὸς καὶ νιώθεις χαρά. Αὐτὴ ἡ χαρὰ σκεπάζει τὴν στενοχώρια γιὰ τὸ σφάλμα σου καὶ σιγὰ-σιγὰ τὸ ξεχνᾶς· δὲν τὸ βλέπεις, ἐπειδὴ καπακώθηκε ἀπὸ τὴν χαρά.

Οἱ χαρὲς σκεπάζουν τὸ σφάλμα, τὸ πᾶνε πιὸ κάτω, πιὸ βαθιά, ἀλλὰ ἐκεῖνο ἐσωτερικὰ δουλεύει. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ σκληραίνη, γιατὶ καταπατᾶ τὴν συνείδησή του καὶ ἡ καρδιά του πιάνει σιγὰ-σιγὰ γλίτσα. Ὕστερα τὸ ταγκαλάκι ὅλα τοῦ τὰ δικαιολογεῖ: «αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε, ἐκεῖνο εἶναι φυσιολογικό», ἀνάπαυση ὅμως δὲν ἔχει, γιατὶ ἡ στενοχώρια δουλεύει ἀπὸ κάτω. Νιώθει μιὰ ἀνησυχία, δὲν ἔχει ἐσωτερικὴ γαλήνη. Ζῆ μὲ ἕνα συνεχὲς ἄγχος. Εἶναι βασανισμένος. Δὲν βρίσκει τί φταίει, γιατὶ τὰ σφάλματά του εἶναι καπακωμένα. Δὲν καταλαβαίνει ὅτι ὑποφέρει, ἐπειδὴ ἁμάρτησε.

– Γέροντα, μπορεῖ νὰ βοηθηθῆ ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος, ἂν τοῦ πῆς ποιά εἶναι ἡ αἰτία τῆς ταλαιπωρίας του;

– Κοίταξε, θέλει προσοχή, γιατί, ὅταν τοῦ βάλης τὰ πράγματα στὴν θέση τους, ξυπνάει ἡ συνείδηση καὶ ἀρχίζει ὁ ἔλεγχος. Καὶ ἂν δὲν ταπεινωθῆ, μπορεῖ νὰ φθάση στὴν ἀπελπισία, ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει τὴν ἀλήθεια. Ἂν ὅμως ταπεινωθῆ, θὰ βοηθηθῆ.

---

[2] Βλ. *Β΄ Βασ*. 12, 13.

– Γέροντα, ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ γεννιοῦνται μὲ πωρωμένη συνείδηση;

– Ὄχι, δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ γεννήθηκαν μὲ πωρωμένη συνείδηση. Δὲν ἔκανε ὁ Θεὸς τέτοια συνείδηση. Ὅταν ὅμως καπακώνη κανεὶς τὰ σφάλματά του, ἡ συνείδησή του σιγὰ-σιγὰ πιάνει πουρὶ καὶ δὲν τὸν ἐλέγχει.

– Γίνεται, Γέροντα, αὐτόνομος, κάνει δικούς του νόμους.

– Ναί, εἶναι φοβερό.

– Εἶναι πλάνη;

– Ἔμ, πλάνη εἶναι.

Ἡ λανθασμένη συνείδηση

– Γέροντα, συχνὰ λέτε ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσέξη νὰ μὴ φτιάξη λανθασμένη συνείδηση. Πῶς δημιουργεῖται ἡ λανθασμένη συνείδηση;

– Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναπαύη τὸν λογισμό του, καταπατᾶ τὴν συνείδησή του. Καὶ ὅταν ἀναπαύη τὸν λογισμό του γιὰ πολὺ καιρό, κάνει μιὰ ἄλλη, δική του, συνείδηση, μιὰ συνείδηση στὰ μέτρα του, δηλαδὴ μιὰ λανθασμένη συνείδηση. Τότε ὅμως δὲν ἔχει ἀνάπαυση μέσα του, γιατὶ ἀνάπαυση ἐσωτερικὴ δὲν μπορεῖ νὰ φέρη ἡ λανθασμένη συνείδηση. Βλέπεις, ἀκόμη καὶ ὅταν κάποιος κάνη ἕνα σφάλμα καὶ ὁ ἄλλος τοῦ λέη: «δὲν ἔφταιγες, τί στενοχωριέσαι;» ἢ κάνη ὅτι δὲν κατάλαβε τὸ σφάλμα του, πάλι ἀνάπαυση δὲν βρίσκει. Εἶναι μερικοὶ ποὺ πᾶνε μὲ τοὺς γκουροῦδες κ.λπ. καί, ὅταν καταλάβουν ὅτι δὲν πᾶνε καλά, ἔρχονται νὰ μὲ ρωτήσουν. Καὶ ἐνῶ τοὺς λέω κάτι, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσω, πάλι ἐπιμένουν: «Ὄχι, αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε εἶναι σωστό». «Καλά, ἀφοῦ εἶναι σωστὸ καὶ εἶσαι ἀναπαυμένος ἀπὸ αὐτὸ τὸ σωστό, γιατί ἔρχεσαι νὰ μὲ ρωτήσης;». Ἐνῶ δὲν ἀναπαύονται στὸ στραβό, ἐπιμένουν, προσπαθοῦν ἀπὸ ἐδῶ–ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ψευτοαναπαυθοῦν, ἀνάπαυση ὅμως ἀληθινὴ δὲν βρίσκουν.

– Μπορεῖ, Γέροντα, κανεὶς νὰ ζήση μὲ λανθασμένη συνείδηση σὲ ὅλη του τὴν ζωή;

– Ἄμα πιστεύη στὸν λογισμό του, μπορεῖ.

– Πῶς θὰ τὴν διορθώση;

– Ἂν σκέφτεται ταπεινά, ἂν δὲν ἔχη ἐμπιστοσύνη στὸν λογισμό του καὶ τὸν συζητάη μὲ τὸν πνευματικό.

– Μπορεῖ, Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχη μιὰ εὐαισθησία, νὰ δημιουργήση λανθασμένη συνείδηση;

– Γιὰ νὰ δημιουργήση λανθασμένη συνείδηση, δὲν θὰ εἶναι καλὴ ἡ εὐαισθησία του. Τὸ ἕνα λανθασμένο θὰ δημιουργήση καὶ ἄλλο λανθασμένο. Μερικοί, ἐνῶ λένε: «ἐγὼ εἶμαι εὐαίσθητος», στοὺς ἄλλους φέρονται βάρβαρα καὶ τοὺς κατσαδιάζουν χωρὶς λόγο.

– Γέροντα, ἡ συνείδηση αὐτῶν ποὺ δικαιολογοῦνται ἔχει πιάσει πουρί;

– Αὐτὸς ποὺ δικαιολογεῖται ἔχει καὶ λίγο ἔλεγχο μέσα του· δὲν εἶναι ἀναίσθητος. Καὶ ὅταν κανεὶς δὲν εἶναι ἀναίσθητος, πονάει γιὰ τὸ σφάλμα του καὶ μετὰ ἔρχεται ἡ θεία παρηγοριά. Ἀλλά, ὅποιος φτιάξη λανθασμένη συνείδηση, φθάνει σὲ ἀναισθησία· αὐτὸς καυχιέται γιὰ τὸ ἔγκλημα. Ἔχω δεῖ ἀνθρώπους πού, ἐνῶ ἔχουν κάνει ἐγκλήματα, τὰ λένε μὲ τέτοιον τρόπο, ποὺ σοῦ τὰ παρουσιάζουν σὰν κατορθώματα. Γιατί, ἂν ἀναπτύξη κανεὶς λανθασμένη συνείδηση, αὐτὸ δὲν εἶναι

ἁπλῶς πώρωση, ἀλλὰ κάτι παραπάνω ἀπὸ πώρωση. Ὅταν ἤμουν στὴν Μονὴ Στομίου, στὴν Κόνιτσα, ἦρθε ἕνας καὶ μοῦ λέει: «Θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ». «Δὲν εἶμαι ἱερεύς», τοῦ λέω. «Ὄχι, θέλω νὰ τὰ πῶ σ᾿ ἐσένα», μοῦ λέει. Ἦταν ἐκεῖ καὶ μερικὲς γυναῖκες ποὺ εἶχαν ἀνεβῆ νὰ προσκυνήσουν. «Καλύτερα νὰ φύγετε τώρα», τὶς λέω. «Ὄχι, τὶς λέει αὐτός, δὲν πειράζει, καθῆστε». Καὶ ἄρχισε νὰ διηγῆται τί ἔκανε στὰ νιάτα του: «Ὅταν ἤμουν νέος, εἶχα πάει νὰ μάθω τσαγκάρης, ἀλλὰ ὅλο νύσταζα, γιατὶ τὴν νύχτα πήγαινα μὲ μιὰ σπεῖρα καὶ ἔκλεβα. Στὴν περιοχή μας ἦταν ἕνας τσαούσης[3] καὶ μᾶς ἔλεγε: "Πᾶτε νὰ κλέψετε. Ἐγὼ θέλω δύο κριάρια. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἐσεῖς κλέψτε ὅ,τι θέλετε". Πηγαίναμε λοιπὸν στὰ σπίτια τῶν Χριστιανῶν, ἄφηνα τὴν κάπα κάτω, ἔδινα μιὰ στὰ σκυλιά, στὴν μασέλα, μὲ μιὰ βέργα ἀπὸ κρανιὰ ποὺ εἶχα μαζί μου, καὶ μπαίναμε μέσα. Κλέβαμε δυὸ κριάρια καὶ ὅσα ἀρνιὰ μπορούσαμε. Δίναμε τὰ κριάρια στὸν τσαούση καὶ κρύβαμε τὰ ἀρνιὰ στὸν στάβλο μας. Ὁ τσαούσης μᾶς ἔκλεινε ἀμέσως στὴν φυλακή. Τὰ ἀφεντικὰ ποὺ μᾶς εἶχαν δεῖ νὰ κλέβουμε, πήγαιναν τὸ πρωὶ στὴν ἀστυνομία καὶ ἔλεγαν: "Ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε μᾶς ἔκλεψαν". "Ὁ τάδε καὶ ὁ τάδε; Μὰ αὐτοὶ εἶναι στὴν φυλακή. Γιατί τοὺς συκοφαντήσατε;". Δῶσ᾿ του ξύλο... Μιὰ φορὰ πήγαμε σὲ ἕνα κοπάδι ποὺ τὸ φύλαγε ἕνα βλαχάκι ψηλὸ μέχρι ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τὸν πατέρα του. "Τώρα πῶς θὰ μποῦμε στὸ κοπάδι; Θὰ μᾶς πετάξουν σὰν τὰ σπιρτόξυλα", μοῦ λένε οἱ ἄλλοι. Παίρνω τότε τὸν γκρά[4], σημαδεύω τὸ βλαχάκι, καὶ μπάμ, σωριάζεται κάτω. Δένω καὶ τὸν πατέρα του σὲ μιὰ γκορτσιά... Πήραμε, πήραμε...». Καὶ τὰ ἔλεγε ὅλα αὐτὰ σὰν κατορθώματα, καὶ γελοῦσε! Ποῦ ὁδηγεῖ ἡ λανθασμένη συνείδηση!

Καὶ γνώρισα ἕναν ἀστυνομικὸ ποὺ ὑπηρετοῦσε στὸ τμῆμα μεταγωγῶν καὶ ἔκλαιγε συνέχεια ὁ καημένος, γιατὶ εἶχε συνοδεύσει μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν μιὰ φυλακὴ στὴν ἄλλη κάποιον ποὺ τὸν πέρασαν μετὰ στρατοδικεῖο καὶ τὸν σκότωσαν, ἐπειδὴ εἶχε κάνει ἐγκλήματα πολλά. Ἔψαξε, βρῆκε τοὺς συγγενεῖς του καὶ τοὺς ζήτησε συγγνώμη, ἀλλὰ ἕνας ἀδελφός του, ποὺ ἦταν στὴν Ἀμερική, τοῦ ἀπάντησε: «Ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχαν σκοτώσει πιὸ νωρίς, γιατὶ θὰ γλύτωναν κάμποσοι ἄνθρωποι». Βλέπετε τί διαφορὰ ἔχει ἡ μιὰ κατάσταση ἀπὸ τὴν ἄλλη! Αὐτὸς θεωροῦσε ἔνοχο τὸν ἑαυτό του, γιατὶ ἁπλῶς συνόδευσε κατόπιν ἐντολῆς τῆς ὑπηρεσίας του ἕναν ἐγκληματία, ἐνῶ ὁ ἄλλος διηγεῖτο τὰ ἐγκλήματα ποὺ ἔκανε σὰν κατορθώματα καὶ καυχιόταν γι᾿ αὐτά!

Τὸ ψεύτικο δὲν ἀναπαύει

– Γέροντα, ἂν κάποιος ἔχῃ κάνει ἕναν δικό του κόσμο, γιατὶ πιστεύει στὸν λογισμό του, μπορεῖ νὰ βοηθηθῇ ἀπὸ τὴν προσευχὴ τῶν ἄλλων;

– Τί ἀνάγκη ἔχει νὰ βοηθηθῇ, ἀφοῦ ἔκανε ἕναν δικό του κόσμο;... Μικρὸ πράγμα εἶναι νὰ κάνῃ κανεὶς ἕναν ὁλόκληρο κόσμο δικό του;... Κοίταξε, ἂν κάποιος μὲ τὸν λογισμό του κάνῃ ἕναν δικό του κόσμο, νομίζεις ὅτι ἔχει ἀνάπαυση, ὅτι αἰσθάνεται δηλαδὴ χαρά; Ψέμα εἶναι. Τὸ ψέμα δὲν πληροφορεῖ τὸν ἄνθρωπο. Ἂς ποῦμε, ἀναγκάζεται ἕνας νὰ πῇ ἕνα ψέμα, γιὰ νὰ γλυτώσῃ κάποιον. Μπορεῖ νὰ τὸν γλύτωσε ἀκόμη καὶ ἀπὸ θάνατο, ἀλλὰ τὸ ψέμα ποὺ εἶπε δὲν παύει νὰ εἶναι μισὴ

[3] Παλαιότερα ἀρχηγὸς ὁμάδος μὲ πολιτικοστρατιωτικὴ ἐξουσία.

[4] Ὀπισθογεμὲς τουφέκι παλαιοῦ τύπου.

ἁμαρτία. Ἢ λέει κανεὶς καμμιὰ φορά, μὲ καλὸ λογισμό, ἕνα ψέμα, γιὰ νὰ βοηθήση μιὰ περίπτωση, νὰ μὴ δημιουργηθῆ σκάνδαλο. Π.χ. ἔρχεται στὸ Μοναστήρι ἕνας γνωστὸς κρυφὰ νὰ πῆ κάποιο πρόβλημα τῆς οἰκογενείας του, γιὰ νὰ ξεσκάση. Ἔρχεται μετά, ἂς ὑποθέσουμε, ὁ ἀδελφός του καὶ σὲ ρωτάει: «Πέρασε ἀπὸ ἐδῶ ὁ τάδε;». Ἂν τοῦ πῆς «πέρασε», θὰ δημιουργηθῆ ὁλόκληρο θέμα, γιατὶ ὁ ἄλλος ἐκτίθεται. Ὁπότε λὲς «δὲν ξέρω». Γιατί, ἂν πῆς «ἦρθε», μπορεῖ νὰ πάη ἀκόμη καὶ νὰ τὸν δείρη! Αὐτὸ εἶναι ἄλλο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξη κανείς, γιατί, ἂν συμβοῦν τρία–τέσσερα τέτοια περιστατικά, σιγὰ-σιγὰ μπορεῖ νὰ προχωρήση καὶ πιὸ πέρα. Νὰ συνηθίση νὰ χρησιμοποιῆ τὸ ψέμα στὰ καλὰ καθούμενα καὶ νὰ ἀποκτήση λανθασμένη συνείδηση. Νὰ φθάση νὰ λέη ὁλόκληρα παραμύθια, χωρὶς νὰ τὸν πειράζη καθόλου ἡ συνείδηση. Αὐτὸ γίνεται ὕστερα ἐπιστήμη.

Ἔ, πῶς τὰ ταιριάζουν μερικοὶ τὰ ψέματα, ἂν ἐξασκηθοῦν! Ὤ! Ὁλόκληρο παραμύθι μπορεῖ νὰ πλάθουν καὶ νὰ σὲ πείθουν! Εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι μιὰ φορὰ κάποιος γνωστός μου· ἦταν ἐκεῖ καὶ μιὰ συντροφιά, πατριῶτες ἑνὸς παιδιοῦ ποὺ τὸ εἶχα βοηθήσει. Αὐτὸ τὸ καημένο, ἐνῶ ἦταν ἔξυπνο, καλὸ παιδί, ἦταν τεμπέλικο· δὲν ἤθελε νὰ δουλεύη. Εἶχε μάθει νὰ γυρίζη. Τέσσερα χρόνια προσπαθοῦσα νὰ τὸ φέρω σὲ λογαριασμό. Εἶπα λοιπὸν ἐκείνη τὴν φορὰ στοὺς πατριῶτες του: «Φροντίστε αὐτὸ τὸ παιδὶ γιὰ καμμιὰ δουλειά. Ἔχω προσπαθήσει καὶ ἄλλες φορὲς νὰ τὸ βοηθήσω. Τὸ εἶχα στείλει καὶ στὴν Καστοριά, σὲ κάτι γνωστούς, νὰ μάθη γουναρᾶς, ἀλλὰ ἔφυγε. Νέος εἶναι, κρίμα νὰ χαραμιστῆ. Μιὰ μάνα ἔχει· πέθανε ὁ πατέρας του». Ἀρχίζει τότε ἐκεῖνος ὁ γνωστός μου νὰ λέη στοὺς ἄλλους: «Ναί, εἴχαμε φροντίσει μὲ τὸν πατέρα Παΐσιο νὰ πάη τὸ παιδὶ νὰ μάθη ἐκεῖ πέρα γουναρᾶς. Καὶ ἔπειτα, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ, πόσα χρήματα ἔδωσα στὰ τηλεγραφήματα ποὺ ἔστελνα στὰ ἀφεντικά του, γιὰ νὰ μὴν ἀνησυχοῦν! Ἀλλὰ δὲν πειράζει· αὐτὰ δὲν συζητιοῦνται. Εἶχα πεῖ τότε στὸν πάτερ ὅτι δὲν στρώνει»! «Τί λέει;», σκέφτηκα. Δὲν ἤθελα νὰ πῶ καὶ τίποτε, γιὰ νὰ μὴν τὸν προσβάλω. Ἐνῶ πρώτη φορὰ ἄκουγε τὸ θέμα, ἔπλασε ὁλόκληρο παραμύθι, ὅτι εἴχαμε φροντίσει μαζὶ γιὰ ἐκεῖνο τὸ παιδί, ὅτι βρήκαμε λύση νὰ πάη νὰ μάθη γουναρᾶς κ.λπ.! Ὅπως τὰ ἔλεγε, κι ἐμένα μὲ προβλημάτισε!

– Μπροστά σας τὰ ἔλεγε;

– Μπροστά μου τὰ ἔλεγε. Ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι.

– Τί καταλάβαινε;

– Τί καταλάβαινε! Ἐκείνη τὴν στιγμὴ αἰσθανόταν μιὰ ἱκανοποίηση ἐγωιστική, ἀλλὰ μετὰ βασανιζόταν. Εἶχε μήπως εἰρήνη μέσα του;

– Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος λέη κάποιο γεγονὸς λίγο μεγαλοποιημένο...

– Ναί, μὲ λίγη σάλτσα!

– Ἀπὸ κενοδοξία τὸ κάνει;

– Ἔμ, ἀπὸ τί τὸ κάνει; Ἀπὸ κενοδοξία, ἀπὸ ἐγωισμὸ τὰ λέει.

– Τί θὰ βοηθήση ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο νὰ τὸ διορθώση αὐτό;

– Νὰ πάψη νὰ λέη ψέματα. Πρέπει νὰ ξέρη ὅτι τὸ ψέμα, ἀκόμη καὶ ὅταν ἔχη ἐλαφρυντικά, δὲν παύει νὰ εἶναι μισὴ ἁμαρτία.

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ μᾶς δώσουν κάτι, γιὰ νὰ μᾶς οἰκονομήσουν, καὶ ἐμεῖς νὰ νομίζουμε ὅτι μᾶς τὸ ἔδωσαν, γιατὶ τὸ ἀξίζουμε;

– Κοίταξε, ἂν σοῦ πῶ: «ἐσύ, ἀδελφή, μπορεῖς νὰ φθάσης στὰ μέτρα τῆς Ἁγίας σου!», μπορεῖ νὰ χαζογελάσης λίγο, ἀλλὰ μέσα σου ἀνάπαυση δὲν θὰ ἔχης. Τὸ

ψεύτικο δὲν ἀναπαύει, γιατὶ δὲν ἔχει Χάρη Θεοῦ. Καὶ ὁ ἄδικος ποὺ ἀδικεῖ καὶ λέει: «αὐτὸ εἶναι δικό μου», δὲν ἀναπαύεται. Νά, οἱ Τοῦρκοι στὴν Κωνσταντινούπολη, ἂν καὶ πέρασαν τόσα χρόνια ἀπὸ τὴν Ἅλωση, ὅταν βλέπουν τοὺς Ἕλληνες ποὺ πηγαίνουν ἐκεῖ, νιώθουν ὅτι ἔχουν ἕνα ἁρπαγμένο πράγμα καὶ κοιτᾶνε σὰν νὰ ἦρθε ὁ ἰδιοκτήτης! Καὶ εἶναι Τοῦρκοι καὶ πέρασαν τόσα χρόνια!

Ἡ σωστὴ συνείδηση πληροφορεῖ τὸν ἄνθρωπο σωστὰ

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερο πράγμα στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀναπαυμένη συνείδηση. Εἶναι μεγάλο πράγμα νὰ μὴ σὲ πειράζη ἡ συνείδησή σου, ὅτι μποροῦσες νὰ κάνης καὶ κάτι ἄλλο καὶ δὲν τὸ ἔκανες. Τότε ὁ ἄνθρωπος ἔχει μιὰ συνεχῆ ἐσωτερικὴ χαρὰ καὶ ὅλη ἡ ζωή του εἶναι πανηγύρι. Αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ χαρὰ δίνει τὴν πνευματικὴ δύναμη.

– Γέροντα, πῶς θὰ καταλάβη κανεὶς ὅτι εἶναι εὐάρεστο στὸν Θεὸ αὐτὸ ποὺ κάνει;

– Ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐσωτερικὴ πληροφορία.

– Φθάνει ἡ δική του πληροφορία ἢ χρειάζεται καὶ ἡ μαρτυρία τῶν ἄλλων;

– Μιλάω γιὰ ἕναν ποὺ ἔχει σωστὴ συνείδηση· δὲν μιλάω γιὰ ἕναν ποὺ ἔχει λανθασμένη συνείδηση. Ἡ σωστὴ συνείδηση πληροφορεῖ τὸν ἄνθρωπο σωστά. Τότε ὁ ἄνθρωπος νιώθει σιγουριά, ἐλπίδα καὶ λέει μὲ ταπείνωση: «Δὲν εἶμαι γιὰ τὸν Παράδεισο· εἶμαι γιὰ τὴν κόλαση, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ μ᾿ ἀφήσουν». Τὸ νιώθει αὐτό, γιατὶ ἀγωνίζεται· δὲν κάθεται, χωρὶς νὰ κάνη τίποτε, καὶ ἀναπαύει τὸν λογισμό του λέγοντας: «Ὁ Θεὸς θὰ μὲ σώση».

Ἡ συνείδηση..., φοβερό! Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη φωτιά, μεγαλύτερη κόλαση ἀπὸ τὸ κάψιμο τῆς συνειδήσεως. Δὲν ὑπάρχει φοβερώτερο καὶ βασανιστικώτερο σαράκι ἀπὸ τὸ σαράκι τῆς συνειδήσεως. Οἱ κολασμένοι θὰ ὑποφέρουν αἰωνίως, γιατὶ θὰ τοὺς βασανίζη ἡ σκέψη πὼς ἔχασαν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Παραδείσου γιὰ λίγα χρόνια ἐπιγείου ζωῆς, ἂν καὶ αὐτὰ ἦταν γεμάτα τύψεις καὶ ἄγχος. Τὰ πάθη τότε δὲν θὰ ἱκανοποιοῦνται καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἄλλο βάσανο.

– Γέροντα, πῶς μπορεῖ ὁ μοναχὸς νὰ ζῆ πρακτικὰ τὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεως;

– Τὸ μαρτύριο τῆς συνειδήσεως εἶναι γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· δὲν εἶναι μόνο γιὰ τὸν μοναχό. Οἱ μοναχοὶ ἔχουν ἐπιπλέον καὶ τὸ γλυκὸ μαρτύριο τῆς ἀσκήσεως. Στὴν οὐσία ὅμως δὲν ὑπάρχει μαρτύριο τῆς συνειδήσεως γιὰ ἕναν ποὺ ἀγωνίζεται σωστά. Γιατί, ὅσο πονάει κανεὶς πνευματικά, ὅσο πονάει δηλαδὴ εἴτε γιὰ τὰ χάλια του, εἴτε γιατὶ συμμετέχει στὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, τόσο ἀνταμείβεται μὲ θεία παρηγοριά. Ἀκόμη κι ἂν ἔχη θλίψεις, στενοχώριες κ.λπ., ὅταν ἔχη ἀναπαυμένη τὴν συνείδησή του, αἰσθάνεται μέσα του θεία παρηγοριά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ἡ παρακολούθηση καὶ ἡ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας

Ἡ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ μας

Στὸν στρατό, στὶς Διαβιβάσεις, εἴχαμε δίκτυο παρακολουθήσεως καὶ πίνακα ἀναγνωρίσεως. Παρακολουθούσαμε καὶ καταλαβαίναμε ποιός σταθμὸς ἦταν ξένος καὶ ποιός δικός μας, γιατὶ μερικὲς φορὲς ἔμπαιναν ἐνδιάμεσα καὶ ξένοι σταθμοί. Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ παρακολουθῆ τοὺς λογισμούς του καὶ τὶς ἐνέργειές του, γιὰ νὰ βλέπη ἂν συμφωνοῦν μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ πιάνη τὰ σφάλματά του καὶ νὰ ἀγωνίζεται νὰ τὰ διορθώνη. Γιατί, ἂν ἀφήνη ἕνα σφάλμα του νὰ περνᾶ ἀπαρατήρητο ἤ, ὅταν τοῦ λέη ὁ ἄλλος κάποιο ἐλάττωμά του, δὲν κάθεται νὰ τὸ σκεφθῆ, δὲν μπορεῖ νὰ προκόψη πνευματικά.

Ἡ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι ἡ πιὸ ὠφέλιμη ἀπὸ ὅλες τὶς μελέτες. Μπορεῖ κανεὶς νὰ μελετάη πολλὰ βιβλία, ἀλλά, ἂν δὲν παρακολουθῆ τὸν ἑαυτό του, ὅλα ὅσα διαβάζει πᾶνε χαμένα. Ἐνῶ, ἂν παρακολουθῆ τὸν ἑαυτό του, καὶ λίγο νὰ μελετάη, πολὺ ὠφελεῖται. Τότε ἡ συμπεριφορά του γίνεται λεπτὴ σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, ἀλλιῶς κάνει χονδρὰ σφάλματα καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνει. Παρατηρῶ ἐκεῖ στὸ Καλύβι: Μὲ βλέπουν νὰ κουβαλῶ τὰ κούτσουρα[1] πέρα ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη, γιὰ νὰ καθήσουν, καί, ὅταν σηκώνωνται νὰ φύγουν, δὲν σκέφτονται ποιός θὰ τὰ πάη στὴν θέση τους. Ἢ βλέπουν ὅτι φέρνω ἕνα κούτσουρο καὶ δὲν ἔχει ἄλλα, γιὰ νὰ καθήσουν, καὶ περιμένουν νὰ τοὺς τὰ κουβαλήσω ἐγώ. Ἂν σκέφτονταν λίγο, θὰ ἔλεγαν: «καλά, εἴμαστε πέντε-ἕξι ἄνθρωποι· θὰ κουβαλήση μόνος του τόσα κούτσουρα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά;», καὶ τὰκ-τὰκ θὰ πήγαιναν νὰ τὰ φέρουν.

– Γέροντα, μὲ ρώτησε μιὰ μικρὴ ἀδελφή: «Ὁ Γέροντας, ὅταν ἦταν ἀρχάριος μοναχός, δὲν εἶχε πτώσεις στὸν ἀγώνα του; Δὲν τοῦ περνοῦσε κανένας ἀριστερὸς λογισμός; Δὲν ἔπεφτε στὴν κατάκριση;».

– Ἐγώ, ὅταν συνέβαινε κάτι στὸν ἀγώνα μου ἢ μοῦ ἔλεγαν μιὰ κουβέντα, δὲν τὰ περνοῦσα «ἀφορολόγητα».

– Τί σημαίνει, Γέροντα, «ἀφορολόγητα»;

– Τὸ νὰ περνάη κανεὶς τὰ σφάλματά του μὲ ἀδιαφορία. Νὰ μὴν τὸν ἀγγίζουν· νὰ περνᾶνε ἀπ᾽ ἔξω. Ὅπως ἡ γῆ, ὅταν σκληρυνθῆ, ὅση βροχὴ καὶ νὰ πέση, δὲν ρουφάει νερὸ μέσα της, ἕνα τέτοιο πράγμα συμβαίνει καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση· σκληρύνεται τὸ χωράφι τῆς καρδιᾶς ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία καί, ὅ,τι κι ἂν τοῦ ποῦν, ὅ,τι κι ἂν συμβῆ, δὲν τὸν ἀγγίζει, γιὰ νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἐνοχή του καὶ νὰ μετανοήση. Ἐγώ, ἂν ἔλεγε λ.χ. κάποιος ὅτι εἶμαι ὑποκριτής, δὲν ἔλεγα: «κακὸ χρόνο νἄχη αὐτὸς ποὺ τὸ εἶπε», ἀλλὰ ἔψαχνα νὰ βρῶ τί ἦταν αὐτὸ ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ πῆ αὐτὴν τὴν κουβέντα. «Κάτι συμβαίνει, ἔλεγα. Δὲν φταίει ὁ ἄλλος. Κάτι δὲν πρόσεξα, κάποια ἀφορμὴ ἔδωσα καὶ παρεξήγησε τὴν συμπεριφορά μου. Δὲν μπορεῖ στὰ καλὰ καθούμενα νὰ τὸ εἶπε αὐτό. Ἂν πρόσεχα καὶ εἶχα κινηθῆ μὲ σύνεση, δὲν θὰ μὲ παρεξηγοῦσε. Τὸν ἔβλαψα τὸν ἄλλον καὶ θὰ δώσω λόγο στὸν Θεό», καὶ προσπαθοῦσα

[1] Ὁ Γέροντας στὸ Καλύβι τῆς Παναγούδας δεχόταν τοὺς ἐπισκέπτες, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς χειμερινοὺς μῆνες, στὴν αὐλή, ὅπου χρησιμοποιοῦσε γιὰ καθίσματα κούτσουρα, τὰ ὁποῖα μετακινοῦσε ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις.

ἀμέσως νὰ βρῶ τὸ σφάλμα μου καὶ νὰ τὸ διορθώσω. Δὲν ἐξέταζα δηλαδὴ πῶς τὸ εἶπε ὁ ἄλλος· ἂν τὸ εἶπε ἀπὸ ζήλεια, ἀπὸ φθόνο ἢ ἂν τὸ ἄκουσε ἀπὸ ἄλλον καὶ τὸ κατάλαβε ἀλλιῶς. Δὲν μὲ ἀπασχολοῦσε αὐτό. Καὶ τώρα, σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, ἔτσι κάνω. Ἂν μοῦ πῆ λ.χ. κάποιος μιὰ κουβέντα, οὔτε κοιμᾶμαι. Καὶ ἂν εἶναι ἔτσι ὅπως τὰ λέει ἐκεῖνος, θὰ στενοχωρηθῶ καὶ θὰ κοιτάξω νὰ διορθωθῶ. Καὶ ἂν δὲν εἶναι ἔτσι, πάλι θὰ στενοχωρηθῶ, γιατὶ σκέφτομαι ὅτι ἐγὼ ἔφταιξα σὲ κάτι· κάπου δὲν πρόσεξα καὶ τὸν σκανδάλισα. Δὲν ρίχνω τὸ βάρος στὸν ἄλλον· ἐξετάζω πῶς θὰ κρίνη ὁ Θεὸς αὐτὸ ποὺ ἔκανα, ὄχι πῶς θὰ μὲ δοῦν οἱ ἄνθρωποι.

Ἂν δὲν ἐξετάζη ὁ ἄνθρωπος ἔτσι τὰ πράγματα, δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τίποτε. Γι᾿ αὐτὸ πολλὲς φορὲς λέμε γιὰ κάποιον: «Αὐτὸς ἔχει χάσει τὸν ἔλεγχο». Ξέρετε πότε χάνεται ὁ ἔλεγχος; Ὅταν δὲν παρακολουθῆ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του. Καὶ ὅταν κάποιος πάσχη στὸ μυαλὸ καὶ δὲν ἐλέγχη τὸν ἑαυτό του, ἔχει ἐλαφρυντικά. Ἀλλὰ ἕνας ποὺ ἔχει μυαλὸ καὶ δὲν ἐλέγχει τὶς πράξεις του, ἐπειδὴ δὲν παρακολουθεῖ τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς δὲν ἔχει ἐλαφρυντικά.

Ἡ πεῖρα ἀπὸ τὶς πτώσεις μας

Ὅταν ἐξετάζετε τὸν ἑαυτό σας, πολὺ βοηθάει νὰ παίρνετε μερικὲς φορὲς τὴν ζωή σας μὲ τὴν σειρά, ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία, γιὰ νὰ βλέπετε ποῦ βρισκόσασταν, ποῦ βρίσκεστε καὶ ποῦ ἔπρεπε νὰ βρίσκεστε. Ἂν δὲν συγκρίνετε τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρόν, δὲν καταλαβαίνετε ὅτι μπορεῖ μὲν νὰ εἶστε κάπως σὲ καλὴ κατάσταση, ἀλλὰ δὲν βρίσκεστε ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε νὰ βρίσκεστε καὶ στενοχωρεῖτε τὸν Θεό. Ὅταν εἶναι κανεὶς νέος καὶ βρίσκεται σὲ μιὰ κατάσταση ὄχι πολὺ καλή, δικαιολογεῖται· ἀλλά, ὅταν μεγαλώση, ἂν παραμένη στὴν ἴδια κατάσταση ἢ ἔχη διορθωθῆ λίγο, δὲν δικαιολογεῖται.

Ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, τόσο ὡριμάζει ὁ ἄνθρωπος πνευματικὰ καί, ἂν ἀξιοποιήση τὴν πεῖρα ἀπὸ τὸ παρελθόν, προχωρεῖ πιὸ σταθερὰ καὶ πιὸ ταπεινά. Πολλὲς φορὲς καὶ τὰ ἀνεβοκατεβάσματα στὸν ἀγώνα βοηθοῦν γιὰ μιὰ θετικὴ καὶ σταθερὴ πνευματικὴ πορεία πρὸς τὰ ἄνω.

Τὸ μικρὸ παιδί, ὅταν ἀρχίση νὰ περπατάη, ἑπόμενο εἶναι νὰ πάρη καὶ καμμιὰ κουτρουβάλα ἀπὸ τὴν σκάλα, νὰ χτυπήση καὶ τὸ κεφάλι στὴν κουπαστή, νὰ ἀνεβῆ καὶ στὴν καρέκλα καὶ νὰ πέση. Δὲν καταλαβαίνει ὅτι, ἂν ἀνεβῆ στὴν καρέκλα καὶ πατήση στὴν ἄκρη, θὰ τουμπάρη. Ὅσο ὅμως μεγαλώνει, ἀποκτάει πεῖρα, ὡριμάζει καὶ ἀρχίζει νὰ προσέχη. «Τὴν ἄλλη φορά, σκέφτεται, ἀνέβηκα ἐκεῖ πέρα καὶ τουμπάρισα. Δὲν θὰ ἀνεβῶ τώρα». Ἔτσι καὶ στὸν ἀγώνα μας, ὅταν ὅλα τὰ παρακολουθοῦμε καὶ τὰ ἀξιοποιοῦμε γιὰ τὸ καλό, ἀποκτοῦμε πεῖρα, καί, ἂν τὴν χρησιμοποιοῦμε, πολὺ μᾶς βοηθάει.

Θυμᾶμαι, στὸ σπίτι, στὴν Κόνιτσα, εἴχαμε ἕξι ἄλογα, μεγάλα καὶ μικρά. Μιὰ μέρα ποὺ τὰ περνοῦσα ἀπὸ ἕνα γεφυράκι φτιαγμένο μὲ κορμοὺς δένδρων καὶ σανίδια, ἕνας σαπισμένος κορμὸς ὑποχώρησε καὶ τὸ πόδι τοῦ πιὸ μικροῦ ἀλόγου, ποὺ ἦταν τεσσάρων χρόνων, πιάσθηκε ἀνάμεσα στὰ ξύλα. Ἀπὸ τότε, ἂν καὶ ἔφτιαξα μεγαλύτερο τὸ γεφυράκι καὶ ἔβαλα γερὰ ξύλα, ἐν τούτοις, ὅταν φθάναμε ἐκεῖ, τὸ ἀλογάκι ἀντιστεκόταν, κουνοῦσε τὸ κεφάλι πέρα–δῶθε καὶ ἢ ἔσπαζε τὸ καπίστρι καὶ ἔφευγε ἢ ἔδινε μιὰ καὶ πηδοῦσε ἀπέναντι. Ἂν τὸ ἄλογο τῶν τεσσάρων χρόνων, ποὺ

εἶναι ἄλογο, χρησιμοποίησε τὴν πεῖρα καὶ δὲν ξαναπάτησε τὸ πόδι του στὸ γεφύρι, πόσο μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ χρησιμοποιῆ τὴν πεῖρα ἀπὸ τὶς πτώσεις του!

Νὰ ἐντοπίζουμε καὶ νὰ χτυπᾶμε τὸν ἐχθρὸ

– Γέροντα, δὲν ἔχω ἀγαπήσει τὴν ταπείνωση, τὴν θυσία, τὸ νὰ δέχωμαι τὴν ἀδικία...

– Δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως τὰ λές. Ἐγὼ δὲν ἀνησυχῶ, γιατὶ βλέπω ὅτι ἔχει μπῆ μέσα σου ἡ καλὴ ἀνησυχία. Γρήγορα θὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ πάθη, γιατὶ ἔχεις ἀρχίσει νὰ πιάνης τὸν ἑαυτό σου. Αὐτὸ βοηθάει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἀγώνα. Ὅποιος πιάνει τὸν ἑαυτό του, ἀφήνει τὸν παλαιὸ ἑαυτό του καὶ μπαίνει σὲ σωστὸ πνευματικὸ δρόμο. Ὁ παλαιὸς ἑαυτός μας κλέβει ὅ,τι κάνει ὁ καινούργιος. Ὅταν μάθουμε νὰ τὸν πιάνουμε, πιάνουμε ὅλους τοὺς κλέφτες ποὺ μᾶς κλέβουν ὅ,τι καλὸ μᾶς δίνει ὁ Θεός, καὶ μᾶς μένει ὁ πνευματικὸς πλοῦτος.

– Γέροντα, ὅταν λυπηθῶ πολὺ γιὰ ἕνα σφάλμα μου, λ.χ. γιατὶ μίλησα ἄσχημα σὲ μιὰ ἀδελφή, αὐτὸ μὲ βοηθάει;

– Βοηθάει, ἀλλὰ νὰ προσέξης νὰ μὴν ξεπεράσης καὶ τὰ ὅρια. Νὰ λυπηθῆς, ἀλλὰ νὰ χαρῆς κιόλας, γιατὶ σοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ ἀρρώστια σου καὶ νὰ τὴν θεραπεύσης. Νὰ σκεφθῆς: «Γιὰ νὰ μιλήσω ἄσχημα καὶ νὰ φερθῶ ἔτσι, κάποιο πάθος ὑπῆρχε μέσα μου καὶ δόθηκε αὐτὴ ἡ εὐκαιρία νὰ βγῆ, γιὰ νὰ τὸ δῶ καὶ νὰ τὸ διορθώσω». Θὰ ζητήσης φυσικὰ καὶ συγχώρεση ἀπὸ τὴν ἀδελφή. Οἱ πτώσεις σὲ βοηθοῦν νὰ γνωρίσης τὸν ἑαυτό σου. Βγαίνουν ὅλα στὴν ἐπιφάνεια καὶ σιγὰ-σιγὰ γίνεται ἡ καλὴ ἐργασία. Βλέπεις, καὶ οἱ γιατροὶ μερικὲς φορὲς δίνουν στοὺς ἀρρώστους διάφορες οὐσίες, γιὰ νὰ ἐκδηλωθοῦν τὰ συμπτώματα τῆς ἀρρώστιας καὶ νὰ κάνουν καλὴ διάγνωση. Δίνουν π.χ. ζάχαρη καὶ κάνουν μετὰ ἐξέταση αἵματος, γιὰ νὰ δοῦν ἂν ἀνεβῆ τὸ ζάχαρο.

Στὸν πνευματικὸ ἀγώνα χρειάζεται νὰ ἐπισημαίνουμε τὰ ἀδύνατα σημεῖα τοῦ χαρακτήρα μας, τὰ ἐλαττώματά μας, καὶ ὕστερα νὰ προσπαθοῦμε νὰ χτυπᾶμε ἐκεῖ. Καὶ στὸν πόλεμο, ὅταν κάνουμε ἀναγνώριση μιᾶς περιοχῆς, ἐπισημαίνουμε τὰ σημεῖα, ὅπου εἶναι ὁ ἐχθρὸς ἢ ἀπ᾽ ὅπου μπορεῖ νὰ χτυπήση, καὶ ἔχουμε τὸν νοῦ μας ἐκεῖ. Γιατί, ὅταν ξέρης σὲ ποιά συγκεκριμένα σημεῖα βρίσκεται ὁ ἐχθρός, κινεῖσαι μὲ σιγουριά. Βάζεις τὸν χάρτη κάτω καὶ λές: «Ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἐδῶ κι ἐδῶ· ἐμεῖς πρέπει νὰ προλάβουμε νὰ πιάσουμε ἐκεῖνα κι ἐκεῖνα τὰ σημεῖα. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ζητήσουμε ἐνίσχυση, ἐδῶ χρειάζονται αὐτὰ τὰ ὅπλα» κ.λπ. Μπορεῖς δηλαδὴ νὰ καταστρώσης ἕνα σχέδιο. Ἀλλά, γιὰ νὰ μάθης ποῦ βρίσκεται ὁ ἐχθρός, πρέπει νὰ ἀνησυχῆς καὶ νὰ ἐρευνᾶς· δὲν μπορεῖς νὰ κοιμᾶσαι.

– Γέροντα, εἶναι καλύτερα νὰ βρίσκη κανεὶς μόνος του τὰ ἐλαττώματά του ἢ νὰ τοῦ τὰ λένε οἱ ἄλλοι;

– Καλὸ εἶναι νὰ ψάχνη νὰ τὰ βρίσκη μόνος του, ἀλλὰ καί, ὅταν τοῦ τὰ λένε, νὰ μὴν ἀντιδρᾶ· νὰ τὸ δέχεται μὲ χαρά. Γιατὶ μπορεῖ νὰ νομίζη ὅτι βλέπει τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ νὰ τὸν βλέπη ὅπως θὰ ἤθελε νὰ εἶναι καὶ ὄχι ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα.

– Γέροντα, οἱ ἄλλοι τὸν βλέπουν καλύτερα τὸν ἑαυτό μου;

– Μόνος του κανεὶς μπορεῖ, ἂν θέλη, νὰ δῆ καλύτερα τὸν ἑαυτό του. Δηλαδή, μπορεῖ νὰ ἐντοπίση καλύτερα μιὰ ἀντίδρασή του, ἕνα σφάλμα του κ.λπ. καὶ νὰ βρῆ

ἀπὸ ποιά αἰτία προῆλθε, ἐνῶ ὁ ἄλλος βγάζει συμπεράσματα ἀπὸ ὑποθέσεις ποὺ κάνει.

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ προσπαθῆ κανεὶς νὰ δῆ τὸν ἑαυτό του ὅπως εἶναι καὶ νὰ μὴν τὸν βλέπη;

– Ναί, ἂν μέσα στὴν προσπάθειά του αὐτὴ ὑπάρχη ὑπερηφάνεια, δὲν μπορεῖ νὰ δῆ τὸν πραγματικό του ἑαυτό.

Νὰ καθρεφτίζουμε τὸν ἑαυτό μας στοὺς ἄλλους

Ὁ ἄνθρωπος βλέπει καλύτερα τὸν ἑαυτό του, ὅταν τὸν καθρεφτίζη στοὺς ἄλλους. Ὁ Θεὸς στὸν κάθε ἄνθρωπο δίνει τὸ χάρισμα ποὺ τοῦ χρειάζεται, γιὰ νὰ βοηθηθῆ, ἄσχετα ἂν τὸ ἀξιοποιήση ἢ ὄχι. Ἂν τὸ ἀξιοποιήση, θὰ φθάση στὴν τελειότητα. Τὰ ἐλαττώματα πάλι εἶναι δικά μας· εἴτε τὰ ἀποκτήσαμε ἀπὸ δική μας ἀπροσεξία εἴτε τὰ κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, ὁ καθένας μας πρέπει νὰ κάνη τὸν ἀνάλογο ἀγώνα, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτά. Μέχρι νὰ ἀπαλλαγοῦμε, πρέπει νὰ καθρεφτίζουμε τὸν ἑαυτό μας στὰ κουσούρια τοῦ ἄλλου καὶ νὰ ἐξετάζουμε ποῦ βρισκόμαστε ἐμεῖς. Ἂν δοῦμε λ.χ. στὸν ἄλλον ἕνα ἐλάττωμα, ἀμέσως νὰ ποῦμε: «γιά νὰ δῶ, μήπως τὸ ἔχω κι ἐγώ;» καί, ἂν τὸ ἔχουμε, νὰ ἀγωνισθοῦμε νὰ τὸ κόψουμε.

– Καὶ ἄν, Γέροντα, μοῦ λέη ὁ λογισμὸς ὅτι δὲν ἔχω αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα, τί νὰ λέω;

– Νὰ λές: «Ἐγὼ ἔχω ἄλλα μεγαλύτερα· αὐτὸ εἶναι πολὺ μικρὸ σὲ σχέση μὲ τὰ δικά μου». Γιατὶ μπορεῖ καμμιὰ φορὰ νὰ εἶναι μικρότερα τὰ δικά σου ἐλαττώματα, ἀλλὰ νὰ ἔχης λιγώτερα ἐλαφρυντικά. Ἂν ἐξετάζη κανεὶς ἔτσι τὸν ἑαυτό του, βλέπει ὅτι αὐτὸς ἔχει μεγαλύτερα κουσούρια ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὕστερα βλέπει καὶ τὶς ἀρετὲς τοῦ ἄλλου. «Γιά νὰ δῶ, λέει, ὑπάρχει σ᾿ ἐμένα αὐτὴ ἡ ἀρετή; Ὄχι. Πὼ πώ! πόσο μακριὰ εἶμαι ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε νὰ βρίσκωμαι!». Ὅποιος ἐργάζεται ἔτσι, ἀπὸ ὅλα βοηθιέται, ἀλλοιώνεται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια καὶ τελειοποιεῖται. Ὠφελεῖται ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, ὠφελεῖται ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστές, ὠφελεῖται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικούς. Γιατί, ἂν δῆ ἕναν κοσμικὸ λ.χ. νὰ μὴν ὑπολογίζη τὸν ἑαυτό του, νὰ θυσιάζεται, λέει: «αὐτὸ τὸ φιλότιμο τὸ ἔχω ἐγώ; δὲν τὸ ἔχω, καὶ εἶμαι καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος!», ὁπότε προσπαθεῖ νὰ τὸν μιμηθῆ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε νὰ κάνουμε πολλὴ δουλειά.Ὁ Καλὸς Θεὸς ὅλα τὰ οἰκονομάει γιὰ τὸ καλό μας μὲ σοφὸ τρόπο.

Ὅποιος γνωρίζει σωστὰ τὸν ἑαυτό του, ἔχει ταπείνωση

– Γέροντα, τὴν ὑπερηφάνεια συνήθως τὴν καταλαβαίνω ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅταν πέσω.

– Σκοπὸς εἶναι νὰ τὴν καταλάβης, πρὶν πέσης. Ὅταν σοῦ λέη κάποιος ὅτι ἔκανες κάτι καλό, νὰ μὴν αἰσθάνεσαι ἱκανοποίηση. Νὰ μὴν πιάνη, νὰ μὴν κολλάη ἐπάνω σου ὁ ἔπαινος.

– Τί θὰ μὲ βοηθοῦσε σ᾿ αὐτό;

– Τὸ νὰ γνωρίσης τὸν ἑαυτό σου. Ἂν ὁ ἄνθρωπος γνωρίση τὸν ἑαυτό του, τελείωσε. Οἱ ἔπαινοι εἶναι μετὰ ξένα σώματα· δὲν κολλᾶνε ἐπάνω του. Ὅταν λ.χ. ἕνας

ξέρη ὅτι εἶναι γύφτος, δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ κολλήση ὁ λογισμὸς ὅτι εἶναι βασιλιάς. Κι ἐσύ, ἂν νομίζης ὅτι εἶσαι πριγκίπισσα, θὰ εἶσαι λειψή.

– Ἂν εἶμαι ἕτοιμη ἐκ τῶν προτέρων νὰ μὴ δέχωμαι τὸν ἔπαινο, αὐτὸ δὲν θὰ μὲ βοηθοῦσε;

– Αὐτὸ φυσικὰ πρέπει νὰ γίνεται, ἀλλὰ ἄλλοτε θὰ εἶσαι ἕτοιμη καὶ ἄλλοτε ὄχι. Σκοπὸς εἶναι νὰ γνωρίσης τὸν ἑαυτό σου. Ἂν δὲν γνωρίση κανεὶς τὸν παλαιό του ἄνθρωπο, δὲν ταπεινώνεται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνη ἡ πνευματικὴ διάσπαση τοῦ ἀτόμου του, γιὰ νὰ μπῆ στὴν πνευματικὴ τροχιά, καὶ παραμένει στὴν κοσμικὴ τροχιά.

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ γνωρίζω τὸν ἑαυτό μου λανθασμένα;

– Μὰ δὲν μιλᾶμε γιὰ λανθασμένη κατάσταση. Αὐτὸς ποὺ γνωρίζει σωστὰ τὸν ἑαυτό του ἔχει ταπείνωση. Καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος ταπεινωθῆ, θὰ ἔρθη ὁπωσδήποτε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸς ποὺ κάνει τὴν ἐργασία ποὺ χρειάζεται, γιὰ νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του, μοιάζει μὲ αὐτὸν ποὺ σκάβει βαθιὰ καὶ βρίσκει μέταλλα στὸ βάθος τῆς γῆς. Ὅσο βαθύτερα προχωράει στὴν γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του, τόσο χαμηλότερα βλέπει τὸν ἑαυτό του καὶ ταπεινώνεται, ἀλλὰ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνεβάζει συνέχεια. Καὶ ὅταν πιὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του, ἡ ταπείνωση τοῦ γίνεται κατάσταση καὶ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ τὴν πιάνει τὸ «ἐνοικιοστάσιο», ὁπότε δὲν κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια. Ἐνῶ αὐτὸς ποὺ δὲν κάνει αὐτὴν τὴν ἐργασία, καλύπτει συνέχεια τὰ σκουπίδια του, μεγαλώνει τὴν κορυφή του, κάθεται γιὰ λίγο ψηλὰ μὲ τὴν ὑπερηφάνεια του καὶ τελικὰ σωριάζεται.

Νὰ γνωρίσουμε τὴν ἀρρώστια μας

– Γέροντα, συχνὰ βλέπω τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων καὶ τοὺς κρίνω.

– Τὴν ἀρρώστια τὴν δική σου τὴν ξέρεις;

– Ὄχι.

– Γι᾽ αὐτὸ ξέρεις τὴν ἀρρώστια τῶν ἄλλων. Ἂν ἤξερες τὴν δική σου ἀρρώστια, δὲν θὰ ἤξερες τὴν ἀρρώστια τῶν ἄλλων. Δὲν λέω νὰ μὴ συμμετέχης στὸν πόνο τους, ἀλλὰ νὰ μὴν ἀσχολῆσαι μὲ τὰ σφάλματά τους. Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀσχολῆται μὲ τὸν ἑαυτό του, ὁ πειρασμὸς θὰ τοῦ ἀνοίξη δουλειὰ νὰ ἀσχολῆται μὲ τοὺς ἄλλους. Ἂν ὅμως κάνη δουλειὰ στὸν ἑαυτό του, τότε γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, γνωρίζει καὶ τὸν ἄλλον. Διαφορετικά, μὲ τὰ λανθασμένα συμπεράσματα ποὺ βγάζει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του κρίνει λανθασμένα καὶ τοὺς ἄλλους.

– Γέροντα, τί βοηθάει περισσότερο νὰ διορθωθῆ κανείς;

– Κατ᾽ ἀρχὰς ἡ θέληση. Ἡ θέληση εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο τὸ καλὸ ξεκίνημα. Ὕστερα, πρέπει νὰ καταλάβη κανεὶς ὅτι εἶναι ἄρρωστος καὶ νὰ ἀρχίση ἡ ἀνάλογη ἀντιβίωση. Γιατί, ἂν εἶναι ἄρρωστος καὶ κρύβη τὴν ἀρρώστια του, κάποτε θὰ σωριασθῆ κάτω ἀπότομα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβη, καὶ δὲν θὰ μπορῆ νὰ βοηθηθῆ ἰατρικά. Π.χ. κάποιος ξέρει ὅτι εἶναι προφυματικός, γι᾽ αὐτὸ ἔχει ἀνορεξία. Τοῦ λένε: «γιατί δὲν τρῶς;». «Ἔ, λέει, δὲν μ᾽ ἀρέσει αὐτὸ τὸ φαγητό»! Μετὰ ἔχει κομμάρες καὶ δὲν μπορεῖ νὰ περπατήση καλά. «Γιατί περπατᾶς ἔτσι;», τὸν ρωτᾶνε. «Ἄ, μ᾽ ἀρέσει, λέει, νὰ πηγαίνω σιγὰ-σιγά· τί; νὰ τρέχω σὰν παλαβός;». Δὲν λέει ὅτι ἔχει κομμάρες καὶ δὲν μπορεῖ νὰ περπατήση. Μετὰ ἔχει βήχα. «Γιατί βήχεις;», τοῦ λένε. «Ἔ, ἀπὸ

ἀλλεργία», λέει! Δὲν λέει ὅτι οἱ πνεύμονες μέσα εἶναι χάλια. Ἐν τῷ μεταξύ, βγάζει καὶ κανένα πτύελο αἱματηρό. «Τί εἶναι αὐτό;», τὸν ρωτᾶνε. «Ἔ, λέει, ἐρεθίστηκε ὁ λάρυγγας»!

– Καὶ ὅλα αὐτά, Γέροντα, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ φανερώση τὴν φυματίωση;

– Ναί, ἐπειδὴ τὴν καλύπτει. Τὴν καλύπτει-τὴν καλύπτει καὶ μετὰ παθαίνει καλπάζουσα φυματίωση. Σπάζει ὁ πνεύμονας, γεμίζουν οἱ λεκάνες αἷμα, πέφτει κάτω, καὶ τελικὰ ἀποκαλύπτεται ἡ ἀρρώστια του, ἀλλὰ καὶ δύσκολα βοηθιέται. Ἐνῶ, ἂν παραδεχθῆ ὅτι τὰ δέκατα ποὺ παρουσιάζει εἶναι ἀπὸ τὴν φυματίωση καὶ δεχθῆ τὴν ἀνάλογη θεραπεία, γίνεται πιὸ ὑγιὴς ἀπὸ τὸν ὑγιῆ. Θέλω νὰ πῶ, καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή, ὅποιος δικαιολογεῖ τὰ πάθη του, δέχεται τελικὰ δαιμονικὴ ἐπίδραση καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρυφτῆ. Ξέρεις τί εἶναι νὰ δεχθῆ ὁ ἄνθρωπος δαιμονικὴ ἐπίδραση; Ἀγριεύει, γίνεται θηρίο, ἀντιδρᾶ, μιλᾶ ἄσχημα, μὲ ἀναίδεια καὶ δὲν δέχεται ἀπὸ κανέναν βοήθεια.

Γι᾽ αὐτὸ ὅλη ἡ βάση εἶναι νὰ γνωρίση πρῶτα κανεὶς τὴν πάθηση ποὺ ἔχει καὶ νὰ χαίρεται ποὺ τὴν γνώρισε. Ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα πρέπει νὰ δεχθῆ τὴν θεραπεία, τὰ ἀνάλογα φάρμακα, καὶ νὰ αἰσθάνεται καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν γιατρὸ – τὸν Πνευματικὸ ἢ τὸν Γέροντά του –, ὄχι νὰ ἀντιδράη. Νά, ὁ ἄλλος κρεμᾶ τὸ χέρι του, γιὰ νὰ τοῦ κάνουν μετάγγιση· τὸν τρυποῦν, πονάει, ἀλλὰ τὸ δέχεται, γιατὶ αὐτὸ θὰ τὸν βοηθήση. Ἡ μιὰ ἐγχείρηση πόση ταλαιπωρία ἔχει! Ἀλλὰ δέχεται ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴν κάνη, γιὰ νὰ γίνη καλά.

– Ὅταν, Γέροντα, ξέρω λ.χ. ὅτι μιὰ αὐστηρὴ παρατήρηση θὰ μὲ βοηθήση, γιατί δὲν τὴν δέχομαι εὐχάριστα;

– Κοίταξε, μπορεῖ νὰ μὴν τὴν δέχεσαι εὐχάριστα, ἀλλὰ τοὐλάχιστον καταλαβαίνεις ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό;

– Ναί, τὸ καταλαβαίνω.

– Ἔ, ἂν τὸ καταλαβαίνης, κάτι εἶναι κι αὐτό. Βλέπεις, ὁ ἄρρωστος παίρνει ἕνα χάπι ποὺ εἶναι φαρμάκι πικρό, ἀλλὰ τὸ δέχεται καλύτερα ἀπὸ τὴν καραμέλα, γιατὶ καταλαβαίνει ὅτι θὰ τὸν ὠφελήση. Ἂν δὲν δέχεται τὸ πικρὸ φάρμακο, δὲν θεραπεύεται. Πρέπει νὰ γνωρίση κανεὶς τὴν ἀδυναμία του, νὰ δεχθῆ τὰ φάρμακα, γιὰ νὰ τὸν δυναμώση μετὰ ὁ Χριστός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Ἡ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητος συγκινεῖ τὸν Θεὸ

Ἡ ἀναγνώριση τοῦ σφάλματός μας

Γέροντα, ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέει ὅτι πρέπει νὰ αἰσθάνεσαι στὴν προσευχὴ σὰν παιδί[1].

– Ναί, ἀλλὰ νὰ νιώθης ὅτι εἶσαι ἕνα ἄτακτο παιδί.

Νὰ ἀναγνωρίζης ὅτι στενοχώρησες τὸν Πατέρα σου καὶ νὰ κλαῖς γι᾽ αὐτό. Τότε θὰ νιώθης τὰ χάδια τὰ θεϊκά. Ὄχι νὰ λές: «Ἐπειδὴ εἶμαι παιδί, ὁ Θεὸς πρέπει νὰ μ᾽ ἀγαπάη καὶ νὰ μὲ συγχωρῆ, ἂς κάνω ἀταξίες».

– Γέροντα, ἀνησύχησα, ὅταν διάβασα στὸν Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης ὅτι, γιὰ νὰ ἐπικαλεσθοῦμε «*Πατέρα*» τὸν Θεό, πρέπει νὰ ἔχουμε φθάσει στὴν ἀπάθεια[2], ἀλλιῶς εἶναι «*ὕβρις καὶ λοιδορία*»[3].

– Εὐλογημένη, μὴ στενοχωριέσαι. Αὐτὸ τὸ ἔγραψε ὁ Ἅγιος γιὰ ὅσους ζοῦν ρέμπελα καὶ ἁμαρτωλά. Ὅταν ὅμως ἁμαρτάνη κανείς, ἀλλὰ συναισθάνεται βαθιὰ τὴν ἐνοχή του, τότε μπορεῖ νὰ ὀνομάζη «*Πατέρα*» τὸν Θεό.

– Γέροντα, αἰσθάνομαι ὅτι δὲν εἶμαι ἐντάξει ἀπέναντι στὸν Θεό, καὶ αὐτὸ μὲ πονάει.

– Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ αἰσθάνεσαι ὅτι δὲν εἶσαι ἐντάξει καὶ λὲς ταπεινὰ «ἥμαρτον, Θεέ μου», ὁ Θεὸς συγχωρεῖ, βοηθάει καὶ χαριτώνει, καὶ ἂν σὲ βρῆ στὴν κατάσταση αὐτὴν ὁ θάνατος, θὰ σωθῆς. Γιατὶ δὲν λὲς ἁπλῶς πὼς δὲν εἶσαι ἐντάξει καὶ μένεις σὲ ἕναν στραβὸ δρόμο, ἀλλὰ ἀγωνίζεσαι. Δὲν εἶσαι, Θεὸς φυλάξοι, σὲ δαιμονικὴ κατάσταση. Λίγο-πολύ, ἐδῶ στὸ μοναστήρι, ὅλες οἱ ἀδελφές, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, εἶστε ἐν μετανοίᾳ. Ὕστερα, νὰ ξέρης, ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὅταν αἰσθάνεται ὅτι εἶναι χάλια, δέχεται τὴν θεία Χάρη, γιατὶ εἶναι ἕνα ξέπλυμα αὐτὴ ἡ συναίσθηση ποὺ ἔχει γιὰ τὴν ἁμαρτωλότητά του.

Ἐγώ, ὅταν κάποιος μὲ πόνο μοῦ λέει: «εἶμαι τέτοιος, τέτοιος», τὸν χαίρομαι, γιατί, ἀφοῦ ἀναγνωρίζει τὰ σφάλματά του, θὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ αὐτά. Βρῆκα κάποτε ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἔμενε σὲ ἕνα καλύβι μὲ τὰ γατιά, μὲ τὰ σκυλιά. Οὔτε φωτιὰ ἄναβε, γιατὶ φοβόταν μὴν κάψη τὸ καλύβι. Ἦταν τελείως ἐγκαταλελειμμένος! Τὸν πόνεσα, τὸν λυπήθηκα, ἀλλὰ ἐκεῖνος μοῦ εἶπε: «Μὴ μὲ λυπᾶσαι, μωρὲ καλόγερε· ἐγὼ πρέπει νὰ βασανισθῶ. Ἂν ἤξερες τί ἔχω κάνει, δὲν θὰ μὲ λυπόσουν. Γιὰ μένα, κι ἐδῶ ποὺ εἶμαι, πολὺ εἶναι». Ἔ, αὐτόν, ὅ,τι κι ἂν ἔχη κάνει, δὲν θὰ τὸν οἰκονομήση ὁ Θεός; Καὶ τώρα[4] ποὺ ἤμουν στὸ νοσοκομεῖο, ἦρθε μιὰ γυναίκα, ποὺ τὰ χέρια της ἦταν τρυπημένα ἀπὸ τὶς μεταγγίσεις! Ἦταν τελείως χάλια! Δὲν εἶχε ἡ φουκαριάρα φλέβα γιὰ φλέβα! «Δὲν ἔχω κανένα καλό, μοῦ λέει. Μήπως μὲ λυπηθῆ ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ μὲ πάρη στὸν Παράδεισο! Ἔχω ἐκεῖνο, ἐκεῖνο τὸ ἐλάττωμα...». Καὶ ἔλεγε-ἔλεγε ἕνα

---

[1] Βλ.Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΙΘ΄, σ. 58 κ.ἑ.

[2] Ὡς ὅρος τῆς ἁγιοπατερικῆς γλώσσας δηλώνει τὴν μακαρία ἐκείνη κατάσταση κατὰ τὴν ὁποία, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνια ἄσκηση, παύουν νὰ ἐνεργοῦν τὰ πάθη καὶ ὁ ἄνθρωπος φθάνει μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ «*εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ*».

[3] Βλ. Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, *Εἰς τὴν προσευχήν*, Λόγος Β΄, *PG* 44, 1141Α.

[4] Τὸ 1994, στὸ Θεαγένειο νοσοκομεῖο.

σωρὸ κουσούρια. Τί λεπτὴ ἐργασία ἔκανε στὸν ἑαυτό της! Ἐγὼ σὲ τέτοια κατάσταση ἄλλον ἄνθρωπο δὲν εἶδα!

– Γέροντα, ἄκουσα κάποιον νὰ λέη: «Ἔχω τὸν λογισμὸ ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ φερθῆ μὲ ἐπιείκεια». Εἶναι σωστὸς αὐτὸς ὁ λογισμός;

– Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη μεγάλη ταπείνωση, ἀναγνωρίζη τὸ σφάλμα του, αἰσθάνεται τὴν ἐνοχή του σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ ὑποφέρη, τότε ὁ Χριστὸς θὰ φερθῆ μὲ ἐπιείκεια καὶ θὰ τὸν συγχωρήση. «Παιδί μου, θὰ τοῦ πῆ, μὴν τὸ σκέφτεσαι πιά· πάει, ἔληξε». Ἂν ὅμως δὲν συναισθάνεται τὴν ἐνοχή του καὶ ἀναπαύη τὸν λογισμό του ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ φερθῆ μὲ ἐπιείκεια καὶ εὐσπλαχνία, αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο. Δηλαδὴ ὁ Χριστὸς θὰ βραβεύση τοὺς ἁμαρτωλούς;

Ἡ καλὴ ἀναγνώριση τοῦ ἑαυτοῦ μας συγκινεῖ τὸν Θεὸ καὶ μᾶς δίνει βοήθεια θεϊκὴ καὶ χαρὰ παραδεισένια. Ἂν μᾶς βοηθοῦσε καὶ ἡ μὴ ἀναγνώριση, ὁ Θεὸς οὔτε καὶ αὐτὴν θὰ μᾶς τὴν ζητοῦσε.

– Γέροντα, εἴπατε «ἡ καλὴ ἀναγνώριση» τοῦ ἑαυτοῦ μας· ὑπάρχει καὶ κακὴ ἀναγνώριση;

– Ναί, μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς λανθασμένη γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ τὸν δικαιολογῆ καὶ νὰ ἀναπαύη τὸν λογισμό του. Γι᾽ αὐτό, ὅταν λέω ὅτι ὑπάρχει ἀναγνώριση τοῦ σφάλματος, ἐννοῶ ὅτι ὑπάρχει ἔστω καὶ μιὰ μικρὴ προσπάθεια γιὰ διόρθωση. Σοῦ χρωστάω π.χ. πεντακόσιες χιλιάδες δραχμὲς καί, ὅταν σὲ βλέπω, λέω: «σοῦ χρωστάω καὶ πεντακόσιες χιλιάδες», ἀλλὰ δὲν μὲ ἀπασχολεῖ νὰ ἐπιστρέψω τὸ χρέος· ἁπλῶς ἀναγνωρίζω ὅτι ἔχω ἕνα χρέος. Μετὰ ἀπὸ λίγο πάλι τὸ σκέφτομαι καὶ σοῦ λέω: «ναί, ναί, ἔχω καὶ ἕνα χρέος». Αὐτὸ δὲν θὰ πῆ ἀναγνώριση. Ὅταν ἀναγνωρίζη κανεὶς πραγματικὰ ὅτι ἔχει ἕνα χρέος, δὲν κοιμᾶται· ψάχνει νὰ βρῆ πῶς νὰ τὸ ἐξοφλήση. Καὶ τότε, ὅταν λέη «ἔχω ἕνα χρέος», πληροφορεῖται καὶ ὁ ἄλλος, ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ τὸ λέει, ὅτι πράγματι τὸν ἀπασχολεῖ τὸ θέμα.

Συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ πρόοδος στὸν ἀγώνα

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς δὲν πηγαίνη καλὰ στὸν ἀγώνα του, εἶναι σωστὸ νὰ λέη: «Τέτοιος εἶσαι καὶ θὰ εἶσαι. Τίποτε καλύτερο δὲν περιμένω ἀπὸ σένα»;

– Ἂν ἀντιμετωπίζη ἔτσι τὴν κατάστασή του, μπορεῖ νὰ πλανηθῆ· νὰ φθάση νὰ πῆ: «Ὅσοι εἶναι νὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο, θὰ πᾶνε. Ἑπομένως, γιατί νὰ ἀγωνισθῶ;». Δηλαδὴ οἱ Ἅγιοι ἁγίασαν χωρὶς ἀγώνα; Αὐτός, ἐνῶ δὲν ἀγωνίζεται, περιμένει νὰ διορθωθῆ, νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ πάθη του. Κάνει σὰν ἐκεῖνον τὸν γέρο ποὺ ἤθελε νὰ φάη μοῦρα καὶ καθόταν κάτω ἀπὸ τὴν μουριὰ μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ περίμενε νὰ πέση κανένα μοῦρο στὸ στόμα του.

– Γέροντα, πῶς θὰ καταλάβω ἂν ἔχω πνευματικὴ πρόοδο;

– Ἂν ἔχης συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός σου, θὰ ἔχης καὶ πνευματικὴ πρόοδο. Ὅσο μεγαλύτερες βλέπεις τὶς ἁμαρτίες σου, τόσο μεγαλύτερη συναίσθηση θὰ ἀποκτᾶς καὶ τόσο θὰ προοδεύης.

– Μπορεῖ, Γέροντα, κάποιος νὰ ἀναγνωρίζη τὸ σφάλμα του καὶ νὰ μὴν προοδεύη;

– Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίζη τὸ σφάλμα του καὶ πέφτη ξανά, χωρὶς νὰ θέλη, σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ὑπερηφάνεια ἢ προδιάθεση γιὰ ὑπερηφάνεια, καὶ γι᾽ αὐτὸ δὲν τὸν βοηθάει ὁ Θεὸς νὰ προκόψη.

Τὸ νὰ συναισθανθῆ κανεὶς τὴν ἁμαρτωλότητά του, εἶναι μεγάλη δύναμη, μεγάλη ὑπόθεση. Μετὰ σιχαίνεται τὸν ἑαυτό του, ταπεινώνεται, ἀποδίδει ὅλα τὰ καλὰ στὴν φιλανθρωπία καὶ στὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ αἰσθάνεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀγαπάει περισσότερο τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ ἀναγνωρίζουν τὴν ἁμαρτωλότητά τους, μετανοοῦν καὶ ζοῦν μὲ ταπείνωση, παρὰ ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται πολύ, ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν ἁμαρτωλότητά τους καὶ δὲν ἔχουν μετάνοια.

Νὰ ζητᾶμε ταπεινὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν διόρθωσή μας

– Γέροντα, ὅταν οἱ Πατέρες λένε ὅτι μετάνοια εἶναι νὰ ἀποφασίση κανεὶς νὰ μὴν ξανακάνη τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα καὶ νὰ λυπᾶται γι᾽ αὐτά, σημαίνει ὅτι διαρκῶς πρέπει νὰ τὰ θυμᾶται;

– Ὄχι, δὲν θυμᾶται κάθε ἁμαρτία χωριστά, ἀλλὰ ἔχει συνέχεια τὴν συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός του. Μέχρις ἑνὸς σημείου πρέπει νὰ σκέφτεται κανεὶς ἕνα σφάλμα του καὶ ὕστερα νὰ ζητᾶ ταπεινὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί, ἂν δὲν ὑπάρχη ὑπερηφάνεια, ὁ Θεὸς θὰ βοηθήση. Ἰδίως ὅταν κάποιος εἶναι εὐαίσθητος, καλύτερα εἶναι νὰ ξεχνᾶ παλιὲς ἁμαρτίες του, ἀφοῦ ἔχουν τακτοποιηθῆ μὲ τὴν μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγηση. Μπορεῖ τὸ ταγκαλάκι νὰ τοῦ θυμίζη παλιές του ἁμαρτίες καὶ νὰ τὸν ζαλίζη μὲ λογισμούς, γιὰ νὰ τοῦ τρώη τὴν ὥρα καὶ νὰ τὸν περισπᾶ ἀπὸ τὴν προσευχή. Ἕνας ὅμως ποὺ δὲν εἶναι εὐαίσθητος καὶ βλέπει νὰ γεννιέται μέσα του ὑπερηφάνεια, τότε καλὰ εἶναι νὰ φέρνη στὸν νοῦ του τὶς ἁμαρτίες του, γιὰ νὰ ταπεινώνεται.

– Γέροντα, μπορεῖ κάποιος νὰ ἔχη συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός του καὶ νὰ μὴν ἔχη μετάνοια;

– Ναί, ἂν δὲν ἔχη ταπείνωση. Ὅταν στὴν μετάνοια ἀνακατεύεται ὁ ἐγωισμός, συνέχεια ὁ ἄνθρωπος σκέφτεται: «πῶς τὸ ἔκανα αὐτό, πῶς τὸ εἶδαν οἱ ἄλλοι, τί ἰδέα θὰ σχηματίσουν;», καὶ βασανίζεται. Τὸ «πῶς τὸ ἔκανα πάλι» καὶ τὸ «πῶς κατήντησα» ἔχει ἐγωισμό· δὲν ἔχει μετάνοια. Πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι ἔσφαλε καὶ νὰ ζητήση ταπεινὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. «Θεέ μου, νὰ πῆ, ἔσφαλα, συγχώρεσέ με. Τέτοιος παλιάνθρωπος εἶμαι. Λυπήσου με. Ἂν δὲν μὲ βοηθήσης, χειρότερος μπορῶ νὰ γίνω, καλύτερος δὲν μπορῶ νὰ γίνω. Μόνος μου δὲν πρόκειται νὰ διορθωθῶ», καὶ νὰ προσπαθήση νὰ μὴν τὸ ξανακάνη. Πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἔσφαλαν καὶ πόνεσαν, γιατὶ πλήγωσαν τὸν Θεὸ καὶ ὄχι γιατὶ ξέπεσαν στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, ἁγίασαν.

Ὅταν κάποιος ζῆ κοσμικὰ καὶ κόβη μετὰ τὶς σχέσεις του μὲ τὸ κοσμικὸ πνεῦμα, ἕλκεται πολλὲς φορὲς ἀπὸ αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ θέλη. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀπογοητεύεται. Νομίζω, σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση, πρόοδος εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἀρχίζει ἡ καλὴ ἀνησυχία, ποὺ ἐλέγχει τὴν ψυχὴ γιὰ τὰ σφάλματα ποὺ ἔκανε καὶ γιὰ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάνη, ἀλλὰ δὲν ἔκανε. Σιγὰ-σιγὰ γίνεται μιὰ πάλη, ταπεινώνεται ἀκουσίως ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπελπίζεται μὲ τὴν καλὴ ἀπελπισία, δηλαδὴ ἀπελπίζεται ἀπὸ τὸ ἐγώ του. Τότε ὅλα τὰ ἀποδίδει στὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ πιστεύει ἀληθινὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ

Κύριος: «*Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν*»[5]. Ἂν στὴν συνέχεια ἀγωνισθῆ φιλότιμα, μὲ πολλὴ ταπείνωση, ἐλπίζοντας στὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ὁ Καλὸς Θεὸς θὰ τὸν ἐλεήση.

Ἡ λύπη γιὰ τὰ σφάλματά μας

– Γέροντα, πῶς θὰ βοηθηθῆ κανεὶς νὰ μὴν ξανακάνη τὸ ἴδιο σφάλμα;

– Ἂν πονέση πραγματικὰ γιὰ τὸ σφάλμα του, δὲν θὰ τὸ ξανακάνη. Πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐσωτερικὴ συντριβὴ μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια, γιὰ νὰ διορθωθῆ. Γι᾽ αὐτὸ λέει ὁ Ἀββᾶς Μάρκος ὁ Ἀσκητής: «Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν στενοχωρηθῆ κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ σφάλματός του, εὔκολα περιπίπτει εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα»[6]. Δηλαδή, ἂν εἶναι μικρὸ τὸ σφάλμα, χρειάζεται μικρότερη μετάνοια, ἂν εἶναι μεγαλύτερο, μεγαλύτερη μετάνοια. Ὅταν κανεὶς δὲν πιάνη τὸ μέγεθος τῆς πτώσεώς του καὶ δὲν λυπᾶται «*κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ σφάλματος*», τότε εὔκολα πέφτει στὸ ἴδιο ἢ καὶ σὲ μεγαλύτερο σφάλμα.

– Πῶς θὰ καταλάβουμε ὅτι δὲν λυπηθήκαμε «*κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ σφάλματος*»;

– Ἀπόδειξη ἂν πέφτετε πάλι στὸ ἴδιο σφάλμα. Ὕστερα, ὅταν παρακολουθῆτε τὸν ἑαυτό σας, νὰ μὴν κάνετε μόνο διάγνωση. Ἐσεῖς συνέχεια κάνετε μικροβιολογικὲς ἐξετάσεις, βρίσκετε τὸ μικρόβιο, τὸ κοιτᾶτε καὶ λέτε: «πρέπει νὰ τὸ σκοτώσω», ἀλλὰ δὲν ἀρχίζετε θεραπεία. Ἐντάξει, διαπιστώσατε ὅτι ἔχετε μιὰ πάθηση. Τάκ, νὰ κοιτάξετε πῶς θὰ τὴν θεραπεύσετε. Τί ὠφελεῖ νὰ κάνετε συνέχεια ἀναλύσεις– ἀναλύσεις, χωρὶς νὰ προσπαθῆτε νὰ διορθωθῆτε; Λέτε: «ἔχω ἐκεῖνο τὸ πάθος, ἔχω τὸ ἄλλο», ἀλλὰ δὲν τὰ κόβετε καὶ παραμένετε στὰ ἴδια μοιρολογῶντας. Ἔτσι σπαταλᾶτε τὶς δυνάμεις σας καὶ χαραμίζεστε. Χαραμίζετε τὸ μυαλό σας, τὴν καρδιά σας. Ἀρρωσταίνετε ἀπὸ τὴν στενοχώρια καὶ ὕστερα δὲν κάνετε τίποτε. Ἔπειτα, ὅταν γίνετε καλά, ἀρχίζετε: «Καὶ γιατί τότε ἀρρώστησα καὶ πῶς ἀρρώστησα;». Δὲν λέω, θὰ παρακολουθῆτε τὸν ἑαυτό σας, δὲν θὰ ἀφήνετε τὰ σφάλματά σας νὰ περνᾶνε ἀπαρατήρητα, ἀλλὰ μέχρις ἑνὸς σημείου, βρὲ παιδάκι μου, καὶ ἡ στενοχώρια! Ὄχι ἀδιαφορία, ἀλλὰ ὄχι καὶ κακομοιριά! Ἔκανες κάτι ποὺ δὲν ἦταν σωστό; Τὸ σκέφτηκες; Τὸ εἶδες; Τὸ ἀναγνώρισες; Τὸ ἐξομολογήθηκες; Προχώρα· μὴ σκαλώνης. Κράτησέ το μόνο στὸν νοῦ σου, γιὰ νὰ προσέξης ἄλλη φορά, ἂν σοῦ δοθῆ παρόμοια ἀφορμή. Ἡ στενοχώρια γιὰ τὰ σφάλματά μας εἶναι ἄσκοπη, ὅταν δὲν προσπαθοῦμε νὰ τὰ διορθώσουμε. Εἶναι σὰν νὰ κλαῖμε ἕναν ἄρρωστο συνέχεια, χωρὶς νὰ τοῦ προσφέρουμε βοήθεια γιὰ νὰ ἀναρρώση.

– Καὶ ὅταν, Γέροντα, δίκαια ταλαιπωρῆσαι γιὰ ἕνα σφάλμα σου, καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ λυπᾶσαι;

– Ὄχι, πρέπει νὰ λυπᾶσαι, ἀλλὰ ἡ λύπη νὰ εἶναι ἀνάλογη, σύμμετρη μὲ τὸ σφάλμα σου. Ἂν δὲν πονέσης, θὰ εἶσαι «τραλαλὰ» καὶ θὰ ξαναπέσης στὸ ἴδιο λάθος· δὲν θὰ διορθωθῆς. Ὅταν ὅμως ἀπὸ τὴν λύπη τῆς μετανοίας περνᾶς στὴν ἀπόγνωση, τότε σημαίνει ὅτι ἔχεις λυπηθῆ περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἔπρεπε. Σ᾽ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις χρειάζεται νὰ δώσης στὸν ἑαυτό σου λίγο κουράγιο καὶ νὰ ἀντιμετωπίσης τὸ σφάλμα μὲ λίγη καλὴ ἀδιαφορία.

---

[5] *Ἰω.* 15, 5.

[6] Βλ. Ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, *Περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι*, κεφ. σιε´, Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν, τόμος Α´, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1984, σ. 124.

Αὐτομεμψία ὄχι ἀπελπισία

– Γέροντα, εἶναι εὔκολο ἐξαρχῆς νὰ συναισθανθοῦμε σὲ βάθος τὴν ἁμαρτωλότητά μας;

– Ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀγάπη δὲν ἐπιτρέπει στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς νὰ συναισθανθοῦμε τὴν ἁμαρτωλότητά μας, γιὰ νὰ μὴν καμφθοῦμε. Ὑπάρχουν φιλότιμες καὶ εὐαίσθητες ψυχὲς ποὺ δὲν θὰ τὸ ἄντεχαν καὶ θὰ πάθαιναν ζημιά. Θαμπώνει τὰ μάτια μας καὶ δὲν βλέπουμε ὅλα μαζὶ τὰ σφάλματά μας. Μπορεῖ π.χ. νὰ ἔχουμε κουτσουλιὲς στὸ μανίκι μας, καὶ ἐμεῖς νὰ νομίζουμε ὅτι εἶναι λουλούδια. Προχωρώντας στὸν ἀγώνα μας, λίγο-λίγο, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ ἀρχίσουμε νὰ βλέπουμε τὰ σφάλματά μας καὶ μᾶς δίνει καὶ δύναμη νὰ ἀγωνισθοῦμε, γιὰ νὰ τὰ διορθώσουμε. Ἡ λεπτὴ ἐργασία βλάπτει, ὅταν δὲν ὑπάρχη πεῖρα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν συναίσθηση τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ. Ἂν ἔβλεπε ὁ ἄνθρωπος τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, θὰ πάθαινε πνευματικὴ αἱμορραγία. Γιατί, ὅταν κανεὶς βλέπη τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ καὶ συναισθάνεται τὴν ἀχαριστία του, μετὰ λειώνει.

– Γέροντα, δὲν βλέπω τὰ σφάλματά μου καὶ ἡ καρδιά μου εἶναι πέτρα.

– Μερικὲς φορὲς ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ μὴ βλέπουμε τὰ σφάλματά μας καὶ νὰ εἶναι ἡ καρδιά μας πέτρα, γιατὶ μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ μᾶς ρίξη στὴν ἀπελπισία. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ σκέφτεται τὴν ἁμαρτωλότητά του μὲ διάκριση. Ἡ μετάνοια ποὺ ἔχει μέσα της ἄγχος καὶ ἀπελπισία δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό· ἔχει βάλει καὶ τὸ ταγκαλάκι τὴν οὐρίτσα του. Πρέπει νὰ προσέξη κανείς, γιατὶ μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ τὸν πιάση ἀπὸ τὰ δεξιά, ἀπὸ τὴν μετάνοια, καὶ νὰ τὸν πετάξη στὰ ἀριστερά, στὴν θλίψη καὶ στὴν ἀπογοήτευση, ὥστε νὰ τὸν τσακίση ψυχικὰ καὶ σωματικὰ καὶ νὰ τὸν ἀχρηστέψη. Φέρνει δηλαδὴ τὴν ἄλλη συντριβή, ποὺ ἔχει ἄγχος, γιὰ νὰ τὸν κάνη συντρίμμια. Μπορεῖ λ.χ. νὰ τοῦ πῆ: «Εἶσαι πολὺ ἁμαρτωλός, δὲν θὰ σωθῆς». Δῆθεν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ψυχή του, καὶ τοῦ δημιουργεῖ ἄγχος καὶ ἀπελπισία! Μὰ δὲν θὰ ἀφήσω τὸν διάβολο νὰ κάνη ὅ,τι θέλει. Ὅταν ὁ διάβολος σοῦ λέη: «εἶσαι ἁμαρτωλή», νὰ τοῦ λές: «Τί σὲ ἐνδιαφέρει ἐσένα; Ὅταν θέλω ἐγώ, θὰ πῶ ὅτι εἶμαι ἁμαρτωλή, ὄχι ὅταν θέλης ἐσύ».

– Γέροντα, ποῦ ὀφείλεται ἡ μελαγχολία ποὺ ἔρχεται πολλὲς φορὲς στὴν ψυχή;

– Ἡ μελαγχολία καὶ τὸ πλάκωμα τῆς ψυχῆς ὀφείλονται συνήθως σὲ τύψεις ἀπὸ εὐαισθησία, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ ἐξομολογηθῆ, γιὰ νὰ μπορέση νὰ βοηθηθῆ ἀπὸ τὸν πνευματικό. Γιατί, ἂν εἶναι εὐαίσθητος, μπορεῖ τὸ σφάλμα ποὺ ἔκανε νὰ εἶναι πολὺ μικρό, ἀλλὰ ὁ ἐχθρὸς διάβολος νὰ τὸ μεγαλοποιῆ· νὰ τοῦ τὸ δείχνη μὲ μικροσκόπιο, γιὰ νὰ τὸν ρίξη στὴν ἀπελπισία καὶ νὰ τὸν ἀχρηστέψη. Μπορεῖ νὰ τοῦ πῆ λ.χ. ὅτι τάχα στενοχώρησε πολὺ τοὺς ἄλλους, ὅτι τοὺς δυσκόλεψε κ.λπ., καὶ νὰ τὸν κάνη νὰ στενοχωριέται πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅσο ἀντέχει. Ἀφοῦ ἐνδιαφέρεται ὁ διάβολος, γιατί δὲν πηγαίνει νὰ πειράξη τὴν συνείδηση ἑνὸς ἀναίσθητου ἀνθρώπου; Ἀλλὰ τὸν ἀναίσθητο τὸν κάνει νὰ θεωρῆ μηδαμινὸ ἕνα μεγάλο σφάλμα του, γιὰ νὰ μὴν ἔρθη σὲ συναίσθηση.

Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του ὅπως εἶναι, καὶ ὄχι ὅπως τὸν παρουσιάζει ὁ ἐχθρὸς διάβολος, διότι αὐτὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ κακό μας. Ποτὲ νὰ

μὴν ἀπελπίζεται, ἀρκεῖ νὰ μετανοῆ, γιατὶ καὶ οἱ ἁμαρτίες του εἶναι λιγώτερες ἀπὸ τοῦ διαβόλου καὶ ἐλαφρυντικὰ ἔχει, ἐπειδὴ πλάσθηκε ἀπὸ χῶμα καὶ ἀπὸ ἀπροσεξία γλίστρησε καὶ λασπώθηκε.

Γιὰ νὰ γίνη σωστὸς ἀγώνας, πρέπει νὰ γυρίζουμε τὴν ρόδα ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ τὴν γυρίζει ὁ διάβολος. Ἂν μᾶς λέη ὅτι εἴμαστε κάτι, νὰ καλλιεργοῦμε τὴν αὐτομεμψία. Ἂν μᾶς λέη ὅτι δὲν εἴμαστε τίποτε, νὰ λέμε: «Ὁ Θεὸς θὰ μὲ ἐλεήση». Ἔτσι ἁπλὰ ἂν κινῆται ὁ ἄνθρωπος, μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ ἐλπίδα στὸν Θεό, μπαίνει στὴν ζωή του ἡ μετάνοια, ἡ ταπείνωση, καὶ ἀνεβαίνει σὲ πνευματικὰ ὕψη.

– Δηλαδή, Γέροντα, ἡ αὐτομεμψία δὲν βοηθάει στὸν πνευματικὸ ἀγώνα;

– Βοηθάει, ἀλλὰ θέλει διάκριση. Μπορεῖ π.χ. νὰ λέη κανεὶς στὸν ἑαυτό του: «Εἶσαι ἀνόητος...». Νὰ τὸ λέη ὅμως μὲ ταπείνωση, γιὰ νὰ κοροϊδέψη τὸν διάβολο, ἀλλὰ καὶ μὲ λεβεντιά, ὄχι μὲ κακομοιριά. Αὐτομεμψία, ὄχι ἀπελπισία.

Σημεῖο πνευματικῆς ὡριμότητος εἶναι νὰ πιστέψω ὅτι δὲν κάνω τίποτε, νὰ ἀπογοητευθῶ μὲ τὴν καλὴ ἔννοια ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, ἀπὸ τὸ ἐγώ μου· νὰ νιώθω πὼς μὲ ὅ,τι κάνω προσθέτω συνέχεια μηδενικὰ καὶ νὰ συνεχίζω τὸν ἀγώνα μου ἐλπίζοντας στὸν Θεό. Τότε ὁ Καλὸς Θεός, ὅταν δῆ τὰ μηδενικὰ τῆς ἀγαθῆς μου προαιρέσεως, θὰ μὲ λυπηθῆ, θὰ προσθέση στὴν ἀρχὴ τὴν μονάδα καὶ θὰ πάρουν ἀξία τὰ μηδενικά μου καὶ θὰ πλουτίσω πνευματικά. Μέσα στὴν ταπεινὴ κατάσταση τῆς ἀπογοητεύσεως ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου κρύβεται ἡ καλὴ πνευματικὴ κατάσταση.

Πνευματικὴ ἐργασία μὲ φακὸ

– Γέροντα, πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ βλέπη τὸν ἑαυτό του πάντοτε ἁμαρτωλό;

– Ὅταν τὸν ἐξετάζη προσεκτικά. Ὅσο πιὸ προσεκτικὰ τὸν ἐξετάζη, τόσο πιὸ ἁμαρτωλὸ τὸν βλέπει.

– Κάποιος ποὺ ἔχει πολλὲς φροντίδες, πῶς θὰ βοηθηθῆ νὰ κάνη αὐτὴν τὴν ἐργασία;

– Καλὰ εἶναι μέσα στὴν ἡμέρα νὰ λέη λίγο τὴν εὐχὴ καὶ νὰ ἔχη καὶ κάποια ὥρα περισυλλογῆς. Βλέπετε, ὁ μπακάλης κάθε βράδυ μετράει τὰ χρήματά του. Ἂν δὲν παρακολουθοῦσε τί κερδίζει καὶ τί χρωστάει, θὰ χρεωκοποῦσε καὶ θὰ ἔμπαινε στὴν φυλακή.

– Γέροντα, μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν ξέρουν τί νὰ ποῦν στὴν ἐξομολόγηση.

– Αὐτὸ δείχνει ὅτι δὲν κάνουν λεπτὴ ἐργασία στὸν ἑαυτό τους. Ἂν δὲν κάνουμε λεπτὴ ἐργασία στὸν ἑαυτό μας, τότε καὶ τὰ χοντρὰ μᾶς ξεφεύγουν. Πρέπει νὰ καθαρίσουμε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας. Ἕνας τυφλὸς δὲν βλέπει τίποτε. Ἕνας ποὺ ἔχει ἕνα μάτι, ἔ, αὐτὸς βλέπει· ἀλλὰ πιὸ καλὰ βλέπει αὐτὸς ποὺ ἔχει καὶ τὰ δυὸ μάτια γερά. Καὶ ἂν ἔχη καὶ τηλεσκόπιο καὶ μικροσκόπιο, θὰ βλέπη καὶ τὰ μακρινὰ καὶ τὰ κοντινὰ πολὺ καθαρά. Ἕνα ξυλόγλυπτο εἰκονάκι λ.χ. μπορῶ νὰ τὸ τελειώσω σὲ τρεῖς ὧρες. Ἂν ὅμως τὸ ἀφήσω λίγες μέρες καὶ τὸ ξαναδῶ, βρίσκω ἀρκετὲς ἐλλείψεις. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ τὸ δουλέψω καὶ μιὰ ἑβδομάδα καὶ ἕναν μήνα καὶ δύο χρόνια. Τὸ ἴδιο μπορῶ νὰ τὸ δουλεύω καὶ πέντε χρόνια, ἂν θέλω. Ἀλλὰ μετὰ πρέπει νὰ δουλεύω μὲ φακό. Θέλω νὰ πῶ ὅτι καὶ ἡ πνευματικὴ ἐργασία δὲν ἔχει τελειωμό. Ὅσο προχωράει κανεὶς πνευματικά, καθαρίζουν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του πιὸ πολὺ–πιὸ πολύ, καὶ βλέπει τὰ σφάλματά του ὅλο καὶ μεγαλύτερα, καὶ ἔτσι ταπεινώνεται καὶ ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ

Θεοῦ. Οἱ Ἅγιοι ποὺ ἔλεγαν: «εἶμαι ἁμαρτωλός, ἐλεεινός», τὸ πίστευαν, γιατὶ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους εἶχαν γίνει μικροσκόπια. Ὅσο προχωροῦσαν, ἀποκτοῦσαν ἰσχυρότερο μικροσκόπιο καὶ ἔβλεπαν ὅτι εἶναι πιὸ ἁμαρτωλοί. Νά, τώρα βλέπω μὲ γυμνὸ μάτι τὸ χέρι μου καὶ μοῦ φαίνεται ὄμορφο. Ἂν ὅμως τὸ δῶ μὲ φακό, θὰ δῶ αὐτὲς τὶς τρίχες, ποὺ καλὰ–καλὰ τώρα δὲν τὶς βλέπω, σὰν κυπαρισσάκια! «Βρὲ παιδάκι μου, τί εἶμαι; ἀγριάνθρωπος;», θὰ πῶ. Ἂν δουλεύετε ἔτσι πνευματικά, θὰ σιχαθῆτε τὸν παλαιὸ ἑαυτό σας.

Ὁ παλαιός μας ἄνθρωπος εἶναι ἕνας κακὸς ἐνοικιαστὴς μέσα μας καί, γιὰ νὰ φύγη, πρέπει νὰ γκρεμίσουμε τὸ σπίτι καὶ νὰ ἀρχίσουμε νὰ χτίζουμε τὴν νέα οἰκοδομή, τὸν καινὸ ἄνθρωπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - Ἡ μετάνοια ἔχει μεγάλη δύναμη

«Εἰς ἑαυτὸν ἐλθών...»[1]

Ο Θεὸς εἶναι πολὺ κοντά μας, ἀλλὰ καὶ πολὺ ψηλά. Γιὰ νὰ «κάμψη» κανεὶς τὸν Θεό, ὥστε νὰ κατεβῆ νὰ μείνη μαζί του, πρέπει νὰ ταπεινωθῆ καὶ νὰ μετανοήση. Τότε ὁ πολυεύσπλαχνος Θεός, βλέποντας τὴν ταπείνωσή του, τὸν ὑψώνει ὣς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ τὸν ἀγαπάει πολύ. «*Χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι*»[2], λέει τὸ Εὐαγγέλιο.

Ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο τὸν νοῦ, γιὰ νὰ ἀναλογίζεται τὸ σφάλμα του, νὰ μετανοῆ καὶ νὰ ζητάη συγχώρηση. Ὁ ἀμετανόητος ἄνθρωπος εἶναι σκληρὸ πράγμα. Εἶναι πολὺ ἀνόητος, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ μετανοήση, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν μικρὴ κόλαση ποὺ ζῆ, ἡ ὁποία τὸν ὁδηγεῖ στὴν χειρότερη, τὴν αἰώνια. Ἔτσι στερεῖται καὶ τὶς ἐπίγειες παραδεισένιες χαρές, οἱ ὁποῖες συνεχίζουν στὸν Παράδεισο, κοντὰ στὸν Θεό, μὲ τὶς πολὺ μεγαλύτερες χαρές, τὶς αἰώνιες.

Ὅσο ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό, εἶναι ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Βλέπεις, στὸ Εὐαγγέλιο γράφει ὅτι ὁ ἄσωτος υἱὸς «*εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν εἶπε· πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου*». Δηλαδή, ὅταν συνῆλθε, ὅταν μετάνοιωσε, τότε εἶπε: «Θὰ ἐπιστρέψω στὸν πατέρα μου». Ὅσο ζοῦσε στὴν ἁμαρτία, ἦταν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, δὲν ἦταν στὰ λογικά του, γιατὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν λογική.

– Γέροντα, ὁ Ἀββᾶς Ἀλώνιος λέει: «*Ἐὰν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας γίνεται εἰς μέτρον θεῖον*»[3]. Τί ἐννοεῖ;

– Ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν θέλει χρόνια. Σὲ ἕνα δευτερόλεπτο μπορεῖ νὰ βρεθῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν κόλαση στὸν Παράδεισο, ἂν μετανοήση. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τρεπτός. Μπορεῖ νὰ γίνη ἄγγελος, μπορεῖ νὰ γίνη διάβολος. Πὰ πὰ πά, τί δύναμη ἔχει ἡ μετάνοια! Ἀπορροφᾶ τὴν θεία Χάρη.Ἕναν λογισμὸ ταπεινὸ νὰ φέρη στὸν νοῦ του ὁ ἄνθρωπος, σώθηκε. Ἕναν λογισμὸ ὑπερήφανο νὰ φέρη, ἂν δὲν μετανοήση καὶ τὸν βρῆ ὁ θάνατος, πάει, χάθηκε. Βέβαια, ὁ ταπεινὸς λογισμὸς πρέπει νὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ ἀναστεναγμό, τὴν ἐσωτερικὴ συντριβή. Γιατὶ ὁ λογισμὸς εἶναι λογισμός, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ καρδιά. «*Ὅλῃ ψυχῇ καὶ διανοίᾳ καὶ καρδίᾳ*»[4], λέει ὁ ὑμνωδός. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ Ἀββᾶς ἐδῶ ἐννοεῖ μιὰ πιὸ μόνιμη κατάσταση. Χρειάζεται ἕνα διάστημα, γιὰ νὰ φθάση κανεὶς σὲ καλὴ κατάσταση. Σφάλλω, μετανοῶ, συγχωροῦμαι αὐτὴν τὴν στιγμή. Ἂν ἔχω ἀγωνιστικὸ πνεῦμα, μπορῶ σιγὰ-σιγὰ νὰ σταθεροποιήσω μιὰ κατάσταση, ἀλλὰ μέχρι τότε ταλαντεύομαι.

– Γέροντα, ἕνας ἄνθρωπος ἡλικιωμένος μπορεῖ νὰ βοηθήση πνευματικὰ τὸν ἑαυτό του;

– Ναί, ἴσα-ἴσα, ὅταν κανεὶς γεράση, τοῦ δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ μετανοήση, γιατὶ φεύγουν οἱ ψευδαισθήσεις. Πρῶτα, ἐπειδὴ εἶχε σωματικὲς δυνάμεις καὶ δὲν δυσκολευόταν, δὲν καταλάβαινε τὶς ἀδυναμίες του καὶ νόμιζε ὅτι βρισκόταν σὲ καλὴ

---

[1] *Λουκ.* 15, 17.

[2] *Λουκ.* 15, 7.

[3] *Τὸ Γεροντικόν*, Ἀββᾶς Ἀλώνιος γ΄, σ. 20.

[4] Ἀπὸ τὸ τρίτο τροπάριο τῆς ζ΄ ᾠδῆς τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος στὴν Παναγία.

κατάσταση. Τώρα ποὺ ἔχει δυσκολίες καὶ γκρινιάζει, βοηθιέται νὰ καταλάβη ὅτι δὲν εἶναι ἐντάξει, ὅτι χωλαίνει, καὶ νὰ μετανοήση. Ἂν ἀξιοποιήση πνευματικὰ τὰ λιγώτερα χρόνια τῆς ζωῆς του ποὺ τοῦ ἔμειναν καὶ χρησιμοποιήση καὶ τὴν πεῖρα ποὺ τοῦ ἄφησαν τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του ποὺ πέρασαν, δὲν θὰ τὸν ἀφήση ὁ Χριστός, θὰ τὸν ἐλεήση.

Τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας

Ἡ μετάνοια εἶναι τὸ βάπτισμα τῶν δακρύων. Μὲ τὴν μετάνοια ὁ ἄνθρωπος ξαναβαπτίζεται, ἀναγεννιέται. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μὲ τὴν ἄρνησή του πρόδωσε κατὰ κάποιον τρόπο τὸν Χριστό, ἀλλά, ἐπειδὴ «*ἔκλαυσε πικρῶς*»[5], ἔλαβε τὴν ἄφεση γιὰ τὴν πτώση του. Δηλαδὴ ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια ποὺ εἶχε, τὸν ξέπλυνε, τὸν καθάρισε πάλι. Βλέπεις, ὁ Θεὸς πρῶτα ἔκανε τὴν γῆ, τὴν θάλασσα, ὅλη τὴν δημιουργία, καὶ ὕστερα πῆρε χῶμα καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος πρῶτα γεννιέται σαρκικὰ καὶ μετά, στὸ Βάπτισμα, ἀναγεννιέται πνευματικὰ ἀπὸ τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, τὸ νερό, καὶ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὴν θεία Χάρη, – «*ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος*»[6] – καὶ γίνεται νέος ἄνθρωπος.

– Δηλαδή, Γέροντα, ὁ Θεός, ὅπως τότε πῆρε τὸ χῶμα καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο, ἔτσι τώρα στὸ Βάπτισμα χρησιμοποιεῖ τὸ νερό, γιὰ νὰ τὸν ἀναπλάση;

– Ναί, τὸ νερὸ ἔχει τὸ νόημα τοῦ καθαρίσματος, γι᾽ αὐτὸ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὸ Βάπτισμα βουτάει τὸν ἄνθρωπο στὸ νερό. Ξεπλένεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, καθαρίζεται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, τὸν ἐπισκιάζει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἐνδύεται τὸν Χριστό, καὶ γίνεται νέος, ἀναγεννημένος, ἄνθρωπος. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Βαπτίσματος. Τὸ εἶπε ξεκάθαρα ὁ Χριστὸς στὸν Νικόδημο, ὅταν τὸν ρώτησε πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ξαναγεννηθῆ: «*Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ*»[7]. Μὲ τὸ Βάπτισμα γίνεται τὸ νέο τέλειο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν πτώση. Γι᾽ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δὲν μολύνη τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, ἔχει πολλὴ θεία Χάρη. Ἀλλά, καὶ ὅταν τὸ μολύνη, ὑπάρχει τὸ βάπτισμα τῆς μετανοίας. Ἂν συναισθανθῆ τὸ σφάλμα του καὶ πονέση γι᾽ αὐτό, ξεπλένεται κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας, καὶ ἔρχεται[8] πάλι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

– Γέροντα, ἐγὼ χρόνια τώρα ἔχω νὰ κλάψω γιὰ ἕνα σφάλμα μου· δὲν ἔχω οὔτε ἕνα δάκρυ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἔχω πραγματικὴ μετάνοια;

– Δὲν πονᾶς γιὰ ἕνα σφάλμα ποὺ κάνεις;

– Πονάω, ἀλλὰ ἴσως εἶναι ρηχὸς ὁ πόνος.

– Ἀπὸ τὰ δάκρυα μὴ βγάζης συμπέρασμα. Εἶναι βέβαια τὰ δάκρυα ἕνα χαρακτηριστικὸ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνο χαρακτηριστικό. Μερικοὶ ἐκεῖ ποὺ κλαῖνε, ἐκεῖ γελᾶνε. Ὁ καρδιακὸς πόνος καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἀναστεναγμὸς εἶναι τὰ ἐσωτερικὰ δάκρυα, ποὺ εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά. Ἕνας, ὁ καημένος, ἔλεγε:

---

[5] *Ματθ*. 26, 75 καὶ *Λουκ*. 22, 62.

[6] *Ἰω*. 3, 5.

[7] *Ἰω*. 3, 5.

[8] Ἔρχεται ἡ Χάρις: Ὁ Γέροντας χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν ἔκφραση μὲ τὴν σημασία τοῦ «ἐνεργοποιεῖται, φανερώνεται ἐνεργῶς».

«Τί σκληρὸς ποὺ εἶμαι, πάτερ! Οὔτε ἕνα δάκρυ! Ἡ καρδιά μου εἶναι σὰν πέτρα. Τί σκληροκαρδία! Ἄχ!». Ἐνῶ ἦταν πολὺ εὐαίσθητος, αἰσθανόταν ὅτι ἦταν πολὺ σκληρός, γιατὶ δὲν ἔκλαιγε. Ἀναστέναζε ὅμως βαθιά, βογγοῦσε ὁ καημένος, καὶ ἔβλεπες ἕναν ἀναστεναγμὸ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του! Ἐνῶ ἄλλος κλαίει-γελάει καὶ εἶναι σὰν τὸν ἀνοιξιάτικο καιρό. Βλέπει λ.χ. κάποιον δυστυχισμένο, συγκινεῖται, κλαίει λίγο, κι ἕνα κι ἕνα λέει: «ἄ, ἐγὼ πῶς συμμετέχω στὸν πόνο τοῦ ἄλλου!». Ἤ, ἂν προσευχηθῆ καὶ χύση λίγα δάκρυα, λέει: «ἄ, ἡ προσευχή μου εἰσακούεται, γιατὶ γίνεται μετὰ δακρύων!» καὶ ἀναπαύει τὸν λογισμό του.

Ὑπάρχουν καὶ τὰ ἀπαρηγόρητα δάκρυα. Αὐτὰ εἶναι ταγκαλίστικα. Δὲν ἔχουν μετάνοια, ἀλλὰ θιγμένο ἐγωισμό. Τότε ὁ ἄνθρωπος κλαίει ἐγωιστικὰ γιὰ τὴν πτώση του. Πληγώνεται, γιατὶ μὲ τὶς ἀπροσεξίες του ξέπεσε στὰ μάτια τῶν ἄλλων, καὶ ὄχι γιατὶ λύπησε τὸν Θεό, καὶ ὑποφέρει διπλά. Στὸν ἀνταρτοπόλεμο ἕνας καπετάνιος ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες – ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίζη μετάνοια – εἶχε πιάσει ἕναν φτωχὸ οἰκογενειάρχη ποὺ εἶχε ἐννιὰ παιδιά, τὸν ἔβαλε κάτω καὶ τὸν χτυποῦσε ἀλύπητα, ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἰδεολογία του. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μάλιστα ἦταν κάποτε στὴν ὑπηρεσία του. Φώναζε ὁ καημένος: «Καλά, δὲν μὲ λυπᾶσαι, ἐννιὰ παιδιὰ ἔχω· δὲν θυμᾶσαι ποὺ σὲ κουβαλοῦσα καὶ στὴν πλάτη μου; Τί σοῦ ἔκανα;». Κάποιος ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ καπετάνιου, ὅταν τὸν εἶδε νὰ τσαλαπατᾶ τόσο σκληρὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, τοῦ φώναξε: «Ἔ, τί σοῦ ἔκανε; Δὲν τὸν λυπᾶσαι; Οἰκογενειάρχης ἄνθρωπος εἶναι». Ἀμέσως ἐκεῖνος βάζει κάτι κλάματα, ἐπειδὴ θίχτηκε ὁ ἐγωισμός του ἀπὸ τὴν παρατήρηση τοῦ συντρόφου του!

Αὐτὰ τὰ κλάματα εἶναι ἐγωιστικά· εἶναι σὰν τὴν μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα. Παρέδωσε τὸν Χριστὸ καὶ μετὰ πῆγε στοὺς Φαρισαίους νὰ πῆ «*ἥμαρτον*», ἀλλὰ ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν: «Τί μᾶς τὸ λὲς ὅτι ἁμάρτησες;». Ὁπότε προσεβλήθη, πείσμωσε, τοὺς πέταξε τὰ ἀργύρια καὶ πῆγε καὶ κρεμάσθηκε ἀπὸ ἐγωισμό[9]. Ἐνῶ, ἂν μετανοοῦσε καὶ πήγαινε καὶ ἔλεγε στὸν Χριστὸ «εὐλόγησον», θὰ σωζόταν.

Τὸ ἐργόχειρο ποὺ δὲν τελειώνει ποτὲ

– Γέροντα, τί εἶναι τὸ χαροποιὸ πένθος;

– Εἶναι ἡ χαρὰ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν λύπη γιὰ ἕνα σφάλμα μας. Στὸ χαροποιὸ πένθος ὑπάρχει καὶ πόνος καὶ χαρά, γι᾽ αὐτὸ λέγεται καὶ χαρμολύπη. Λυπᾶται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ φιλότιμο ποὺ λύπησε τὸν Χριστό, χαίρεται ὅμως, γιατὶ νιώθει θεία παρηγοριά. Ὁ ἁμαρτωλός, ὅταν μετανοήση εἰλικρινά, συγχωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεό, αἰσθάνεται μέσα του θεία παρηγοριὰ καὶ μπορεῖ νὰ φθάση σὲ πνευματικὴ ἀγαλλίαση.

– Γέροντα, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγωνίζεται μπορεῖ σὲ ὅλη του τὴν ζωὴ νὰ ζῆ τὴν μετάνοια;

– Ναί, ἂν ἀγωνίζεται σωστά, δὲν βλέπει τὴν πρόοδό του, ἀλλὰ μόνον τὶς πτώσεις του καὶ ζῆ σὲ συνεχῆ μετάνοια. Δὲν ξέρει ὅτι στὴν ἀρχὴ πάλευε μὲ ἕνα δαιμόνιο καὶ ὕστερα μπορεῖ νὰ παλεύη μὲ ἕνα τάγμα. Γιατί, ὅσο περισσότερη δύναμη καταβάλλει κανείς, γιὰ νὰ ξερριζώση ἕνα πάθος καὶ νὰ ἀποκτήση μιὰ ἀρετή, τόσο

[9] Βλ. *Ματθ.* 27, 3-5.

περισσότεροι ἐχθροὶ μαζεύονται καὶ τραβᾶνε καὶ αὐτοὶ ἀπὸ κάτω τὶς ρίζες. Τότε, ἐνῶ δὲν βλέπει πρόοδο, ὡστόσο προοδεύει θετικά. Καὶ μπορεῖ, μέχρι νὰ πεθάνη, νὰ ζῆ σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση, νὰ μὴ βλέπη πρόοδο, νὰ νομίζη ὅτι δὲν προχωρεῖ, ἐπειδὴ ἔχει πτώσεις, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ὑπάρχει πρόοδος, γιατὶ συνεχῶς αὐξάνει τὸν ἀγώνα του καὶ παλεύει ὅλο καὶ μὲ περισσότερα ταγκαλάκια.

Ἡ μετάνοια γιὰ τὸν ἀγωνιζόμενο εἶναι ἕνα ἐργόχειρο ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ. Τοὺς πεθαμένους τοὺς κλαῖνε, τοὺς θάβουν, τοὺς ξεχνοῦν... Τὶς ἁμαρτίες μας θὰ τὶς κλαῖμε συνέχεια, μέχρι νὰ πεθάνουμε, ἀλλὰ μὲ διάκριση καὶ μὲ ἐλπίδα στὸν Χριστὸ ποὺ σταυρώθηκε, γιὰ νὰ μᾶς ἀναστήση πνευματικά.

Ἀλλαγὴ ζωῆς

Γιὰ νὰ σταματήση ὁ ἄνθρωπος νὰ κάνη μιὰ ἁμαρτία, πρέπει νὰ προσπαθήση νὰ ἀποφύγη κάθε ἐρέθισμα ποὺ προκαλεῖ αὐτὴν τὴν ἁμαρτία. Ὁ μέθυσος λ.χ., ἂν θέλη νὰ βοηθηθῆ καὶ νὰ μὴν ξαναπιῆ, δὲν πρέπει οὔτε ἔξω ἀπὸ ταβέρνα νὰ περάση. Μικρὴ προσπάθεια χρειάζεται καὶ καλὴ διάθεση, καὶ ὁ Καλὸς Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήση νὰ ξεπεράσουμε τὶς δυσκολίες. Ἔχει, ἂς ποῦμε, κάποιος ἕνα πάθος. Τὸ ἀναγνωρίζει, ἀγωνίζεται νὰ τὸ κόψη, μετανοεῖ, ταπεινώνεται. Ἡ διάθεση ποὺ ἔχει νὰ κόψη τὸ πάθος του πληροφορεῖ τὸν Θεὸ καὶ τὸν βοηθάει. Ἀλλά, ἂν δὲν καταβάλλη προσπάθεια, γιὰ νὰ ἀλλάξη, καὶ συνεχίζη νὰ ἁμαρτάνη, πῶς ὁ Θεὸς νὰ δώση τὴν Χάρη Του; Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν ἔρχεται σὲ λανθασμένη κατάσταση, γιατὶ αὐτὸ δὲν βοηθάει τὸν ἄνθρωπο. Ἂν ἦταν ἔτσι, θὰ ἔστελνε ὁ Θεὸς τὴν Χάρη Του καὶ στὸν διάβολο.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν παραμένει στὴν πτώση του, στὶς ἁμαρτωλὲς σκέψεις του, ἀλλὰ μετανοεῖ γιὰ τὰ σφάλματά του καὶ ἀγωνίζεται νὰ μὴν ἁμαρτάνη, δέχεται τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ βοηθιέται. Ὅταν ὅμως δὲν ὑπάρχη μετάνοια καὶ ἡ ἁμαρτία θεωρῆται μόδα, αὐτὸ εἶναι δαιμονικὴ κατάσταση.

– Γέροντα, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ληστὲς ποὺ εἶχαν σταυρωθῆ μὲ τὸν Χριστὸ πῶς σώθηκε;

– Ἐκεῖνος ἀνέβηκε ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ μπῆκε στὸν Παράδεισο! «*Ἡ τοῦ ληστοῦ μετάνοια τὸν Παράδεισον ἐσύλησεν*»[10]. Ἔκλεψε δηλαδὴ μὲ τὴν μεγάλη του μετάνοια καὶ τὸν Παράδεισο.

– Γέροντα, ἂν κάποιος ἔχη ἀλλάξει ζωὴ καὶ δὲν παραμένη στὶς παλιές του ἁμαρτωλὲς συνήθειες, ἀλλὰ μερικὲς φορὲς πέφτη σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ παλιά του ἁμαρτήματα, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει μετάνοια;

– Ἔ, ἂν κάνη τὴν προσπάθεια ποὺ χρειάζεται καὶ πέφτη, ἔχει κάποια ἐλαφρυντικά. Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶναι εὔκολο. Ἀλλά, ὅταν κανεὶς καταλάβη πραγματικὰ πόσο βαρὺ ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανε, δὲν ξαναπέφτει.

Παλιὰ ὑπῆρχε μετάνοια εἰλικρινής. Ὅταν κάποιος μετανοοῦσε, δὲν γύριζε πίσω. Θυμᾶμαι μιὰ γυναίκα, πόσο μὲ εἶχε βοηθήσει μὲ τὴν ἀληθινή της μετάνοια. Εἶχε πολλὴ συστολή, οὔτε μιλοῦσε. Εἶχε βάλει τὰ μαῦρα – σὰν καλόγρια ἦταν – καὶ φρόντιζε ἕνα ἐκκλησάκι, ἄναβε τὰ κανδήλια... Καὶ μόνον ποὺ τὴν ἔβλεπες,

---

[10] Ὑπακοὴ τοῦ Α΄ ἤχου.

βοηθιόσουν πολύ. Τώρα βλέπω, μερικοί, μόλις ἀλλάζουν ζωή, ἀρχίζουν νὰ κάνουν τὸν δάσκαλο στοὺς ἄλλους, ἐνῶ μέσα τους ὑπάρχει ἀκόμη ὁ παλαιὸς ἑαυτός τους. Νὰ μετανοήση βέβαια κανείς, νὰ σταματήση τὴν ἄσωτη ζωὴ ποὺ ζοῦσε καὶ νὰ ἀρχίση νὰ ζῆ πνευματικά, αὐτὸ εἶναι θετικὴ βοήθεια καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρισκόταν, νὰ παρουσιάζεται ἀμέσως ὡς πνευματικὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ κηρύττη, ἔ, αὐτὸ εἶναι πλάνη.

– Δηλαδή, Γέροντα, τὸ κάνουν μὲ τὴν σκέψη νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄλλους;

– Ναί, γιὰ νὰ βοηθήσουν. Πίσω ὅμως ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνέργειά τους, ἰδίως ἂν ἦταν λίγο γνωστοὶ στὸν κόσμο, κρύβεται ὁ ὑπερήφανος λογισμός: «Τώρα οἱ ἄνθρωποι θὰ πάψουν νὰ μιλοῦν γιὰ Καραϊσκάκη καὶ Κολοκοτρώνη καὶ θὰ συζητοῦν γιὰ μένα»! Ἀπὸ ᾿κεῖ νὰ καταλάβης πόσο λανθασμένα βαδίζουν. Ἂν νιώθουν πραγματικὰ τὸ σφάλμα τους, γιὰ ἕνα διάστημα δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχάσουν καὶ νὰ ξεθαρρέψουν, ἀλλὰ νὰ προσέχουν πολύ. Καὶ ὅταν περνᾶνε διάφορες ἰδέες ἢ λογισμοὶ ἀπὸ τὴν παλιὰ ζωή τους, νὰ τὰ διώχνουν σὰν βλάσφημους λογισμούς. Αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη ὅτι δὲν τὰ ἀποδέχονται πλέον, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς ἀντιδράει. Πρέπει δηλαδὴ νὰ ἔχη κανεὶς πολλὴ ταπείνωση καὶ νὰ ἔχη σιχαθῆ ὅλα τὰ παλιά, γιὰ νὰ ἀλλάξη πραγματικά. Ἂν κρατήση ἀπὸ τὴν παλιά του ζωὴ μερικά, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος θεωρεῖ καλά, μετὰ μουρνταρεύονται καὶ τὰ ἄλλα. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἔχει ἔστω καὶ μιὰ μικρὴ ἰδέα γιὰ τὸν παλαιό του ἑαυτό, δὲν βοηθάει ὁ Θεὸς καί, ὅ,τι κι ἂν κάνη, δὲν θὰ εἶναι καθαρό.

– Γέροντα, ὅταν ἀλλάξη κανεὶς ζωή, πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῆ νὰ διορθώση τὸν λογισμὸ ποὺ εἶχαν προηγουμένως οἱ ἄλλοι γι᾿ αὐτόν;

– Δὲν θὰ κοιτάξη ἐγωιστικὰ νὰ διορθώση τὸν λογισμὸ τῶν ἄλλων· θὰ κοιτάξη πῶς νὰ διορθωθῆ ὁ ἴδιος, καὶ τότε θὰ ἀναιρεθῆ ἀπὸ μόνος του ὁ λογισμός τους. Ἂν τὸ στίγμα ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωή του ἔχει μείνει στὴν κοινωνία ἢ στὸ στενό του περιβάλλον, αὐτὸ θὰ σβήση μὲ τὴν καλή του διαγωγή. Δὲν χρειάζεται νὰ μιλάη καθόλου. Θὰ μιλήση ὁ Θεὸς μὲ τὴν μετάνοιά του.

«Ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διαπαντὸς»[11]

– Γέροντα, βοηθάει νὰ σημειώνη κανεὶς τὰ σφάλματά του, γιὰ νὰ μὴν τὰ ξεχάση, μέχρι νὰ τὰ ἐξομολογηθῆ;

– Ὅταν ἔχω πονέσει πραγματικὰ γιὰ ἕνα σφάλμα ποὺ ἔκανα, δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξεχάσω. Μὲ ἐλέγχει ἡ συνείδησή μου, πονάει ἡ ψυχή μου καὶ τὸ θυμᾶμαι συνέχεια. Ὅσο διάστημα μεσολαβεῖ μέχρι νὰ τὸ ἐξομολογηθῶ, τόσο τὸ σφάλμα δουλεύει μέσα μου, κεντάει τὴν καρδιά μου, καὶ ἐλέγχομαι. Ὑποφέρω δηλαδή, ἀλλὰ καὶ ἀνταμείβομαι ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀνάλογα. Ὅταν ὅμως κάνω ἕνα σφάλμα καὶ δὲν τὸ ξανασκέφτωμαι, τότε τὸ σφάλμα δὲν μὲ κεντάει καθόλου· τὸ ξεχνάω καὶ μένω ἀδιόρθωτος. Γι᾿ αὐτὸ μερικοί, ἐνῶ τοὺς κάνεις παρατήρηση γιὰ ἕνα σφάλμα ποὺ ἔκαναν, γελᾶνε, σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε. Αὐτὸ ἔχει ἀναίδεια, ἀδιαφορία· εἶναι κάτι τελείως σατανικό. Εἶδες τί λέει ὁ Δαβίδ; «*Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου*»[12] καὶ «*ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διαπαντός*»[13].

---

[11] *Ψαλμ.* 50, 5.

[12] *Ψαλμ.* 37, 19.

Παρόλο ποὺ ὁ Θεὸς τὸν εἶχε συγχωρήσει, ἐκεῖνος ἀπὸ φιλότιμο πάλι μέσα του πονοῦσε, γι᾽ αὐτὸ δεχόταν συνέχεια θεία παρηγοριά.

Ἄλλοι πάλι χάνονται μὲ συνεχεῖς διαγνώσεις τοῦ ἑαυτοῦ τους. Σημειώνουν-σημειώνουν σχολαστικὰ τὰ σφάλματά τους, δῆθεν γιὰ νὰ κάνουν πιὸ λεπτὴ ἐργασία, τὰ περνᾶνε ἀπὸ διυλιστήριο, ζαλίζονται, ἀλλὰ δὲν διορθώνονται. Ἐνῶ, ἂν πιάσουν ἕνα-ἕνα τὰ μεγάλα ἐλαττώματα καὶ ἀγωνισθοῦν νὰ διορθωθοῦν σ᾽ αὐτά, θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ τὰ μικρά.

– Γέροντα, ἂν κάποιος δὲν ζῆ ἐν μετανοίᾳ καὶ δοξολογῆ τὸν Θεό, τὴν δέχεται αὐτὴν τὴν δοξολογία ὁ Θεός;

– Ὄχι, πῶς νὰ δεχθῆ αὐτὴν τὴν δοξολογία ὁ Θεός; Πρῶτα τοῦ χρειάζεται μετάνοια. Γιατί, ὅταν παραμένη στὴν ἁμαρτία, σὲ τί τὸν ὠφελεῖ νὰ πῆ: «*Δόξα Σοι, τῷ δείξαντι τὸ φῶς...*»; Αὐτὸ ἔχει ἀναίδεια. Τὸ μόνο ποὺ ταιριάζει νὰ πῆ, εἶναι: «Σ᾽ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ δὲν ρίχνεις ἕναν κεραυνὸ νὰ μὲ κάψῃς», γιατὶ αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ δοξολογία ἔχει μετάνοια.

Μετάνοια ἀναγκαστικὴ

– Γέροντα, ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ γράφει: «*Πᾶσα μετάνοια γινομένη ἄνευ τῆς προαιρέσεως οὔτε χαρὰν περιέχει, οὔτε λογίζεται ἀξία ἀνταμοιβῆς*»[14]. Πῶς μπορεῖ νὰ μετανοῆ κανεὶς χωρὶς τὴν προαίρεσή του;

– Ἀναγκάζεται νὰ μετανοήση, μιὰ ποὺ ξέπεσε στὰ μάτια τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δὲν ἔχει ταπείνωση. Ἔτσι τὸ καταλαβαίνω.

– Δηλαδὴ ὑπάρχει μετάνοια χωρὶς τὴν προαίρεσή μας;

– Ναί, εἶναι ἡ ἀναγκαστικὴ μετάνοια. Σοῦ ζητάω δηλαδὴ νὰ μὲ συγχωρέσης γιὰ ἕνα κακὸ ποὺ σοῦ ἔκανα, γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὶς συνέπειες, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ δὲν ἀλλάζω. Ὁ διαβολεμένος ἄνθρωπος κάνει δῆθεν ὅτι μετάνοιωσε καὶ πηγαίνει μὲ πονηριά, βάζει μετάνοιες μὲ προσποιητὴ καλωσύνη, γιὰ νὰ πλανέση τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάη κανεὶς νὰ πῆ τὶς ἁμαρτίες του στὸν πνευματικό, γιατὶ φοβᾶται μήπως πάη στὴν κόλαση, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μετάνοια. Γιατὶ δὲν εἶναι ὅτι μετανοεῖ γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, ἀλλὰ τὸ θέμα εἶναι νὰ μὴν πάη στὴν κόλαση! Μετάνοια πραγματικὴ εἶναι πρῶτα νὰ συναισθανθῆ ὁ ἄνθρωπος τὸ σφάλμα του, νὰ πονέση, νὰ ζητήση συγχώρεση ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ νὰ ἐξομολογηθῆ. Ἔτσι θὰ ἔρθη ἡ θεία παρηγοριά. Γι᾽ αὐτὸ πάντα συνιστῶ μετάνοια καὶ ἐξομολόγηση. Μόνον ἐξομολόγηση ποτὲ δὲν συνιστῶ.

Νά, καὶ ὅταν γίνεται ἕνας σεισμός, βλέπει κανεὶς ὅτι ὅσοι ἔχουν καλὴ προαίρεση συγκλονίζονται, μετανοοῦν καὶ ἀλλάζουν ζωή. Οἱ ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, ἔρχονται πρὸς στιγμὴν σὲ συναίσθηση, μόλις ὅμως περάση ὁ κίνδυνος, πάλι γυρίζουν στὴν παλιά τους ζωή. Γι᾽ αὐτό, ὅταν μοῦ εἶπε κάποιος ὅτι στὴν πόλη ποὺ μένει ἔγινε δυνατὸς σεισμός, τοῦ εἶπα: «Σᾶς κούνησε δηλαδὴ γερά· σᾶς ξύπνησε ὅμως;». «Μᾶς ξύπνησε, μᾶς ξύπνησε», μοῦ λέει. «Πάλι ὅμως θὰ κοιμηθῆτε», τοῦ εἶπα.

Ἡ μετάνοια φέρνει τὴν θεία παρηγοριὰ

---

[13] *Ψαλμ.* 50, 5.

[14] Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος Λ΄, σ. 111.

– Γέροντα, τί εἶναι ἡ θεία παρηγοριά;

– Ἡ θεία παρηγοριὰ τί εἶναι; Θὰ σᾶς πῶ ἕνα παράδειγμα, γιὰ νὰ καταλάβετε καλύτερα. Ἕνα παιδάκι κάνει μιὰ μικρὴ ζημιά, σπάζει λ.χ. ἕνα ἐργαλεῖο τοῦ πατέρα του, καὶ ὕστερα στενοχωριέται καὶ κλαίει, γιατὶ τὴν θεωρεῖ πολὺ μεγάλη. Ὅσο περισσότερο κλαίει καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ζημιὰ ποὺ ἔκανε καὶ ὑποφέρει, τόσο περισσότερο ὁ πατέρας του τὸ χαϊδεύει καὶ τὸ παρηγορεῖ: «Καλά, παιδάκι μου, μὴ στενοχωριέσαι, δὲν πειράζει, θὰ ἀγοράσουμε ἄλλο». Ἐκεῖνο ὅμως, βλέποντας τὴν στοργὴ τοῦ πατέρα του, κλαίει ἀπὸ φιλότιμο περισσότερο. «Δὲν μπορῶ, λέει, νὰ μὴ στενοχωριέμαι. Νά, τώρα χρειάζεται τὸ ἐργαλεῖο καὶ ἐγὼ τὸ ἔσπασα». «Παιδάκι μου, δὲν εἶναι τίποτε, παλιὸ ἦταν», τοῦ λέει. Ἀλλὰ ἐκεῖνο πάλι στενοχωριέται. Καὶ ὅσο αὐτὸ στενοχωριέται, ἄλλο τόσο ὁ πατέρας του τὸ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά του, τὸ φιλάει καὶ τὸ χαϊδεύει. Ἔτσι, καὶ ὅσο περισσότερο ὑποφέρει ὁ ἄνθρωπος καὶ λυπᾶται γιὰ τὴν ἁμαρτωλότητά του ἢ γιὰ τὴν ἀχαριστία του πρὸς τὸν Θεὸ καὶ κλαίει φιλότιμα ποὺ λύπησε μὲ τὶς ἁμαρτίες του τὸν Θεὸ Πατέρα του, τόσο περισσότερο καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀνταμείβει μὲ θεία ἀγαλλίαση καὶ τὸν γλυκαίνει ἐσωτερικά. Αὐτὴ ἡ λύπη ἔχει μὲν πόνο, ἀλλὰ ἔχει καὶ ἐλπίδα καὶ παρηγοριά.

Ὅποιος ὅμως θέλει τὴν θεία παρηγοριά, δὲν πρέπει νὰ ζητάη παρηγοριά. Πρέπει νὰ νιώση τὸ σφάλμα του, νὰ μετανοιώση, καὶ τότε θὰ ἔρθη ἀπὸ μόνη της ἡ θεία παρηγοριά. Κάποτε εἶχε δημιουργηθῆ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἕνα θέμα καὶ εἶχαν ἐκτεθῆ μερικοί. Τυχαῖα μὲ συνάντησε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἐκτεθῆ καὶ μοῦ εἶπε: «Ἄχ, καὶ σὲ ἤθελα, γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσης». Καὶ αὐτό, γιατὶ τὸν εἶχε ξεσκονίσει κάποιος. Καὶ εἶχε δίκιο ὁ ἄλλος ποὺ τὸν ξεσκόνισε. Ὅταν τὸ ἄκουσα, ἀπόρησα! Νὰ ζητάη παρηγοριά, ἐνῶ εἶχε σφάλει! Ἂν δὲν ζητοῦσε παρηγοριά, ἀλλὰ ταπεινωνόταν καὶ ἔλεγε: «ἔσφαλα, Θεέ μου», θὰ ἐρχόταν ἡ θεϊκὴ παρηγοριὰ μέσα του. Τώρα αὐτός, ἐνῶ εἶχε σφάλει, ἤθελε νὰ τοῦ πῶ: «Δὲν πειράζει, μὴ στενοχωριέσαι, δὲν ἦταν καὶ τόσο μεγάλο τὸ φταίξιμό σου, δὲν φταῖς μόνον ἐσύ, φταίει καὶ ὁ ἄλλος». Ἔ, τί παρηγοριὰ εἶναι αὐτή; Αὐτὸ εἶναι κοροϊδία. Ἡ θεία παρηγοριὰ ἔρχεται ἀπὸ τὴν μετάνοια.

– Ὅταν, Γέροντα, μετὰ ἀπὸ μιὰ πτώση ἀκολουθῆ μιὰ κατάσταση μετανοίας, ἀλλὰ αἰσθάνεσαι ἕνα ψυχικὸ καὶ σωματικὸ τσάκισμα, σημαίνει ὅτι ἡ μετάνοια δὲν εἶναι σωστή;

– Τὴν πρώτη μέρα δικαιολογεῖται ἕνα ψυχικὸ καὶ σωματικὸ τσάκισμα. Ἔπειτα ὅμως, ὅταν ὑπάρχη πραγματικὴ μετάνοια, ἂν καὶ λυπᾶται καὶ πονάη ἐσωτερικὰ ὁ ἄνθρωπος, νιώθει τὴν θεία παρηγοριά.

– Ναί, ἀλλὰ δὲν ξεχνάει καὶ τὸ σφάλμα του.

– Ναί, δὲν τὸ ξεχνάει. Θλίβεται-παρηγοριέται, θλίβεται-παρηγοριέται. Ἕνα σκαμπίλι δίνει στὸν ἑαυτό του γιὰ τὸ σφάλμα ποὺ ἔκανε, ἕνα χάδι δέχεται ἀπὸ τὸν Θεό, ἕνα σκαμπίλι-ἕνα χάδι... Αὐτὴ εἶναι ἡ μετάνοια ποὺ φέρνει τὴν θεία παρηγοριά.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ

Οἱ μαῦρες δυνάμεις τοῦ σκότους εἶναι ἀδύνατες.
Οἱ ἄνθρωποι τὶς κάνουν δυνατὲς
μὲ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸν Θεό,
γιατὶ ἔτσι δίνουν δικαιώματα στὸν διάβολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Τὰ μάγια

Ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς σᾶς μίλησα γιὰ τὸν Παράδεισο, γιὰ τοὺς Ἀγγέλους καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους, γιὰ νὰ βοηθηθῆτε, τώρα θὰ σᾶς πῶ καὶ λίγα γιὰ τὴν κόλαση καὶ γιὰ τοὺς δαίμονες, ὥστε νὰ γνωρίσετε μὲ ποιούς παλεύουμε, πάλι γιὰ νὰ βοηθηθῆτε.

Ἦρθε στὸ Καλύβι ἕνας νεαρὸς μάγος ἀπὸ τὸ Θιβὲτ καὶ μοῦ διηγήθηκε πολλὰ ἀπὸ τὴν ζωή του. Αὐτὸ τὸ παιδί, μόλις ἀπογαλακτίστηκε, τὸ ἀφιέρωσε ὁ πατέρας του, σὲ ἡλικία τριῶν χρόνων, σὲ μιὰ ὁμάδα τριάντα μάγων ἀνωτέρου βαθμοῦ στὸ Θιβέτ, γιὰ νὰ τὸ μυήσουν στὴν τέχνη τους. Ἔφθασε στὸν ἑνδέκατο βαθμὸ μαγείας· ὁ δωδέκατος εἶναι ὁ ἀνώτερος. Δεκαέξι χρόνων ἔφυγε ἀπὸ τὸ Θιβὲτ καὶ πῆγε στὴν Σουηδία, γιὰ νὰ δῆ τὸν πατέρα του. Ἐκεῖ συνάντησε τυχαίως ἕναν ὀρθόδοξο ἱερέα, πολὺ πιστό, καὶ τοῦ ζήτησε νὰ συζητήσουν. Ὁ νεαρὸς μάγος δὲν ἤξερε καθόλου τί θὰ πῆ ἱερεὺς ὀρθόδοξος. Στὴν αἴθουσα λοιπὸν ποὺ κάθησαν νὰ συζητήσουν, ἄρχισε νὰ τοῦ κάνη μερικὲς ἀπὸ τὶς μαγεῖες του, γιὰ νὰ δείξη τὴν δύναμή του. Κάλεσε ἕνα ἀρχικὸ[1] δαιμόνιο, τὸν Μήνα, καὶ τοῦ εἶπε: «Θέλω νερό». Σηκώνεται ἕνα ποτήρι ἀπὸ τὴν κουζίνα, πηγαίνει μόνο του στὴν βρύση, ἀνοίγει ἡ βρύση, γεμίζει, περνάει ἀπὸ τὴν κλειστὴ τζαμαρία καὶ ἔρχεται στὴν αἴθουσα. Τὸ πῆρε ἐκεῖνος καὶ ἤπιε. Μετὰ παρουσίασε στὸν ἱερέα, μέσα στὴν αἴθουσα, ὅλο τὸ σύμπαν, τὸν οὐρανό, τὰ ἀστέρια. Χρησιμοποίησε μαγεῖες τετάρτου βαθμοῦ καὶ θὰ προχωροῦσε μέχρι τὸν ἑνδέκατο βαθμό. Ρώτησε τότε τὸν ἱερέα πῶς τὰ ἔβλεπε ὅλα αὐτά. «Ἤμουν ἕτοιμος, μοῦ εἶπε, νὰ τὸν σκοτώσω, ἂν μοῦ ἔβριζε τὸν σατανᾶ». Ὁ ἱερεὺς ὅμως δὲν τοῦ εἶπε τίποτε. Τότε τοῦ λέει ὁ νεαρός: «Γιατί δὲν μοῦ κάνεις κι ἐσὺ σημεῖα;». «Ὁ δικός μου Θεὸς εἶναι ταπεινός», ἀπάντησε ὁ ἱερεὺς καὶ ἔβγαλε ἕναν σταυρὸ καὶ τοῦ τὸν ἔδωσε νὰ τὸν κρατήση. «Κάνε πάλι σημεῖα», τοῦ λέει. Ὁ νεαρὸς κάλεσε τὸν Μήνα, τὸ ἀρχικὸ δαιμόνιο, ἀλλὰ ὁ Μήνας ἔτρεμε, δὲν τολμοῦσε νὰ πλησιάση. Καλεῖ τὸν Σατὰν καὶ ἐκεῖνος τὸ ἴδιο· ἔβλεπε τὸν σταυρὸ καὶ δὲν πλησίαζε. Τοῦ εἶπε μόνο νὰ σηκωθῆ νὰ φύγη γιὰ τὸ Θιβέτ. Ὁ νεαρὸς τότε ἔβρισε τὸν Σατάν: «Τώρα κατάλαβα, τοῦ εἶπε, ὅτι ἡ μεγάλη σου δύναμη εἶναι μιὰ μεγάλη ἀδυναμία». Στὴν συνέχεια κατηχήθηκε κάπως ἀπὸ τὸν καλὸ ἱερέα, ὁ ὁποῖος τοῦ μίλησε καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους Τόπους, γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος κ.λπ. Ἔφυγε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Σουηδία καὶ πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου εἶδε τὸ Ἅγιο Φῶς. Ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε στὴν Ἀμερική, γιὰ νὰ βρίση τοὺς σατανιστὲς ποὺ γνώριζε, γιὰ νὰ ἀλλάξουν μυαλὸ – ὁ Θεὸς τὸν ἔκανε τὸν καλύτερο ἱεροκήρυκα –, καὶ ἀπὸ ᾽κεῖ ἦρθε στὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ὁ Καλὸς Θεὸς σκανδαλωδῶς τὸν βοήθησε, ἐπειδὴ ἀπὸ μικρὸς εἶχε ἀδικηθῆ. Κάνετε ὅμως προσευχή, γιατὶ τὸν πολεμοῦν οἱ μάγοι μὲ ὅλους τοὺς δαίμονες. Ἀφοῦ ἐμένα πολεμοῦν, ὅταν ἔρχεται νὰ τὸν βοηθήσω, πόσο μᾶλλον ἐκεῖνον. Τοῦ διαβάζουν οἱ ἱερεῖς ἐξορκισμοὺς καὶ ἀνοίγουν τὰ χέρια του καὶ τρέχουν αἷμα. Τὸ καημένο τὸ παιδὶ πολὺ τὸ ταλαιπωροῦν οἱ δαίμονες, ἐνῶ πρῶτα, ποὺ εἶχε φιλία μαζί τους, δὲν τὸ πείραζαν, ἀλλὰ τὸ βοηθοῦσαν καὶ τὸ ἐξυπηρετοῦσαν. Εὔχεσθε. Πρέπει ὅμως καὶ τὸ ἴδιο πολὺ νὰ προσέξη, γιατὶ λέει τὸ Εὐαγγέλιο ὅτι τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα, ὅταν βγῆ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, «*πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα*

---

[1] Ἀρχικός: ἀνώτερος, ἡγεμονικός. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δαιμόνων. Οἱ δαίμονες, κατὰ τοὺς Πατέρες, συγκροτοῦν στρατιές.

πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων»[2].

Οἱ μάγοι χρησιμοποιοῦν καὶ διάφορα «ἁγιωτικὰ»

– Γέροντα, τί εἶναι οἱ γητευτές;

– Μάγοι εἶναι. Χρησιμοποιοῦν τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ, ὀνόματα Ἁγίων κ.λπ. καὶ ἀνακατεύουν καὶ ἐπικλήσεις δαιμόνων. Ἐνῶ δηλαδὴ ἐμεῖς διαβάζοντας τὸ Ψαλτήρι ἐπικαλούμαστε τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ δεχόμαστε τὴν θεία Χάρη, ἐκεῖνοι, μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν, βρίζουν τὸν Θεό, ἀρνοῦνται τὴν θεία Χάρη, καὶ ἔτσι τοὺς κάνουν μετὰ τὰ δαιμόνια τὸ χατίρι. Μοῦ ἔλεγαν γιὰ ἕνα παιδὶ ὅτι εἶχε πάει σὲ ἕναν μάγο, γιὰ νὰ πετύχη κάτι. Ἐκεῖνος τοῦ διάβασε κάτι ἀπὸ τὸ Ψαλτήρι καὶ τὸ παιδὶ πέτυχε αὐτὸ ποὺ ἤθελε. Ἔπειτα ὅμως ἀπὸ λίγο καιρὸ ἄρχισε νὰ σβήνη, νὰ λειώνη τὸ φουκαριάρικο. Τί εἶχε κάνει ὁ μάγος; Εἶχε πάρει κάτι ξηροὺς καρποὺς στὰ χέρια του καὶ ἄρχισε νὰ τοῦ διαβάζη τὸν 50ο Ψαλμό. Ὅταν ἔφθασε στὸν στίχο «*θυσία τῷ Θεῷ*»[3], πετοῦσε τοὺς ξηροὺς καρπούς, κάνοντας θυσία στοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ τοῦ κάνουν τὸ χατίρι. Ἔτσι ἔβριζε τὸν Θεὸ μὲ τὸ Ψαλτήρι.

– Γέροντα, μερικοὶ ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ μαγικὰ χρησιμοποιοῦν τὸν σταυρό, εἰκόνες...

– Ναί, τὸ ξέρω, ἀπὸ ᾽δῶ νὰ καταλάβης τί ἀπάτη κρύβεται πίσω ἀπὸ ὅσα κάνουν! Ἔτσι ξεγελιοῦνται οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι. Βλέπουν ὅτι χρησιμοποιοῦν κεριά, εἰκόνες κ.λπ. καὶ τοὺς ἐμπιστεύονται. Νά, μοῦ εἶπε κάποιος ὅτι, στὴν πόλη ποὺ μένει, μιὰ Τουρκάλα ἔχει βάλει μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας πάνω σὲ μιὰ πέτρα καὶ λέει: «Ἡ πέτρα ποὺ βοηθάει τὸν κόσμο»! Δὲν λέει «ἡ Παναγία», ἀλλὰ «ἡ πέτρα». Οἱ Χριστιανοὶ μπερδεύονται, γιατὶ βλέπουν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, καὶ μερικοὶ ποὺ ἔχουν κάποιο πρόβλημα ὑγείας τρέχουν ἐκεῖ, μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι θὰ βοηθηθοῦν, καὶ μετὰ ὁ διάβολος τοὺς ἁλωνίζει. Γιατί, ὅταν ἡ Τουρκάλα λέη ὅτι ἡ πέτρα βοηθάει τὸν κόσμο καὶ ὄχι ἡ Παναγία, ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα μπαίνει στὴν μέση ὁ διάβολος, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι περιφρόνηση στὴν Παναγία. Ἀπομακρύνεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρχίζει ὁ δαιμονισμός. Καὶ τρέχουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ τοὺς κάνη καλὰ ἡ πέτρα – ἡ πέτρα καὶ τὸ ταγκαλάκι! –, καὶ τελικὰ σακατεύονται, γιατὶ ἀπὸ τὸν διάβολο τί βοήθεια νὰ ἔχης; Ἂν εἶχαν λίγο μυαλό, θὰ σκέφτονταν· «Τουρκάλα, Μουσουλμάνα, τί δουλειὰ ἔχει μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας;». Ἀκόμη καὶ νὰ ἔλεγε ὅτι ἡ Παναγία βοηθάει, ἀφοῦ εἶναι Μουσουλμάνα, τί σχέση ἔχει μὲ τὴν Παναγία; Πόσο μᾶλλον τώρα ποὺ λέει ὅτι ἡ πέτρα τοὺς βοηθάει! Εἶπα σὲ κάποιον νὰ ἐνημερώσουν τὴν Μητρόπολη καὶ νὰ λάβουν μέτρα, γιὰ νὰ φυλαχθῆ ὁ κόσμος.

– Γέροντα, ὁ κόσμος μᾶς ζητάει φυλαχτά.

– Καλύτερα νὰ δίνετε σταυρουδάκια, ὅταν σᾶς ζητοῦν φυλαχτό. Μὴν κάνετε φυλαχτά, γιατὶ καὶ οἱ μάγοι τώρα κάνουν φυλαχτά. Βάζουν ἀπ᾽ ἔξω καμμιὰ εἰκονίτσα ἢ σταυρό, ἀλλὰ μέσα ἔχουν διάφορα μαγικά. Βλέπουν οἱ ἄνθρωποι τὴν εἰκόνα ἢ τὸν σταυρὸ καὶ μπερδεύονται. Νά, πρὶν ἀπὸ μέρες μοῦ ἔφεραν ἕνα φυλαχτὸ ἀπὸ ἕναν Τοῦρκο Ἰμπραήμ, ποὺ εἶχε καὶ σταυρὸ κεντημένο ἐπάνω. Ἔχω μάθει καὶ γιὰ ἕναν

[2] *Ματθ*. 12, 45.

[3] *Ψαλμ*. 50, 19.

ἀθεόφοβο ὅτι τυλίγει διάφορες εἰκονίτσες καὶ μέσα βάζει τρίχες, ξυλάκια, καρφίτσες, χάνδρες[4] κ.λπ. Ὅταν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἤλεγξε, εἶπε: «εἶμαι μέντιουμ», γιατὶ εἶναι ἐλεύθερα τὰ μέντιουμ, καὶ ἔτσι κάνει ὅ,τι θέλει. Εἶπα σὲ κάποιον ποὺ εἶχε πάθει ζημιὰ ἀπὸ αὐτόν: «Νὰ πᾶς νὰ ἐξομολογηθῇς, γιατὶ δέχεσαι ἐπιδράσεις δαιμονικές». Πῆγε, ἐξομολογήθηκε. Ἔρχεται μετὰ καὶ μοῦ λέει: «Δὲν ἔνιωσα καμμιὰ διαφορά». «Βρέ, μήπως ἔχεις τίποτε ἐπάνω σου ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν πλανεμένο;», τὸν ρωτάω. «Ναί, λέει, ἔχω ἕνα μικρὸ κουτάκι σὰν μικρὸ Εὐαγγέλιο». Τὸ παίρνω, τὸ ἀνοίγω καὶ βρίσκω μέσα διάφορες εἰκονίτσες τυλιγμένες. Ξετυλίγω-ξετυλίγω καὶ πιὸ μέσα εἶχε κάτι χάντρες, κάτι τρίχες, κάτι σὰν ξύλα! Τὸ πῆρα καὶ ἐλευθερώθηκε ὁ ἄνθρωπος. Βλέπεις τί τεχνίτης εἶναι ὁ διάβολος!

Φοροῦν οἱ καημένοι ἄνθρωποι κάτι τέτοια φυλαχτά, δῆθεν γιὰ νὰ βοηθηθοῦν, καὶ ταλαιπωροῦνται. Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ κάψουν καὶ νὰ παραχώσουν τὴν στάχτη ἢ νὰ τὰ πετάξουν στὴν θάλασσα καὶ νὰ πᾶνε νὰ ἐξομολογηθοῦν. Ἔτσι μόνον ἐλευθερώνονται. Εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι ἕνας νεαρὸς ποὺ εἶχε πολλὰ προβλήματα καὶ βασανιζόταν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ πάνω ἀπὸ τέσσερα χρόνια. Ζοῦσε ἁμαρτωλὴ ζωὴ καὶ τὸν τελευταῖο καιρὸ εἶχε κλεισθῆ στὸ σπίτι του· δὲν ἤθελε νὰ βλέπη ἄνθρωπο. Δυὸ φίλοι του, ποὺ ἔρχονταν τακτικὰ στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸν ἔπεισαν μετὰ ἀπὸ πολλὲς δυσκολίες νὰ τὸν πάρουν μαζί τους στὸ Ὄρος, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν φέρουν στὸ Καλύβι. Στὴν διαδρομὴ ἀπὸ τὴν Οὐρανούπολη μέχρι τὴν Δάφνη, κάθε φορὰ ποὺ τὸ καράβι ἔπιανε σὲ σκάλα μοναστηριοῦ, ὁ νεαρὸς σωριαζόταν κάτω. Οἱ φίλοι του μὲ τοὺς πατέρες ποὺ ἦταν στὸ καράβι προσπαθοῦσαν νὰ τὸν συνεφέρουν λέγοντας τὴν εὐχή. Μὲ πολλὴ δυσκολία ἔφθασαν στὸ Καλύβι. Ὁ καημένος μοῦ ἄνοιξε τὴν καρδιά του, μοῦ μίλησε γιὰ τὴν ζωή του. Εἶδα ὅτι βασανιζόταν ἀπὸ κάποια δαιμονικὴ ἐπήρεια. Τοῦ εἶπα νὰ πάη νὰ ἐξομολογηθῆ ἐκεῖ σὲ ἕναν πνευματικό, νὰ κάνη ὅ,τι τοῦ πῆ, καὶ θὰ γίνη καλά. Πράγματι πῆγε καὶ ἐξομολογήθηκε. Ὅταν μπῆκαν στὸ καράβι, γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν, εἶπε στοὺς φίλους του ὅτι ὁ πνευματικὸς τοῦ εἶπε νὰ πετάξη στὴν θάλασσα τὸ φυλαχτὸ ποὺ τοῦ εἶχε δώσει κάποιος γνωστός του καὶ τὸ φοροῦσε ἐπάνω του, ἀλλὰ τοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ κάνη. Ὅσο κι ἂν οἱ φίλοι του τὸν παρακαλοῦσαν νὰ σηκωθῆ νὰ τὸ πετάξη, ἐκεῖνος ἔμενε σὰν ἄγαλμα. Δὲν μποροῦσε νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κάθισμα. Τότε τὸν ἔπιασαν καὶ μὲ πολὺ κόπο τὸν ἔβγαλαν ἔξω στὸ κατάστρωμα. Μὲ τὴν βοήθειά τους ὁ νεαρὸς κατάφερε νὰ βγάλη τὸ φυλαχτὸ καὶ νὰ τὸ ἀφήση νὰ πέση στὴν θάλασσα, γιατὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμη νὰ τὸ πετάξη. Ἀμέσως αἰσθάνθηκε νὰ ἐλευθερώνωνται τὰ χέρια του καὶ τὸ ταλαιπωρημένο σῶμα του ἀπέκτησε δύναμη. Ἄρχισε ἀπὸ τὴν χαρά του νὰ χοροπηδᾶ στὸν διάδρομο γεμάτος ζωντάνια καὶ νὰ δοκιμάζη τὴν δύναμη τῶν χεριῶν του στὰ σίδερα καὶ στὰ τοιχώματα τοῦ πλοίου.

Ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ μάγια λένε καὶ πολλὰ ψέματα

---

[4] Ὁ 61ος κανόνας τῆς Στ´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁρίζει νὰ ἀφορίζωνται οἱ «φυλακτήριοι», δηλαδὴ οἱ μάγοι ποὺ κατασκευάζουν «φυλακτήρια» (=φυλακτά), στὰ ὁποῖα βάζουν δαιμονικὰ σύμβολα ἢ διάφορα μακάβρια ἀντικείμενα (τρίχες, νύχια, κοκκαλάκι φιδιοῦ ἢ νυχτερίδας κ.λπ.). Σ᾽ αὐτὰ ἔχουν μεταδώσει προηγουμένως μὲ μαγικὲς πράξεις, ποὺ γίνονται μὲ ἐπικλήσεις δαιμόνων, δαιμονικὴ ἐπήρεια.

– Γέροντα, οἱ μάγοι ἔχουν κάποια πληροφορία;

– Ἔχουν πληροφορία ἀπὸ τὸν διάβολο, ἀλλὰ λένε καὶ πολλὰ ψέματα. Κι ἐσεῖς νὰ προσέχετε ἐκεῖ στὸ ἀρχονταρίκι. Πρέπει νὰ ἐλέγχετε τὴν κατάσταση. Νὰ βλέπετε τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔρχονται, γιατὶ μπορεῖ νὰ ἔρθη καὶ κανένας ποὺ ἀσχολεῖται μὲ μαγικά. Σᾶς φαίνεται παράξενο; Σὲ μιὰ ἀγρυπνία ἐδῶ ἦρθαν δυὸ ἄτομα ποὺ ἀσχολοῦνταν μὲ μαγικά. Πλησίαζαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἔλεγαν διάφορα. Ἔλεγαν καὶ ψέματα ὅτι ἔχουν σχέση καὶ μὲ τὸν Καντιώτη. Σὲ μιὰ γυναίκα εἶπαν: «Σοῦ ἔχουν κάνει μάγια. Θὰ ῾ρθοῦμε στὸ σπίτι σου, νὰ τὰ λύσουμε μὲ ἕναν σταυρὸ ποὺ ἔχουμε».Ἔρχονται στὴν ἀγρυπνία, μιλοῦν καὶ λίγο πνευματικά, ὁπότε σοῦ λένε οἱ ἄλλοι: «ἀφοῦ ἔρχονται στὴν ἀγρυπνία, εἶναι πιστοὶ ἄνθρωποι», καὶ ἀνοίγουν τὴν καρδιά τους.

Πῶς μπερδεύουν τὸν κόσμο μὲ τὰ ψέματα ποὺ λένε! Γιὰ νὰ ξεγελάση κάποιος μιὰ κοπέλα, τῆς εἶπε: «Ὁ πατὴρ Παΐσιος εἶδε ὅραμα ὅτι θὰ σὲ παντρευτῶ· πάρε νὰ φορέσης αὐτό, χωρὶς νὰ ἐξετάσης τί εἶναι», καὶ τῆς ἔδωσε κάτι ποὺ ἦταν μαγικό. Ἀλλὰ ἐκείνη εὐτυχῶς δὲν τὸ φόρεσε. «Καλά, ὁ πατὴρ Παΐσιος μὲ τέτοια ἀσχολεῖται!», εἶπε καὶ πιάνει καὶ μοῦ γράφει ἕνα γράμμα, τέσσερις σελίδες μὲ πυκνὰ γράμματα, γεμάτο βρισιές. Τέτοιο βρισίδι! «Δὲν πειράζει, λέω, βρίσε με. Χαλάλι νὰ γίνη τὸ βρισίδι, ἀφοῦ δὲν ξεγελάστηκες νὰ φορέσης αὐτὸ τὸ σατανικό!».

– Σᾶς ἤξερε, Γέροντα;

– Ὄχι, δὲν μὲ ἤξερε. Κι ἐγὼ δὲν τοὺς ἤξερα, οὔτε αὐτὴν οὔτε ἐκεῖνον.

Οἱ δαιμονικές, μαγικὲς ἐνέργειες

– Γέροντα, τί εἴπατε στοὺς μαθητὲς ποὺ ἦρθαν σήμερα καὶ σᾶς εἶπαν ὅτι κάλεσαν τὸ πνεῦμα;

– Τί νὰ τοὺς πῶ; Τοὺς ἔδωσα πρῶτα ἕνα καλὸ ξεσκόνισμα! Εἶναι ἄρνηση πίστεως αὐτὸ ποὺ ἔκαναν. Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ καλοῦν τὸν διάβολο καὶ τὸν δέχονται, ἀρνοῦνται τὸν Θεό. Γι᾽ αὐτὸ τοὺς εἶπα κατ᾽ ἀρχὰς νὰ μετανοήσουν, νὰ ἐξομολογηθοῦν εἰλικρινά, καὶ στὸ ἑξῆς νὰ προσέχουν· νὰ ἐκκλησιάζωνται, νὰ κοινωνοῦν μὲ εὐλογία τοῦ πνευματικοῦ τους, γιὰ νὰ ἐξαγνισθοῦν. Ἔχουν ἐλαφρυντικά, ἐπειδὴ εἶναι παιδιὰ καὶ τὸ ἔκαναν σὰν παιχνίδι. Ἂν ἦταν μεγάλοι, θὰ πάθαιναν μεγάλο κακό· ὁ διάβολος θὰ ἀποκτοῦσε μεγάλη ἐξουσία ἐπάνω τους· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τώρα τὰ τραντάζει.

– Δηλαδή, Γέροντα, τί ἔκαναν ἀκριβῶς;

– Αὐτὸ ποὺ κάνουν πολλοί... Βάζουν σὲ ἕνα τραπέζι ἕνα ποτήρι μὲ νερὸ καὶ γύρω-γύρω τοποθετοῦν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου Α, Β, Γ, κ.λπ. Βάζουν μετὰ τὸ δάχτυλό τους μέσα στὸ νερὸ καὶ καλοῦν τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ τὸν διάβολο. Τὸ ποτήρι γυρίζει, σταματᾶ μπροστὰ σὲ γράμματα καὶ σχηματίζει λέξεις. Αὐτὰ κάλεσαν τὸ πνεῦμα καί, ὅταν ἦρθε, τὸ ρώτησαν: «Ὑπάρχει Θεός;». «Δὲν ὑπάρχει!», τοὺς λέει. «Ποιός εἶσαι ἐσύ;», τὸ ρωτοῦν. «Ὁ σατανᾶς!», τοὺς λέει. «Ὑπάρχει σατανᾶς;». «Ὑπάρχει!». Δηλαδὴ βλακεῖες χονδρές! Δὲν ὑπάρχει Θεὸς καὶ ὑπάρχει σατανᾶς! Ὅταν τὸ ξαναρώτησαν, ἂν ὑπάρχη Θεός, τοὺς εἶπε: «Ναί, ὑπάρχει». Μιὰ «ναί», μιὰ «ὄχι», ὁπότε προβληματίσθηκαν τὰ παιδιά. Ἔτσι οἰκονόμησε ὁ Θεός, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν. Μιὰ

κοπέλα ἀπὸ τὴν συντροφιά τους τὴν χτύπησε τὸ ποτήρι. Ἐπέτρεψε ὁ Θεὸς νὰ τὴν χτυπήση, γιὰ νὰ συνέλθουν καὶ τὰ ἄλλα παιδιά.

Σήμερα πολλοί, ὅταν θέλουν νὰ κάνουν κακὸ σὲ κάποιο πρόσωπο, καταφεύγουν σὲ μάγους ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴν κέρινη κούκλα τοῦ βουντού[5]. Οἱ μάγοι τὸ ἔχουν κάνει αὐτὸ παιχνίδι, χόμπι.

– Γέροντα, τὶ κάνουν;

– Φτιάχνουν μιὰ κούκλα ἀπὸ κερὶ καί, ὅταν κάποιος τοὺς ζητάη νὰ βλαφθῆ ὁ ἐχθρός του π.χ. στὰ μάτια, καρφώνουν μία βελόνα στὰ μάτια τῆς κούκλας καὶ ἀναφέρουν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποὺ θέλουν νὰ βλάψουν, κάνοντας διάφορα μαγικά. Καὶ πράγματι τὸ ἄτομο ἐκεῖνο, ἂν ζῆ ἁμαρτωλὴ ζωὴ καὶ δὲν ἐξομολογῆται, προσβάλλεται ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια στὰ μάτια. Πᾶνε νὰ βγοῦν τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν πόνο! Κάνει ἐξετάσεις, ἀλλὰ οἱ γιατροὶ δὲν βρίσκουν τίποτε.

Νά, καὶ τὰ μέντιουμ τί κακὸ κάνουν! Δὲν φθάνει ποὺ παίρνουν τὰ χρήματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διαλύουν καὶ οἰκογένειες. Πάει λ.χ. κάποιος στὸ μέντιουμ καὶ λέει κάποιο πρόβλημα ποὺ ἔχει. «Κοίταξε, τοῦ λέει ἐκεῖνο, μιὰ συγγενής σου ποὺ εἶναι λίγο μελαχρινή, λίγο ψηλὴ κ.λπ. σοῦ ἔχει κάνει μάγια». Ψάχνει αὐτὸς νὰ βρῆ ποιά ἀπὸ τὸ σόι του ἔχει αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά.

Κάποια θὰ βρῆ ποὺ νὰ μοιάζη ἔστω καὶ λίγο. «Ἆ, αὐτὴ εἶναι, λέει, ποὺ μοῦ ἔκανε μάγια» καὶ τὸν πιάνει ἕνα μίσος ἐναντίον της. Κι ἐκείνη ἡ φουκαριάρα νὰ μὴν ξέρη τίποτε – μπορεῖ νὰ τὸν ἔχη εὐεργετήσει κιόλας –, καὶ αὐτὸς νὰ ἔχη μιὰ ἀγανάκτηση ἐναντίον της, νὰ μὴ θέλη οὔτε νὰ τὴν δῆ! Ξαναπάει στὸ μέντιουμ κι ἐκεῖνο τοῦ λέει: «Τώρα πρέπει νὰ λύσουμε τὰ μάγια. Καὶ γιὰ νὰ τὰ λύσουμε, δῶσε μερικὰ χρήματα». «Ἔ, ἀφοῦ τὰ βρῆκε, λέει αὐτός, πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψω»! Δῶσ᾽ του χρήματα...

Βλέπεις ὁ διάβολος τί κάνει; Βάζει σκάνδαλα. Ἐνῶ ἕνας καλὸς ἄνθρωπος, ἀκόμη κι ἂν ξέρη κάτι συγκεκριμένο γιὰ κάποιον, ποτὲ δὲν θὰ πῆ: «ὁ τάδε σὲ ἔχει βλάψει», ἀλλὰ θὰ προσπαθήση νὰ τὸν βοηθήση. «Κοίταξε, θὰ τοῦ πῆ, μὴ βάζης λογισμούς. Νὰ ἐξομολογηθῆς καὶ μὴ φοβᾶσαι». Καὶ ἔτσι βοηθάει καὶ τὸν ἕναν καὶ τὸν ἄλλον. Γιατὶ καὶ αὐτὸς ποὺ ἔβλαψε τὸν ἄλλον, ὅταν τὸν βλέπη νὰ τοῦ φέρεται μὲ καλωσύνη, προβληματίζεται μὲ τὴν καλὴ ἔννοια, καὶ μετανοεῖ.

Ὁ διάβολος ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ κάνη καλὸ

– Γέροντα, μπορεῖ ἕνας μάγος νὰ θεραπεύση κάποιον ἄρρωστο;

– Μάγος καὶ νὰ θεραπεύση ἄρρωστο ἄνθρωπο! Ἕναν ποὺ τραντάζεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιο, αὐτὸν μπορεῖ νὰ τὸν κάνη καλὰ στέλνοντας τὸ δαιμόνιο σὲ ἄλλον. Γιατὶ ὁ μάγος μὲ τὸν διάβολο εἶναι συνέταιροι, ὁπότε λέει στὸν διάβολο: «Βγὲς ἀπὸ αὐτὸν καὶ πήγαινε στὸν τάδε». Βγάζει λοιπὸν τὸ δαιμόνιο ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ συνήθως τὸ στέλνει σὲ κάποιον συγγενῆ του ἢ γνωστό του ποὺ ἔχει δώσει δικαιώματα στὸν διάβολο. Λέει μετὰ αὐτὸς ποὺ εἶχε τὸ δαιμόνιο: «ἐγὼ ὑπέφερα, ἀλλὰ ὁ τάδε μ᾽ ἔκανε καλά», καὶ ἔτσι

---

[5] Εἶδος μαγείας ποὺ ἀσκεῖται κατὰ τὴν παραδοσιακὴ θρησκευτικὴ λατρεία τῆς Ἀιτῆς καὶ τῆς νότιας Ἀμερικῆς. Ὁ ὅρος προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξη «βόντουν», ποὺ σημαίνει θεὸς ἢ πνεῦμα.

γίνεται διαφήμιση. Καὶ γυρίζει τελικὰ τὸ δαιμόνιο σὲ συγγενεῖς ἢ σὲ γνωστούς. Ἂν κάποιος, ἂς ὑποθέσουμε, εἶναι καμπουριασμένος ἀπὸ δαιμονικὴ ἐπήρεια, μπορεῖ ὁ μάγος νὰ διώξη τὸ δαιμόνιο ἀπὸ ἐκεῖνον, νὰ τὸ στείλη ἀλλοῦ καὶ νὰ σηκωθῆ ὄρθιος ὁ καμπούρης. Ἂν ὅμως ἔχη καμπούρα ἀπὸ ἀναπηρία, δὲν μπορεῖ ὁ μάγος νὰ τὸν κάνη καλά.

Μοῦ εἶπαν γιὰ μιὰ γυναίκα ὅτι θεραπεύει ἀρρώστους, χρησιμοποιώντας διάφορα ἁγιωτικά. Ὅταν ἄκουσα τί κάνει, ἔμεινα κατάπληκτος ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ διαβόλου. Κρατάει ἕναν σταυρὸ καὶ ψάλλει διάφορα τροπάρια. Ψάλλει π.χ. τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» καί, μόλις φθάση στὸ «εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου», φτύνει κοντὰ στὸν σταυρό, βλασφημάει δηλαδὴ τὸν Χριστό, γι᾽ αὐτὸ τὴν βοηθάει μετὰ τὸ ταγκαλάκι. Ἔτσι, μερικοὺς ποὺ εἶναι ἄρρωστοι, ἔχουν μελαγχολία κ.λπ. ἀπὸ δαιμονικὴ ἐπήρεια καὶ οἱ γιατροὶ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς κάνουν καλά, αὐτὴ τοὺς θεραπεύει, γιατὶ διώχνει τὸ δαιμόνιο ποὺ προκαλεῖ τὸ βάρος, τὸ στέλνει σὲ ἄλλον, καὶ ἀπαλλάσσονται ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν θλίψη. Καὶ πολλοὶ τὴν ἔχουν γιὰ ἁγία! Τὴν συμβουλεύονται, καὶ λίγο–λίγο βλάπτει τὴν ψυχή τους, τοὺς καταστρέφει.

Χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Νὰ φεύγη κανεὶς μακριὰ ἀπὸ τοὺς μάγους καὶ τὰ μάγια, ὅπως φεύγει μακριὰ ἀπὸ τὴν φωτιὰ καὶ τὰ φίδια. Νὰ μὴν τὰ μπλέκουμε τὰ πράγματα. Ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ κάνη καλό. Μόνον τὶς ἀρρώστιες ποὺ προκαλεῖ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ θεραπεύση.

Εἶχα ἀκούσει τὸ ἑξῆς περιστατικό: Ἕνας νεαρὸς εἶχε μπλέξει μὲ κάποιον μάγο καὶ ἀσχολήθηκε μὲ μαγικά. Ἔπαθε μετὰ ζημιά, ἀρρώστησε καὶ κατέληξε στὸ νοσοκομεῖο. Μῆνες ξοδεύτηκε ὁ πατέρας του, γιατὶ δὲν εἶχαν τότε ἀσφάλεια, γιὰ νὰ βροῦν τί ἔχει. Οἱ γιατροὶ δὲν τοῦ ἔβρισκαν τίποτε. Εἶχε γίνει χάλια. Τί κάνει τότε ὁ διάβολος! Τοῦ ἐμφανίζεται σὰν τὸν Τίμιο Πρόδρομο, ποὺ τὸν εἶχαν πολιοῦχο στὸν τόπο του, καὶ τοῦ λέει: «Θὰ σὲ κάνω καλά, ἂν ὁ πατέρας σου χτίση μία ἐκκλησία». Τὸ εἶπε τὸ παιδὶ στὸν πατέρα του κι ἐκεῖνος ὁ καημένος εἶπε: «παιδί μου εἶναι, ὅσα ἔχω νὰ τὰ δώσω, ἀρκεῖ νὰ γίνη καλά», καὶ ἔταξε στὸν Τίμιο Πρόδρομο νὰ τοῦ χτίση ἐκκλησία. Ὁ διάβολος ἔφυγε καὶ τὸ παιδὶ ἔγινε καλά. Ἔκανε τό... θαῦμα! Ὁπότε λέει ὁ πατέρας: «Ἐγὼ ἔταξα νὰ χτίσω ἐκκλησία. Πρέπει νὰ ἐκπληρώσω τὸ τάμα μου». Δὲν εἶχαν καὶ οἰκονομικὴ ἄνεση καί, γιὰ νὰ χτίση τὸν ναό, πούλησε ὅσα χωράφια εἶχαν. Ἔδωσε ὅλη τὴν περιουσία του. Τὰ παιδιά του ἔμειναν στὸν δρόμο. Ἀγανάκτησαν, «νὰ λείψη ἡ Ὀρθοδοξία» εἶπαν, καὶ ἔγιναν Ἰεχωβάδες. Βλέπεις τὸν διάβολο τί κάνει; Φαίνεται, ἐκεῖ δὲν ὑπῆρχαν Ἰεχωβάδες καὶ βρῆκε αὐτὸς τρόπο νὰ γίνουν κι ἐκεῖ Ἰεχωβάδες!

Πότε πιάνουν τὰ μάγια

– Γέροντα, πάντοτε πιάνουν τὰ μάγια;

– Γιὰ νὰ πιάσουν τὰ μάγια, πρέπει νὰ δώση κανεὶς δικαιώματα στὸν διάβολο. Νὰ δώση δηλαδὴ σοβαρὴ ἀφορμὴ καὶ νὰ μὴν ἔχη τακτοποιηθῆ μὲ τὴν μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγηση. Σὲ ἕναν ποὺ ἐξομολογεῖται, καὶ μὲ τὸ φτυάρι νὰ τοῦ ρίχνουν τὰ μάγια, δὲν πιάνουν. Γιατί, ὅταν ἐξομολογῆται καὶ ἔχη καθαρὴ καρδιά, δὲν μποροῦν οἱ μάγοι νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὸν διάβολο, γιὰ νὰ τὸν βλάψουν.

Μιὰ φορὰ ἦρθε ἕνας μεσήλικας στὸ Καλύβι μὲ ἕναν ἀέρα... Ἀπὸ μακριά, μόλις τὸν εἶδα, κατάλαβα ὅτι ἔχει δαιμονικὴ ἐπήρεια. «Ἦρθα νὰ μὲ βοηθήσης, μοῦ εἶπε. Προσευχήσου γιὰ μένα, γιατὶ ἕναν χρόνο τώρα ἔχω φοβεροὺς πονοκεφάλους καὶ οἱ γιατροὶ δὲν βρίσκουν τίποτε». «Ἔχεις δαιμόνιο, τοῦ λέω, γιατὶ ἔδωσες δικαιώματα στὸν διάβολο». «Δὲν ἔκανα τίποτε», μοῦ λέει. «Δὲν ἔκανες τίποτε; τοῦ λέω. Δὲν ἀπάτησες μία κοπέλα; Ἔ, αὐτὴ πῆγε καὶ σοῦ ἔκανε μάγια. Πήγαινε νὰ ζητήσης συγγνώμη ἀπὸ τὴν κοπέλα, μετὰ νὰ ἐξομολογηθῆς, νὰ σοῦ διαβάσουν καὶ ἐξορκισμούς, γιὰ νὰ βρῆς τὴν ὑγεία σου. Ἂν ἐσὺ δὲν καταλάβης τὸ σφάλμα σου καὶ δὲν μετανοήσης, ὅλοι οἱ πνευματικοὶ τοῦ κόσμου νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ εὐχηθοῦν, τὸ δαιμόνιο δὲν θὰ φύγη».Ὅταν ἔρχωνται τέτοιοι ἄνθρωποι, μὲ τέτοιον ἀέρα, τοὺς μιλάω ἀνοιχτά. Θέλουν τράνταγμα, γιὰ νὰ συνέλθουν.

Ἕνας ἄλλος μοῦ εἶπε ὅτι ἡ γυναίκα του ἔχει δαιμόνιο. Κάνει συνέχεια φασαρίες στὸ σπίτι. Σηκώνεται τὸ βράδυ, τοὺς ξυπνάει, τὰ κάνει ὅλα ἄνω-κάτω. «Ἐσὺ ἐξομολογεῖσαι;», τοῦ λέω. «Ὄχι», μοῦ λέει. «Πρέπει νὰ ἔχετε δώσει δικαιώματα στὸν διάβολο, τοῦ λέω. Δὲν ἔγινε αὐτὸ στὰ καλὰ καθούμενα». Τελικὰ βρήκαμε ὅτι εἶχε πάει σ᾽ ἕναν Χότζα καὶ τοῦ ἔδωσε κάτι νὰ ραντίση στὸ σπίτι γιὰ γούρι, γιὰ νὰ πάη καλὰ ἡ δουλειά του, καὶ οὔτε κἂν ἔδινε σ᾽ αὐτὸ σημασία. Ἁλώνιζε μετὰ ὁ διάβολος στὸ σπίτι του.

Πῶς λύνονται τὰ μάγια

– Ἂν πιάσουν, Γέροντα, τὰ μάγια, πῶς λύνονται;

– Μὲ τὴν μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγηση. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει πρῶτα νὰ βρεθῆ ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία ἔπιασαν τὰ μάγια, νὰ καταλάβη ὁ ἄνθρωπος τὸ σφάλμα του, νὰ μετανοήση καὶ νὰ ἐξομολογηθῆ. Πόσοι ἔρχονται ἐκεῖ στὸ Καλύβι ποὺ ταλαιπωροῦνται, ἐπειδὴ τοὺς ἔχουν κάνει μάγια, καὶ μοῦ λένε: «Κάνε προσευχή, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάσανο»! Μοῦ ζητοῦν βοήθεια, χωρὶς νὰ ψάξουν νὰ βροῦν ἀπὸ ποῦ ξεκίνησε τὸ κακό, γιὰ νὰ τὸ διορθώσουν. Νὰ βροῦν δηλαδὴ σὲ τί ἔφταιξαν καὶ ἔπιασαν τὰ μάγια, νὰ μετανοήσουν, νὰ ἐξομολογηθοῦν, γιὰ νὰ σταματήση ἡ ταλαιπωρία τους.

– Γέροντα, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ τοῦ ἔχουν κάνει μάγια φθάση σὲ τέτοια κατάσταση ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήση ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του, νὰ ἐξομολογηθῆ κ.λπ., μποροῦν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν βοηθήσουν;

– Μποροῦν νὰ καλέσουν τὸν ἱερέα στὸ σπίτι νὰ κάνη ἕνα εὐχέλαιο ἢ ἕναν ἁγιασμό. Νὰ τοῦ δώσουν νὰ πιῆ ἁγιασμό, γιὰ νὰ ὑποχωρήση λίγο τὸ κακὸ καὶ νὰ μπῆ λίγο Χριστὸς μέσα του. Ἔτσι ἔκανε μιὰ μητέρα γιὰ τὸ παιδί της καὶ βοηθήθηκε. Μοῦ εἶχε πεῖ ὅτι ὁ γιός της ὑπέφερε πολύ, γιατὶ τοῦ εἶχαν κάνει μάγια. «Νὰ πάη νὰ ἐξομολογηθῆ», τῆς εἶπα. «Πῶς νὰ πάη, πάτερ, νὰ ἐξομολογηθῆ, στὴν κατάσταση ποὺ εἶναι;», μοῦ εἶπε. «Τότε πὲς στὸν πνευματικό σου, τῆς λέω, νὰ ἔρθη στὸ σπίτι, νὰ κάνη ἁγιασμὸ καὶ νὰ δώσης στὸν γιό σου νὰ πιῆ ἀπὸ τὸν ἁγιασμό. Θὰ τὸν πιῆ ὅμως;». «Θὰ τὸν πιῆ», μοῦ λέει. «Ἔ, ξεκίνησε μὲ τὸν ἁγιασμό, τῆς λέω, καὶ μετὰ προσπάθησε νὰ μιλήση τὸ παιδί σου μὲ τὸν παπᾶ. Ἂν ἐξομολογηθῆ, θὰ τὸν πετάξη τὸν διάβολο πέρα». Καὶ πράγματι, μὲ ἄκουσε καὶ βοηθήθηκε τὸ παιδί. Μετὰ ἀπὸ λίγο μπόρεσε νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ ἔγινε καλά.

Μιὰ ἄλλη γυναίκα, ἡ φουκαριάρα, τί ἔκανε; Ὁ ἄνδρας της εἶχε μπλέξει μὲ μάγους καὶ δὲν ἤθελε οὔτε σταυρὸ νὰ φορέση. Γιὰ νὰ τὸν βοηθήση λίγο, ἔρραψε στὸν γιακᾶ ἀπὸ τὸ σακκάκι του ἕνα σταυρουδάκι. Μιὰ φορὰ ποὺ χρειάσθηκε νὰ περάση ἀπὸ ἕνα γεφύρι στὴν ἄλλη ὄχθη ἑνὸς ποταμοῦ, μόλις πάτησε στὸ γεφύρι, ἄκουσε μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέη: «Τάσο, Τάσο, βγάλε τὸ σακκάκι, νὰ περάσουμε μαζὶ τὸ γεφύρι». Εὐτυχῶς ἔκανε κρύο καὶ εἶπε: «Πῶς νὰ τὸ βγάλω; Κρυώνω!». «Βγάλ᾿ το, βγάλ᾿ το, νὰ περάσουμε», ἄκουσε τὴν ἴδια φωνὴ νὰ τοῦ λέη. Βρὲ τὸν διάβολο! Ἤθελε νὰ τὸν ρίξη κάτω στὸ ποτάμι, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε, γιατὶ εἶχε ἐπάνω του τὸ σταυρουδάκι. Τελικὰ τὸν ἔρριξε ἐκεῖ σὲ μιὰ ἄκρη. Ἐν τῷ μεταξύ, τὸν ἔψαχναν οἱ δικοί του ὅλη τὴν νύχτα καὶ τὸν βρῆκαν τὸν καημένο πεσμένο ἐπάνω στὸ γεφύρι. Ἂν δὲν ἔκανε κρύο, θὰ ἔβγαζε τὸ σακκάκι καὶ θὰ τὸν πετοῦσε ὁ διάβολος μέσα στὸ ποτάμι. Τὸν φύλαξε ὁ σταυρὸς ποὺ εἶχε στὸ πέτο του. Πίστευε ἡ φουκαριάρα ἡ γυναίκα του. Ἂν δὲν εἶχε πίστη, θὰ τὸ ἔκανε αὐτό;

Συνεργασία μάγων καὶ δαιμόνων

– Γέροντα, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ἁγιότητα δὲν μπορεῖ νὰ ξεσκεπάση ἢ νὰ φρενάρη ἕναν μάγο;

– Πῶς νὰ τὸν φρενάρη; Ἐδῶ λὲς σὲ κάποιον ποὺ ἔχει λίγο φόβο Θεοῦ νὰ προσέξη, γιατὶ ἔτσι ὅπως ζῆ δὲν πάει καλά, καὶ πάλι δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸ δικό του, πόσο μᾶλλον ὁ μάγος ποὺ συνεργάζεται μὲ τὸν διάβολο. Αὐτὸν τί νὰ τὸν κάνης; Θὰ τοῦ πῆς ὁρισμένα πράγματα, ἀλλὰ αὐτὸς πάλι μὲ τὸν διάβολο θὰ εἶναι. Δὲν γίνεται τίποτε. Μόνον ὅταν εἶναι μπροστά σου ὁ μάγος καὶ λὲς τὴν εὐχή, ἐκείνη τὴν στιγμὴ μπορεῖ νὰ μπερδευτῆ τὸ δαιμόνιο καὶ νὰ μὴν μπορῆ ὁ μάγος νὰ κάνη τὴν δουλειά του.

Κάποιος εἶχε ἕνα πρόβλημα, καὶ ἕνας μάγος, ποὺ ἦταν μεγάλος ἀπατεώνας, πῆγε στὸ σπίτι του νὰ τὸν βοηθήση. Ἐκεῖνος ἔλεγε τὴν εὐχή. Ὁ καημένος ἦταν ἁπλός· δὲν ἤξερε ὅτι ὁ ἄλλος ἦταν μάγος, γι᾿ αὐτὸ ἐπενέβη ὁ Θεός. Καὶ νὰ δῆτε τί ἐπέτρεψε ὁ Θεός, γιὰ νὰ καταλάβη! Ἄρχισε νὰ δέρνεται ὁ μάγος ἀπὸ τοὺς δαίμονες καὶ ζητοῦσε βοήθεια ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τοῦ ὁποίου θὰ ἔλυνε τὸ πρόβλημα!

– Γέροντα, ἐκεῖνος ἔβλεπε τοὺς δαίμονες;

– Ἐκεῖνος δὲν ἔβλεπε τοὺς δαίμονες· ἔβλεπε μιὰ σκηνή. Ὁ μάγος φώναζε «βοήθεια», ἔκανε τοῦμπες, ἔπεφτε κάτω, ἔβαζε τὸ χέρι του, γιὰ νὰ προφυλάξη τὸ κεφάλι του. Γιατὶ μὴ νομίζετε ὅτι οἱ μάγοι καλοπερνοῦν, ὅτι οἱ δαίμονες τοὺς κάνουν ὅλες τὶς φορὲς τὸ χατίρι. Τὸ ὅτι ἀρνήθηκαν μιὰ φορὰ τὸν Χριστό, αὐτὸ τοὺς εἶναι ἀρκετό. Στὴν ἀρχὴ οἱ μάγοι κάνουν συμβόλαιο μὲ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ τοὺς βοηθοῦν, καὶ οἱ δαίμονες ὑποτάσσονται γιὰ μερικὰ χρόνια στὶς διαταγές τους. Ἔπειτα ὅμως ἀπὸ λίγο καιρὸ τοὺς λένε: «Μ᾿ ἐσᾶς θὰ ἀσχολούμαστε τώρα;». Εἰδικά, ὅταν οἱ μάγοι δὲν καταφέρνουν νὰ κάνουν αὐτὸ ποὺ θέλουν οἱ δαίμονες, ξέρετε τί τραβοῦν μετά;

Θυμᾶμαι, μιὰ φορὰ ποὺ συζητοῦσα ἔξω ἀπὸ τὸ Καλύβι μὲ ἐκεῖνον τὸν νεαρὸ μάγο ἀπὸ τὸ Θιβέτ, ξαφνικὰ σηκώθηκε, μοῦ ἔπιασε τὰ χέρια καὶ μοῦ τὰ γύρισε πρὸς τὰ πίσω. «Ἂς ἔρθη νὰ σ᾿ ἐλευθερώση τώρα ὁ Χατζεφεντῆς[6]», μοῦ εἶπε. «Ἄντε, βρὲ

[6] Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης.

διάβολε, φύγε ἀπὸ ᾽δῶ», τοῦ εἶπα καὶ τὸν ἔρριξα κάτω. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ βλασφημήση τὸν Ἅγιο! Πῆγε μετὰ νὰ μὲ χτυπήση μὲ τὸ πόδι του, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε· τὸ πόδι του σταμάτησε κοντὰ στὸ στόμα μου. Μὲ φύλαξε ὁ Θεός. Τὸν ἄφησα καὶ μπῆκα στὸ κελλί. Ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα τὸν εἶδα νὰ ἔρχεται ἀπὸ πέρα, γεμάτος ἀγκάθια. «Ὁ Σατὰν μὲ τιμώρησε, μοῦ εἶπε, γιατὶ δὲν σὲ νίκησα. Μὲ ἔσυρε μέσα στὰ ρουμάνια».

Οἱ μαῦρες δυνάμεις τοῦ σκότους εἶναι ἀδύνατες. Οἱ ἄνθρωποι τὶς κάνουν δυνατὲς μὲ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὸν Θεό, γιατὶ ἔτσι δίνουν δικαιώματα στὸν διάβολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Γιὰ τοὺς δαιμονισμένους

Γέροντα, στὸν δαιμονισμένο τῶν Γαδαρηνῶν[1] πόσοι δαίμονες κατοικοῦσαν;

– «*Δαιμόνια πολλά*»[2], γράφει τὸ Εὐαγγέλιο. Γι᾽ αὐτὸ εἶπε ὁ δαιμονισμένος ὅτι τὸ ὄνομά του ἦταν «*λεγεών*»[3]. Καὶ βλέπετε, ὅπως σὲ ἕναν δαιμονισμένο μπορεῖ νὰ κατοικοῦν ἕνα σωρὸ δαίμονες, ἔτσι καὶ στὴν καρδιὰ τοῦ πιστοῦ μπορεῖ νὰ χωρέσουν ὅλοι οἱ Ἅγιοι. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς χωράει, πόσο μᾶλλον οἱ Ἅγιοι! Μεγάλα μυστήρια! Μιὰ φορά, ὅταν ἤμουν στὸ Καλύβι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, χτύπησε κάποιος τὸ καμπανάκι. Κοίταξα ἀπὸ τὸ παράθυρο, καὶ τί νὰ δῶ! Ἕναν ἄνδρα ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε μιὰ ὁλόκληρη φάλαγγα δαιμόνων, ἕνα μαῦρο σμῆνος! Πρώτη φορὰ εἶδα νὰ ἐξουσιάζουν ἕναν ἄνθρωπο τόσοι δαίμονες. Αὐτὸς ἦταν μέντιουμ· εἶχε ἀνακατέψει εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἐπικλήσεις δαιμόνων, χριστιανικὰ βιβλία μὲ μαγικά, καὶ μετὰ τὸν ἐξουσίαζαν οἱ δαίμονες. Φοβερό! Πολὺ στενοχωρέθηκα.

Μερικοὶ ψυχίατροι καὶ τοὺς δαιμονισμένους τοὺς θεωροῦν ψυχοπαθεῖς. Μερικοὶ ἱερεῖς πάλι κάποιους ψυχοπαθεῖς τοὺς βγάζουν δαιμονισμένους. Ἐνῶ, ἕνας ψυχοπαθής, γιὰ νὰ βοηθηθῆ, πρέπει νὰ πάη ἀλλοῦ, ἕνας δαιμονισμένος ἀλλοῦ. Ὁ ψυχίατρος πῶς μπορεῖ νὰ βοηθήση τὸν δαιμονισμένο[4];

– Γέροντα, ἕνας δαιμονισμένος εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβη σὲ τί ἔφταιξε καὶ δαιμονίσθηκε;

– Ναί, μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβη, ἐκτὸς ἂν ἔχη πάθει καὶ τὸ μυαλό του, ὁπότε εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βοηθηθῆ. Ἂν εἶναι μόνο δαιμονισμένος, μπορεῖς πιὸ εὔκολα νὰ συνεννοηθῆς μαζί του καὶ νὰ τὸν βοηθήσης, ἀλλὰ πρέπει νὰ κάνη ὑπακοή. Ἀλλιῶς πῶς νὰ βοηθηθῆ;

Μιὰ φορὰ ἦρθε στὸ Καλύβι ἕνας ἀπὸ τὴν νότια Ἑλλάδα, ποὺ εἶχε πάει στοὺς Ἰνδούς, καὶ εἶχε δαιμονισθῆ. Ἔλεγε κάτι βρισιὲς καὶ ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του ἀφρούς. Τὰ μάτια του ἦταν ὀρθάνοιχτα, ἄγρια. Τοῦ ἔλεγα: «μὴ λὲς αὐτὲς τὶς βλασφημίες, γιατὶ ἔτσι καλεῖς τὰ δαιμόνια», δὲν ἄκουγε. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ζητοῦσε νὰ τὸν βοηθήσω. «Βοήθησέ με, ἔλεγε, μόνον ἐσὺ μπορεῖς νὰ μὲ βοηθήσης». «Ἔμ, πῶς νὰ σὲ βοηθήσω; τοῦ λέω. Θέλεις νὰ προσευχηθῶ, γιὰ νὰ λυτρωθῆς μὲ τὴν Χάρη τοῦ Χριστοῦ, κι ἐσὺ καλεῖς τὰ δαιμόνια. Πήγαινε νὰ ἐξομολογηθῆς, νὰ σοῦ διαβάσουν ἐξορκισμοὺς καὶ ἔλα μετὰ νὰ συζητήσουμε». «Δὲν πηγαίνω», μοῦ λέει. «Ἔλα μέσα νὰ σοῦ βάλω λαδάκι ἀπὸ τὸ κανδήλι», τοῦ λέω. «Δὲν θέλω. Θέλω νὰ μὲ βοηθήσης». Πῆγε μετὰ πιὸ πέρα καὶ κουβέντιαζε μὲ κάποιον. Κάποια στιγμὴ ποὺ ἔλεγα σὲ μιὰ συντροφιὰ ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τὶς δοκιμασίες γιὰ τὴν σωτηρία μας, φώναξε ἀπὸ πέρα: «Ρὲ σύ, γιατί λὲς πῶς ἐργάζεται ὁ Θεός, γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄνθρωποι; Ἔχουμε ἕναν πατέρα στὸν

---

[1] Βλ. *Λουκ.* 8, 26 κ.ἑ.

[2] *Λουκ.* 8, 30.

[3] Ρωμαϊκὴ στρατιωτικὴ μονάδα ποὺ τὴν ἀπήρτιζαν τρεῖς ἕως ἕξι χιλιάδες στρατιῶτες.

[4] Ὁ Γέροντας ἔλεγε ὅτι ὁ ψυχοπαθὴς χρειάζεται τὴν ἰατρικὴ βοήθεια καλοῦ καὶ πιστοῦ ψυχιάτρου καὶ τὴν πνευματικὴ βοήθεια τοῦ πνευματικοῦ, ἐνῶ ὁ δαιμονισμένος, ἐφόσον ἔχει τὰ λογικά του, χρειάζεται νὰ βρῆ σὲ τί ἔφταιξε καὶ δαιμονίσθηκε, νὰ μετανοήση καὶ νὰ ἐξομολογηθῆ, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ δαιμόνιο.

οὐρανὸ καὶ ἕναν στὴν γῆ καὶ πιὸ πάνω εἶναι ἕνας ἄρχοντας[5]». «Πάψε τὶς δαιμονολογίες», τοῦ λέω, καὶ ἔλεγα τὴν εὐχή. «Τώρα μὲ μπέρδεψες», μοῦ λέει. «Φύγε», τοῦ εἶπα καὶ τὸν τίναξα πέρα. Ἔγινε κουβάρι. «Ἐσὺ μὲ ποιόν εἶσαι;», μὲ ρωτάει. «Μὲ τὸν Χριστό», τοῦ λέω. «Ψέματα λές, μοῦ λέει, δὲν εἶσαι μὲ τὸν Χριστό, ἀφοῦ ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστὸς κι ἐσὺ μὲ χτυπᾶς». Τοῦ τὰ παρουσιάζει ἀνάποδα ὁ διάβολος.

– Αὐτὰ τὰ λέει ὁ διάβολος;

– Ναί, ὁ διάβολος, ἀλλά, βλέπεις, ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὸ κουράγιο νὰ ἔρθη μέχρι τὸ Ἅγιον Ὄρος. Γιὰ νὰ ξεκινήση ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἑλλάδος νὰ ἔρθη στὸ Ὄρος σὲ τέτοια κατάσταση, εἶναι μεγάλο πράγμα! Ἀλλὰ δὲν ἀκούει καὶ γίνεται χειρότερα. Ἂν ἔκανε ὑπακοή, θὰ βοηθιόταν.

Μὲ τὴν ἑωσφορικὴ ὑπερηφάνεια μπορεῖ νὰ δαιμονισθῆ ὁ ἄνθρωπος

Ὅποιος ἔχει πολλὴ ὑπερηφάνεια εἶναι σκοτισμένος. Τὸ μυαλό του εἶναι ἀνταριασμένο, εἶναι σὰν νὰ ἔχη καυσαέρια. Κάνει χοντρὰ σφάλματα καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνει. «Ἐγώ, μοῦ εἶπε κάποιος, ὅλους τοὺς ἀγαπῶ· καὶ τὸν διάβολο τὸν ἀγαπῶ· δὲν εἶναι κακός...». «Τί λές, βρέ; τοῦ λέω. Ἂν ὁ Θεὸς ἄφηνε τελείως ἐλεύθερο τὸν διάβολο, θὰ μᾶς εἶχε ξεκάνει ὅλους. Ποιός εἶδε χαΐρι ἀπὸ τὸν διάβολο, γιὰ νὰ δῆς κι ἐσύ;». Ἔχει φθάσει ὅμως σὲ τέτοια σκότιση, πού, ὅ,τι κι ἂν τοῦ πῆς γιὰ νὰ τὸν βοηθήσης, δὲν καταλαβαίνει. Λέει ὅτι τὸν καταπιέζεις! Καταπίεση εἶναι αὐτή; Ἄντε τώρα νὰ τοῦ βγάλης αὐτὸν τὸν λογισμό... Δὲν εἶναι τρελλός, ἀφοῦ τὸ μυαλό του δουλεύει. Πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι εἶναι ἄρνηση, εἶναι βλασφημία αὐτὸ ποὺ λέει.

Ἔτσι φθάνουν σιγὰ-σιγὰ στὴν σατανολατρία. Ἂν δῆς σατανολάτρες, φαίνονται ὅτι εἶναι κυριευμένοι ἀπὸ τὸν διάβολο. Βλέπεις ἕναν δαιμονισμὸ ἐπάνω τους. Καὶ τὰ καημένα τὰ παιδιὰ τὰ κατευθύνουν ἐκεῖ ποὺ θέλουν αὐτοὶ μὲ σατανικὲς μουσικές. Φθάνουν νὰ ἐπικαλοῦνται τὸν σατανᾶ. Ἔχω ἀκούσει ὅτι μερικοὺς δίσκους «ρόκ», ἂν τοὺς γυρίσης ἀνάποδα[6], θὰ ἀκούσης τραγούδια μὲ τὰ ὁποῖα ἐπικαλοῦνται τὸν σατανᾶ. Ἔχουν μέχρι καὶ δοξολογία στὸν σατανᾶ: «Σ᾽ ἐσένα ἀφιερώνομαι, σατανᾶ». Φοβερό!

– Δηλαδή, Γέροντα, μπορεῖ ἡ ὑπερηφάνεια νὰ ὁδηγήση στὸν δαιμονισμό;

– Ναί. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι κάποιος κάνει ἕνα σφάλμα καὶ δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του. Ἂν τοῦ ποῦν οἱ ἄλλοι μιὰ κουβέντα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, λέει ὅτι τὸν ἀδικοῦν, πιστεύει ὅτι εἶναι καλύτερος ἀπὸ ἐκείνους καὶ τοὺς κατακρίνει. Ὕστερα ἀρχίζει σιγὰ-σιγὰ νὰ κρίνη τοὺς Ἁγίους. Πρῶτα τοὺς νεώτερους, μετὰ τοὺς παλαιότερους: «Ἐκεῖνος δὲν ἔκανε θαύματα, ὁ ἄλλος ἔκανε ἐκεῖνο...». Ἔπειτα ἀπὸ λίγο προχωρεῖ καὶ ἀρχίζει νὰ κρίνη τὶς Συνόδους: «καὶ οἱ Σύνοδοι μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἀποφάσιζαν...», ἑπομένως καὶ οἱ Σύνοδοι κατὰ τὴν γνώμη του δὲν ἔχουν ἀκρίβεια. Καὶ τελικὰ φθάνει νὰ λέη: «Καὶ ὁ Θεὸς γιατί νὰ τὸ κάνη ἐκεῖνο ἔτσι;». Ἔ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάνη σὲ τέτοιο σημεῖο, δὲν τρελλαίνεται· δαιμονίζεται.

---

[5] Ἐννοοῦσε τὸν διάβολο.

[6] Ὁ Γέροντας ἐννοεῖ τοὺς δίσκους ποὺ ἔχουν κρυμμένα μηνύματα σὲ «ἀνάστροφη κάλυψη».

Εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι μὲ τὸν πατέρα του ἕνας δαιμονισμένος ποὺ ἔλεγε ὅτι εἶναι θεός. Εἶχε πάει σὲ ἕναν πνευματικὸ ἔξω στὸν κόσμο, κι ἐκεῖνος, ἐπειδὴ φοβήθηκε μήπως ὁ διάβολος τοῦ ὁρμήση, τοῦ εἶπε: «Εὐλόγησέ με»! Τί νὰ πῆς; Τέλος πάντων! Ἔλεγε μετὰ στὸν πατέρα του: «Νὰ δῆς, καὶ ὁ πατὴρ Παΐσιος θὰ παραδεχθῆ ὅτι εἶμαι θεός». Βάζει στοίχημα μὲ τὸν πατέρα του σὲ ὅσα χρήματα εἶχαν μαζί τους ὅτι θὰ τὸν παραδεχθῶ γιὰ θεό. Μόλις ἄρχισα νὰ κάνω κομποσχοίνι, τινάχθηκε ὄρθιος. «Τί κάνεις ἐσὺ μ᾽ αὐτό; φώναξε. Ἐγὼ ἔχω κάνει ὅλες τὶς ἁμαρτίες. Ἔχω κάνει κι ἐκείνη κι ἐκείνη τὴν ἁμαρτία... Ἔχω τὸν διάβολο μέσα μου καὶ ἔχω θεοποιηθῆ. Πρέπει νὰ παραδεχθῆς ὅτι εἶμαι θεός. Ἐσύ, βρέ, τίποτε δὲν ἔκανες, μοῦ λέει. Κάνεις συνέχεια βοὺρ-βοὺρ μ᾽ αὐτό!». Ἔλεγε κάτι βαρειὲς κουβέντες! Εἶχα ἀγανακτήσει. «Ἄντε, φύγε ἀπὸ ᾽δῶ, χαμένε», τοῦ λέω. Τοῦ ἔδωσα ἕνα ξεσκόνισμα γερό. Ἀγρίεψε, ἔγινε θηρίο. Βγάζει τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν τσέπη του, τὰ πετάει στὸν πατέρα του: «Πάρ᾽ τα, λέει, ἔχασα τὸ στοίχημα».

Οἱ δαιμονισμένοι ἀντιδροῦν σὲ ὁτιδήποτε ἱερὸ

– Γέροντα, πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβη ἂν κάποιος εἶναι δαιμονισμένος καὶ ὄχι ψυχοπαθής;

– Αὐτὸ καὶ ἕνας ἁπλὸς γιατρός, εὐλαβής, μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβη. Ὅσοι πάσχουν ἀπὸ δαιμόνιο, ὅταν πλησιάσουν σὲ κάτι ἱερό, τινάζονται. Ἔτσι φαίνεται ξεκάθαρα ὅτι ἔχουν δαιμόνιο. Λίγο ἁγιασμὸ ἂν τοὺς δώσης ἢ μὲ ἅγιο Λείψανο ἂν τοὺς σταυρώσης, ἀντιδροῦν, ἐπειδὴ στρυμώχνονται μέσα τους τὰ δαιμόνια, ἐνῶ, ἂν ἔχουν ψυχοπάθεια, δὲν ἀντιδροῦν καθόλου. Ἀκόμη καὶ ἐπάνω σου ἂν ἔχης ἕναν σταυρὸ καὶ τοὺς πλησιάσης, ἀνησυχοῦν, ταράζονται. Κάποτε σὲ μιὰ ἀγρυπνία στὸ Ἅγιον Ὄρος μοῦ εἶπαν οἱ πατέρες ὅτι ἔχουν τὸν λογισμὸ πὼς κάποιος λαϊκὸς ποὺ ἦταν ἐκεῖ εἶχε δαιμόνιο. Κάθησα στὸ διπλανὸ στασίδι καὶ ἀκούμπησα ἐπάνω του τὸν σταυρό μου ποὺ ἔχει Τίμιο Ξύλο. Τινάχθηκε ἐπάνω· σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν ἄλλη μεριά. Ὅταν ἔφυγε λίγο ὁ κόσμος, πῆγα μὲ τρόπο δίπλα του. Πάλι τὰ ἴδια. Κατάλαβα ὅτι πράγματι εἶχε δαιμόνιο.

Ὅταν μοῦ φέρνουν στὸ Καλύβι παιδάκια καὶ μοῦ λένε ὅτι ἔχουν δαιμόνιο, γιὰ νὰ διαπιστώσω ἂν εἶναι δαιμονισμένα, μερικὲς φορὲς παίρνω ἕνα τεμάχιο ἁγίου Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου καὶ τὸ κρύβω στὴν χούφτα μου. Καὶ νὰ δῆτε, ἐνῶ ἔχω κλειστὰ καὶ τὰ δυὸ χέρια μου, τὸ παιδάκι, ἂν ἔχη δαιμόνιο, κοιτάζει φοβισμένο τὸ χέρι μὲ τὸ ὁποῖο κρατῶ τὸ ἅγιο Λείψανο. Ἂν ὅμως δὲν ἔχη δαιμόνιο, ἀλλὰ λ.χ. κάποια ἀρρώστια ἐγκεφαλική, δὲν ἀντιδρᾶ καθόλου. Ἄλλοτε πάλι τοὺς δίνω νερὸ στὸ ὁποῖο προηγουμένως ἔχω βουτήξει τεμάχιο ἁγίου Λειψάνου, ἀλλά, ἂν ἔχουν δαιμόνιο, δὲν τὸ πίνουν· ἀπομακρύνονται. Σὲ ἕνα δαιμονισμένο παιδάκι ἔδωσα μιὰ φορὰ νὰ φάη πρῶτα γλυκά, γιὰ νὰ διψάση πολύ, καὶ μετὰ τοῦ ἔφερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ νερό. «Στὸν Γιαννάκη, εἶπα, θὰ δώσω πιὸ καλὸ νερό». Μόλις ἤπιε λίγο, ἄρχισε νὰ φωνάζη: «Αὐτὸ τὸ νερὸ μὲ καίει. Τί ἔχει μέσα;». «Τίποτε», τοῦ λέω. «Τί μὲ κάνεις; μὲ καίει», φώναζε. «Δὲν καίει ἐσένα· κάποιον ἄλλον καίει», τοῦ λέω. Τὸ σταύρωνα στὸ κεφάλι, καὶ τινάζονταν τὰ χέρια, τὰ πόδια του... Ἔπαθε δαιμονικὴ κρίση. Τὸ δαιμόνιο τὸ ἔκανε ἕνα κουβάρι.

Θυμᾶστε κι ἐκεῖνον τὸν φοιτητὴ ποὺ εἶχε ἔρθει ἐδῶ παλιά; «Ἔχω μέσα μου δαιμόνιο, μοῦ ἔλεγε, καὶ μὲ τυραννάει πολύ. Περνάω μαρτύριο ἀπὸ τὸν δαίμονα, γιατὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ λέω καὶ αἰσχρά. Ἔχω φθάσει σὲ ἀπελπισία. Αἰσθάνομαι νὰ μὲ πιέζη μέσα μου, νὰ μὲ σφίγγη πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ», καὶ ὁ καημένος ἔδειχνε τὴν κοιλιά του, τὸ στῆθος, τὰ πλευρά, τὰ χέρια. Ἐπειδὴ ἦταν πολὺ εὐαίσθητος, γιὰ νὰ μὴν τὸν πληγώσω καὶ γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσω, τοῦ εἶπα: «Κοίταξε, δὲν ἔχεις μέσα σου δαιμόνιο· μιὰ ἐξωτερικὴ δαιμονικὴ ἐπίδραση εἶναι ἐπάνω σου». Ὅταν πήγαμε στὴν ἐκκλησία, εἶπα στὶς ἀδελφὲς ποὺ ἦταν ἐκεῖ νὰ κάνουν εὐχὴ γιὰ τὸ δυστυχισμένο πλάσμα τοῦ Θεοῦ, κι ἐγὼ πῆρα ἀπὸ τὸ Ἱερὸ ἕνα τεμάχιο ἁγίου Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, τὸν πλησίασα καὶ τὸν ξαναρώτησα: «Σὲ ποιό σημεῖο σὲ πιέζει καὶ σὲ βασανίζει ὁ δαίμονας; Ποῦ νομίζεις ὅτι βρίσκεται;». Μοῦ ἔδειξε τότε τὰ πλευρά του. «Ποῦ, ἐδῶ;», τὸν ρώτησα καὶ ἀκούμπησα ἐπάνω τὴν χούφτα μου μὲ τὸ ἅγιο Λείψανο. Βγάζει ἀμέσως ἕνα οὐρλιαχτό! «Μ᾽ ἔκαψες, μ᾽ ἔκαψες! Δὲν φεύγω...ω...ω! Δὲν φεύγω!». Φώναζε, ἔβριζε, ἔλεγε αἰσχρά. Τότε ἄρχισα μέσα μου νὰ λέω: «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, διῶξε τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα ἀπὸ τὸ πλάσμα Σου*» καὶ νὰ τὸν σταυρώνω μὲ τὸ ἱερὸ Λείψανο. Αὐτὸ γινόταν ἐπὶ εἴκοσι λεπτά. Ὕστερα ὁ δαίμονας τὸν σπάραξε, τὸν ἔρριξε κάτω. Ἔκανε τοῦμπες. Τὸ κουστούμι του ἔγινε μέσ᾽ στὶς σκόνες. Τὸν σηκώσαμε ὄρθιο. Ἔτρεμε ὁλόκληρος καὶ ἔκανε ἔντονες σπασμωδικὲς κινήσεις. Πιάσθηκε ἀπὸ τὸ τέμπλο, γιὰ νὰ στηριχθῆ. Ἀπὸ τὰ χέρια του ἔτρεχε κρύος ἱδρώτας, ὅπως εἶναι ἡ δροσιὰ στὰ χορτάρια. Σὲ λίγο ἔφυγε ὁ δαίμονας καὶ ἠρέμησε. Ἔγινε καλὰ καὶ τώρα εἶναι μιὰ χαρά.

Μὴ δίνετε σημασία στὰ λόγια τοῦ δαιμονισμένου

– Γέροντα, τί πρέπει νὰ προσέχη κανείς, ὅταν συζητᾶ μὲ ἕναν δαιμονισμένο;

– Νὰ λέη τὴν εὐχὴ καὶ νὰ τοῦ φέρεται μὲ καλωσύνη.

– Γέροντα, θυμοῦνται οἱ δαιμονισμένοι τί λένε πάνω στὴν κρίση τους;

– Ἄλλα τὰ θυμοῦνται καὶ ἄλλα δὲν τὰ θυμοῦνται. Δὲν ξέρουμε πῶς ἐργάζεται ὁ Θεός. Μερικὲς φορὲς ἐπιτρέπει νὰ τὰ θυμοῦνται, γιὰ νὰ ταπεινωθοῦν καὶ νὰ μετανοήσουν.

Καὶ ὅταν ζητάη κάτι ὁ δαιμονισμένος, δὲν εἶναι εὔκολο νὰ καταλάβη κανεὶς πότε αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ πότε τὸ ἔχει ἀνάγκη ὁ ἴδιος. Εἶχα συναντήσει κάπου μιὰ δαιμονισμένη κοπέλα. Αὐτὴ εἶχε διαβάσει Καζαντζάκη καὶ πίστευε κάτι βλάσφημα πράγματα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δαιμονισθῆ. Ξαφνικὰ τὴν ἔπιασε τὸ δαιμόνιο καὶ ἔβαλε κάτι φωνές! «Καίγομαι, καίγομαι!». Οἱ δικοί της τὴν κρατοῦσαν, γιὰ νὰ τὴν σταυρώσω. Μετὰ φώναζε: «Νερό, νερό!». Λέω: «Φέρτε της νερό». «Ὄχι, ὄχι, μοῦ λένε, γιατὶ μᾶς εἶπε κάποιος νὰ μὴν κάνουμε ὑπακοὴ στὸν διάβολο». «Τώρα, λέω, ἡ καημένη διψάει. Φέρτε νερό». Καταλάβαινα πότε ἦταν τὸ κάψιμο ἀπὸ τὸν διάβολο καὶ πότε ἦταν ἀπὸ δίψα. Ἤπιε ἡ καημένη κανα–δυὸ ποτήρια νερό. «Κάρβουνα, ἔλεγε, ἔχω μέσα μου, τόσο κάψιμο νιώθω. Καὶ ἕναν κουβᾶ νερὸ νὰ ἔπινα, δὲν θὰ ἔσβηνε μέσα μου ἡ φωτιά». Τέτοιο κάψιμο ἔνιωθε!

– Ὅταν, Γέροντα, φωνάζη ἕνας δαιμονισμένος, πῶς καταλαβαίνουμε πότε μιλάει ὁ διάβολος μέσῳ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πότε ὁ ἄνθρωπος;

– Ὅταν μιλάῃ ὁ διάβολος, τὰ χείλη δὲν κινοῦνται κανονικά· κινοῦνται σὰν μηχανή. Ἐνῶ, ὅταν μιλάῃ ὁ ἄνθρωπος, κινοῦνται φυσιολογικά. Ὅταν φωνάζῃ ἕνας δαιμονισμένος, τὴν ὥρα ποὺ τοῦ διαβάζουν ἐξορκισμοὺς ἢ οἱ ἄλλοι εὔχονται γι᾿ αὐτόν, ἄλλοτε ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ βασανίζεται καὶ λέει λ.χ. στὸν διάβολο: «φύγε, τί κάθεσαι;» καὶ ἄλλοτε ὁ διάβολος βρίζει τὸν ἄνθρωπο ἢ τὸν ἱερέα ἢ βλασφημάει τὸν Χριστό, τὴν Παναγία, τοὺς Ἁγίους. Ἄλλοτε λέει ψέματα ἢ ἄλλοτε πιέζεται ἀπὸ τὴν δύναμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ νὰ πῇ τὴν ἀλήθεια. Μερικὲς φορὲς πάλι ὁ δαιμονισμένος λέει δικά του ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ποὺ ἔχει διαβάσει κ.λπ. Τί νὰ πῶ; Μπερδεμένα πράγματα. Γι᾿ αὐτό, ὅταν συζητᾶτε μαζί του, νὰ προσέχετε πολύ. Μὴ δίνετε σημασία στὰ λόγια του. Μπορεῖ νὰ λέῃ λ.χ. «μὲ καῖς». Ἂν πράγματι τὸν καῖς καὶ πῇς «τὸν καίω», κάηκες. Ἂν δὲν τὸν καῖς καὶ πιστέψῃς ὅτι τὸν καῖς, κάηκες δυὸ φορές. Ἢ μπορεῖ νὰ φωνάζῃ «βρωμιάρες» καὶ σὲ μιὰ νὰ πῇ: «Ἐσὺ εἶσαι καθαρή». Ἂν ἐκείνη τὸ πιστέψῃ, πάει, χάθηκε. Γι᾿ αὐτὸ μὴν κάνετε πειράματα μὲ τὸν διάβολο.

Σὲ ἕνα μοναστήρι πῆγαν ἕναν δαιμονισμένο καὶ ὁ ἡγούμενος εἶπε στοὺς πατέρες νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία νὰ κάνουν κομποσχοίνι. Εἶχαν ἐκεῖ καὶ τὴν κάρα τοῦ Ἁγίου Παρθενίου[7], ἐπισκόπου Λαμψάκου, καὶ τὸ δαιμόνιο στρυμώχθηκε πολύ. Συγχρόνως, ὁ ἡγούμενος ἀνέθεσε καὶ σὲ ἕναν ἱερομόναχο νὰ διαβάσῃ στὸν δαιμονισμένο ἐξορκισμούς. Ὁ ἱερομόναχος αὐτὸς ἦταν εὐλαβὴς μὲν ἐξωτερικά, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ εἶχε κρυφὴ ὑπερηφάνεια. Ἦταν ἀγωνιστὴς καὶ τυπικὸς σὲ ὅλα. Νουθετοῦσε πνευματικὰ τοὺς ἄλλους, γιατὶ ἦταν καὶ λόγιος. Ὁ ἴδιος ὅμως δὲν βοηθιόταν ἀπὸ κανέναν, γιατὶ οἱ ἄλλοι, ἀπὸ σεβασμό, ὅταν τὸν ἔβλεπαν νὰ κάνῃ κάτι στραβό, δίσταζαν νὰ τοῦ τὸ ποῦν. Εἶχε δημιουργήσει ψευδαισθήσεις στὸν ἑαυτό του ὅτι εἶναι ὁ πιὸ ἐνάρετος τῆς μονῆς κ.λπ. Ὁ πονηρὸς βρῆκε εὐκαιρία ἐκείνη τὴν ἡμέρα νὰ τοῦ κάνῃ κακό. Ἔβαλε τὴν πονηριά του, γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἐντύπωση ὅτι αὐτὸς διώχνει τὸ δαιμόνιο ἀπὸ τὸν δαιμονισμένο. Μόλις λοιπὸν ἄρχισε νὰ διαβάζῃ τοὺς ἐξορκισμούς, ἄρχισε τὸ δαιμόνιο νὰ φωνάζῃ: «καίγομαι! ποῦ μὲ διώχνεις, ἄσπλαχνε;», ὁπότε νόμισε ὅτι καίγεται ἀπὸ τὸν δικό του ἐξορκισμὸ – ἐνῶ ὁ δαίμονας ζοριζόταν, γιατὶ προσεύχονταν καὶ οἱ ἄλλοι πατέρες –, καὶ ἀπάντησε στὸν δαίμονα: «Νὰ ἔρθῃς σ᾿ ἐμένα». Τὸ εἶχε πεῖ αὐτὸ ὁ Ἅγιος Παρθένιος σὲ ἕνα δαιμόνιο, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἦταν ἅγιος. Μιὰ φορὰ δηλαδὴ ποὺ ἕνα δαιμόνιο φώναζε: «καίγομαι, καίγομαι, ποῦ νὰ πάω;», ὁ Ἅγιος τοῦ εἶπε: «Ἔλα σ᾿ ἐμένα». Τότε τὸ δαιμόνιο εἶπε στὸν Ἅγιο: «καὶ μόνον τὸ ὄνομά σου μὲ καίει, Παρθένιε!», καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸν δαιμονισμένο ποὺ ταλαιπωροῦσε. Πῆγε καὶ αὐτὸς νὰ κάνῃ τὸν Ἅγιο Παρθένιο καὶ δαιμονίσθηκε. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὸν ἐξουσίαζε πιὰ ὁ δαίμονας. Χρόνια ὁλόκληρα βασανιζόταν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἀναπαυθῇ πουθενά. Συνέχεια γύριζε, πότε ἔξω στὸν κόσμο καὶ πότε μέσα στὸ Ἅγιον Ὄρος. Τί τράβηξε ὁ καημένος! Τοῦ εἶχε δημιουργήσει αὐτὴ ἡ κατάσταση ψυχικὴ κούραση καὶ σωματικὴ κόπωση μὲ τρεμούλα. Καὶ νὰ δῆτε, ἐνῶ ἦταν καλὸς παπᾶς, δὲν μποροῦσε μετὰ νὰ λειτουργήσῃ[8]. Βλέπετε τί κάνει ὁ διάβολος;

– Γέροντα, ἔχει κάποια σχέση ὁ καφὲς μὲ τὶς ἀντιδράσεις ἑνὸς δαιμονισμένου;

– Ὅταν τὸ νευρικὸ σύστημα εἶναι ταραγμένο καὶ πιῇ κανεὶς πολλοὺς καφέδες, κλονίζονται τὰ νεῦρα καὶ τὸ ταγκαλάκι ἐκμεταλλεύεται αὐτὴν τὴν κατάσταση. Δὲν

[7] Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται στὶς 7 Φεβρουαρίου.

[8] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 96-97.

εἶναι ὅτι ὁ καφὲς εἶναι κάτι δαιμονικό. Χρησιμοποιεῖ τὸ ταγκαλάκι τὴν ἐπίδρασή του στὰ νεῦρα, καὶ ὁ δαιμονισμένος ἀντιδράει χειρότερα.

Βοήθεια στοὺς δαιμονισμένους

– Γέροντα, κάπου γράφει ὅτι ὁ διάβολος ἐμφωλεύει στὴν καρδιὰ τοῦ δαιμονισμένου, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ τὸ ξέρη αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μὴν τὸν πολεμήση μὲ τὴν εὐχή. Ἔτσι εἶναι;

– Ναί, γιατὶ τὸ δαιμόνιο ἔχει δικαίωμα νὰ καθήση μέσα στὸν δαιμονισμένο ἕνα διάστημα καὶ μπορεῖ νὰ λουφάζη, ἐνῶ μὲ τὴν εὐχὴ ζορίζεται, ἐπαναστατεῖ καὶ μπορεῖ νὰ φύγη. Ἡ εὐχὴ εἶναι βαρὺ πυροβολικὸ γιὰ τὸν διάβολο. Μοῦ εἶχαν φέρει στὸ Καλύβι ἕνα παλληκάρι δαιμονισμένο ποὺ ἔλεγε συνέχεια τὴν εὐχή. Ὁ πατέρας του ἦταν μοναχός, ἀλλὰ πέταξε τὰ ράσα καὶ παντρεύτηκε, καὶ τὸ καημένο γεννήθηκε μὲ δαιμόνιο. Ἔτσι τὰ οἰκονόμησε ὁ Θεός, γιὰ νὰ πάρη μισθὸ τὸ παιδί, νὰ σωθῆ καὶ ὁ πατέρας, νὰ ἔχουμε κι ἐμεῖς οἱ μοναχοὶ ὡς φρένο παραδείγματα ἀπὸ μοναχοὺς ποὺ πέταξαν τὰ ράσα καὶ τώρα ταλαιπωροῦνται. Κάποια στιγμὴ ποὺ τὸ ἔπιασε τὸ δαιμόνιο, φώναζε σὰν τὴν κότα πολὺ δυνατά: «Κά, κά, κά...». «Τί ἔπαθες;», τοῦ λέω, ἐνῶ μὲ τὸν νοῦ μου ἔλεγα: «*Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔξελθε, ἀκάθαρτον πνεῦμα, ἀπὸ τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ*». «Κι ἐγὼ θέλω νὰ φύγω, φώναζε τὸ δαιμόνιο, ἐπειδὴ πολὺ μὲ βασανίζει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, γιατὶ συνέχεια λέει τὴν εὐχή. Θέλω νὰ πάω στὸ Πακιστάν, νὰ βρῶ λίγη ἀνάπαυση!».

– Γέροντα, γιατί δὲν ἔφευγε τὸ δαιμόνιο, ἀφοῦ τὸ παιδὶ ἔλεγε τὴν εὐχή;

– Φαίνεται ὅτι καὶ τὸ παιδὶ εἶχε δώσει κάποια δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ τὸ δαιμόνιο εἶχε τὸ ἀφεντικό του καὶ ἔπαιρνε ἀπὸ αὐτὸ ἐντολές.

– Γέροντα, ὅταν προσεύχεται κανεὶς γιὰ ἕναν δαιμονισμένο, τί πρέπει νὰ λέη;

– Κατ᾽ ἀρχὴν νὰ δοξολογήση τὸν Θεό: «Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου, νὰ πῆ, ποὺ μὲ βοήθησες καὶ βρίσκομαι σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση, ἐνῶ κι ἐγὼ μποροῦσα νὰ ἤμουν στὴν θέση του καὶ νὰ εἶχα ὄχι πέντε-ἕξι δαιμόνια ἀλλὰ χιλιάδες. Σὲ παρακαλῶ, βοήθησε τὸν δοῦλο Σου ποὺ ταλαιπωρεῖται τόσο πολύ». Νὰ κάνη δηλαδὴ πρῶτα καρδιακὴ προσευχὴ καὶ ὕστερα νὰ συνεχίση μὲ τὴν εὐχή: «*Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τὸν δοῦλόν Σου*».

Μερικὲς φορὲς ἐμεῖς ποὺ προσευχόμαστε, γινόμαστε αἰτία νὰ μὴ φεύγη τὸ δαιμόνιο ἀπὸ τὸν δαιμονισμένο, γιατὶ προσευχόμαστε μὲ ὑπερηφάνεια. Ἕναν λογισμὸ ὑπερήφανο ἂν φέρουμε, λ.χ. «νά, ἐγὼ μὲ τὴν προσευχή μου θὰ βοηθήσω νὰ φύγη τὸ δαιμόνιο», ἀμέσως ἐμποδίζεται ἡ θεία βοήθεια καὶ βοηθᾶμε τὸν διάβολο νὰ παραμένη.

Νὰ εὐχώμαστε γιὰ τοὺς δαιμονισμένους πάντα μὲ ταπείνωση, μὲ πόνο καὶ ἀγάπη. Μιὰ δαιμονισμένη πολὺ τὴν πόνεσε ἡ ψυχή μου. Ἔκανε μιὰ συγκατάβαση ἡ καημένη, εἶπε ἕνα «ναὶ» στὸν διάβολο, καὶ τὴν ταλαιπωρεῖ φοβερὰ τὸ δαιμόνιο χρόνια ὁλόκληρα. Καίει τὶς σάρκες της. Γυρίζουν μὲ τὸν ἄνδρα της στὰ μοναστήρια καὶ κουβαλοῦν μαζί τους καὶ τὸ δεκαεξάχρονο κορίτσι τους. Κάθονται ὅλη νύχτα στὴν ἐκκλησία καὶ κάνουν ἀγρυπνία. Ἂν ἦταν ἄνδρας, θὰ τὸν ἔσφιγγα στὴν ἀγκαλιά μου. Τὸ δαιμόνιο πολὺ ὑποφέρει, ὅταν σφίξης τὸν δαιμονισμένο μὲ θεϊκὴ ἀγάπη.

Ὅταν δὲν ἐρεθίζης τὸν δαιμονισμένο καὶ δὲν τοῦ πᾶς κόντρα, ἀλλὰ τὸν πονᾶς, φεύγει τὸ δαιμόνιο γιὰ λίγο ἢ γιὰ πολύ. Ἡ ταπείνωση εἶναι τὸ ἰσχυρότερο «σὸκ» γιὰ τὸν διάβολο. Σὲ ἕνα μοναστήρι, τὴν ὥρα ποὺ οἱ προσκυνητὲς προσκυνοῦσαν τὰ ἅγια Λείψανα, πετάχθηκε ξαφνικὰ ἕνας ποὺ εἶχε δαιμόνιο καὶ εἶπε στὸν ἡγούμενο ἄγρια: «Μὲ τὸ ζόρι πρέπει νὰ πᾶμε;». Ὁ ἡγούμενος ταπεινὰ καὶ μὲ καλωσύνη τοῦ εἶπε: «Ὄχι μὲ τὸ ζόρι, μὲ τὴν θέλησή σας». Τότε ἐκεῖνος φώναξε: «ἐγὼ μὲ τὸ ζόρι θὰ πάω» καὶ ὅρμησε στὰ ἅγια Λείψανα καὶ προσκύνησε. Εἴδατε, πιέστηκε ὁ δαίμονας ἀπὸ τὴν ταπείνωση καὶ τὴν καλωσύνη τοῦ ἡγουμένου. Αὐτὸ φοβοῦνται οἱ δαίμονες.

– Γέροντα, βοηθιοῦνται οἱ δαιμονισμένοι ἀπὸ τὴν χάρη τῶν Ἁγίων, ὅταν πηγαίνουν προσκύνημα τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης τους;

– Καλύτερα δαιμονισμένοι νὰ μὴν πηγαίνουν στὰ πανηγύρια, γιατὶ ἀποσποῦν τὸν κόσμο ἀπὸ τὴν προσευχή. Γίνεται ἀταξία. Ἂς πᾶνε ἄλλη μέρα νὰ προσκυνήσουν. Καὶ ἂν ἀκόμη ξέρουν οἱ δικοί του ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ κάποιος ἄνθρωπος ποὺ μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήση, ἂς μὴν τὸν πᾶνε ἐκείνη τὴν ἡμέρα μέσα στὸν κόσμο. Διαφημίσεις θὰ κάνουμε;

Οὔτε εἶναι σωστό, ὅταν φωνάζη ἕνας δαιμονισμένος, νὰ μαζεύεται κόσμος. Ἕνα παιδάκι δαιμονισμένο, τὸ καημένο, μοῦ εἶπε προχθές: «Ἔχω γίνει ρεζίλι». Εἶχαν μαζευτῆ ὅλοι γύρω του σὰν τοὺς γλάρους. «Φύγετε, τοὺς λέω. Τσίρκο ἔχουμε;». Τίποτε αὐτοί. Δὲν καταλαβαίνουν ὅτι, ὅταν κάποιος ἔχη ἕνα κουσούρι καὶ ἐκδηλώνεται μπροστὰ στὸν κόσμο, ρεζιλεύεται.

– Γέροντα, ἡ θεία Κοινωνία βοηθάει τοὺς δαιμονισμένους;

– Γιὰ ὅσους γεννήθηκαν δαιμονισμένοι, ἐπειδὴ δὲν ἔφταιξαν οἱ ἴδιοι, ἡ συχνὴ θεία Κοινωνία εἶναι τὸ δραστικώτερο φάρμακο. Αὐτοὶ ἔχουν πολὺ μεγάλο μισθό, ὅταν δὲν γογγύζουν, μέχρι νὰ ἐλευθερωθοῦν μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μάρτυρες, ἂν ὑπομένουν, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ κοινωνοῦν συχνά. Ἕνας ὅμως ποὺ δαιμονίσθηκε ἀπὸ δική του ἀπροσεξία, πρέπει νὰ μετανοήση, νὰ ἐξομολογηθῆ, καὶ νὰ ἀγωνίζεται, γιὰ νὰ θεραπευθῆ, καὶ θὰ κοινωνήση, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ πνευματικοῦ, ὅταν πρέπη. Ἂν κοινωνήση, χωρὶς νὰ μετανοήση καὶ χωρὶς νὰ ἐξομολογηθῆ, θὰ δαιμονισθῆ χειρότερα. Ἕνας δαιμονισμένος, ὅταν τὸν πῆγαν νὰ κοινωνήση, ἔφτυνε τὴν θεία Κοινωνία. Ὁ Χριστὸς θυσιάσθηκε, καταδέχθηκε νὰ τοῦ δώση τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα Του, καὶ αὐτὸς νὰ τὸ φτύνη! Φοβερό! Βλέπετε, ὁ διάβολος δὲν δέχεται βοήθεια.

– Γέροντα, μποροῦμε νὰ δίνουμε τὰ ὀνόματά τους νὰ διαβάζωνται στὴν Προσκομιδή;

– Ναί, βέβαια. Οἱ δαιμονισμένοι πολὺ βοηθιοῦνται, ὅταν οἱ ἱερεῖς διαβάζουν μὲ πόνο τὰ ὀνόματά τους στὴν Προσκομιδή.

– Γέροντα, ὅταν κάποιος ποὺ εἶχε δαιμονισθῆ ἔχη μετανοήσει, ἐξομολογῆται, κοινωνάη, καὶ ἡ δαιμονικὴ ἐπήρεια δὲν φεύγη, τί συμβαίνει;

– Δὲν φεύγει, γιατὶ ἀκόμη δὲν ἔχει σταθεροποιήσει πνευματικὴ κατάσταση. Ἂν τὸν βοηθήση ἀμέσως ὁ Θεὸς νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δαιμονικὴ ἐπήρεια, ἀμέσως πάλι θὰ ξεφύγη. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀπὸ πολλὴ ἀγάπη ἐπιτρέπει νὰ ὑποχωρῆ τὸ κακὸ σιγὰ-σιγά. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐξοφλάει καὶ σταθεροποιεῖ πνευματικὴ κατάσταση. Ὅσο ἐκεῖνος σταθεροποιεῖ κατάσταση πνευματική, τόσο ὑποχωρεῖ καὶ τὸ κακό. Ἀπὸ τὸν ἴδιο θὰ ἐξαρτηθῆ πόσο γρήγορα θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν δαιμονικὴ ἐπήρεια. Μιὰ φορὰ μὲ ρώτησε ἕνας πατέρας ποὺ τὸ παιδί του εἶχε δαιμόνιο: «Πότε θὰ γίνη καλὰ τὸ

παιδί μου;». «Ὅταν ἐσὺ σταθεροποιήσης πνευματικὴ κατάσταση, τοῦ λέω, θὰ βοηθηθῆ καὶ αὐτό». Τὸ ταλαίπωρο, ἐνῶ ζοῦσε πνευματικά, ὁ πατέρας του ἀντιδροῦσε καὶ τοῦ ἔλεγε ὅτι θὰ τρελλαθῆ, ἂν δὲν ἀλλάξη ζωή. Ἄρχισε νὰ τὸ πηγαίνη ὁ ἴδιος σὲ οἶκο ἀνοχῆς, ὁπότε τὸ παιδὶ παρασύρθηκε καὶ δαιμονίσθηκε. Ὅταν τὸ κυρίευε τὸ δαιμόνιο, ὁρμοῦσε πάνω στὴν μάνα του μὲ ἄσχημες διαθέσεις. Ἡ καημένη ἡ μάνα του ἀναγκάσθηκε νὰ φύγη σ᾽ ἕνα νησί, γιὰ νὰ γλυτώση. Ὁ πατέρας εἶχε μετανοιώσει καὶ προσπαθοῦσε νὰ ζῆ πνευματικά, ἀλλὰ τὸ παιδὶ δὲν γινόταν καλά. Ὅταν γύρισε μὲ τὸ παιδί του ὅλα τὰ προσκυνήματα, ἔμαθε ὅλα τὰ Συναξάρια τῶν Ἁγίων καὶ σταθεροποίησε κατάσταση, τότε ἔγινε καλὰ τὸ παιδί.

Γιὰ τοὺς ἐξορκισμοὺς

– Γέροντα, σήμερα ἔφεραν μία δαιμονισμένη καὶ παρακάλεσαν νὰ ποῦμε στὸν ἱερέα νὰ τῆς διαβάση ἐξορκισμούς. Τί νὰ κάναμε;

– Σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση καλύτερα νὰ λέγατε νὰ τὸ κανονίση ὁ πνευματικός της. Γιὰ νὰ εἶναι ὁ διαβολος μέσα της, θὰ πῆ ὅτι ἢ αὐτὴ ἔκανε κάποια σοβαρὴ ἁμαρτία ἢ οἱ γονεῖς της, καὶ ἔδωσαν δικαιώματα, γιατὶ ἡ ἁμαρτία φέρνει τὸν διάβολο. Ἂν δὲν μετανοήσουν καὶ δὲν ἐξομολογηθοῦν, δὲν φεύγει ἡ ἁμαρτία, ἑπομένως δὲν φεύγει καὶ ὁ διάβολος. Ἢ μπορεῖ καὶ γιὰ κάποιον ἄλλον λόγο νὰ ἐπέτρεψε ὁ Θεὸς νὰ δαιμονισθῆ.

– Βοηθιοῦνται, Γέροντα, οἱ δαιμονισμένοι μὲ τοὺς ἐξορκισμούς;

– Ἀνάλογα. Οἱ ἐξορκισμοὶ βοηθοῦν, ὅταν διαβάζωνται σὲ ἕνα παιδάκι δαιμονισμένο ποὺ δὲν ἔδωσε δικαιώματα καὶ δὲν ξέρει ἀπὸ ἐξομολόγηση ἢ σὲ ἕναν μεγάλο ποὺ ἔχασε τὰ λογικά του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξομολογηθῆ. Ὅταν ἔχη τὰ λογικά του ὁ δαιμονισμένος, πρέπει πρῶτα νὰ βοηθηθῆ νὰ βρῆ σὲ τί ἔφταιξε καὶ δαιμονίσθηκε, νὰ μετανοήση, νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ μετά, ἂν χρειασθῆ, νὰ τοῦ διαβάσουν ἐξορκισμούς. Γιατὶ καὶ μόνο μὲ τὴν συγχωρητικὴ εὐχή, μπορεῖ νὰ φύγη τὸ δαιμόνιο.

Μερικοὶ ἱερεῖς μαζεύουν καὶ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν δαιμόνιο καὶ ἄλλους ποὺ ἔχουν κάποια ἀρρώστια καὶ τοὺς διαβάζουν ὅλους μαζὶ ἐξορκισμούς. Ἕνας εἶχε πάρκινσον καὶ τοῦ διάβαζαν ἐξορκισμούς. Νά, καὶ σήμερα, ἔφεραν ἕναν ἡλικιωμένο ποὺ ἔλεγαν ὅτι εἶναι δαιμονισμένος. Τὸ ἀριστερό του χέρι πάει πέρα-δῶθε. Τὸν πιάνουν καὶ κρίσεις. «Ἀπὸ πότε, τὸν ρωτάω, εἶσαι ἔτσι;». «Ἀπὸ μικρός», μοῦ λέει. Ἀπόρησα. Πρόσεξα μετὰ ὅτι τὸ κεφάλι του, στὸ ἀριστερὸ μέρος, ἦταν λίγο ζουληγμένο. Στὴν γέννα, φαίνεται, κάτι εἶχε πάθει καὶ ὕστερα εἶχε πρόβλημα. Νὰ ἔχη ὁ ἄλλος τὸν πόνο του καὶ νὰ τοῦ λένε πὼς ἔχει δαιμόνιο, νὰ τοῦ διαβάζουν ἐξορκισμούς, «*ἔξελθε, ἀκάθαρτον πνεῦμα*...», καὶ νὰ γίνεται ρεζίλι καὶ στὸν κόσμο! Δὲν κάνει! Πόσα παιδιὰ ποὺ τὰ θεωροῦν δαιμονισμένα, δὲν ἔχουν δαιμόνιο! Μοῦ ἔφεραν ἕνα παιδὶ εἴκοσι πέντε χρόνων ποὺ ἔλεγαν ὅτι εἶναι δαιμονισμένο. Τοῦ ἔδωσα νὰ πιῆ ἁγιασμὸ καὶ τὸ καημένο δὲν ἀντέδρασε καθόλου. «Τί κάνει τὸ παιδί; ρωτάω τὸν πατέρα του. Ἀπὸ πότε τὸ ἔπαθε;». «Ἀπὸ ἔξι χρόνων, μοῦ λέει. Τότε εἶχαν φέρει σκοτωμένο τὸν παπποῦ του στὸ μαγαζὶ καὶ τὸ παιδί, μόλις τὸν εἶδε, ἔπαθε». Εἶχε πάθει τὸ καημένο ἕναν νευρικὸ κλονισμό. Ἐδῶ, καὶ σὲ μεγάλον ἂν συμβῆ αὐτό, μπορεῖ νὰ πάθη, πόσο μᾶλλον ἕνα παιδάκι! Ἄντε, τώρα, νὰ τὸ ἔχουν γιὰ δαιμονισμένο!

– Γέροντα, οἱ ἐξορκισμοὶ διαβάζονται καὶ νοερῶς;

– Νοερῶς εἶναι καλύτερα. Βασικὰ οἱ ἐξορκισμοὶ πρέπει νὰ διαβάζωνται μὲ πόνο, μὲ ταπείνωση, ὄχι μὲ ὑπερηφάνεια. Ὅταν οἱ ἱερεῖς λένε δυνατὰ καὶ ὑπερήφανα τὸ «*ἔξελθε, πνεῦμα ἀκάθαρτον*», ἀγριεύει ὁ διάβολος, θυμώνει, ἐκμεταλλεύεται τὸν ἐγωισμὸ τοῦ δαιμονισμένου καὶ μπορεῖ νὰ τοῦ πῆ: «γιά δές, σὲ κάνει ρεζίλι στὸν κόσμο· κοπάνα τον αὐτὸν τὸν παπᾶ», ὁπότε ὁ δαιμονισμένος ἀρχίζει νὰ χτυπάη τὸν παπᾶ. Ἔτσι δὲν φεύγει τὸ δαιμόνιο, ἀλλὰ φεύγει ὁ παπᾶς μὲ τὸ εὐχολόγιό του... Μιὰ φορὰ ἕνας ἱερέας εἶπε σὲ ἕναν δαιμονισμένο: «Σὲ διατάζω, ἀκάθαρτο πνεῦμα, νὰ φύγης ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο!». «Ἔ, γι᾽ αὐτὸ κι ἐγὼ δὲν φεύγω...», τοῦ λέει ὁ διάβολος μὲ τὸ στόμα τοῦ δαιμονισμένου. Γι᾽ αὐτὸ λέω στοὺς ἱερεῖς, ὅταν διαβάζουν ἐξορκισμούς, ποτὲ νὰ μὴ φωνάζουν: «*ἔξελθε, ἀκάθαρτον πνεῦμα*...», λὲς καὶ τὰ δαιμόνια δὲν ἀκοῦν!

Ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ δαιμονισμένου δὲν χρειάζεται νὰ ποῦν σὲ ἄλλους ὅτι θὰ καλέσουν τὸν παπᾶ νὰ διαβάση ἐξορκισμούς. Καλύτερα νὰ ποῦν ὅτι θὰ διαβάση μιὰ παράκληση, καὶ ἂς διαβάση τοὺς ἐξορκισμοὺς μὲ χαμηλὴ φωνή.

Μαρτύριο περνοῦν οἱ δαιμονισμένοι

Πάντως πολὺ ταλαιπωροῦνται ὅσοι ἔχουν δαιμόνιο, γιατὶ καὶ ταπεινώνονται, ἀλλὰ καὶ βασανίζονται ἀπὸ τὸν διάβολο! Μιὰ φορὰ εἶχα συναντήσει στὴν Μονὴ Σταυρονικήτα ἕνα παλληκάρι εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ποὺ εἶχε δαιμόνιο. Ἦταν πετσὶ καὶ κόκκαλο. Ἔξω ἔκανε παγωνιά, στὸν ναὸ ἔκαιγε σόμπα, καὶ αὐτὸς φοροῦσε ἕνα λεπτὸ κοντομάνικο πουκάμισο καὶ καθόταν πίσω στὴν λιτή. Δὲν ἄντεξα, πάω, τοῦ δίνω ἕνα μάλλινο ροῦχο. «Φόρεσέ το αὐτό, τοῦ λέω. Δὲν κρυώνεις;». «Τί νὰ κρυώσω, πάτερ, μοῦ λέει, ἐγὼ καίγομαι». Ἔ νά, αὐτὸ εἶναι κόλαση.

Σὲ μερικοὺς μάλιστα δαιμονισμένους, ποὺ ἀπὸ τὴν φύση τους εἶναι εὐαίσθητοι, τὸ ταγκαλάκι τοὺς λέει ὅτι δὲν θὰ σωθοῦν καὶ τοὺς βάζει νὰ αὐτοκτονήσουν. Φοβερό! Δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα! Ἤξερα κάποιον δαιμονισμένο ποὺ καὶ οἱ παπάδες τὸν εἶχαν βαρεθῆ τὸν καημένο. Πήγαινε νὰ τοῦ διαβάσουν ἐξορκισμοὺς καὶ τὸν ἔδιωχναν. Ὕστερα ὁ διάβολος τοῦ ἔλεγε καὶ γιὰ μένα: «μὴν πᾶς καὶ σ᾽ αὐτόν· οὔτε αὐτὸς θὰ σὲ δεχθῆ», καὶ τὸν εἶχε ρίξει στὴν ἀπελπισία. Ἕναν ἄλλον, ποὺ εἶχε γίνει καλὰ μὲ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, τί τὸν ἔκανε ὁ διάβολος! Εἶχε ἔρθει ἐδῶ, γιὰ νὰ προσκυνήση τὰ Λείψανα τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, ἀλλὰ ἦταν κλειστὸ τὸ Μοναστήρι. Τοῦ παρουσιάζεται λοιπὸν ὁ διάβολος μὲ τὴν μορφὴ τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου κάτω στὴν πόρτα καὶ τοῦ λέει: «Νὰ μὴν ξαναπατήσης ἐδῶ οὔτε ἐγὼ σὲ θέλω οὔτε ὁ Παΐσιος». Τὸν ἔδιωξε. Κατάλαβες; Ἄρχισε μετὰ καὶ ἔβριζε τὸν Ἅγιο, ἔβριζε κι ἐμένα. Καλά, ἐγὼ εἶμαι γιὰ βρίσιμο, ἀλλὰ ὁ Ἅγιος!... Ὁπότε ὁ ταλαίπωρος δαιμονίσθηκε πάλι. Ἐδῶ, μόνο μὲ ἀναίδεια ἂν φερθῆ κανείς, ἀπομακρύνεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, πόσο μᾶλλον νὰ βρίζη τοὺς Ἁγίους. Ἦρθε καὶ στὸ Καλύβι καὶ φώναζε: «Τί σοῦ ἔκανα καὶ δὲν μὲ θέλεις; Γιατί κι ἐσὺ δὲν μὲ βοηθᾶς; Θέλεις νὰ βασανίζωμαι;». Καὶ νὰ τοῦ λέω: «εὐλογημένε, ὁ διάβολος ἦταν αὐτὸς ποὺ σ᾽ ἔδιωξε· δὲν ἦταν ὁ Ἅγιος· ὁ Ἅγιος δὲν διώχνει», καὶ νὰ μὴν ἀκούη. Πίστευε στὸν λογισμό του. Ξέρετε τί ταλαιπωρία, τί μαρτύριο περνοῦν κάθε μέρα οἱ καημένοι;

Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ δαιμονισμένοι ταλαιπωροῦνται, γιὰ νὰ βάλουν μερικοὶ ἄλλοι μυαλό. Γιατί, ὅταν τοὺς βλέπουν πόσο βασανίζονται, προβληματίζονται, ἔρχονται σὲ

συναίσθηση καὶ μετανοοῦν. Μὴ νομίζετε δηλαδὴ ὅτι ὅσοι δαιμονίζονται ἔχουν περισσότερες ἁμαρτίες. Ἐπιτρέπει ὅμως ὁ Θεὸς νὰ δαιμονίζωνται, ὁπότε ἐξευτελίζονται, ταπεινώνονται, ξοφλᾶνε ἁμαρτίες, παίρνουν αὐτοὶ μισθό, ἀλλὰ βοηθιοῦνται καὶ ὅσοι τοὺς βλέπουν νὰ ταλαιπωροῦνται.

Βέβαια θὰ πῆ κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ κάνουν ἕνα σωρὸ ἁμαρτίες καὶ δὲν δαιμονίζονται· πῶς γίνεται αὐτό; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη φθάσει σὲ τελεία πώρωση, τότε δὲν προσβάλλεται ἀπὸ τὸν δαίμονα, γιατὶ βλέπει ὁ Θεὸς ὅτι δὲν θὰ βοηθηθῆ. Πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι καὶ ἡ προσβολὴ ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια εἶναι, κατὰ κάποιον τρόπο, δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο, γιὰ νὰ ταπεινωθῆ, νὰ μετανοήση καὶ νὰ σωθῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ἡ φοβερὴ πλάνη

Ἄσκηση καὶ πλάνη

Γέροντα, φοβᾶμαι τὴν πλάνη.

– Καλὰ κάνεις. Ὅποιος φοβᾶται τὴν πλάνη, δὲν πλανιέται, γιατὶ προσέχει καὶ λέει ὅλους τοὺς λογισμούς του· δὲν κρύβει τίποτε, κι ἔτσι βοηθιέται.

– Γέροντα, τί εἶναι ἡ προδιάθεση πλάνης;

– Προδιάθεση πλάνης εἶναι νὰ ἔχης τὴν ἰδέα ὅτι κάτι εἶσαι καὶ νὰ δείχνης στοὺς ἄλλους ὅτι κάτι κάνεις. Νὰ νομίζης ὅτι ἐσὺ ἔφθασες σὲ πνευματικὰ μέτρα, ἐπειδὴ κάνεις λ.χ. κάποια ἄσκηση, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν ἀκόμη συλλάβει τὸ νόημα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ νὰ φέρεσαι ὑπερήφανα. Τὸ νὰ ζορίζη κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἐγωιστικὰ στὴν ἄσκηση, γιὰ νὰ φθάση στὰ μέτρα ἑνὸς Ἁγίου καὶ νὰ τὸν θαυμάζουν οἱ ἄλλοι, αὐτὸ εἶναι ἀρχὴ πλάνης. Ἄλλο βία καὶ ἄλλο ζόρισμα. Εἶχα πεῖ σὲ κάποιον: «Πρόσεξε μὴν πλανηθῆς μὲ τὴν τακτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖς· δὲν πᾶς καλά». «Ἐγὼ νὰ πλανηθῶ; μοῦ λέει. Ἐγὼ οὔτε κρέας τρώω». Οὔτε γιὰ ἐξομολόγηση πάει. Στὴν εἰκόνα λέει τὶς ἁμαρτίες του. «Ὀρθόδοξος εἶσαι ἐσὺ ἢ Προτεστάντης; τοῦ λέω. Ποῦ τὸ βρῆκες αὐτὸ γραμμένο;». «Γιατί, μοῦ λέει, ὁ Χριστὸς δὲν μὲ ἀκούει;». Ἄκου ἐκεῖ κουβέντα!

– Γέροντα, βοηθάει ἡ σωματικὴ ἄσκηση στὸν ἀγώνα κατὰ τῶν παθῶν;

– Ἂν χρησιμοποιῆται γι᾽ αὐτὸν τὸν σκοπό, βοηθάει. Ταπεινώνεται τὸ σῶμα καὶ ὑποτάσσεται ἡ σάρκα στὸ πνεῦμα. Ἡ ξερὴ ὅμως ἄσκηση[1] δημιουργεῖ ψευδαισθήσεις, γιατὶ καλλιεργεῖ τὰ ψυχικὰ πάθη, φουσκώνει τὴν ὑπερηφάνεια, αὐξάνει τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ ὁδηγεῖ στὴν πλάνη. Βγάζει τότε κανεὶς συμπεράσματα γιὰ τὴν πνευματική του πρόοδο ἀπὸ τὴν ξερὴ ἄσκηση ποὺ κάνει. «Ἐγὼ κάνω ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο, ἐνῶ ὁ τάδε χωλαίνει· ἔφθασα ἐκεῖνον τὸν Ἅγιο, πέρασα τὸν ἄλλον» καὶ δῶσ᾽ του νηστεῖες καὶ ἀγρυπνίες. Πᾶνε ὅμως ὅλα χαμένα, γιατὶ δὲν τὰ κάνει μὲ σκοπὸ τὴν ἐκκοπὴ τῶν παθῶν, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῆ ἐγωιστικά. Εἶχα γνωρίσει ἕναν μοναχὸ ποὺ ἔκανε ἄσκηση ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ τοῦ ἔλεγε ὁ λογισμὸς ὅτι εἶναι μεγάλος ἀσκητής. Εἶχε γίνει χάλια· δὲν ἔτρωγε, δὲν πλενόταν κιόλας καὶ ἦταν μέσ᾽ στὴν βρωμιά... Τὰ ροῦχα του ἀπὸ τὴν λέρα εἶχαν λειώσει. Τὰ πῆρα νὰ τὰ πλύνω, ἀλλὰ τί νὰ πλύνης! Εἶχαν σαπίσει. Μιὰ φορὰ μοῦ λέει: «Τὸν Ὅσιο Ἰωάννη τὸν Καλυβίτη τὸν ξεπέρασα». «Βρέ, τοῦ λέω, ἀπὸ τὴν λέρα ἁγίασε ὁ Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης;». Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες ποὺ ξαναῆρθε, μοῦ λέει: «Τὸν Ὅσιο Μάξιμο τὸν Καυσοκαλυβίτη τὸν ξεπέρασα». «Δηλαδή, πῶς τὸν ξεπέρασες;», τὸν ρωτάω. «Νά, ὅλο τὸ Ἅγιον Ὄρος, μοῦ λέει, τὸ γύρισα σβούρα». «Βρέ, ὁ Ὅσιος Μάξιμος, τοῦ λέω, εἶχε ἐξαϋλωθῆ καὶ πετοῦσε, δὲν γυρνοῦσε σὰν κι ἐσένα». Ἄρχισε μετὰ νὰ κάνη καὶ μνήμη θανάτου καὶ ἔλεγε μὲ τὸν λογισμό του: «Τώρα εἶμαι στὴν κόλαση». Ἔπειτα ἀπὸ λίγο, τάχα γιὰ νὰ ταπεινωθῆ, ἄρχισε νὰ λέη: «τώρα εἶμαι διάβολος, σατανᾶς, καὶ θὰ πάω νὰ μαζέψω ὀπαδούς», ὁπότε ἔφθασε στὴν πλάνη.

---

[1] Ὁ Γέροντας χαρακτηρίζει ὡς ξερὴ τὴν ἄσκηση ποὺ γίνεται αὐτοσκοπὸς καὶ δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς μέσο γιὰ τὴν κάθαρση τῆς καρδιᾶς καὶ τὴν ἐν Χριστῷ τελείωση.

Προσοχὴ στὴν φαντασία

– Γέροντα, ἔχετε πεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς νὰ φέρνουμε στὸν νοῦ μας διάφορες εἰκόνες ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ κ.λπ. Γιατί;

– Γιὰ νὰ μὴ μᾶς πλανέση ὁ διάβολος μὲ φαντασίες. Ἡ φαντασία εἶναι καλή, εἶναι μεγάλη δύναμη, ἂν ἀξιοποιηθῆ. Μερικοὶ ἄνθρωποι μπορεῖ λ.χ. νὰ δοῦν τώρα ἕνα τοπίο καὶ μετὰ ἀπὸ ἕναν χρόνο νὰ τὸ θυμοῦνται ἀκριβῶς ὅπως εἶναι καὶ νὰ τὸ ζωγραφίσουν. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἱκανότητα ποὺ τὴν δίνει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ὁ διάβολος τὴν ἐκμεταλλεύεται. Ἐκεῖνοι ποὺ πλανιοῦνται, ὅ,τι βλέπουν ἢ διαβάζουν, τὸ φαντάζονται ὅπως θέλουν καὶ ὕστερα αὐτὴν τὴν φανταστικὴ εἰκόνα τὴν πιστεύουν γιὰ πραγματικότητα. Γιὰ νὰ βοηθηθοῦν, χρειάζονται πολλὴ παρακολούθηση οἱ καημένοι, γιατὶ συνέχεια τοὺς ξεγελάει ὁ διάβολος.

Γι᾽ αὐτό, ὅποιος ἔχει ἐκ φύσεως φαντασία, πρέπει νὰ προβληματίζεται, ὅταν τοῦ λένε ὅτι δὲν σκέφτεται σωστά, καὶ νὰ βάζῃ ἐρωτηματικὰ στὸν λογισμό του. Εἶχα γνωρίσει μία ἁπλὴ γυναίκα, ποὺ προσευχόταν συνέχεια καὶ παρακαλοῦσε τὸν Χριστὸ νὰ Τὸν δῆ ἐδῶ σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή, μιὰ ποὺ δὲν θὰ Τὸν ἔβλεπε, καθὼς ἔλεγε, στὴν ἄλλη ζωή. Ὁ Χριστὸς πράγματι τῆς παρουσιάσθηκε τὴν ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας μέσα στὸ Ἅγιο Ποτήριο ὡς βρέφος, μὲ ματωμένα μαλλάκια, καὶ ὕστερα χάθηκε, καὶ ἔτσι μπόρεσε νὰ κοινωνήση. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἄρχισε νὰ τὴν δουλεύῃ ὁ ἐχθρὸς μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι κάτι εἶναι. Ἀπὸ ᾽κεῖ καὶ πέρα τὴν δούλευε μὲ τὴν φαντασία καὶ τῆς παρουσίαζε συνέχεια κινηματογραφικὲς ταινίες. Ὅταν βγῆκα μιὰ φορὰ στὸν κόσμο, τὴν εἶχα βρεῖ σὲ ἕνα σπίτι καὶ ἄκουσα τὶς φαντασίες ποὺ ἔλεγε σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ποὺ εἶχαν συγκεντρωθῆ ἐκεῖ. Τρόμαξα νὰ τὴν φέρω σὲ λογαριασμό. Ἡ μόνη λύση ἦταν νὰ τῆς δώσω ἕνα γερὸ ξεσκόνισμα μπροστὰ σὲ ὅλους, γιὰ νὰ γίνουν γνωστὲς οἱ πλάνες της καὶ νὰ ταπεινωθῆ.

– Φαντασία της ἦταν;

– Φαντασία καὶ πλάνη.

– Γέροντα, δὲν τὰ ἔλεγε αὐτὰ στὸν πνευματικό της;

– Ξέρεις τί γίνεται; Ὁ σατανᾶς τοὺς ξεγελάει μὲ αὐτὰ ποὺ βλέπουν, δὲν προβληματίζονται καὶ δὲν σκέφτονται ὅτι πρέπει νὰ τὰ ποῦν στὸν πνευματικό. Τί τεχνίτης εἶναι ὁ διάβολος! Φοβερό!

Ἂν δὲν προσέξη κανεὶς τὴν φαντασία του, ὁ πειρασμὸς μπορεῖ νὰ ἐκμεταλλευτῆ ἀκόμη καὶ ἕνα ἁπλό, φυσικό, γεγονὸς καὶ νὰ τὸν πλανέση. Στὴν Μονὴ Στομίου, ὅταν διάβαζα τὸν ἑσπερινὸ τὸν χειμώνα, ἄναβα τὴν σόμπα. Οἱ γυναῖκες ποὺ ἀνέβαιναν καμμιὰ φορὰ στὸ μοναστήρι εἶχαν παρατηρήσει ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας στὸ τέμπλο, τὴν ὥρα τοῦ ἑσπερινοῦ, ἔκανε κρὰκ-κρὰκ – ἐγὼ δὲν τὸ εἶχα προσέξει – καὶ ἔλεγαν ἡ μία στὴν ἄλλη: «Τὴν ὥρα ποὺ διαβάζει ὁ καλόγερος τὸν ἑσπερινό, ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας κάνει κρὰκ-κράκ». Ὅταν τὸ ἄκουσα, εἶπα: «Γιά νὰ δῶ τὴν εἰκόνα ποὺ κάνει κρὰκ-κράκ». Ὄχι ὅτι δὲν πιστεύω σὲ θεῖα γεγονότα· πιστεύω ὅτι ἡ Παναγία καὶ παρουσιάζεται καὶ μιλάει καὶ τὴν βλέπουν ὅσοι ἔχουν πνευματικὴ κατάσταση, ἀλλὰ χρειάζεται προσοχή. Ἀνεβαίνω λοιπὸν σὲ μιὰ καρέκλα καὶ κοιτάζω. Τί συνέβαινε; Ἡ εἰκόνα ἦταν παλιὰ καὶ εἶχε τρέσα[2] χωνευτά. Ὅταν ἄναβε ἡ σόμπα, ζεσταινόταν τὸ

---

[2] Μικρὰ ἐπιμήκη σανίδια ποὺ τοποθετοῦνται σὲ ἐγκοπή, ἡ ὁποία γίνεται στὸ πίσω μέρος ἑνὸς μεγάλου σανιδιοῦ, γιὰ νὰ μὴν κυρτώση τὸ σανίδι.

τρέσο καὶ μὲ τὴν διαστολὴ ἔκανε κρὰκ-κράκ. Ἔβαλα ἕνα καρφάκι καὶ σταμάτησε ὁ θόρυβος. Ὕστερα ρώτησα τὶς γυναῖκες: «Ἀκοῦτε τώρα τίποτε;». «Ὄχι», μοῦ εἶπαν. «Ἔ, μὴ δίνετε σημασία», τὶς εἶπα. Θέλει προσοχή, γιατί, ἂν καλλιεργηθῆ σιγὰ-σιγὰ ἡ φαντασία, ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου πάει χαμένη.

– Γέροντα, πῶς καταλαβαίνει κανεὶς ἂν ἕνα γεγονὸς εἶναι πράγματι ἀπὸ τὸν Θεὸ ἢ ἂν εἶναι ἀπὸ τὸν διάβολο;

– Φαίνεται αὐτό. Ἂν δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, τοῦ φέρνει ὁ διάβολος λογισμοὺς ὑπερήφανους. Ὕστερα, ὅσα κάνει ὁ διάβολος εἶναι χοντρά· φθάνει σὲ βλάσφημα πράγματα. Εἶχε ἔρθει μιὰ φορὰ στὸ Καλύβι ἕνας πλανεμένος καὶ δαιμονισμένος. Τοῦ εἶπα μερικὰ πράγματα καὶ τὸν βοήθησα. Ξέρετε τί μοῦ εἶπε; «Πρώτη φορὰ τὰ ἀκούω αὐτά! Οὔτε στὸ Εὐαγγέλιο δὲν τὰ ἔχω διαβάσει!». Δηλαδὴ σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε: «Τὰ εἶπες καλύτερα ἀπὸ τὸν Χριστό». Κατάλαβες τί κάνει ὁ διάβολος, γιὰ νὰ σοῦ φέρη ὑπερήφανο λογισμό; Πάντως, ἂν δὲν καταλάβη ὁ ἄνθρωπος ὅτι τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ κάνη μὲ τὴν δική του δύναμη, ἀλλά, ὅ,τι κάνει, τὸ κάνει μὲ τὴν δύναμη τοῦ Χριστοῦ, καὶ χίλια δαιμόνια νὰ βγάλη ἀπὸ δαιμονισμένους, πάλι τίποτε δὲν κάνει.

Ὁ διάβολος παρουσιάζεται ὡς ἄγγελος φωτὸς

Ὅποιος δὲν ἔχει νιώσει τὴν ἀνώτερη χαρά, τὴν παραδεισένια, δὲν ἔχει δηλαδὴ πνευματικὲς ἐμπειρίες, εὔκολα μπορεῖ νὰ πλανηθῆ, ἂν δὲν προσέξη. Ὁ διάβολος εἶναι πονηρός. Ἐρεθίζει λίγο τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν κάνει νὰ αἰσθάνεται μιὰ εὐχαρίστηση, ὁπότε τὸν πλανάει, δίνοντάς του τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ εὐχαρίστηση αὐτὴ εἶναι πνευματική, θεία. Κλέβει τὴν καρδιὰ καὶ νομίζει ὁ ἄνθρωπος πὼς πάει καλά. «Δὲν ἔνιωσα, ταραχή», λέει. Ναί, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἔνιωσες δὲν εἶναι ἡ πραγματική, ἡ πνευματικὴ χαρά. Ἡ πνευματικὴ χαρὰ εἶναι κάτι τὸ οὐράνιο.

Ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ παρουσιασθῆ καὶ σὰν ἄγγελος ἢ σὰν ἅγιος. Ὁ καμουφλαρισμένος δαίμονας σὲ ἄγγελο ἢ σὲ ἅγιο σκορπάει ταραχὴ – αὐτὸ ποὺ ἔχει –, ἐνῶ ὁ πραγματικὸς Ἄγγελος ἢ Ἅγιος σκορπάει πάντα χαρὰ παραδεισένια καὶ ἀγαλλίαση οὐράνια. Ὁ ταπεινὸς καὶ καθαρὸς ἄνθρωπος, ἀκόμη καὶ ἄπειρος νὰ εἶναι, διακρίνει τὸν Ἄγγελο τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν δαίμονα ποὺ παρουσιάζεται σὰν ἄγγελος φωτός, γιατὶ ἔχει πνευματικὴ καθαρότητα καὶ συγγενεύει μὲ τὸν Ἄγγελο. Ἐνῶ ὁ ἐγωιστὴς καὶ σαρκικὸς πλανιέται εὔκολα ἀπὸ τὸν πονηρὸ διάβολο. Ὅταν ὁ διάβολος παρουσιάζεται σὰν ἄγγελος φωτός, ἂν ὁ ἄνθρωπος βάλη ἕναν ταπεινὸ λογισμό, ἐξαφανίζεται. Ἕνα βράδυ, στὴν Μονὴ Στομίου, μετὰ τὸ Ἀπόδειπνο, ἔλεγα τὴν εὐχὴ στὸ κελλὶ καθισμένος σὲ ἕνα σκαμνί. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκούω ὄργανα καὶ κλαρίνα σὲ ἕνα οἴκημα ποὺ ἦταν λίγο πιὸ πέρα γιὰ τοὺς ξένους. Παραξενεύτηκα! «Τί ὄργανα εἶναι αὐτὰ ποὺ ἀκούγονται τόσο κοντά!», εἶπα. Τὸ πανηγύρι εἶχε περάσει. Σηκώνομαι ἀπὸ τὸ σκαμνὶ καὶ πηγαίνω στὸ παράθυρο νὰ δῶ τί συμβαίνει ἔξω. Βλέπω ἡσυχία παντοῦ. Τότε κατάλαβα ὅτι ἦταν ἀπὸ τὸν πειρασμό, γιὰ νὰ διακόψω τὴν προσευχή. Γύρισα καὶ συνέχισα τὴν εὐχή. Ξαφνικὰ ἕνα δυνατὸ φῶς γέμισε τὸ κελλί. Ἡ ὀροφὴ ἐξαφανίστηκε, ἄνοιξε ἡ σκεπὴ καὶ φάνηκε μιὰ στήλη φωτὸς ποὺ ἔφθανε μέχρι τὸν οὐρανό. Στὴν κορυφὴ αὐτῆς τῆς φωτεινῆς στήλης φαινόταν τὸ πρόσωπο ἑνὸς ξανθοῦ νέου, μὲ μακριὰ μαλλιὰ καὶ γένια, ποὺ ἔμοιαζε μὲ τὸν Χριστό. Ἐπειδὴ ἔβλεπα τὸ μισὸ

πρόσωπό του, σηκώθηκα ἀπὸ τὸ σκαμνί, γιὰ νὰ τὸ δῶ ὁλόκληρο. Τότε ἄκουσα μέσα μου μιὰ φωνή: «Ἀξιώθηκες νὰ δῆς τὸν Χριστό». «Καὶ ποιός εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀνάξιος, ποὺ ἀξιώθηκα νὰ δῶ τὸν Χριστό;», εἶπα καὶ ἔκανα τὸν σταυρό μου. Ἀμέσως τὸ φῶς καὶ ὁ δῆθεν Χριστὸς χάθηκαν καὶ εἶδα ὅτι ἡ ὀροφὴ βρισκόταν στὴν θέση της.

Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχη τὸ κεφάλι του πολὺ καλὰ κλειδωμένο, μπορεῖ ὁ πονηρὸς νὰ τοῦ βάλη λογισμὸ ὑπερηφανείας καὶ νὰ τὸν πλανέση μὲ φαντασίες καὶ ψεύτικα φῶτα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεβάζουν στὸν Παράδεισο, ἀλλὰ γκρεμίζουν στὸ χάος. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ ζητάη ποτὲ φῶτα ἢ θεῖα χαρίσματα κ.λπ., ἀλλὰ μετάνοια. Ἡ μετάνοια θὰ φέρη τὴν ταπείνωση καὶ μετὰ ὁ Καλὸς Θεὸς θὰ δώση ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀπαραίτητο. Ὅταν ἤμουν στὸ Σινᾶ, στὸ ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης, μιὰ φορὰ τὸ ταγκαλάκι πῆγε νὰ μέ... ἐξυπηρετήση! Τὸ ἀσκητήριο εἶχε τρία-τέσσερα σκαλάκια. Τὴν νύχτα, ὅταν εἶχε ἀστροφεγγιά, πήγαινα στὶς σπηλιὲς καί, γιὰ νὰ κατεβῶ τὰ σκαλάκια, ἄναβα τὸ τσακμάκι. Μιὰ φορὰ πάω νὰ ἀνάψω τὸ τσακμάκι, δὲν ἄναβε. Σὲ μιὰ στιγμὴ βλέπω ἕνα φῶς σὲ ἕναν βράχο σὰν ἀπὸ δυνατὸ προβολέα, φάπ! Ὤ, φώτισε τὰ πάντα γύρω! «Νὰ μοῦ λείψουν τέτοια φῶτα», εἶπα, καὶ γύρισα πίσω. Ἀμέσως χάθηκε τὸ φῶς. Βρὲ τὸν διάβολο, δὲν ἤθελε νὰ φέξω μὲ τὸ τσακμάκι, γιὰ νὰ κατεβῶ! «Κρίμα δὲν εἶναι, σοῦ λέει, νὰ παιδεύεται; Ἂς τοῦ δώσω ἐγὼ φῶτα»! Καλωσύνη του!

– Πῶς καταλάβατε, Γέροντα, ὅτι δὲν ἦταν ἀπὸ τὸν Θεό;

– Ἔμ, καταλαβαίνεται. Φοβερό!

Τὰ ὄνειρα εἶναι ἀπατηλὰ

– Γέροντα, μὲ ταλαιπωροῦν κάτι ἄσχημα ὄνειρα...

– Ὅταν βλέπης ἄσχημο ὄνειρο, ποτὲ νὰ μὴν ἐξετάζης τί εἶδες, πῶς τὸ εἶδες, ἂν εἶσαι ἔνοχη, πόσο φταῖς. Ὁ πονηρός, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε νὰ σὲ πειράξη τὴν ἡμέρα, ἔρχεται τὴν νύχτα. Ἐπιτρέπει καμμιὰ φορὰ καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς πειράξη στὸν ὕπνο, γιὰ νὰ δοῦμε ὅτι δὲν πέθανε ἀκόμη ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος. Ἄλλες φορὲς πάλι ὁ ἐχθρὸς πλησιάζει τὸν ἄνθρωπο στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ παρουσιάζει διάφορα ὄνειρα, γιὰ νὰ στενοχωρεθῆ, ὅταν ξυπνήση. Γι᾽ αὐτὸ νὰ μὴ δίνης καθόλου σημασία· νὰ κάνης τὸν σταυρό σου, νὰ σταυρώνης τὸ μαξιλάρι, νὰ βάζης καὶ τὸν σταυρὸ καὶ κανα–δυὸ εἰκόνες ἐπάνω στὸ μαξιλάρι καὶ νὰ λὲς τὴν εὐχὴ μέχρι νὰ σὲ πάρη ὁ ὕπνος. Ὅσο δίνεις σημασία, ἄλλο τόσο θὰ ἔρχεται ὁ ἐχθρὸς νὰ σὲ πειράζη. Αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι ποὺ συμβαίνει μόνο στοὺς μεγάλους, ἀλλὰ καὶ στοὺς μικρούς. Καὶ στὰ μικρὰ παιδιὰ ἀκόμη, παρόλο ποὺ εἶναι ἀγγελούδια, ὁ ἐχθρὸς πηγαίνει καὶ τὰ φοβερίζει, ὅταν κοιμοῦνται καὶ τινάζονται μὲ ἀγωνία, τρέχουν φοβισμένα καὶ μὲ κλάματα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας. Ἄλλοτε πάλι τὰ πλησιάζουν οἱ Ἄγγελοι καὶ γελοῦν μέσα στὸν ὕπνο τους ἀπὸ χαρὰ ἢ ξυπνᾶνε ἀπὸ τὴν μεγάλη τους χαρά. Ἑπομένως τὰ ὄνειρα ποὺ φέρνει ὁ πειρασμὸς εἶναι μιὰ ἐξωτερικὴ ἐπίδραση τοῦ ἐχθροῦ στὸν ἄνθρωπο τὴν ὥρα ποὺ κοιμᾶται.

– Καὶ ὅταν, Γέροντα, νιώθης ἕνα πλάκωμα τὴν ὥρα ποὺ κοιμᾶσαι;

– Μερικὲς φορὲς αὐτὸ ὀφείλεται σὲ μιὰ ἀγωνιώδη κατάσταση ποὺ ζῆ κανεὶς μέσα στὴν ἡμέρα ἢ σὲ διάφορους φόβους, σὲ διάφορες ὑποψίες κ.λπ. Φυσικὰ ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ τὰ χρησιμοποιήση τὸ ταγκαλάκι, νὰ κάνη κάποιον συνδυασμό, γιὰ νὰ ζαλίση τὸν ἄνθρωπο. Πολλὲς φορὲς εἶναι τόσο ἐλαφρὸς ὁ ὕπνος, ποὺ νομίζει κανεὶς

ὅτι εἶναι ξυπνητὸς καὶ ὅτι προσεύχεται, γιὰ νὰ φύγη αὐτὸ τὸ πλάκωμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο τοῦ κρατιέται ἀκόμη καὶ ἡ ἀναπνοή.

Καμμιὰ φορὰ μάλιστα ὁ διάβολος μπορεῖ νὰ πάρη τὴν μορφὴ ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ ἑνὸς Ἁγίου καὶ νὰ παρουσιασθῆ στὸν ὕπνο κάποιου. Κάποτε παρουσιάσθηκε σὲ ἕναν ἄρρωστο στὸν ὕπνο του μὲ τὴν μορφὴ τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου καὶ τοῦ εἶπε: «Εἶμαι ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος. Ἦρθα νὰ σοῦ πῶ ὅτι θὰ πεθάνης. Τ᾽ ἀκοῦς; Θὰ πεθάνης». Τρόμαξε ὁ ἄνθρωπος. Ποτὲ ἕνας Ἅγιος δὲν μιλάει ἔτσι σὲ ἕναν ἄρρωστο. Καὶ ἂν τυχὸν εἶναι νὰ πεθάνη ὁ ἄρρωστος καὶ παρουσιασθῆ ἕνας Ἅγιος νὰ τὸν πληροφορήση γιὰ τὸν θάνατό του, θὰ τοῦ τὸ πῆ μὲ καλὸν τρόπο: «Ἐπειδὴ εἶδε ὁ Θεὸς ποὺ ταλαιπωρεῖσαι, γι᾽ αὐτὸ θὰ σὲ πάρη ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο. Κοίταξε νὰ ἑτοιμασθῆς». Δὲν θὰ τοῦ πῆ: «Τ᾽ ἀκοῦς; Θὰ πεθάνης»!

– Καὶ ὅταν, Γέροντα, φωνάζη κανεὶς στὸν ὕπνο του;

– Καλύτερα, ξυπνάει... Πολλὰ ὄνειρα εἶναι τῆς ἀγωνίας. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη ἀγωνία ἢ εἶναι κουρασμένος, παλεύουν αὐτὰ μέσα του καὶ τὰ βλέπει σὲ ὄνειρο. Ἐγὼ πολλὲς φορές, ὅταν τὴν ἡμέρα ἀντιμετωπίζω διάφορα προβλήματα τῶν ἀνθρώπων, ἀδικίες ποὺ συμβαίνουν κ.λπ., ὕστερα στὸν ὕπνο μου μαλώνω μὲ τὸν ἄλλον: «βρὲ ἀθεόφοβε, φωνάζω, ἀναίσθητος εἶσαι!» καὶ μὲ τὶς φωνὲς ποὺ βάζω ξυπνάω.

– Γέροντα, ἀπὸ τὰ ὄνειρα μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψη κάτι ποὺ θὰ τοῦ συμβῆ;

– Ὄχι, μὴ δίνετε σημασία στὰ ὄνειρα. Εἴτε εὐχάριστα εἶναι τὰ ὄνειρα εἴτε δυσάρεστα, δὲν πρέπει νὰ τὰ πιστεύη κανείς, γιατὶ ὑπάρχει κίνδυνος πλάνης. Τὰ ἐνενῆντα πέντε τοῖς ἑκατὸ ἀπὸ τὰ ὄνειρα εἶναι ἀπατηλά. Γι᾽ αὐτὸ οἱ Ἅγιοι Πατέρες λένε νὰ μὴν τὰ δίνουμε σημασία. Πολὺ λίγα ὄνειρα εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ αὐτά, γιὰ νὰ τὰ ἑρμηνεύση κανείς, πρέπει νὰ ἔχη καθαρότητα καὶ ἄλλες προϋποθέσεις, ὅπως ὁ Ἰωσὴφ[3] καὶ ὁ Δανιήλ, ποὺ εἶχαν χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεό. «Θὰ σοῦ πῶ, εἶπε ὁ Δανιὴλ στὸν Ναβουχοδονόσορα, καὶ τί ὄνειρο εἶδες καὶ τί σημαίνει»[4]. Ἀλλὰ σὲ τί κατάσταση εἶχε φθάσει! Ἦταν μέσα στὰ λιοντάρια καὶ τὰ λιοντάρια, παρόλο ποὺ ἦταν νηστικά, δὲν τὸν πείραζαν[5]. Τοῦ πῆγε ὁ Ἀββακοὺμ φαγητό, κι ἐκεῖνος εἶπε: «Μὲ θυμήθηκε ὁ Θεός;»[6]. Ἂν δὲν θυμόταν ὁ Θεὸς τὸν Προφήτη Δανιήλ, ποιόν θὰ θυμόταν;

– Γέροντα, μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν βλέπουν ὄνειρα.

– Καλύτερα ποὺ δὲν βλέπουν! Δὲν ξοδεύουν οὔτε εἰσιτήρια, οὔτε βενζίνη! Στὰ ὄνειρα σὲ ἕνα λεπτὸ βλέπεις κάτι ποὺ στὴν πραγματικότητα θὰ διαρκοῦσε ὧρες, μέρες, γιατὶ καταργεῖται ὁ χρόνος. Νά, ἀπὸ αὐτὸ μπορεῖ νὰ καταλάβη κανεὶς τὸ ψαλμικό: «*Χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου, Κύριε, ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθές, ἥτις διῆλθε*»[7].

Προσοχὴ στὰ ὁράματα

– Γέροντα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μᾶς διηγοῦνται ὁράματα ἢ λένε ὅτι εἶδαν ἕναν Ἅγιο κ.λπ., τί νὰ λέμε;

---

[3] Βλ. *Γέν*. 37, 5-11.

[4] Βλ. *Δαν*. 2, 25-46.

[5] Βλ. *Δαν*. 6, 16 κ.ἑ.

[6] Βλ. *Δαν*., Βὴλ καὶ Δράκων, 34-38.

[7] *Ψαλμ*. 89, 4.

– Καλύτερα νὰ τοὺς λέτε νὰ εἶναι ἐπιφυλακτικοί. Αὐτὸ εἶναι πιὸ σίγουρο, γιατὶ δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ διακρίνουν ἂν ἕνα ὅραμα εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ ἢ ἀπὸ τὸν διάβολο. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ εἶναι ἕνα ὅραμα, πρέπει νὰ μὴν τὸ δέχεται ἐξαρχῆς ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Θεὸς ἴσα–ἴσα συγκινεῖται, κατὰ κάποιον τρόπο, ὅταν βλέπη τὸ πλάσμα Του νὰ μὴν τὸ δέχεται, γιατὶ αὐτὸ δείχνει ὅτι ἔχει ταπείνωση. Ἂν πράγματι ἦταν Ἅγιος αὐτὸς ποὺ παρουσιάσθηκε, ὁ Θεὸς ξέρει μετὰ μὲ ἄλλον τρόπο νὰ πληροφορήση τὴν ψυχὴ καὶ νὰ τὴν ὁδηγήση σ᾽ αὐτὸ ποὺ θέλει. Χρειάζεται προσοχή, γιατὶ μπορεῖ νὰ ἔρθη τὸ ταγκαλάκι, νὰ πατήση τὸ κουμπὶ καὶ νὰ ἀρχίση ἡ τηλεόραση...

Ἦταν μιὰ ψυχὴ ποὺ δὲν εἶχε βοηθηθῆ ἀπὸ ἀνθρώπους, καὶ γι᾽ αὐτὸ δικαιοῦτο τὴν θεία βοήθεια. Ὁ Θεὸς τῆς παρουσίασε κάτι, γιὰ νὰ βοηθηθῆ. Ὕστερα ὅμως ὁ διάβολος τῆς ἔβαλε λογισμούς: «Φαίνεται, γιὰ νὰ σὲ ἀξιώση ὁ Θεὸς νὰ δῆς αὐτὸ τὸ ὅραμα – ποιός ξέρει; – σὲ προορίζει γιὰ κάτι ἀνώτερο». Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ πίστεψε κάτι τέτοιο, ὁ διάβολος ἄρχισε νὰ κάνη τὴν δουλειά του καὶ τὴν ἔκανε κουμάντο! Ἀλλὰ τελικὰ ὁ Θεὸς πάλι τὴν λυπήθηκε. Εἶδε ἕνα ὅραμα καὶ ἄκουσε μιὰ φωνὴ νὰ τῆς λέη: «Νὰ γράψης ὅλα τὰ ὁράματα ποὺ εἶδες στὸν πατέρα Παΐσιο». Ἔτσι μοῦ ἔγραψε ἕνα γράμμα μὲ ὅλα τὰ ὁράματα ποὺ εἶδε. Ὁ πειρασμὸς τὴν εἶχε ἁλωνίσει. Πραγματικὰ ὁράματα, ἀλλὰ ὅλα ἦταν τοῦ πειρασμοῦ. Ἀπὸ ὅλα τὰ ὁράματα ποὺ μοῦ ἀνέφερε, μόνον τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο ἦταν ἀπὸ τὸν Θεό. Τὸ τελευταῖο τὸ ἐπέτρεψε ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὴν φέρη σὲ λογαριασμό, νὰ τὴν βοηθήση νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν πλάνη. Τελικὰ ἡ καημένη ἄκουσε τί τῆς εἶπα καὶ ξέμπλεξε.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ πλανεμένου

– Γέροντα, πῶς μπορεῖς νὰ καταλάβης ὅτι κάποιος εἶναι πλανεμένος;

– Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ὄψη του μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβης. Ὁ πλανεμένος παρουσιάζει μία ἐξωτερικὴ ψεύτικη ἀπάθεια. Φαίνεται ταπεινὸς καὶ πρᾶος, ἀλλὰ μέσα του κρύβει τὴν μεγάλη ἰδέα ποὺ ἔχει γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἂν κοιτάξετε τὰ μάτια του, θὰ δῆτε ὅτι βλέπει τοὺς ἄλλους ταλαίπωρους, σὰν μυρμήγκια. Μπορεῖς ὅμως νὰ τὸν καταλάβης καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ λέει. Ἦταν ἕνας πλανεμένος, ποὺ πολὺς κόσμος τὸν εἶχε γιὰ ἅγιο. Ἔλεγε ὅτι τοῦ εἶχε παρουσιασθῆ ὁ Χριστὸς καβάλα σὲ ἕνα ἄλογο, κρατώντας ἕνα φλασκὶ μὲ κρασί, τὸν κέρασε ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἀπὸ τότε ἀπέκτησε τὸ διορατικὸ χάρισμα! Μιὰ φορὰ ποὺ μιλοῦσε στὸν κόσμο, κάποιος τὸν ρώτησε: «Γιατί δὲν μπορῶ νὰ κάνω κι ἐγὼ θαύματα;». «Γιατὶ ἐσὺ ἔκανες ἐκείνη κι ἐκείνη τὴν ἁμαρτία...», τοῦ ἀπάντησε. Πανικοβλήθηκε ὁ καημένος καὶ ἦρθε νὰ μοῦ τὸ πῆ. «Καλά, τοῦ λέω, οἱ Ἅγιοι θεατρίζουν ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους; Μόνον ὁ διάβολος θεατρίζει. Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ὁ διάβολος μιλάει; Καὶ ἂν εἶναι ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ λέει ὁ πλανεμένος, πάλι ὁ διάβολος τὰ λέει». Μιὰ γυναίκα μοῦ εἶπε ὅτι εἶχαν πάει μιὰ δαιμονισμένη σὲ κάποιον, γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχαν ἀκούσει ὅτι ἔβγαζε δαιμόνια κ.λπ. Αὐτὸς τοὺς πῆρε καὶ τοὺς πῆγε σὲ ἕνα χαλασμένο ἐξωκκλήσι. Μόλις μπῆκαν στὸ ἐκκλησάκι, πῆρε ἕνα ἐπιτραχήλι καὶ τὸ φόρεσε. Παραξενεύτηκε ἡ γυναίκα! Λαϊκὸς καὶ νὰ φορέση ἐπιτραχήλι! «Εἶσαι παπᾶς;», τοῦ λέει. «Τί θὰ πῆ παπάδες!», λέει αὐτὸς καὶ ἄρχισε νὰ κατηγορῆ τοὺς ἱερεῖς. Ἔτσι κατάλαβαν οἱ καημένοι τὴν πλάνη του καὶ σηκώθηκαν καὶ ἔφυγαν.

Πλάνη καὶ τρέλλα

– Γέροντα, ὁ πλανεμένος εἶναι καὶ τρελλός;

– Ὄχι πάντα. Ἄλλο πλάνη, ἄλλο τρέλλα. Μερικοὶ μόνον πλανῶνται, καὶ ἄλλοι πλανῶνται, ἀλλὰ παθαίνει καὶ τὸ μυαλό τους. Εἶχα γνωρίσει ἕναν μοναχὸ στὸ Ἅγιον Ὄρος ποὺ δὲν ἄκουγε κανέναν. Εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ μοναστήρι του καὶ γύριζε μέσα στὸ Ὄρος. Τέσσερις-πέντε φορὲς εἶχε πάει δῆθεν νὰ ἀσκητέψη καὶ τὸν συμβούλεψα νὰ γυρίση στὴν μετάνοιά[8] του. Τελικὰ ἀγόρασε ἕνα Καλύβι[9] καὶ ἔμενε μόνος του. Μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ μῆνες ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε. «Νὰ γυρίσης, τοῦ λέω, στὸ μοναστήρι σου». «Τώρα, μοῦ λέει, πῆρα ἀπολυτήριο ἀπὸ τὸ μοναστήρι· δὲν μὲ δέχονται ἐκεῖ». «Πρόσεξε, πρόσεξε πολύ, τοῦ λέω. Τοὐλάχιστον κοίτα νὰ συνδεθῆς μὲ κανέναν Γέροντα, γιὰ νὰ κάνης ὑπακοὴ καὶ νὰ μὴ ζῆς στὸ θέλημά σου». «Ὑπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θὰ κάνω», μοῦ λέει. «Σήκω, τοῦ λέω, νὰ πᾶς σὲ μοναστήρι». «Ἐγώ, ἐρημίτης τώρα, νὰ γυρίσω πίσω; Νὰ πᾶς ἐσύ», μοῦ λέει. «Ἐγὼ νὰ πάω μόνος μου; Ἂν θέλης νὰ πάω μαζί σου, νὰ τὸ κάνω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά», τοῦ λέω. «Ἄκου ἐδῶ, μοῦ λέει, ἂν βαρέθηκες ἐσὺ τὴν ἡσυχία καὶ θὲς νὰ πᾶς σὲ μοναστήρι, νὰ πᾶς». Ὅταν εἶδα νὰ φέρεται ἔτσι, μὲ ἀναίδεια, τὸν ἄφησα κι ἐγώ. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἔμαθα ὅτι δαιμονίσθηκε, ἀλλὰ καὶ τρελλάθηκε. Τοῦ εἶχε παρουσιασθῆ ὁ διάβολος σὰν τὴν Παναγία καὶ τοῦ εἶπε: «Τέκνον μου, ἅμα πέσης νὰ μὲ προσκυνήσης, θὰ σοῦ δώσω τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...». Ὁπότε σκέφθηκε: «θὰ πάρω τώρα τὰ ἑπτὰ χαρίσματα καὶ θὰ τοὺς βάλω ὅλους κάτω» καὶ πέφτει, τὸν προσκυνάει. Μόλις προσκύνησε, τὸν τράνταξε ὁ διάβολος καὶ δαιμονίσθηκε. Μὲ τὸ τράνταγμα ὅμως ποὺ τοῦ ἔκανε, σάλεψαν καὶ τὰ λογικά του. Πῆγε μετὰ στὴν Ἱερὰ Κοινότητα[10], νὰ γίνη Πρωτεπιστάτης! Κλείδωσε μέσα τοὺς πατέρες ποὺ ἦταν ἐκεῖ, πῆρε τὴν ράβδο τοῦ Πρωτεπιστάτη καὶ κατέβαινε καμαρωτὸς τὰ σκαλιά. Βλέπουν οἱ ἄλλοι ἀπ᾽ ἔξω ἄλλον Πρωτεπιστάτη νὰ κατεβαίνη!... Μὲ τρόπο τὸν ἀκολούθησαν μὲ ἕνα τζὶπ καὶ πιὸ κάτω τὸν πῆραν μαζί τους καὶ τὸν κατέβασαν στὸ ψυχιατρεῖο. Τώρα ἔχει ὑποχωρήσει τὸ δαιμόνιο, ἀλλὰ ἡ τρέλλα μένει.

– Καὶ ὁ πλανεμένος, Γέροντα, δὲν εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο δαιμονισμένος;

– Ἔμ, τί εἶναι; Μπορεῖ μάλιστα ὁ πλανεμένος νὰ ἔχη καὶ περισσότερα δαιμόνια ἀπὸ ἕναν δαιμονισμένο. Ἄλλο ὅμως πλανεμένος, ἄλλο δαιμονισμένος.

Προσοχὴ στοὺς πλανεμένους

Εἶναι δυὸ-τρεῖς πνευματικοὶ ποὺ ἔχουν λίγη εὐλάβεια καὶ λίγη βλάβη μαζὶ καὶ μπερδεύουν τὸν κόσμο. Καὶ ὅλους τοὺς βγάζουν δαιμονισμένους. Δὲν ἀκοῦνε κανέναν. «Εἶμαι παπᾶς, λένε, ἔχω ἐξουσία»! Ἂν σᾶς λένε γιὰ τέτοιες περιπτώσεις, νὰ προβληματίζετε τοὺς ἀνθρώπους, γιατὶ κάνουν κακὸ στὴν Ἐκκλησία. Νὰ τοὺς λέτε:

---

[8] Στὸ μοναστήρι στὸ ὁποῖο ἐκάρη μοναχός.

[9] Οἴκημα τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει δύο-τρία κελλιὰ καὶ μικρὸ ναὸ καὶ ἀνήκει σὲ μία ἀπὸ τὶς εἴκοσι Μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

[10] Τὸ κτίριο στὶς Καρυές, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἄθω, ὅπου ἑδρεύει ἡ «Ἱερὰ Κοινότητα», τὸ διοικητικὸ ὄργανο τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὴν ὁποία συγκροτοῦν εἴκοσι μέλη, ἀντιπρόσωποι τῶν εἴκοσι Μονῶν, ἐκλεγόμενα κάθε χρόνο.

«Νὰ βρῆτε ἕναν σωστὸ πνευματικὸ νὰ πᾶτε, γιὰ νὰ βοηθηθῆτε». Φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ ὄνομά μου, ἀκόμη καὶ φωτογραφία μου, γιὰ νὰ δίνουν τὴν ἐντύπωση στὸν κόσμο ὅτι ἔχουν ἐπικοινωνία μαζί μου.

Αὐτοὶ βέβαια ἔχουν ἐλαφρυντικά, γιατὶ εἶναι ἐλαφρούτσικοι. Ὑπάρχουν ὅμως κάποια κακοήθη στοιχεῖα ποὺ παρουσιάζουν τὸ ξίδι γιὰ κρασί. Ἕνας ἔκανε τὸν λογιστὴ πρῶτα, κάπου δούλευε, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὅλη τὴν βόρεια Ἑλλάδα καὶ παρουσιάζεται ὅτι εἶναι ὑποτακτικός μου. Λέει ὅτι τοῦ ἔδωσα τὸ διορατικὸ καὶ ἄλλα τέσσερα-πέντε χαρίσματα, καὶ ἔτσι πλανᾶ τὸν κόσμο καὶ μαζεύει χρήματα.

– Κληρικὸς εἶναι;

– Ὄχι, λαϊκός. Μὲ εἶδε μιὰ φορὰ στὴν Δάφνη καὶ κρύφθηκε, γιὰ νὰ μὴν τὸν δῶ, ἐπειδὴ εἶναι... γνήσιο τέκνο μου! Εὐτυχῶς πίνει, μυρίζει οὖζο, τὸν βλέπουν μερικοὶ ζαλισμένο, καὶ λίγο προβληματίζονται.

Πόσοι τέτοιοι ἀπατεῶνες ὑπάρχουν ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὸν πόνο τοῦ κόσμου καὶ κάνουν ἐμπόριο! Εἶπε κάποιος σὲ μιὰ χήρα γυναίκα: «Τὸ ἕνα χέρι τοῦ ἀνδρός σου δὲν ἔχει λειώσει, γιατὶ ἡ ψυχή του ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ προσευχή». «Τί νὰ κάνω τώρα; λέει ἡ φουκαριάρα. Ἂς τοῦ δώσω χρήματα, γιὰ νὰ προσευχηθῆ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνδρός μου». Ἀφοῦ τῆς πῆρε ἀρκετὰ χρήματα, μετὰ ἀπὸ λίγο τῆς λέει: «Ἄντε, ἀποφύγαμε τὸν πρῶτο κίνδυνο, τώρα εἶναι λίγο καλύτερα...». Δῶσ᾽ του-δῶσ᾽ του χρήματα, τῆς πῆρε τὴν μισὴ περιουσία, γιὰ νὰ βρῆ ἀνάπαυση ὁ ἄνδρας της!

Εἶναι καὶ μερικοὶ πλανεμένοι ποὺ σταυρώνουν ἀρρώστους, μουρμουρίζοντας κάτι, καὶ δῆθεν τοὺς κάνουν καλά. Ξεγελιοῦνται οἱ ἄνθρωποι καὶ δὲν πᾶνε νὰ ἐξομολογηθοῦν, νὰ πάρουν τὸν παπᾶ νὰ κάνουν ἕνα εὐχέλαιο ἢ νὰ τοὺς διαβάση μιὰ εὐχή, ἀλλὰ πᾶνε σ᾽ αὐτούς. Δίνουν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἕνα σωρὸ χρήματα. Μοῦ εἶπαν ὅτι σὲ ἕνα χωριὸ ἦταν δυὸ πλανεμένοι ποὺ εἶχαν καλὴ συνεργασία!... Ἔφερνε ὁ διάβολος σὲ κάποιον συγχωριανό τους λ.χ. ἕναν δυνατὸ πονοκέφαλο ἢ προκαλοῦσε ἕνα πιάσιμο στὴν μέση καὶ μετὰ πήγαινε στὸν ἕναν πλανεμένο καὶ τοῦ ἔλεγε: «Ὁ τάδε ἔχει δυνατὸ πονοκέφαλο γιὰ τὸν τάδε λόγο». Σὲ κάποια εὐκαιρία ἔλεγε στὸν συγχωριανό του ὁ πλανεμένος: «ἐγὼ ξέρω γιατί σοῦ πονάει τὸ κεφάλι» καὶ τοῦ φανέρωνε ἀμέσως τὴν αἰτία. «Ἀλήθεια, τί ἀποκάλυψη! ἔλεγε ἐκεῖνος. Καὶ τώρα, τί πρέπει νὰ κάνω, γιὰ νὰ μοῦ περάση;». «Νὰ πᾶς στὸν τάδε», τοῦ ἔλεγε καὶ τὸν ἔστελνε στὸν ἄλλον πλανεμένο. Εἴδατε τί σοφίσθηκε ὁ διάβολος, γιὰ νὰ κρατάη τοὺς ἀνθρώπους στὴν πλάνη; Ἔβαλε δυὸ πλανεμένους νὰ συνεργασθοῦν, ὁ ἕνας νὰ κάνη τὴν διάγνωση καὶ ὁ ἄλλος δῆθεν νὰ θεραπεύη, γιὰ νὰ κρατάη τὸν κόσμο μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Τὰ φθηνὰ χαρίσματα τῶν πλανεμένων

– Γέροντα, γιατί οἱ ἄνθρωποι καταφεύγουν γιὰ κάποιο πρόβλημά τους συχνὰ σὲ πλανεμένους;

– Γιατὶ ὁ διάβολος ἔχει φθηνὰ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ παίρνουν εὔκολα. Αὐτὰ ποὺ τοὺς λένε νὰ κάνουν, δὲν εἶναι δύσκολα καὶ τοὺς ἀναπαύουν στὰ πάθη τους. Ἀντὶ νὰ μετανοήσουν γιὰ τὶς ἁμαρτίες ποὺ κάνουν ὡς ἄνθρωποι καὶ νὰ πᾶνε σὲ ἕναν πνευματικὸ νὰ ἐξομολογηθοῦν, βρίσκουν κάτι πλανεμένους, δηλαδὴ τὸν διάβολο, καὶ

ζητοῦν ἀπὸ ἐκεῖνον νὰ τοὺς λύση τὸ πρόβλημά τους. Ὕστερα βασανίζονται καὶ δὲν καταλαβαίνουν ὅτι τοὺς ἔχει δέσει ὁ διάβολος καὶ τοὺς κάνει κουμάντο.

– Καὶ πῶς τοὺς πιστεύουν, Γέροντα;

– Εἶναι ζαλισμένοι οἱ ἄνθρωποι. Πόσοι λένε ὅτι ὁδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους στὸν σωστὸ δρόμο, ἐνῶ κουβαλοῦν στὸν ὦμο τους ἕνα τσουβάλι καὶ ἔχουν κρυμμένο μέσα τὸν διάβολο! Ὁ Καλὸς Θεὸς ὅμως δὲν τὸν ἀφήνει νὰ κρυφθῆ τελείως. Καμμιὰ φορὰ βγάζει ὁ διάβολος κάποιο κέρατο ἢ τὴν οὐρά του, τὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι καὶ φωνάζουν τρομαγμένοι: «Τί εἶναι αὐτό; Κέρατο; Οὐρά;». «Ὄχι, τί λέτε; Μελιτζάνα εἶναι!», τοὺς λένε ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ τοὺς ἐξαπατήσουν καὶ νὰ παρουσιάσουν διαβολικὰ πράγματα γιὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα.

Κι ἐδῶ μιὰ μέρα ἦρθε κάποιος μὲ μιὰ συντροφιὰ ποὺ ἦταν πλανεμένος. Εἶχε μαζί του καμμιὰ δεκαριὰ ἄτομα καὶ ἔκανε τὸν Γέροντα. Τοὺς ρωτάω: «Ἀνήκετε σὲ καμμιὰ ὀργάνωση;». Δὲν ἀπαντοῦσαν. «Σὲ κανέναν σύλλογο;». Δὲν ἀπαντοῦσαν. «Ἔχετε κανέναν πνευματικό;». Τίποτε. Ἄρχισαν, ἔβαζαν μετάνοιες. Τοὺς ἔφερε ἐδῶ, γιὰ νὰ τοὺς πλανάη. Νὰ λέη μετά: «πήγαμε καὶ στὸν πατέρα Παΐσιο καὶ συμφωνεῖ μαζί μας»! Κατάλαβες; Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν δῶ, γιατὶ τὸ ἐκμεταλλεύεται μετά. Φαινόταν ὕποπτος ἐκεῖνος. Οἱ ὀπαδοί του φαίνονταν παρασυρμένοι. Οἱ καημένοι ἔπεσαν κάτω, γονατιστοί.

– Τοὺς εἴπατε τίποτε, Γέροντα;

– Τοὺς εἶπα, ἀλλὰ ὁ πονηρός, ὅταν φεύγουν ἀπὸ ᾽δῶ, τοὺς λέει ἄλλα· ἀπὸ ᾽δῶ-ἀπὸ ᾽κεῖ τοὺς πάει, καὶ τοὺς φέρνει πάλι στὸν δρόμο του.

– Πῶς θὰ προφυλαχθῆ, Γέροντα, κανεὶς ἀπὸ τοὺς πλανεμένους;

– Μένοντας μέσα στὴν μάνδρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Βέβαια, ἂν κάποιος ἀκολουθήση ἀπὸ ἄγνοια ἕναν πλανεμένο, δὲν θὰ τὸν ἀφήση ὁ Θεός. Θὰ τὸν βοηθήση νὰ καταλάβη τὸ λάθος του καὶ νὰ ἐπιστρέψη στὴν ἀλήθεια.

Διόρθωση πλανεμένου

– Γέροντα, τί βοηθάει νὰ συνέλθη ἕνας ποὺ ἔχει πλανεμένες ἰδέες;

– Νὰ συναισθανθῆ τὰ χάλια του, νὰ μὴν πιστεύη καθόλου στὸν λογισμό του, νὰ ἐξομολογῆται στὸν πνευματικὸ ὅλους τοὺς λογισμούς του καὶ νὰ κάνη ὑπακοὴ σὲ ὅ,τι τοῦ λέει ὁ πνευματικός. Νὰ ζητᾶ συνέχεια τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἔρθη πάλι ἡ θεία Χάρις. Δηλαδὴ χρειάζεται νὰ ταπεινωθῆ, γιὰ νὰ συνέλθη καὶ νὰ σωθῆ.

Καὶ βλέπεις, τὰ κρίματα, οἱ βουλές, τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄβυσσος. Πὰ πὰ πά..., ἡ ἀγάπη Του δὲν ἔχει ὅρια! Κάποιος ἐρχόταν συχνὰ ἐκεῖ στὸ Καλύβι καὶ εἶχε ὅλο πλανεμένες ἰδέες. Τόσα τοῦ ἔλεγα, τίποτε δὲν ἄκουγε. Ὅλα τὰ ἔπαιρνε ἀνάποδα. Ὅταν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔκανε κηρύγματα καὶ ἔκανε πολὺ κακό. Ἔλεγε ὅτι ἔπαιρνε ἐντολὲς ἀπὸ μένα καὶ μπέρδευε τοὺς ἀνθρώπους. Ἀκόμη καὶ κάτι βιβλία ποὺ τοῦ εἶχα δώσει κάποτε εὐλογία, τὰ παρουσίαζε καὶ αὐτά, γιὰ νὰ πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι μὲ συμβουλευόταν. Μιὰ φορά, ἐνῶ ἔλεγε διάφορα, γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν ἐγκατέλειψε τελείως ἡ θεία Χάρις καὶ ἄρχισε νὰ βρίζη πολὺ ἄσχημα τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, ὁπότε ὁ κόσμος προβληματίσθηκε καὶ σκόρπισε. Ὕστερα τὸν πῆραν μὲ τὴν κλούβα καὶ τὸν ἔκλεισαν στὸ ψυχιατρεῖο. Βλέπετε μέχρι ποῦ φθάνει ἡ ἀγάπη τοῦ

Θεοῦ! Νὰ ἀφήνῃ νὰ βλασφημῆται τὸ ὄνομά Του, ἀρκεῖ νὰ βοηθηθοῦν, νὰ γλυτώσουν τὰ πλάσματά Του!

– Γέροντα, ἂν ἕνας πλανεμένος καταλάβη τὴν πλάνη του καὶ μετανοιώση, θὰ μετανοιώσουν καὶ οἱ ὀπαδοί του;

– Ἂν ἔχῃ πραγματικὴ μετάνοια, πρέπει νὰ ταπεινωθῆ καὶ νὰ τοὺς πῆ ὅτι ἔσφαλε καὶ νὰ προσπαθήση νὰ τοὺς ἐπαναφέρη στὸν σωστὸ δρόμο. Ἂν ὅμως ἀποκαλυφθοῦν οἱ πλάνες κάποιου πλανεμένου καὶ ὁ ἴδιος παραμένη στὴν πλάνη, τότε χρειάζεται νὰ διαφωτισθοῦν μὲ τρόπο οἱ ὀπαδοί του. Ἐπειδὴ μερικοὶ πλανεμένοι φθάνουν νὰ δροῦν μέσα στὴν Ἐκκλησία, ὑπάρχει φόβος, ἂν οἱ ὀπαδοί τους μάθουν ξαφνικὰ ὅτι ὅσα τοὺς ἔλεγαν ἦταν πλάνες, νὰ σκανδαλισθοῦν καὶ νὰ ξερριζωθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - «Πλανῶντες καὶ πλανώμενοι»[1]

Γιὰ τὴν πλάνη τῶν Πεντηκοστιανῶν

έροντα, αὐτὰ ποὺ λένε ὅσοι προσχωροῦν στοὺς Πεντηκοστιανούς, ὅτι δηλαδὴ βλέπουν ὁράματα, μιλοῦν γλῶσσες κ.λπ., εἶναι ἀπὸ φαντασία ἢ ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια;

– Ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια εἶναι. Γιατί, ὅταν πηγαίνουν στοὺς Πεντηκοστιανοὺς καὶ ξαναβαπτίζωνται, περιφρονοῦν, ἀρνοῦνται τὸ Ἅγιο Βάπτισμα – «*ὁμολογῶ ἓν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*», λέει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως –, ὁπότε ξεβαπτίζονται, δέχονται δαιμονικὲς ἐπιδράσεις καὶ μιλοῦν βρρρ..., δῆθεν γλῶσσες. «Μιλάει, λένε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς». Δὲν εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα· εἶναι ἕνα σωρὸ ἀκάθαρτα πνεύματα. Τί γλωσσολαλιές; Ἀσυναρτησίες εἶναι αὐτὰ ποὺ λένε· οὔτε οἱ ἴδιοι τὰ καταλαβαίνουν. Τὰ μαγνητοφωνοῦν κιόλας καὶ ὕστερα κάνουν στατιστικὲς καὶ βγάζουν συμπεράσματα: «Ἔχει τόσα «ἀλληλούια» στὴν τάδε γλῶσσα, τόσα στὴν τάδε...». Μὰ μέσα στὰ τόσα «βρρρ...» κάτι θὰ βρῆς ποὺ νὰ μοιάζη καὶ μὲ «*ἀλληλούια*» σὲ κάποια ἀπὸ τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου! Καὶ βλέπεις, ἐνῶ εἶναι κάτι δαιμονικό, αὐτὸν τὸν δαιμονισμὸ τὸν θεωροῦν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ λένε πὼς ζοῦν ὅ,τι ἔζησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Εἶναι βλασφημίες αὐτὰ ποὺ πιστεύουν, γι᾽ αὐτὸ δαιμονίζονται.

– Γέροντα, γιατί ξαναβαπτίζονται;

– Γιατὶ λένε: «Ὅταν βαπτίσθηκα, ἤμουν μικρὸς καὶ δὲν ἤξερα· τώρα βαπτίζομαι ἐν γνώσει μου». Ξαναβαπτίζονται καὶ δικαιολογοῦν τὶς ἁμαρτίες τους. Ἂν ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶχε τὸν νηπιοβαπτισμό, ὅσοι θὰ πέθαιναν, πρὶν βαπτισθοῦν, τί θὰ γίνονταν; Γι᾽ αὐτὸ γίνεται ὁ νουνὸς ἐγγυητής, λέει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ ἔχει εὐθύνη γιὰ τὸ παιδάκι, ὥσπου νὰ μεγαλώση. Μήπως ἀδικεῖται ποὺ βαπτίζεται μικρό; Ὄχι, ἴσα-ἴσα βοηθιέται, γιατὶ κοινωνάει. Καὶ ὅταν μεγαλώση, ἂν μολύνη τὸ Ἅγιο Βάπτισμα μὲ κάποια ἁμαρτία, ὑπάρχει ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐξομολόγηση ποὺ θὰ ξεπλύνουν αὐτὴν τὴν ἁμαρτία, ὄχι νὰ πάη νὰ βαπτισθῆ ξανά!

Γιὰ τὰ ἀναστενάρια

– Γέροντα, λένε ὅτι οἱ ἀναστενάρηδες, στὴν γιορτὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, πατοῦν σὲ ἀναμμένα κάρβουνα καὶ δὲν καίγονται. Τί εἶναι αὐτό;

– Καὶ δαιμονικὸ εἶναι καὶ ἀπατεωνία. Τὸ ὅτι χορεύουν κρατώντας κάποια εἰκόνα ἢ τὸν σταυρὸ εἶναι ἀναίδεια, εἶναι ἄρνηση πίστεως. Ἀπομακρύνεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, γι᾽ αὐτὸ τοὺς βοηθάει ὁ διάβολος. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν τοὺς βοηθήση ὁ διάβολος μετά; Δικαιοῦνται τὴν βοήθειά του!

Ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ δική τους πονηριὰ ποὺ βοηθάει. Αὐτοὶ πηγαίνουν προηγουμένως καὶ ἑτοιμάζουν τὸν τόπο. Καῖνε δηλαδὴ ξύλα ἀπὸ πλατάνια ποὺ ἀφήνουν πολλὴ στάχτη καὶ ξέρουν ποῦ πατοῦν, ὅταν χορεύουν. Γιατί δὲν καῖνε

---

[1] *Β΄ Τιμ.* 3, 13.

πουρνάρια ἢ κουμαριὲς ποὺ κρατᾶνε κάρβουνο; Ἂς τοὺς ἑτοιμάση ἄλλος τὴν φωτιὰ καὶ ἂς πᾶνε μετὰ ἐκεῖ νὰ χορέψουν!

Μοῦ εἶπε κάποιος: «Θαῦμα! Οἱ ἀναστενάρηδες πατοῦν στὴν φωτιὰ καὶ δὲν καίγονται». «Αὐτὸ θαυμάζεις; τοῦ εἶπα. Οἱ δαίμονες εἶναι μέσα στὴν φωτιὰ τῆς κολάσεως καὶ δὲν καίγονται χρόνια, αἰῶνες τώρα. Αὐτὸ νὰ θαυμάζης, καὶ ὄχι αὐτοὺς ποὺ πατοῦν λίγο πάνω στὰ κάρβουνα καὶ στὴν στάχτη, χωρὶς νὰ καίγωνται».

Ἡ μετεμψύχωση[2]

– Γέροντα, πῶς μερικοὶ ἄνθρωποι, ἀκόμη καὶ μορφωμένοι, πιστεύουν στὴν μετεμψύχωση;

– Ἡ μετεμψύχωση βολεύει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰδικὰ τοὺς ἀθέους, τοὺς ἀπίστους. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη πονηριὰ τοῦ διαβόλου. Τοὺς κρατᾶ ὁ διάβολος στὴν ζωὴ τῆς ἁμαρτίας, μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι ἡ ψυχὴ ἔρχεται καὶ ξανάρχεται σὲ αὐτὸν τὸν κόσμο. «Ἒ, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰ ἂν δὲν πετύχης, τοὺς λέει ὁ διάβολος, θὰ ξαναρθῆς στὴν ζωὴ καὶ θὰ πετύχης τὴν ἑπόμενη φορά· καὶ ἂν πάλι δὲν πετύχης, θὰ ᾽ρθῆς, θὰ ξαναρθῆς, θὰ ἐξελιχθῆς...»! Ὁπότε καὶ αὐτοὶ λένε: «δὲν πειράζει κι ἂν κάνω καὶ αὐτὴν τὴν ἁμαρτία» καὶ τὸ ρίχνουν ἔξω· ζοῦν ἀπρόσεκτα, δὲν μετανοοῦν. Βλέπεις πῶς τοὺς τυφλώνει ὁ διάβολος καὶ τοὺς γαντζώνει στὴν κόλαση! Δὲν ἔχω δεῖ μεγαλύτερη πονηριὰ καὶ τέχνη τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μαζεύη τοὺς ἀνθρώπους στὴν κόλαση! Κι ἂν σὲ γαντζώση μιὰ φορὰ ὁ διάβολος, θὰ σ᾽ ἀφήση νὰ γυρίσης πίσω; Αὐτὴ εἶναι ἡ χειρότερη θεωρία ἀπὸ ὅλες τὶς ἰνδουϊστικὲς θεωρίες.

Κάποτε, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, πέρασε ἀπὸ τὸ Καλύβι ἕνας νεαρός. «Τέτοια ὥρα, παλληκάρι, θέλω νὰ διαβάσω καὶ ἑσπερινό», τοῦ λέω. «Μ᾽ αὐτὰ ἀσχολεῖσαι ἀκόμη;» μοῦ εἶπε καὶ ἔφυγε. Τὴν ἄλλη μέρα ξαναῆρθε καὶ μοῦ ἔλεγε γιὰ κάτι ὁράματα. «Εἶχες πάρει προηγουμένως καθόλου χασίς;», τὸν ρωτάω. «Παλιά, ναί. Τότε ὅμως ποὺ εἶδα τὰ ὁράματα, δὲν εἶχα πάρει», μοῦ λέει. «Μήπως διάβασες γιὰ μετεμψύχωση;». «Ναί», μοῦ λέει. Ἐκεῖ τὴν ἔπαθε. Διάβασε γιὰ μετεμψύχωση, μπῆκε ὁ ἐγωισμὸς μέσα καὶ ἔπλασε ὄνειρα ὅτι πρὶν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἦταν μεγάλος ἄνθρωπος, πλούσιος! Εἶδε μετὰ σὲ ὅραμα ὅτι πῆγε ἐπάνω στὸν οὐρανό, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶχαν γραμμένο ἐκεῖ καὶ τοῦ εἶπαν νὰ κατεβῆ. Ὁ διάβολος τοῦ δημιούργησε αὐτὴν τὴν κατάσταση. «Ὅλα αὐτά, τοῦ λέω, εἶναι παραμύθια κι ἐσὺ τὰ πιστεύεις;».

Καὶ δυστυχῶς ὑπάρχουν καὶ μορφωμένοι ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν σὲ τέτοιες χαζομάρες. Ἐκεῖ κοντὰ στὸ Καλύβι ἕναν γάιδαρο τὸν εἶχα ὀνομάσει Νασέρ, ἐπειδὴ ἦταν ζωηρός. Μιὰ μέρα ἦρθε ἕνας Ἕλληνας ποὺ ζοῦσε στὴν Ἑλβετία καὶ ἄκουσε ποὺ τὸν φώναζα Νασέρ. Ὅταν μετὰ ἀπὸ ἕνα διάστημα ξαναῆρθε, ἔφερε ἕνα κουτὶ μὲ ἁπλὰ γλυκὰ καὶ ἕνα μὲ ἐπίσημα. «Αὐτὰ εἶναι γιὰ σένα», μοῦ εἶπε καὶ μοῦ ἔδωσε τὰ ἁπλὰ γλυκά. «Αὐτὰ τὰ καλὰ γλυκά, μοῦ λέει, εἶναι γιὰ τὸν Νασέρ. Ἐγὼ κατάλαβα, λέει, ἀπὸ τὴν προηγούμενη φορὰ ὅτι ἦταν ὁ Νασέρ. Ὅταν τὸν συνάντησα, μὲ κοίταξε μὲ ἕνα θλιμμένο βλέμμα ποὺ μοῦ ράγισε τὴν καρδιά»! Νόμιζε ὅτι ὁ Νασὲρ μετεμψυχώθηκε καὶ ἔγινε γάιδαρος! Καὶ τὸ πίστευε! «Βρέ, εἶσαι στὰ καλά σου; τοῦ

[2] Μετεμψύχωση (ἢ ἀλλιῶς μετενσάρκωση) εἶναι ἡ πλανεμένη θεωρία σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ ψυχὴ μετὰ τὸν σωματικὸ θάνατο εἰσέρχεται σὲ ἄλλο σῶμα ἀνθρώπου ἢ ζώου καὶ διανύει ἕναν ἀτέλειωτο κύκλο γεννήσεων καὶ θανάτων.

λέω. Ἐγὼ τὸν εἶπα Νασέρ, γιατὶ ἦταν ζωηρὸς γάιδαρος». Μὲ κανέναν τρόπο δὲν καταλάβαινε.

Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε! Νὰ σᾶς πῶ ἕνα ἄλλο: Πρὶν ἀπὸ χρόνια εἶχαν πάει Γερμανοὶ στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ κάνουν ἕνα μνημόσυνο γιὰ τοὺς Γερμανοὺς ποὺ εἶχαν σκοτωθῆ ἐκεῖ στὴν Κατοχή. Τὴν ὥρα ποὺ ἔκαναν τὸ μνημόσυνο περνοῦσε ἕνας Κρητικὸς μὲ τὸν γάιδαρό του φορτωμένο μὲ τὶς πραμάτειες του. Ὁ γάιδαρος, ὅταν εἶδε τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ μαζεμένους, ἄρχισε νὰ γκαρίζη. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς νόμιζε ὅτι ὁ γάιδαρος ἦταν ὁ ἀδελφός του ποὺ εἶχε σκοτωθῆ στὸν πόλεμο καὶ μετεμψυχώθηκε! Τὸν γνώρισε καὶ τὸν χαιρέτισε μὲ τὸ γκάρισμα! Καὶ ὁ Γερμανὸς στάθηκε προσοχή, καὶ τάκ, τὸν χαιρέτισε στρατιωτικά... Κλάματα!... Πάει ἀμέσως στὸν Κρητικὸ καὶ τοῦ λέει: «Πόσα θέλεις, γιὰ νὰ τὸν ἀγοράσω;». «Βρέ, φύγε ἀπὸ ᾽δῶ», τοῦ λέει ὁ Κρητικός. Ὁ Γερμανὸς τοῦ μετροῦσε τὰ μάρκα: «τόσα, τόσα». «Φύγε, ἄσε με», ἔλεγε ἐκεῖνος. Τελικὰ τοῦ λέει κάποιος: «Βρὲ χαμένε, τὸν πληρώνει τὸν γάιδαρο γιὰ μερσεντές, δῶσ᾽ τον». Ξεφόρτωσε τὰ πράγματά του ὁ Κρητικός, τὸν ξεσαμάρωσε, τὸν ἐλευθέρωσε, καὶ τὸν πῆρε ὁ Γερμανὸς μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ τὸν πῆγε στὴν Γερμανία!

– Σοβαρά, Γέροντα;

– Γεγονός! Ἂν δὲν τὸ εἶχα ἀκούσει ἀπὸ σοβαρὸ ἄνθρωπο, δὲν θὰ τὸ πίστευα κι ἐγώ.

Γιὰ τὴν ἄσκηση τῶν Ἰνδουϊστῶν[3]

– Γέροντα, οἱ Ἰνδουϊστὲς φθάνουν σὲ κάποια αὐτοκυριαρχία, γιατὶ τοὺς βοηθάει ἡ μεγάλη ἄσκηση ποὺ κάνουν μὲ τὴν γιόγκα;

– Κάνουν καὶ κάνουν καὶ τί πετυχαίνουν μὲ ὅλα αὐτά; Ἡ ὀρθόδοξη ἐγκράτεια, καὶ γενικὰ ἡ πνευματικὴ ἄσκηση, ἀποβλέπει πάντα σὲ ἀνώτερο πνευματικὸ σκοπό, στὸν ἁγιασμὸ τῆς ψυχῆς. Ἡ δική τους σατανικὴ κοσμικὴ ἄσκηση γίνεται, γιὰ νὰ κάνουν εὐλύγιστο κορμί, νὰ γυρίζουν χέρια καὶ πόδια σὰν τὸν χάρτινο Καραγκιόζη, νὰ τοὺς καμαρώνουν μερικοὶ ἀνόητοι ἄνθρωποι καὶ νὰ τοὺς κοροϊδεύουν οἱ γελοῖοι δαίμονες. Ἀπὸ μικρὰ παιδάκια στραβώνουν τὰ πόδια, βάζουν τὸ ἕνα πόδι πάνω στὸν ἕναν ὦμο καὶ τὸ ἄλλο στὸν ἄλλον, καὶ ἔτσι προσεύχονται. Ἀσκοῦνται χτυπώντας πολλὴ ὥρα τὸ χέρι τους πάνω σὲ ἕνα τσουβάλι μὲ χαλίκι, μέχρι νὰ κάνη κάλο, καὶ μετὰ μποροῦν νὰ σπάσουν πέτρες, ξύλα κ.λπ.

Ἀλλά, καὶ ὅσα λένε ὅτι αἰσθάνονται, ἔχουν κάποια ἐξήγηση. Τραβοῦν λ.χ. τὴν γλῶσσα μέχρι τὴν μύτη ἢ τὴν ρουφοῦν μέχρι τὸν λάρυγγα, παθαίνουν ἕναν ἐρεθισμό, νιώθουν κάποια γλυκύτητα, ἕναν γαργαλισμό, καὶ λένε: «Αὐτὸ εἶναι τὸ νέκταρ». Ὕστερα πατοῦν κοντὰ στὰ αὐτιὰ κάτι νεῦρα καὶ ἀκοῦνε «βούου...» μουσική. Ἢ πατοῦν τὰ μάτια τους καὶ ἀρχίζουν νὰ βλέπουν ἀστράκια! Κάθονται μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια στὸν ἥλιο καί, ὅταν τὰ κλείνουν, βλέπουν φῶς! «Νά, τὸ πετύχαμε! λένε. Εἴδαμε τὸ ἄκτιστο φῶς!». Ὁπότε ὁ διάβολος λέει: «Ἅ, φῶτα θέλετε; Θὰ σᾶς δώσω ἐγὼ φῶτα». Τοὺς καλλιεργεῖ τὴν φαντασία, καὶ ὕστερα, χωρὶς νὰ πατοῦν τὰ μάτια ἢ χωρὶς νὰ τὰ

---

[3] Ὅσα ἀναφέρονται ἐδῶ ἀπὸ τὸν Γέροντα ἰσχύουν γενικώτερα γιὰ τὶς ὀργανώσεις τῆς Νέας Ἐποχῆς, οἱ ὁποῖες χρησιμοποιοῦν τὶς τεχνικὲς τῆς γιόγκα καὶ τοῦ διαλογισμοῦ.

κρατοῦν ἀνοιχτὰ στὸν ἥλιο, βλέπουν φῶτα. Ἐμᾶς ὁ διάβολος, χωρὶς νὰ τὸν προκαλέσουμε, προσπαθεῖ πολλὲς φορὲς νὰ μᾶς πλανήση, μᾶς παρουσιάζει φῶτα κ.λπ., ἀλλὰ τοῦ γυρίζουμε τὴν πλάτη, πόσο μᾶλλον νὰ τὸν προκαλέσης! Ἀφορμὴ θέλει!

– Δηλαδή, Γέροντα, τοὺς παρουσιάζει ὁ διάβολος διάφορες παραστάσεις;

– Ναί, τοὺς καλλιεργεῖ τὴν φαντασία σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ μετὰ τοὺς πλανάει.

Πηγαίνουν καὶ μερικοὶ δικοί μας στοὺς Ἰνδούς, τοὺς μαθαίνουν οἱ Ἰνδοὶ νὰ λένε κάτι βρισιὲς στὴν γλῶσσα τους γιὰ τὸν Χριστό, γιὰ τὴν Παναγία, γιὰ τοὺς Ἁγίους – ἄλλοι ξέρουν ὅτι αὐτὰ εἶναι βλασφημίες, ἄλλοι δὲν ξέρουν – καὶ δαιμονίζονται. Μετὰ ἀρχίζουν νὰ λένε ἄρρητα ρήματα. Φθάνουν σὲ μιὰ ἔξαλλη κατάσταση καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ τοὺς βλέπουν νομίζουν ὅτι βρίσκονται σὲ πνευματικὴ κατάσταση! Εἶναι δαιμονικὴ κατάσταση αὐτή.

Ἔχει κάνει μεγάλη ζημιὰ ὁ Ἰνδουϊσμὸς

Οἱ Ἰνδοί, ἐνῶ εἶναι ἔξυπνος λαός, ἐνῶ ἔχουν μεταφυσικὲς ἀνησυχίες καὶ πολλὴ καρδιά, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν δῆθεν φιλοσοφία, μὲ πλάνες καὶ μὲ μαγεῖες. Τοὺς Εὐρωπαίους τοὺς ἁλωνίζουν μὲ τὶς θεωρίες τους. Καὶ βλέπεις, οἱ ἀρχηγοί τους εἶναι σὰν ταῦροι καὶ οἱ ἄλλοι ἐκεῖ στὶς Ἰνδίες πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα! Ἔρχονται κι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ ξεγελοῦν τὸν κόσμο μὲ τὴν νιρβάνα, τὴν τεμπελιά, τὶς μετεμψυχώσεις... Χρησιμοποιοῦν ἐν τῷ μεταξὺ στὰ βιβλία τους καὶ κομμάτια ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ἀπὸ τὴν Φιλοκαλία, ἀπὸ τοὺς Πατέρες, καὶ ἔτσι προσελκύουν τὸν κόσμο. Παλιά, ποῦ νὰ πιστέψουν οἱ Ὀρθόδοξοι τὶς ἰνδουϊστικὲς θεωρίες! Τώρα, πῶς νὰ τὸ πῆ κανείς, καὶ μερικοὶ σωστοὶ ἄνθρωποι ὑποστηρίζουν τέτοιες ἀνοησίες καὶ δίνουν τοῦ κόσμου τὰ χρήματα. Ἔχει κάνει μεγάλη ζημιὰ ὁ Ἰνδουϊσμός.

– Ὑπάρχουν, Γέροντα, Ἰνδοὶ ποὺ εἶναι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί;

– Πολὺ λίγοι. Εἶχαν μείνει μερικοὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ποὺ εἶχε ἱδρύσει ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς, ἀλλὰ ἐγκαταλείφθηκαν. Ἄλλοι ἔγιναν Καθολικοί, ἄλλοι Προτεστάντες. Σήμερα ἐκεῖ οἱ Ὀρθόδοξοι εἶναι μετρημένοι.

Αὐτὰ ποὺ παρουσιάζουν ὡς θαύματα οἱ ἄλλες θρησκεῖες ἢ οἱ παραθρησκεῖες δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὰ θαύματα τῆς δικῆς μας θρησκείας. Ὁ Χριστὸς ζητάει ἀπὸ μᾶς τὸ φιλότιμο. Δὲν θέλει νὰ Τὸν ἀγαπᾶμε, ἐπειδὴ εἶναι παντοδύναμος. Ἂν ἤθελε, μποροῦσε νὰ κάνη κάποιο θαῦμα καὶ νὰ πιστέψη ἀμέσως ὅλος ὁ κόσμος. Μὲ αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπο θὰ δέσμευε τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Γι᾽ αὐτὸ λέει: «*Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες*»[4].

Ἡ Ὀρθοδοξία ἔχει τὸ θαῦμα καὶ τὴν θεία Χάρη. Ὁ Ἰνδουϊσμὸς ἔχει τὴν μαγεία καὶ τὴν φιλοσοφία. Ἀντικαθιστᾶ τὸ θαῦμα μὲ τὴν μαγεία καὶ τὴν θεία Χάρη μὲ τὴν φιλοσοφία. Ὁ διάβολος δίνει στοὺς γκουρού, στοὺς μάγους κ.λπ. δυνάμεις, ἐπειδὴ τοῦ δίνουν δικαιώματα. Ἔτσι μποροῦν νὰ κάνουν κάτι δῆθεν θαύματα, καὶ ὁ ἄλλος ποὺ τοὺς βλέπει τοὺς θαυμάζει.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ βλέπει κάποιος ὅτι αὐτὸς ποὺ κάνει αὐτὰ τὰ ψευτοθαύματα δὲν συγγενεύει καθόλου μὲ τὸν Χριστό, πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι ὅσα

[4] *Ἰω.* 20, 29.

κάνει εἶναι ἀπάτη τοῦ διαβόλου, ποὺ δὲν ξέρει νὰ λέη ποτὲ ἀλήθεια ἀλλὰ ὅλο ψέματα καὶ νὰ ξεγελάη τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ἔχουν καλὴ διάθεση, ὅταν προηγουμένως ἔχουν γνωρίσει λίγο τὴν Ὀρθοδοξία, προβληματίζονται, γιατὶ βλέπουν ὅτι ἡ ζωὴ τῶν μάγων δὲν εἶναι καθαρή, εἶναι μπερδεμένη, ἐνῶ στὴν Ὀρθοδοξία βρίσκουν ζωὴ καθαρὴ καὶ ἀνωτερότητα. Βρίσκουν ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἁγιότητα καὶ κάνουν ἀληθινὰ θαύματα.

Στὴν Ὀρθοδοξία ἡ καλωσύνη εἶναι τὸ ξεχείλισμα τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Ὅλες οἱ ἄλλες καλωσύνες ποὺ γίνονται ἀπὸ ἀλλοδόξους, πλανεμένους κ.λπ. δὲν ἔχουν τὰ πνευματικὰ ἐν Χριστῷ στοιχεῖα, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ἔχουν κάποια καλὰ ἀνθρώπινα στοιχεῖα. Ὅποιος ζῆ σωστὰ τὴν ὀρθόδοξη ζωὴ ἔχει ταπείνωση, ἀγάπη καὶ δίνεται ὁλόκληρος γιὰ τὸν πλησίον, θυσιάζεται. Καὶ τὴν ἄσκηση, τὴν νηστεία, τὴν ἀγρυπνία ποὺ κάνει, πάλι τὰ κάνει ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ὄχι γιὰ νὰ νιώση κάποια εὐχαρίστηση.

Ὁ Χριστὸς ἦρθε στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σταυρωθῆ ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸ πλάσμα Του. Πρῶτα σταυρώθηκε καὶ μετὰ ἀναστήθηκε. Εἶναι φθηνὸ νὰ ζητάη κανεὶς πνευματικὲς χαρὲς – ἄλλο ἂν ὁ Χριστὸς τοῦ δώση νὰ γευθῆ τὴν οὐράνια γλυκύτητα. Ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ἀσχολοῦνται λ.χ. μὲ τὶς ἰνδουϊστικὲς φιλοσοφίες, μὲ τὴν γιόγκα κ.λπ., μὲ ὅσα κάνουν, ἀποβλέπουν στὸ νὰ φθάσουν σὲ μιὰ δῆθεν πνευματικὴ κατάσταση, σὲ ἔκσταση, νὰ νιώσουν μιὰ ἡδονὴ ἢ νὰ γίνουν ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι ἕνας ἰνδουϊστὴς βρίσκεται σὲ μιὰ ἀκροθαλασσιὰ καὶ κάνει αὐτοσυγκέντρωση. Ἂν ἐκείνη τὴν ὥρα κινδυνεύη κάποιος στὴν θάλασσα καὶ ζητάη βοήθεια, αὐτὸς θὰ μείνη τελείως ἀδιάφορος, δὲν θὰ κουνηθῆ ἀπὸ τὴν θέση του, γιὰ νὰ μὴ στερηθῆ τὴν ἡδονὴ ποὺ νιώθει. Ἐνῶ, ἂν βρισκόταν ἐκεῖ ἕνας ὀρθόδοξος μοναχὸς καὶ ἔλεγε τὴν εὐχή, θὰ ἄφηνε τὸ κομποσχοίνι καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν θάλασσα, γιὰ νὰ τὸν σώση.

Ἡ παραπλάνηση τῶν ἀνθρώπων

– Γέροντα, ὅταν ἔρθουν ὁ Προφήτης Ἠλίας καὶ ὁ Ἐνώχ, γιὰ νὰ κηρύξουν μετάνοια, ὁ κόσμος θὰ καταλάβη, γιὰ νὰ συνέλθη;

– Αὐτοὶ ποὺ θὰ ἔχουν καλὴ διάθεση, θὰ καταλάβουν. Αὐτοὶ ποὺ δὲν θὰ ἔχουν καλὴ διάθεση, δὲν θὰ καταλάβουν καὶ θὰ πλανηθοῦν. Ὁ Χριστὸς μᾶς προειδοποίησε ὅτι πρέπει νὰ προσέχουμε πολύ, γιατὶ «*ἐγερθήσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς*»[5].

Εἶναι μερικοὶ ποὺ κάτι πλανεμένους τοὺς περνοῦν γιὰ προφῆτες. Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἕνας Προτεστάντης γύριζε συνέχεια μὲ μιὰ βαλίτσα πέτσινη ποὺ εἶχε μιὰ ἐπιγραφὴ γραμμένη στὰ ἀγγλικά: «Εἶμαι ὁ Προφήτης Ἠλίας!». Φοροῦσε ἕνα πουκάμισο μὲ κοντὰ μανίκια, εἶχε καὶ μιὰ Ἁγία Γραφὴ στὰ ἀγγλικὰ καὶ ἔλεγε ὅτι κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό! Ὅταν τὸν ρώτησαν τί πιστεύει καὶ σὲ ποιά θρησκεία ἀνήκει, εἶπε: «Ἔ, τώρα αὐτὰ εἶναι χαμένα. Δὲν ὑπῆρχαν τότε θρησκεῖες!». Κατάλαβες; Ἀφοῦ ὅλοι, Καθολικοί, Προτεστάντες, Πεντηκοστιανοί, ὅλες οἱ αἱρέσεις καὶ ὅλες οἱ

[5] *Μάρκ.* 13, 22.

παραφυάδες τῶν αἱρέσεων εἶναι γι᾽ αὐτὸν τὸ ἴδιο. Ἀπὸ ἐκεῖ δὲν καταλαβαίνει κανεὶς τί γίνεται; Πόσα γράμματα μοῦ ἔχει στείλει! Ἔγραφε διάφορα χωρία ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ εἶχε ὅλο προτεσταντικές θέσεις. Ἔστελνε καὶ σὲ διαφόρους πότε ἀπὸ τὴν Ἀγγλία πότε ἀπὸ ἀλλοῦ ἕνα σωρὸ γράμματα. Κάποιοι πίστεψαν αὐτὰ ποὺ ἔγραφε καὶ ἤθελαν νὰ δημοσιεύσουν σὲ ἕνα περιοδικὸ ὅτι ἦρθε ὁ Προφήτης Ἠλίας. «Μά, εἶστε καλά; τί πᾶτε νὰ κάνετε;», τοὺς εἶπα. Ὁ κόσμος ὁ καημένος εἶναι ζαλισμένος!

Ἁμαρτάνει κανείς, καὶ μόνον ὅταν ἀκούη ὅσα λένε οἱ πλανεμένοι. Εἶναι μερικοὶ ποὺ λένε: «Ἅμα πιστέψης ὅτι θὰ γίνη ἔτσι, θὰ γίνη». Αὐτὸ εἶναι πίστη στὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ πίσω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους εἶναι τὸ ταγκαλάκι. Κάνουν θεὸ τὸν ἑαυτό τους[6] καὶ ἀπογυμνώνονται ἀπὸ τὴν θεία Χάρη. Μὲ κάτι τέτοιες θεωρίες κοιτάζουν νὰ ξεγελάσουν τὸν κόσμο.Ἕνας σαρανταπεντάρης παρουσιαζόταν ὡς ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ἔλεγε διάφορες ἰνδουϊστικὲς φιλοσοφίες. «Ἐσύ, τοῦ λέω, κάνεις κακὸ καὶ στὸν ἑαυτό σου καὶ στὸν κόσμο, ὅταν λὲς τὶς ἐξευγενισμένες βλακεῖες τῶν Ἰνδῶν καὶ συγχρόνως παρουσιάζεσαι ὅτι τελείωσες τὴν Σχολὴ τῆς Χάλκης. Πρόσεξε, θὰ δαιμονισθῆς».

– Γέροντα, γιατί οἱ διάφορες παραθρησκεῖες στὴν Ἑλλάδα ἐπιδιώκουν νὰ παρουσιάζωνται ὡς σωματεῖα κ.λπ. καὶ δὲν λένε ὅτι εἶναι θρησκεῖες;

– Τὸ κάνουν παραπλανητικά. Καὶ βλέπεις, ἐνῶ ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος κατήργησε τὴν εἰδωλολατρία καὶ καθιέρωσε ὡς ἐπίσημη θρησκεία ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας τὸν Χριστιανισμό, σήμερα πᾶνε νὰ φέρουν πάλι τὴν εἰδωλολατρία. Ἐπιτρέπουν νὰ φτιάχνουν τζαμιά, νὰ ἔχουν οἱ γκουροῦδες τὰ δικά τους μοναστήρια, νὰ κάνουν ἐλεύθερα διαλέξεις, νὰ γίνωνται διάφορα κέντρα προσηλυτισμοῦ, οἱ μασόνοι νὰ δροῦν ἐλεύθερα, οἱ ἰεχωβάδες τὸ ἴδιο... Βάλλεται ἡ Ὀρθοδοξία μὲ ἕνα σωρὸ θεωρίες. Ἀλλὰ δὲν θὰ σταθοῦν αὐτά· θὰ σωριασθοῦν.

Οἱ ταλαίπωροι ἄνθρωποι παρασύρονται, γιατὶ ἔχουν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἔχουν φθάσει σὲ σκότιση! Μοῦ εἶπαν δυὸ νέοι ὅτι πῆγαν στὴν Χεβρὼν γιὰ προσκύνημα καὶ τοὺς ἔβαλαν τὸ σκουφάκι τὸ ἑβραϊκό, γιὰ νὰ προσκυνήσουν τοὺς τάφους τοῦ Ἀβραάμ. Τί νὰ τὸ κάνης τὸ προσκύνημα, ἀφοῦ ἔβαλες αὐτὸ ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ Ἑβραῖοι στὴν λατρεία τους;

Τί νὰ πῆς; Μεγάλη σύγχυση! Στὸ Παρίσι ἔξω ἀπὸ μιὰ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔγραφε: «Διδάσκεται ἡ ἐξάσκηση τῆς εὐχῆς μὲ τὴν μέθοδο τῆς γιόγκα». Ποῦ ἔφθασαν! Ἀρχίζουν ὕστερα τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ παλαβώνουν. Δὲν ξέρουν τί ζητοῦν μετά. Μερικοὶ Ρωμαιοκαθολικοί, Προτεστάντες κ.λπ. μαθαίνουν ὅτι, ἅμα βαπτισθῆ κανεὶς στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλάζει, ἀναγεννιέται, καὶ νομίζουν πώς, ἂν βαπτισθοῦν, θὰ τοὺς φύγουν τὰ ψυχολογικά τους προβλήματα. Εἶπα γιὰ κάποιον Προτεστάντη ποὺ ἤθελε νὰ γίνη Ὀρθόδοξος: «Κοιτάξτε, μὴν τὸν βαπτίζετε αὐτόν. Αὐτὸς δὲν εἶναι γιὰ βάπτισμα». «Ὄχι, μοῦ λένε, ἅμα βαπτισθῆ, θὰ βοηθηθῆ». «Μὰ δὲν εἶναι γιὰ βάπτισμα. Δὲν καταλαβαίνετε;». Δὲν ἄκουσαν, τὸν πῆραν, τὸν πῆγαν στὴν θάλασσα, τὸν βάπτισαν! Ἔρχεται μετὰ ἀπὸ δύο-τρεῖς μέρες καὶ μοῦ λέει: «Ἐγὼ βαπτίσθηκα, ἀλλὰ τὸ Βάπτισμα δὲν μοῦ ἔλυσε τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα». «Καλά, γιὰ νὰ σοῦ φύγουν τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα βαπτίσθηκες; τοῦ λέω. Κοίταξε· ἂν

---

[6] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, Λόγοι, τόμος Β΄, «*Πνευματικὴ ἀφύπνιση*», ἔκδ. Ἱ. Ἡσυχ. "Εὐαγγ. Ἰω. ὁ Θεολόγος", Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης 1999, σ. 275-276.

αἰσθανόσουν τὴν ἀνάγκη τοῦ Βαπτίσματος, ἂν καταλάβαινες τὴν ἀξία του καὶ πήγαινες γι᾽ αὐτὸ τὸ μεγαλεῖο, τότε θὰ σοῦ ἔφευγαν καὶ ἐκεῖνα. Ἀλλὰ ὅταν πῆγες νὰ βαπτισθῆς, γιὰ νὰ σοῦ φύγουν τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα, πῶς νὰ σοῦ φύγουν; Θὰ φύγουν μὲ μαγικὸ τρόπο;».

Μπερδεύουν τὴν μαγεία μὲ τὸ θαῦμα. Δὲν μποροῦν νὰ ξεχωρίσουν τὸν χρυσὸ ἀπὸ τὸν μπροῦντζο. Καὶ βλέπεις, ἕνας Προτεστάντης λ.χ. μπορεῖ νὰ βαπτισθῆ Ὀρθόδοξος, ὕστερα νὰ γίνη Ρωμαιοκαθολικός, μετὰ νὰ πῆ «δὲν ἀναπαύτηκα» καὶ νὰ γυρίση πάλι στοὺς Προτεστάντες ἢ πάλι στοὺς Ὀρθοδόξους. Κάποιος Καθολικὸς βαπτίσθηκε Ὀρθόδοξος, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἔζησε ἐννιὰ χρόνια σ᾽ ἕνα μοναστήρι. Ἔρχεται λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ Καλύβι καὶ μοῦ λέει: «Ἐγὼ δὲν ἔζησα τὴν κοσμικὴ ζωὴ σὰν Ὀρθόδοξος καὶ θέλω νὰ πάω στὸν κόσμο νὰ παντρευτῶ»! Ἀκοῦς κουβέντα; Νὰ τοῦ λὲς ἐν τῷ μεταξὺ πόσο βαρὺ εἶναι αὐτὸ ποὺ σκέφτεται καὶ νὰ λέη: «Γιατί εἶναι βαρύ; Δὲν μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω».

Ἐπιστροφὴ στὴν Ὀρθοδοξία

Ὁ σημερινὸς παράξενος κόσμος στὰ παράξενα ἀναπαύεται, ὄχι στὰ σωστά. Τὴν Ἰνδία, ποὺ εἶναι στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γῆς, τὴν ξέρουν ἀπὸ τὴν μαγεία της καὶ πηγαίνουν. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, ποὺ εἶναι στὴν πατρίδα τους, πολὺ κοντά τους, μὲ τὴν ἀληθινὴ μυστικὴ ἐν Χριστῷ ζωή, τὸ ἀγνοοῦν! Ἕνας φοιτητὴς μοῦ εἶπε ὅτι πῆγε στὴν Ἰνδία καὶ ἔμεινε ἐκεῖ τριάμισι χρόνια. Ἔψαχνε νὰ βρῆ τὴν ἀλήθεια σχετικὰ μὲ τὶς θρησκεῖες. Τελικὰ τοῦ εἶπε κάποιος Ἰνδός: «Τί ἦρθες ἐδῶ; Αὐτὸ ποὺ ζητᾶς ὑπάρχει στὴν Ὀρθοδοξία. Ἐκεῖ εἶναι τὸ φῶς. Νὰ πᾶς στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ θὰ βρῆς αὐτὸ ποὺ ζητᾶς»[7]. Ἔτσι ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα καὶ ἦρθε στὸ Ἅγιον Ὄρος.

– Γέροντα, ὅταν ἕνας Ὀρθόδοξος πάη μὲ τοὺς Ἰνδουϊστὲς κ.λπ., ἂν μετανοιώση μετά, γίνεται πάλι δεκτὸς στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία;

– Αὐτὸς χρειάζεται μετάνοια μεγάλη καὶ μύρωμα. Ἂν θελήση νὰ ἐπιστρέψη στὴν Ὀρθοδοξία καὶ νὰ γίνη πάλι μέλος τῆς Ἐκκλησίας, κανονικὰ πρέπει πρῶτα νὰ βεβαιώση μὲ λίβελλο[8] ὅτι ἀποκηρύττει τὶς κακοδοξίες τους καὶ ὁμολογεῖ τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ ὕστερα νὰ τοῦ διαβάση ὁ ἱερεὺς τὶς εὐχὲς γιὰ τὸν ἐπιστρέφοντα στὴν ἀληθινὴ πίστη[9] καὶ νὰ τὸν χρίση μὲ τὸ Ἅγιο Μύρο.

---

[7] Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψη τὸ θέλημά Του στὸν καλοπροαίρετο ἄνθρωπο μὲ ποικίλους τρόπους. Παράδειγμα ἡ ὄνος τοῦ Βαλαὰμ ποὺ μίλησε, γιὰ νὰ τὸν ἀποτρέψη ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πρὸς τὸ θεῖο θέλημα ἐνέργειά του. (Βλ. *Ἀριθμ.* 22, 18-35).

[8] Λίβελλος (ἀπὸ τὴν λατινικὴ λέξη libellus=βιβλιαράκι, φυλλάδιο) σήμαινε γραπτὴ ὁμολογία πίστεως, τὴν ὁποία ὑπέβαλλαν στὴν Σύνοδο ἢ στὸν Ἐπίσκοπο ἢ στὸν Βασιλέα.

[9] Βλ. *Εὐχολόγιον τὸ Μέγα*, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1986, σ. 591.

Βλέπω μερικὰ νέα παιδιά, Ἑλληνόπουλα, χωρὶς νὰ ἔχουν διαβάσει οὔτε μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, πᾶνε καὶ διαβάζουν Βραχμανισμό, Βουδδισμό, τὸ Κοράνι κ.λπ., πᾶνε καὶ στοὺς Ἰνδούς. Ὕστερα δὲν ἀναπαύονται καὶ ἐπιστρέφουν στὴν Ὀρθοδοξία, ἀλλὰ ἔχουν μαζέψει ἕνα σωρὸ μικρόβια. Παθαίνουν ζημιὰ καὶ εἶναι δύσκολο νὰ βροῦν μετὰ τὴν ἀλήθεια. Πρέπει πρῶτα κανεὶς νὰ γνωρίση τὴν Ὀρθοδοξία, καὶ ὕστερα, ἅμα δὲν τοῦ ἀρέση, φεύγει. Ἂς τὴν γνωρίση σωστά, καὶ μετὰ ἂς κάνη σύγκριση μὲ τὶς διάφορες θεωρίες ποὺ ἀκούει. Γιατί, ἂν γνωρίση τὴν Ὀρθοδοξία, μπορεῖ νὰ ξεχωρίση τὸ μπακίρι ἀπὸ τὸν χρυσὸ ἢ νὰ καταλάβη τὸν χρυσὸ πόσων καρατιῶν εἶναι. Δὲν ξεγελιέται εὔκολα, γιὰ νὰ περάση ὅσα γυαλίζουν γιὰ χρυσάφι.

Πάντως ἔχω προσέξει ὅτι μόνον ἐγωιστὴς ἄνθρωπος φεύγει ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξία, ὅταν τὴν γνωρίση· ἕνας ταπεινὸς ποτὲ δὲν φεύγει.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ - Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

Γιὰ νὰ νιώση κανεὶς ἀνάπαυση, πρέπει νὰ πετάξη
τὰ μπάζα ἀπὸ μέσα του. Αὐτὸ θὰ γίνη
μὲ τὴν ἐξομολόγηση. Ἀνοίγοντας ὁ ἄνθρωπος
τὴν καρδιά του στὸν πνευματικὸ καὶ λέγοντας
τὰ σφάλματά του, ταπεινώνεται, καὶ ἔτσι ἀνοίγει
τὴν πύλη τοῦ Οὐρανοῦ, ἔρχεται πλούσια
ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλευθερώνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Ἡ ἀνάγκη πνευματικοῦ ὁδηγοῦ

Μὲ τὴν ἐξομολόγηση ὁ ἄνθρωπος λυτρώνεται

Γέροντα, στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἔκαναν δημόσια ἐξομολόγηση. Βοηθάει αὐτό;

– Ἄλλα τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἄλλα τώρα. Σήμερα αὐτὸ δὲν βοηθάει.

– Γιατί, Γέροντα; Τότε εἶχαν πιὸ πολὺ ζῆλο;

– Καὶ πιὸ πολὺ ζῆλο εἶχαν καὶ δὲν εἶχαν αὐτὰ ποὺ ἔχουν σήμερα οἱ ἄνθρωποι. Τώρα, βλέπεις, τὰ ἀνδρόγυνα χωρίζουν στὰ καλὰ καθούμενα, δὲν εἶναι ὅπως παλιά.

Ἔχουν ἀπομακρυνθῆ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, γι᾽ αὐτὸ καὶ πνίγονται ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πάθη. Πόσοι ἔρχονται καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς βοηθήσω σὲ κάποιο πρόβλημά τους, καὶ οὔτε ἐξομολογοῦνται οὔτε ἐκκλησιάζονται! «Ἐκκλησιάζεσαι καθόλου;», τοὺς ρωτάω. «Ὄχι», μοῦ λένε. «Ἐξομολογήθηκες καμμιὰ φορά;». «Ὄχι. Ἦρθα νὰ μὲ κάνης καλά». «Μὰ πῶς; Πρέπει νὰ μετανοήσης γιὰ τὰ σφάλματά σου, νὰ ἐξομολογῆσαι, νὰ ἐκκλησιάζεσαι, νὰ κοινωνᾶς, ὅταν ἔχης εὐλογία ἀπὸ τὸν πνευματικό σου, καὶ ἐγὼ θὰ κάνω προσευχὴ νὰ γίνης καλά. Ξεχνᾶς ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη ζωὴ καὶ πρέπει νὰ ἑτοιμασθοῦμε γιὰ ᾽κεῖ;». «Κοίταξε, πάτερ, αὐτὰ ποὺ λές, ἐκκλησίες, ἄλλη ζωὴ κ.λπ., ἐμένα δὲν μὲ ἀπασχολοῦν. Αὐτὰ εἶναι παραμύθια. Ἔχω πάει σὲ μάγους, σὲ μέντιουμ καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ μὲ κάνουν καλά. Ἔμαθα ὅτι ἐσὺ μπορεῖς νὰ μὲ κάνης καλά». Ἄντε τώρα! Τοὺς μιλᾶς γιὰ ἐξομολόγηση, γιὰ τὴν μέλλουσα ζωή, καὶ σοῦ λένε «αὐτὰ εἶναι παραμύθια», καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά: «Βοήθησέ με, παίρνω χάπια». Ἔμ πῶς, μὲ μαγικὸ τρόπο θὰ γίνουν καλά;

Καὶ βλέπεις, πολλοί, ἐνῶ ἔχουν προβλήματα ποὺ τὰ προκάλεσαν οἱ ἁμαρτίες τους, δὲν πηγαίνουν στὸν πνευματικὸ ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήση θετικά, ἀλλὰ καταλήγουν νὰ ἐξομολογοῦνται στοὺς ψυχολόγους. Λένε τὸ ἱστορικό τους, τοὺς συμβουλεύονται γιὰ τὰ προβλήματά τους καί, ἂν ἔχουν νὰ περάσουν ἕνα ποτάμι, τοὺς ρίχνουν μέσα καὶ ἢ πνίγονται ἢ βγαίνουν, ἀλλὰ ποῦ βγαίνουν... Ἐνῶ, ἂν πᾶνε νὰ ἐξομολογηθοῦν στὸν πνευματικό, θὰ περάσουν στὴν ἄλλη ὄχθη ἀπὸ τὴν γέφυρα ἄνετα, γιατὶ μὲ τὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως ἐνεργεῖ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ λυτρώνονται.

– Γέροντα, μερικοὶ λένε: «Δὲν βρίσκουμε καλοὺς πνευματικούς, γι᾽ αὐτὸ δὲν πᾶμε νὰ ἐξομολογηθοῦμε».

– Αὐτὰ εἶναι δικαιολογίες. Κάθε πνευματικὸς ἔχει θεία ἐξουσία, ἐφόσον φοράει πετραχήλι. Τελεῖ τὸ μυστήριο, ἔχει τὴν θεία Χάρη καί, ὅταν διαβάση τὴν συγχωρητικὴ εὐχή, ὁ Θεὸς σβήνει ὅλες τὶς ἁμαρτίες τὶς ὁποῖες ἐξομολογηθήκαμε μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια. Ἀπὸ μᾶς ἐξαρτᾶται πόσο θὰ βοηθηθοῦμε ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Ἦρθε ἐκεῖ στὸ Καλύβι μιὰ φορὰ κάποιος ποὺ εἶχε ψυχολογικὰ προβλήματα, μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι ἔχω διορατικὸ χάρισμα καὶ θὰ μποροῦσα νὰ τὸν βοηθήσω. «Τί προβλέπεις, μοῦ λέει, γιὰ μένα;». «Νὰ βρῆς, τοῦ λέω, ἕναν πνευματικὸ νὰ ἐξομολογῆσαι, γιὰ νὰ κοιμᾶσαι σὰν τὸ πουλάκι καὶ νὰ μὴν παίρνης χάπια». «Δὲν ὑπάρχουν, μοῦ λέει, σήμερα καλοὶ πνευματικοί. Παλιὰ ὑπῆρχαν». Ἔρχονται μὲ καλὸ

λογισμό, ὅτι θὰ βοηθηθοῦν, ἀλλὰ δὲν δέχονται αὐτὸ ποὺ τοὺς λές, καὶ κρίμα στὰ ναῦλα.

Βλέπω ὅμως καὶ μιὰ καινούργια τέχνη τοῦ διαβόλου. Βάζει στοὺς ἀνθρώπους τὸν λογισμὸ ὅτι, ἂν κάνουν κάποιο τάμα καὶ τὸ ἐκπληρώσουν, ἂν πᾶνε καὶ κανένα προσκύνημα, εἶναι ἐντάξει πνευματικά. Καὶ βλέπεις πολλοὺς νὰ πηγαίνουν μὲ λαμπάδες καὶ μὲ τάματα στὰ μοναστήρια, στὰ προσκυνήματα, νὰ τὰ κρεμᾶνε ἐκεῖ, νὰ κάνουν καὶ μεγάλους σταυρούς, νὰ κλαῖνε καὶ λιγάκι, καὶ νὰ ἀρκοῦνται σ᾿ αὐτά. Δὲν μετανοοῦν, δὲν ἐξομολογοῦνται, δὲν διορθώνονται, καὶ χαίρεται τὸ ταγκαλάκι.

– Γέροντα, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἐξομολογεῖται μπορεῖ νὰ εἶναι ἐσωτερικὰ ἀναπαυμένος;

– Πῶς νὰ εἶναι ἀναπαυμένος; Γιὰ νὰ νιώση κανεὶς ἀνάπαυση, πρέπει νὰ πετάξη τὰ μπάζα ἀπὸ μέσα του. Αὐτὸ θὰ γίνη μὲ τὴν ἐξομολόγηση. Ἀνοίγοντας ὁ ἄνθρωπος τὴν καρδιά του στὸν πνευματικὸ καὶ λέγοντας τὰ σφάλματά του, ταπεινώνεται, καὶ ἔτσι ἀνοίγει τὴν πύλη τοῦ Οὐρανοῦ, ἔρχεται πλούσια ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλευθερώνεται.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξομολόγηση στὴν κορυφή του ὑπάρχει ὁμίχλη, βλέπει θαμπὰ καὶ δικαιολογεῖ τὰ σφάλματά του. Γιατί, ὅταν ὁ νοῦς του εἶναι σκοτισμένος ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, δὲν βλέπει καθαρά. Μὲ τὴν ἐξομολόγηση κάνει μιὰ «φούουου», φεύγει ἡ ὁμίχλη καὶ καθαρίζει ὁ ὁρίζοντας. Γι᾿ αὐτό, ὅσους ἔρχονται νὰ συζητήσουμε ἕνα θέμα ἢ νὰ μοῦ ζητήσουν μιὰ συμβουλὴ κ.λπ., ἂν δὲν ἔχουν ἐξομολογηθῆ ποτέ, τοὺς στέλνω πρῶτα νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ μετὰ νὰ ἔρθουν νὰ μιλήσουμε. Μερικοὶ μοῦ λένε: «Γέροντα, ἀφοῦ ἐσὺ μπορεῖς νὰ καταλάβης τί πρέπει νὰ κάνω γι᾿ αὐτὸ τὸ θέμα, πές μου». «Καὶ νὰ καταλάβω ἐγὼ τί πρέπει νὰ κάνης, τοὺς λέω, δὲν θὰ καταλάβης ἐσὺ τί θὰ σοῦ πῶ. Γι᾿ αὐτὸ πήγαινε πρῶτα νὰ ἐξομολογηθῆς καὶ ὕστερα ἔλα νὰ συζητήσουμε». Γιατί, πῶς νὰ ἐπικοινωνήσης καὶ νὰ συνεννοηθῆς μὲ ἕναν ἄνθρωπο, ὅταν βρίσκεται σὲ ἄλλη συχνότητα;

Μὲ τὴν ἐξομολόγηση πετάει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μέσα του ὅ,τι ἄχρηστο ἔχει καὶ καρποφορεῖ πνευματικά. Μιὰ μέρα ἔσκαβα τὸν κῆπο μου, γιὰ νὰ φυτέψω λίγες ντοματιές. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἦρθε κάποιος καὶ μοῦ λέει: «Τί κάνεις, Γέροντα;». «Τί νὰ κάνω; τοῦ λέω, ἐξομολογῶ τὸν κῆπο μου». «Καλά, Γέροντα, μοῦ λέει, χρειάζεται καὶ ὁ κῆπος ἐξομολόγηση;». «Ἀσφαλῶς χρειάζεται. Ἔχω διαπιστώσει πώς, ὅταν τὸν ἐξομολογῶ, βγάζω δηλαδὴ ἔξω πέτρες, ἀγριάδες, ἀγκάθια κ.λπ., τότε βγάζει ἐπίσημα κηπευτικά, ἀλλιῶς οἱ ντομάτες γίνονται κιτρινιάρικες, καχεκτικές!»...

Ὁ Θεὸς θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ διορθώνεται διὰ τοῦ ἀνθρώπου

– Γέροντα, ὅταν ἀντιμετωπίζω ἕνα θέμα καὶ προσεύχωμαι γι᾿ αὐτό, πῶς θὰ καταλάβω ποιό εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ;

– Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δὲν βρίσκεται ἔτσι. Καλύτερα νὰ ρωτᾶς γιὰ ἕνα πρόβλημά σου. Νὰ μὴ ζητᾶς πληροφορία ἀπὸ τὸν Θεό, ἐφόσον μπορεῖς νὰ συμβουλευθῆς κάποιον ἄνθρωπο, γιατὶ μπορεῖ νὰ πλανηθῆς. Κάποιος πήγαινε σὲ μιὰ ἐκκλησία, στεκόταν μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι καὶ ἔλεγε: «Παναγία μου, νὰ πάρω τὰ χρήματα ἀπὸ τὸ κουτί;». Τοῦ ἔλεγε ὁ λογισμός: «Πάρ᾿ τα». «Ναί, θὰ τὰ πάρω», ἔλεγε καὶ ἔπαιρνε τὰ χρήματα. Μιὰ-δυὸ-τρεῖς φορές, ἕνας ἐπίτροπος προβληματίσθηκε. «Τί

γίνεται; λέει. Κάποιος πρέπει νὰ παίρνη τὰ χρήματα» καὶ πῆγε νὰ παρακολουθήση. Τί νὰ δῆ; Σὲ λίγο ἦρθε αὐτὸς καὶ ἐπανέλαβε τὰ ἴδια: «Παναγία μου, νὰ πάρω τὰ χρήματα ἀπὸ τὸ κουτί;... Ναί, θὰ τὰ πάρω», εἶπε, ὁπότε τὸν ἔπιασε ὁ ἐπίτροπος.

Πάντοτε, ὅταν ὑπάρχη ἄνθρωπος πνευματικός, τὸν ὁποῖο μπορεῖς νὰ ρωτήσης, πρέπει νὰ ρωτήσης. Ὅταν δὲν ὑπάρχη ἄνθρωπος νὰ ρωτήσης – λ.χ. βρίσκεσαι στὴν ἔρημο –, ἀλλὰ ὑπάρχη μέσα σου ἡ δίψα τῆς ὑπακοῆς, τότε ὁ Καλὸς Θεὸς γίνεται ὁ Ἴδιος Γέροντας καὶ σὲ φωτίζει καὶ σὲ πληροφορεῖ. Δὲν μπορεῖς, ἂς ὑποθέσουμε, νὰ βρῆς κάποιον, γιὰ νὰ σοῦ ἐξηγήση ἕνα χωρίο ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή; Τότε σὲ φωτίζει ὁ Θεὸς καὶ τὸ καταλαβαίνεις.

– Γέροντα, πῶς θὰ καταλάβη κανείς, ἂν κάτι ποὺ συμβαίνει στὸν ἀγώνα του εἶναι ἀπὸ τὸν πειρασμὸ ἢ ἀπὸ δική του ἀπροσεξία;

– Θὰ πάη νὰ ρωτήση.

– Δηλαδὴ μόνος του δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβη;

– Καὶ νὰ καταλαβαίνη κάτι, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σίγουρος. Ἐδῶ καὶ ἕνας ποὺ ἔχει ἐμπειρία, πάει καὶ ρωτάει κάποιον ἄλλον. Ἐγὼ γιὰ ἕνα ἀτομικό μου θέμα πάντοτε θὰ ρωτήσω. Τὴν δική μου λύση, καὶ σοφώτερη νὰ εἶναι, τὴν θεωρῶ τὴν μεγαλύτερη βλακεία, ὅταν πρόκειται γιὰ προσωπικό μου θέμα. Οὔτε πάω σὲ κάποιον ποὺ ξέρει τί μὲ ἀναπαύει, ἀλλὰ σὲ κάποιον ποὺ δὲν ξέρει. Βλέπεις, καὶ ἕνας γιατρός, γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι ἔκανε καλὴ διάγνωση σὲ μιὰ δύσκολη περίπτωση, συμβουλεύεται καὶ ἄλλον γιατρό, πόσο μᾶλλον ἕνας φοιτητής! Ὅσο πνευματικὸς ἄνθρωπος κι ἂν εἶναι κανείς, καὶ ὅσο καλὴ τακτοποίηση κι ἂν κάνη μόνος του στὰ θέματά του, δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπαυθῆ, γιατὶ ὁ Θεὸς θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ βοηθιέται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ διορθώνεται διὰ τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ οἰκονομάει ἔτσι ὁ Καλὸς Θεός, γιὰ νὰ ταπεινώνεται ὁ ἄνθρωπος. Πρέπει νὰ ἐκθέτη κανεὶς τοὺς λογισμούς του καὶ τὶς καταστάσεις ποὺ περνάει στὸν πνευματικό του, νὰ τὸν συμβουλεύεται καὶ νὰ μὴν ἀποφασίζη μόνος του γιὰ τὰ δύσκολα θέματα οὔτε νὰ ἀντιμετωπίζη μόνος του τὶς δυσκολίες ποὺ συναντάει στὸν ἀγώνα του, κάνοντας πρόβες στὸν ἑαυτό του, γιατὶ ὁ πειρασμὸς θὰ τὸν μπερδέψη καὶ θὰ τοῦ δημιουργήση προβλήματα. Μερικοὶ φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ βάζουν μόνοι τους κανόνα στὸν ἑαυτό τους. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνα αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ὅποιος δὲν ἔχει πνευματικό, γιὰ νὰ τὸν συμβουλεύεται στὴν πνευματική του πορεία, μπερδεύεται, κουράζεται, καθυστερεῖ καὶ δύσκολα θὰ φθάση στὸν προορισμό του. Ἂν δίνη μόνος του λύση στὰ προβλήματά του, ὅσο σοφὸς καὶ ἂν εἶναι, ἐπειδὴ κινεῖται μὲ αὐτοπεποίθηση καὶ ὑπερηφάνεια, μένει σκοτισμένος. Ἐνῶ, ὅποιος ταπεινώνεται καὶ πηγαίνει μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ αὐταπάρνηση στὸν πνευματικὸ καὶ ζητᾶ τὴν γνώμη του, βοηθιέται. Γιατὶ τότε ὁ Θεὸς ὁπωσδήποτε φωτίζει τὸν πνευματικὸ καὶ τοῦ δίνει τὴν σωστὴ ἀπάντηση. Νά, ὅταν ἔρχεται κάποιος μὲ εὐλάβεια, μὲ τὸν λογισμὸ πὼς εἶμαι ἅγιος, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι τενεκές, ἔχω προσέξει ὅτι νιώθω μέσα μου μιὰ ἀλλοίωση καὶ αὐτὰ ποὺ τοῦ λέω δὲν εἶναι δικά μου. Ἀπὸ αὐτὸ καταλαβαίνω ξεκάθαρα ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει ἔρθει μὲ εὐλάβεια, καὶ ὁ Θεός, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀδικήση, δίνει σ᾽ ἐμένα αὐτὴν τὴν καλὴ κατάσταση. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ἂν πρόκειται γιὰ ἕνα σοβαρὸ θέμα, ὁ Θεὸς σὲ πληροφορεῖ καὶ μπορεῖς νὰ τοῦ πῆς τί θὰ συμβῆ, πότε θὰ συμβῆ καὶ πῶς νὰ τὸ ἀντιμετωπίση.

Χρειάζεται πνευματικὸς ὁδηγὸς στὴν πνευματικὴ ζωὴ

Σήμερα τὸ πιὸ ἀπαραίτητο εἶναι νὰ βροῦν οἱ ἄνθρωποι ἕναν πνευματικό, νὰ ἐξομολογοῦνται, νὰ τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ τὸν συμβουλεύωνται. Ἂν ἔχουν πνευματικὸ καὶ βάλουν ἕνα πρόγραμμα μὲ προσευχὴ καὶ λίγη μελέτη, ἐκκλησιάζωνται, κοινωνοῦν, τότε δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωή.

Ἡ ψυχὴ πρέπει νὰ παρακολουθῆται ἀπὸ τὸν πνευματικό, γιὰ νὰ μὴ λαθέψη τὸν δρόμο της. Μπορεῖ νὰ βοηθάη στὸν ἀγώνα λ.χ. καὶ ἡ πνευματικὴ μελέτη, ἀλλά, ἂν κανεὶς δὲν ἔχη πνευματικὸ ὁδηγό, μπορεῖ νὰ δίνη δικές του ἑρμηνεῖες σ᾽ αὐτὰ ποὺ διαβάζει, καὶ νὰ πλανηθῆ. Βλέπεις, καὶ ὅταν κάποιος πάη κάπου μὲ τὸ αὐτοκίνητό του καὶ δὲν γνωρίζη καλὰ τὸν δρόμο, μπορεῖ νὰ συμβουλεύεται τὸν χάρτη, ἀλλὰ σταματάει κιόλας καὶ ρωτάει, γιὰ νὰ μὴν πάρη λάθος δρόμο. Ξεκινάει, ἂς ὑποθέσουμε, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα νὰ πάη στὴν Φλώρινα. Ἔχει χάρτη καὶ τὸν παρακολουθεῖ, ἀλλὰ ρωτάει καὶ σὲ κανένα περίπτερο ἂν πηγαίνη καλά, ἂν ὁ δρόμος εἶναι καλός, γιατὶ σὲ καμμιὰ διασταύρωση ὑπάρχει κίνδυνος νὰ πάρη ἄλλο δρόμο καὶ νὰ βρεθῆ στὴν Καβάλα ἢ σὲ κάποιον γκρεμὸ νὰ κινδυνέψη νὰ σκοτωθῆ. Φυσικά, μπορεῖ κάποιος νὰ ρωτήση, ἀλλὰ νὰ μὴν πάρη τὸν δρόμο ποὺ θὰ τοῦ ποῦν, καὶ νὰ βρεθῆ τελικὰ ἀλλοῦ, ἢ νὰ μὴν προσέξη τὰ ἐπικίνδυνα σημεῖα, καὶ νὰ πάθη κακό. Ὅποιος ὅμως τοῦ δείξη τὸν δρόμο καὶ συγχρόνως τοῦ πῆ: «πρόσεξε, στὸ τάδε σημεῖο ἔχει μιὰ στροφὴ ἐπικίνδυνη, ἐκεῖ ἔχει ἕναν γκρεμό...», ἐκεῖνος θὰ ἔχη τὸν μισθό του. Τὸ ἴδιο, θέλω νὰ πῶ, πρέπει νὰ γίνεται καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή. Εἶναι ἀπαραίτητο ὁ πιστὸς νὰ ἔχη πνευματικὸ ποὺ θὰ τὸν καθοδηγῆ μὲ τὶς συμβουλές του καὶ θὰ τὸν βοηθάη διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως. Ἔτσι μόνον μπορεῖ νὰ ζήση ὀρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ καὶ νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι βρίσκεται στὸν σωστὸ δρόμο.

Τὸν πνευματικὸ ὁδηγὸ φυσικὰ κανεὶς θὰ τὸν διαλέξη. Δὲν θὰ ἐμπιστευθῆ στὸν ὁποιονδήποτε τὴν ψυχή του. Ὅπως γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος ψάχνει νὰ βρῆ καλὸ γιατρό, ἔτσι καὶ γιὰ τὴν ὑγεία τῆς ψυχῆς του θὰ ψάξη νὰ βρῆ κάποιον καλὸ πνευματικὸ καὶ θὰ πηγαίνη σ᾽ αὐτόν, τὸν γιατρὸ τῆς ψυχῆς, τακτικά.

Στεῖλτε τοὺς ἀνθρώπους στὸν πνευματικὸ

– Γέροντα, πολλὲς φορὲς οἱ ἄνθρωποι βλέποντας ράσο μᾶς λένε τὸν πόνο τους, τὸ πρόβλημά τους, ἀκόμη καὶ ἐξομολόγηση. Ποιά πρέπει νὰ εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντί τους;

– Ἐξ ἀρχῆς, ὅταν ἀπευθύνωνται σ᾽ ἐσᾶς γιὰ κάποιο πρόβλημά τους, νὰ τοὺς ρωτήσετε: «Ἔχετε πνευματικό;». Κι ἐγὼ στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔρχονται ἐκεῖ στὸ Καλύβι νὰ μὲ ρωτήσουν γιὰ κάποιο θέμα λέω: «Ἐγὼ δὲν εἶμαι πνευματικός· νὰ πᾶτε στὸν πνευματικό σας καὶ νὰ κάνετε ὅ,τι σᾶς πῆ ἐκεῖνος ». Πρέπει νὰ μετανοήσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἔχουν ἕναν πνευματικὸ νὰ ἐξομολογοῦνται, γιὰ νὰ κοποῦν τὰ δικαιώματα τοῦ διαβόλου. Νὰ ἀκούση ἡ μοναχὴ μιὰ φορὰ κάποια πονεμένη γυναίκα ποὺ ἔχει ἕνα πρόβλημα καὶ μετὰ νὰ τὴν στείλη στὸν πνευματικό, αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω. Ὄχι ὅμως νὰ συνεχίζη νὰ συζητάη μαζί της. Ἤ, ἂν μία γυναίκα δὲν ἀναπαύεται στὸν πνευματικό της ἢ δὲν ἔχη πάει ποτὲ γιὰ ἐξομολόγηση ἢ βρίσκεται

σὲ κατάσταση ἀπελπισίας, ἂς τὴν ἀκούση μιὰ φορὰ καὶ πάλι νὰ τὴν στείλη στὸν πνευματικὸ καὶ νὰ τῆς πῆ ὅτι ἐκείνη θὰ εὔχεται.

Ἐκτὸς ποὺ δὲν ἔχει ὑποχρέωση ἡ μοναχὴ νὰ τοὺς βοηθήση κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀκούγοντας δηλαδὴ συνεχῶς τὰ προβλήματά τους, δὲν βοηθιοῦνται κιόλας ἔτσι οἱ ἄνθρωποι. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος παθαίνει τριῶν εἰδῶν ἀλλοιώσεις: ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἀπὸ τὸν διάβολο. Ἔρχονται ἐδῶ, βρίσκουν μιὰ παρηγοριὰ ἀνθρώπινη, ἀλλά, μόλις φύγουν ἀπὸ τὸ Μοναστήρι καὶ πᾶνε σπίτι, γυρίζουν πάλι στὸ δικό τους καὶ ἀρχίζουν τὰ ἴδια. Καὶ οἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἄνδρες νὰ πᾶνε στὸν πνευματικό τους. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λένε τὰ θέματά τους στὴν καλόγρια. Γιατὶ μετὰ λένε: «τὰ εἶπα· εἶμαι ἐντάξει», ἀναπαύουν ψεύτικα τὸν λογισμό τους καὶ δὲν πᾶνε στὸν πνευματικό. Αὐτὸ εἶναι τέχνασμα τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μὴν ἐξομολογοῦνται.

Πρέπει νὰ καταλάβετε ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή σας ὡς μοναχὲς καὶ νὰ μὴν πᾶτε νὰ κάνετε δῆθεν ἱεραποστολή, ἐπειδὴ δὲν ἔχετε καταλάβει τὴν καλογερικὴ ἀποστολή. Ὡς μοναχοὶ ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ κάνουμε προσευχὴ γιὰ τὰ προβλήματα τῶν ἄλλων· δὲν εἴμαστε ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὰ προβλήματά τους. Ὁ πνευματικὸς ἔχει ὑποχρέωση νὰ τὸ κάνη αὐτό, ἔχει καὶ εὐθύνη. Ἂν συζητοῦν μ᾽ ἐσᾶς, φορτώνουν σ᾽ ἐσᾶς τὴν εὐθύνη. Ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ τοὺς παρακολουθῆ ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ δίνη λύση στὰ προβλήματά τους. Χρειάζεται δηλαδὴ δουλειά. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲν εἶναι τῶν μοναχῶν. Ἀπὸ μᾶς μόνον προσευχὴ νὰ ζητᾶνε. Ἂς στέλνουν κανένα γράμμα μὲ ὀνόματα, νὰ κάνουμε κανένα κομποσχοίνι.

Πνευματικὸς ἀπὸ κοντὰ

Ὅπως κανεὶς φροντίζει ὁ οἰκογενειακὸς γιατρὸς νὰ βρίσκεται, ὅσο τὸ δυνατόν, κοντά του, ἔτσι πρέπει νὰ φροντίση καὶ ὁ πνευματικὸς νὰ βρίσκεται κοντά του. Ἕνας γιατρός, ὅταν εἶναι κοντὰ στὸν ἄρρωστο, μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήση καλύτερα ἀπὸ καθηγητὲς πανεπιστημίου – ἔστω καὶ ἂν δὲν ἔχη τόση πεῖρα –, γιατὶ μπορεῖ νὰ τὸν παρακολουθῆ συστηματικὰ καί, ἂν χρειασθῆ, θὰ τὸν στείλη στὸν εἰδικὸ γιατρό. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση τὸ ἑξῆς, ὅταν ἤμουν στὸ Σανατόριο[1]: Πολλοὶ πλούσιοι ποὺ εἶχαν φυματίωση ἔμεναν στὸ σπίτι τους καὶ πήγαιναν ἐκεῖ καθηγητὲς πανεπιστημίου, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν θεραπεία. Ἀποδείχθηκε ὅμως ὅτι ἡ θεραπεία δὲν εἶχε κανένα ἀποτέλεσμα, γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς παρακολουθοῦν συστηματικά. Γι᾽ αὐτὸ ἀναγκάσθηκαν νὰ δημιουργήσουν στὸ Σανατόριο ξεχωριστὰ τμήματα, γιὰ νὰ νοσηλεύωνται ἐκεῖ, ὥστε νὰ παρακολουθοῦνται συστηματικά.

Θέλω νὰ πῶ ὅτι, ὅπως ὁ γιατρὸς ἀπὸ κοντὰ παρακολουθεῖ τὸν ἄρρωστο, ὅταν τοῦ δίνη κάποια θεραπεία, βλέπει ἂν τὰ φάρμακα ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸν βοηθοῦν ἢ ἔχουν παρενέργειες κ.λπ., καὶ ἀνάλογα αὐξάνει ἢ ἐλαττώνει τὴν δόση καί, ἂν χρειασθῆ, μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ ἀλλάξη τὴν θεραπεία, ἔτσι καὶ ὁ πνευματικὸς πρέπει ἀπὸ κοντὰ νὰ παρακολουθῆ τὴν ψυχή, γιατὶ κατὰ καιροὺς παρουσιάζει διάφορες ἀλλαγὲς καὶ ἀντιδράσεις, τὶς ὁποῖες ἀπὸ μακριὰ δὲν μπορεῖ νὰ παρακολουθήση, γιὰ νὰ τὴν βοηθήση ἀποτελεσματικά. Μιὰ φορὰ εἶχα πεῖ σὲ μιὰ ψυχὴ ποὺ εἶχε ἕναν πειρασμό:

---

[1] Τὸ 1966 ὁ Γέροντας ἔκανε στὸ Σανατόριο ἐγχείρηση στοὺς πνεύμονες, ἐπειδὴ ἔπασχε ἀπὸ βρογχεκτασία.

«Θὰ κάνης αὐτὸ καὶ θὰ δῆς ὅτι θὰ τὸ ξεπεράσης». Πράγματι μ᾽ ἄκουσε καὶ τὸ ξεπέρασε. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ εἶχε ἕναν τελείως ἀντίθετο πειρασμό, τὸν ἀντιμετώπισε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ταλαιπωρήθηκε! Μποροῦσε ἡ εὐλογημένη νὰ στείλη ἕναν ἄνθρωπο ἢ νὰ γράψη ἕνα γράμμα, γιὰ νὰ μὲ ρωτήση τί ἔπρεπε νὰ κάνη, ἀφοῦ ἀντιμετώπιζε ἄλλη δυσκολία. Θὰ τῆς ἔδινα ἄλλο φάρμακο, δηλαδὴ ἄλλη συμβουλή. Δυσκολεύτηκε νὰ μὲ ρωτήση, ἐπειδὴ ἤμουν μακριά. Γι᾽ αὐτὸ ἐγὼ ἀπὸ μακριὰ δὲν συνηθίζω νὰ δίνω συμβουλές, ἂν δὲν γνωρίζω καλὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν ἔχω στενὴ ἐπικοινωνία μαζί του.

Ὁ πνευματικὸς στὴν οἰκογένεια

– Γέροντα, ποιά βιβλία μποροῦν νὰ βοηθήσουν τοὺς συζύγους;

– Ἐκεῖνο ποὺ βοηθάει τὸ ἀνδρόγυνο εἶναι νὰ μὴ δικαιολογῆ ὁ καθένας τὸν ἑαυτό του. Ἂν δικαιολογοῦν τὸν ἑαυτό τους, ὅσα πνευματικὰ βιβλία κι ἂν διαβάσουν, δὲν ὠφελοῦνται. Ἂν ἔχουν καλὴ διάθεση, ἔχουν πνευματικὸ καὶ τοῦ κάνουν ὑπακοή, δὲν θὰ ἔχουν προβλήματα. Χωρὶς πνευματικὸ διαιτητὴ δὲν γίνεται.

Τὸ καλύτερο εἶναι νὰ ἔχουν τὰ ἀνδρόγυνα τὸν ἴδιο πνευματικό. Ὄχι ἄλλον πνευματικὸ ὁ ἄνδρας καὶ ἄλλον ἡ γυναίκα. Δύο ξύλα, ἂν τὰ πελεκήσουν δύο μαραγκοί, ὅπως νομίζει ὁ καθένας, δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ ἐφαρμόσουν. Ἐνῶ, ὅταν ἔχουν τὸν ἴδιο πνευματικό, ὁ πνευματικὸς πελεκάει τὰ ἐξογκώματα – τὰ ἐλαττώματα – τοῦ ἑνός, πελεκάει καὶ τὰ ἐξογκώματα τοῦ ἄλλου, καὶ ἔτσι ἐξομαλύνονται οἱ δυσκολίες. Ἀλλὰ σήμερα, ἀκόμη καὶ ἀνδρόγυνα ποὺ ζοῦν πνευματικά, ἔχουν διαφορετικὸ πνευματικό. Σπάνια ἔχουν καὶ οἱ δυὸ τὸν ἴδιο πνευματικό, γι᾽ αὐτὸ καὶ δὲν βοηθιοῦνται. Ἔχω ὑπ᾽ ὄψιν μου ἀνδρόγυνα ποὺ ταίριαζαν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν τὸν ἴδιο πνευματικό, γιὰ νὰ τοὺς βοηθήση, καὶ χώρισαν. Καὶ ἄλλα πού, ἐνῶ δὲν ταίριαζαν, ἐπειδὴ εἶχαν τὸν ἴδιο πνευματικό, ἔζησαν ἁρμονικά.

Βέβαια, ὅταν ἔχη ὅλη ἡ οἰκογένεια τὸν ἴδιο πνευματικό, αὐτὸ εἶναι ἀκόμη καλύτερο. Ὁ πνευματικὸς θὰ τοὺς ἀκούση ὅλους καὶ θὰ χειρισθῆ ἀνάλογα ἕνα θέμα. Ἄλλοτε θὰ ζορίση τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα, ἄλλοτε θὰ καλέση τὰ παιδιά, ἂν δὲν μπορῆ νὰ βγάλη συμπέρασμα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ τοῦ λένε οἱ γονεῖς. Ἤ, ἂν τὸ ἀνδρόγυνο ἔχη προβλήματα καὶ φταίη λ.χ. ἡ γυναίκα, μπορεῖ νὰ καλέση τὸν ἄνδρα, γιὰ νὰ τὸν συμβουλέψη πῶς πρέπει νὰ φερθῆ, ἢ νὰ ζητήση ἀπὸ κάποιον συγγενῆ τους ἢ γνωστό τους νὰ βοηθήση διακριτικά.

Ἀλλαγὴ πνευματικοῦ

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς ἀναγκασθῆ γιὰ κάποιον λόγο νὰ ἀλλάξη πνευματικό, χρειάζεται νὰ ἐξομολογηθῆ πάλι ἁμαρτίες ποὺ ἔχει ἐξομολογηθῆ;

– Καλὰ εἶναι νὰ ἐνημερώση τὸν καινούργιο πνευματικό, ὅπως ὁ ἀσθενής, ὅταν ἀλλάζη γιατρό, λέει πάλι τὸ ἱστορικό του, γιὰ νὰ μπορέση ὁ γιατρὸς νὰ τὸν βοηθήση καλύτερα.

– Γέροντα, ὅταν κάποιος θέλη νὰ ἀλλάξη πνευματικὸ καὶ μᾶς ρωτάη ἂν εἶναι σωστό, τί πρέπει νὰ ποῦμε;

– Νὰ πάρη εὐλογία ἀπὸ τὸν πνευματικό του. Δὲν εἶναι καλὸ νὰ ἀλλάζη κανεὶς εὔκολα πνευματικό. Μιὰ οἰκοδομὴ δὲν θὰ γίνη ποτὲ σωστή, ἂν ἀλλάζουν συνέχεια οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ οἰκοδόμοι.

Παλιὰ πήγαιναν οἱ ἄνθρωποι σὲ Γέροντες, γιὰ νὰ ζητήσουν συμβουλὴ γιὰ ἕνα θέμα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦσε καὶ νὰ βοηθηθοῦν. Σήμερα πολλοὶ δὲν πᾶνε γιὰ συμβουλή, ἀλλὰ γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν ἑαυτό τους ἢ γιὰ νὰ ποῦν ὅτι συμβουλεύτηκαν καὶ τὸν τάδε Γέροντα. «Πῆγα στὸν τάδε καὶ στὸν τάδε, ρώτησα καὶ τὸν πατέρα Παΐσιο γι᾽ αὐτὸ τὸ θέμα», λέει ὁ ἄλλος, καὶ ἐγὼ μπορεῖ νὰ τὸν μάλωσα ἢ νὰ ἦρθε μέχρι τὴν πόρτα καὶ νὰ μὴ χτύπησε! Ἔτσι καταλήγουν νὰ γυρίζουν ἀπὸ τὸν ἕναν πατέρα στὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ ἔχουν κάποιον μόνιμο πνευματικό, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μπερδεύωνται.

Ἄλλοι πάλι κάνουν ἕνα σφάλμα καὶ δὲν πᾶνε νὰ τὸ ποῦν στὸν πνευματικό τους, ἀλλὰ πᾶνε καὶ τὸ λένε σὲ ἄλλον πνευματικό, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν ἀξιοπρέπειά τους. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ κάνουν τὸ ἴδιο σφάλμα καὶ τὸ λένε σὲ ἄλλον, ὕστερα σὲ ἄλλον, καὶ τελικὰ παρουσιάζονται στὸν ἕναν πνευματικὸ ὅτι τὸ ἔκαναν μιὰ φορά, στὸν ἄλλον μιὰ φορά, καὶ ἔτσι συνεχίζουν νὰ σφάλλουν καὶ μένουν ἀδιόρθωτοι.

Εἶναι καὶ μερικοί, ἔχω παρατηρήσει, οἱ ὁποῖοι ἀποφεύγουν νὰ ποῦν κάτι στὸν πνευματικό τους, ἂν καὶ ξέρουν ὅτι θὰ τοὺς βοηθήση καὶ δὲν πρόκειται νὰ τὸ διαδώση, καὶ τὸ λένε σὲ κάποιον γνωστό τους, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήση καὶ ποὺ σίγουρα θὰ τὸ πῆ καὶ σὲ ἄλλους. Θυμᾶμαι, ὅταν ἤμουν ἀρχάριος μοναχὸς στὸ Κοινόβιο[2], εἶχε ἔρθει κάποιος νὰ κοινοβιάση. Κάθησε ἕνα διάστημα καὶ μετὰ εἶχε λογισμοὺς νὰ φύγη. Στὸν ἡγούμενο δὲν πῆγε νὰ πῆ τοὺς λογισμούς του οὔτε σὲ κανέναν ἄλλον πνευματικὸ πατέρα, ἀλλὰ τὰ εἶπε σὲ ἕναν ἐργάτη ἀπὸ τὴν Ἱερισσό, ποὺ ἐργαζόταν στὸ μοναστήρι. Ἤμουν καὶ ἐγὼ ἐκεῖ κοντά, ὅταν τοῦ τὰ ἔλεγε· καθάριζα κρεμμύδια ἔξω ἀπὸ τὴν κουζίνα. Ἄρχισε λοιπὸν ἀπὸ δύο μέτρα πιὸ πέρα νὰ τοῦ κάνη ἐξομολόγηση δυνατά. «Μετάνοιωσα ποὺ ἔγινα μοναχός». «Ὅταν ἦρθες, δὲν δοκίμασες;», τὸν ρωτάει ὁ ἐργάτης. «Δοκίμασα δύο χρόνια». «Καλά, γιατί δὲν ἔφυγες νωρίτερα;». «Νά, δὲν ἔφυγα». «Μὲ τὸ ζόρι σὲ ἔκαναν καλόγερο;». «Ὄχι, ἤθελα καὶ ἐγώ». «Καλά, τοῦ λέει, τὰ εἶπες αὐτὰ στὸν ἡγούμενο;». «Ὄχι», τοῦ ἀπαντᾶ. «Σ᾽ ἐμένα ποὺ τὰ λές, τί θὰ ὠφεληθῆς;», τοῦ λέει. Τοῦ εἶχε πεῖ ὁλόκληρο τὸ ἱστορικό του. Βλέπετε; Στὸν ἡγούμενο ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ πῆ, γιὰ νὰ βοηθηθῆ, δὲν τὰ εἶπε καὶ πῆγε νὰ ἐξομολογηθῆ στὸν ἐργάτη. Καὶ ἐκεῖνος θὰ τὰ ἔλεγε τὸ Σαββατοκύριακο στὸ καφενεῖο στὴν Ἱερισσό, γιὰ νὰ γελάσουν, καὶ θὰ γέμιζε τὸ χωριό. Καὶ νὰ πῆς πὼς ἦταν λειψός; Ξέρετε πόσα λεξικὰ εἶχε; Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ τὰ ἤξερε ἀπταίστως.

– Γέροντα, μπορεῖ ἕνας λαϊκὸς νὰ ρωτήση γιὰ ἕνα πρόβλημά του ἢ γιὰ ἕναν πειρασμό του κάποιον πνευματικὸ ἀδελφό του, ἂν ὁ πνευματικός του ἀπουσιάζη;

– Δὲν μπορεῖ νὰ τηλεφωνήση στὸν πνευματικό του; Ὁ ἀδελφὸς ἄλλοτε μπορεῖ νὰ βοηθήση καὶ ἄλλοτε δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήση ἤ, παρὰ τὴν καλή του διάθεση, μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ τὸν βλάψη. Σὲ μιὰ ἀνάγκη μὲ ἕνα τηλεφώνημα στὸν πνευματικὸ βολεύονται τὰ πράγματα. Καὶ ἂν δὲν μπορῆ νὰ ἐπικοινωνήση μὲ τὸν πνευματικό του καὶ εἶναι κάτι σοβαρὸ καὶ ἐπεῖγον, ἂς ρωτήση ἕναν ἄλλον πνευματικό. Καλὰ εἶναι νὰ τὸν ἔχη ρωτήσει ἐκ τῶν προτέρων ποιόν πνευματικὸ μπορεῖ νὰ συμβουλευθῆ σὲ τέτοια περίπτωση, ὥστε νὰ πάη σὲ κάποιον ποὺ ἔχει τὸ ἴδιο πνεῦμα. Γιατὶ κάθε

---

[2] Στὴν Ἱ. Μονὴ Ἐσφιγμένου, 1953-1956.

μηχανικὸς ἔχει δικό του σχέδιο. Μπορεῖ νὰ εἶναι καλὸ καὶ τὸ ἕνα σχέδιο καὶ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ εἶναι διαφορετικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Γιὰ μιὰ σωστὴ ἐξομολόγηση

Νὰ δένουμε τὸ τραῦμα μας

Γέροντα, ὅταν στὸν ἀγώνα μου ἔχω πτώσεις, πανικοβάλλομαι.

– Μὴ φοβᾶσαι. Ἀγώνας εἶναι καὶ θὰ ἔχουμε καὶ τραύματα. Μὲ τὴν ἐξομολόγηση αὐτὰ θεραπεύονται. Βλέπεις, οἱ στρατιῶτες στὸν πόλεμο, ὅταν τραυματίζωνται ἐπάνω στὴν μάχη, τρέχουν ἀμέσως στὸν γιατρό, δένουν τὸ τραῦμα τους καὶ συνεχίζουν νὰ πολεμοῦν φιλότιμα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀποκτοῦν καὶ πεῖρα ἀπὸ τὸν τραυματισμὸ καὶ προφυλάγονται καλύτερα, ὥστε νὰ μὴν ξανατραυματισθοῦν. Ἔτσι καὶ ἐμεῖς, ὅταν τραυματιζώμαστε πάνω στὸν ἀγώνα μας, δὲν πρέπει νὰ δειλιάζουμε, ἀλλὰ νὰ τρέχουμε στὸν γιατρὸ – στὸν πνευματικό –, νὰ τοῦ δείχνουμε τὸ τραῦμα μας, νὰ θεραπευώμαστε πνευματικά, καὶ πάλι νὰ συνεχίζουμε «*τὸν καλὸν ἀγῶνα*»[1]. Κακὸ εἶναι, ὅταν δὲν ψάχνουμε νὰ βροῦμε τοὺς φοβεροὺς ἐχθροὺς τῆς ψυχῆς, τὰ πάθη, καὶ δὲν ἀγωνιζώμαστε, γιὰ νὰ τοὺς ἐξοντώσουμε.

– Γέροντα, μερικοὶ ἀπὸ φιλότιμο δὲν πᾶνε νὰ ἐξομολογηθοῦν. «Ἀφοῦ μπορεῖ νὰ ξανακάνω τὸ ἴδιο σφάλμα, λένε, γιὰ ποιό λόγο νὰ πάω νὰ τὸ ἐξομολογηθῶ; γιὰ νὰ κοροϊδεύω τὸν παπᾶ;».

– Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό! Εἶναι σὰν νὰ λέῃ ἕνας στρατιώτης, ὅταν τραυματίζεται: «Ἀφοῦ ὁ πόλεμος δὲν τέλειωσε καὶ μπορεῖ πάλι νὰ τραυματισθῶ, γιατί νὰ δέσω τὸ τραῦμα μου;». Ἀλλά, ἂν δὲν τὸ δέσῃ, θὰ πάθῃ αἱμορραγία καὶ θὰ πεθάνῃ. Μπορεῖ ἀπὸ φιλότιμο νὰ μὴν πηγαίνουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, τελικὰ ὅμως ἀχρηστεύονται. Ὁ διάβολος, βλέπεις, ἐκμεταλλεύεται καὶ τὰ χαρίσματα. Ἂν δὲν καθαρίζουμε μὲ τὴν ἐξομολόγηση τὴν ψυχή μας, ὅταν πέφτουμε καὶ λερωνώμαστε, μὲ τὸν λογισμὸ ὅτι πάλι θὰ πέσουμε καὶ θὰ λερωθοῦμε, προσθέτουμε λάσπες πάνω στὶς παλιὲς λάσπες καὶ εἶναι δύσκολο μετὰ νὰ καθαρίσουν.

Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἐξομολόγηση

– Γέροντα, ὁ Ὅσιος Μάρκος ὁ Ἀσκητὴς λέει: «Ὁ γνωστικὸς ἐξομολογεῖται στὸν Θεὸ ὄχι μὲ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν παραπτωμάτων του, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπομονὴ τῶν ἐπερχομένων θλίψεων»[2]. Τί ἐννοεῖ;

– Καὶ τὸ ἕνα πρέπει νὰ γίνεται καὶ τὸ ἄλλο. Ἐξομολογεῖται ὁ πιστὸς στὸν πνευματικό, ἐξομολογεῖται καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προσευχὴ ταπεινὰ στὸν Θεό, ἀπογυμνώνοντας τὸν ἑαυτό του: «Θεέ μου, ἔσφαλα, εἶμαι τέτοιος, τέτοιος». Συγχρόνως ὅμως δέχεται καὶ τὶς θλίψεις ποὺ τοῦ συμβαίνουν σὰν φάρμακο. Ὁ Ἅγιος δὲν λέει νὰ μὴν κάνῃς τὴν πρώτη καὶ τὴν δεύτερη ἐξομολόγηση, ἀλλὰ μόνο νὰ ὑπομένῃς τὶς θλίψεις. Τί θὰ πῇ «ἐξομολογοῦμαι;». Δὲν θὰ πῇ «ὁμολογῶ ἔξω αὐτὸ ποὺ

---

[1] *Α΄ Τιμ.* 6, 12.

[2] Βλ. Ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, *Περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι*, κεφ. ρνε΄, Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν, τόμος Α΄, σ. 120.

ἔχω μέσα μου»; Ἂν ἔχης μέσα σου καλά, «ἐξομολογεῖσαι τῷ Κυρίῳ»[3], δηλαδὴ δοξολογεῖς τὸν Θεό. Ἂν ἔχης κακά, ἐξομολογεῖσαι τὶς ἁμαρτίες σου.

– Γέροντα, τὴν πρώτη φορὰ ποὺ θὰ πάη κανεὶς γιὰ ἐξομολόγηση, θὰ μιλήση στὸν πνευματικὸ γιὰ ὅλη τὴν προηγούμενη ζωή του;

– Τὴν πρώτη φορὰ θὰ κάνη μιὰ γενικὴ ἐξομολόγηση. Ὅπως ὁ ἀσθενής, ὅταν μπῆ στὸ νοσοκομεῖο, δίνει τὸ ἱστορικό του, π.χ. λέει: «εἶχα μιὰ πάθηση στοὺς πνεύμονες, ἀλλὰ τώρα ἔχει περάσει, ἔχω κάνει μιὰ ἐγχείρηση μὲ ὁλικὴ ἢ τοπικὴ νάρκωση κ.λπ.», ἔτσι καὶ στὴν πρώτη ἐξομολόγηση, ἂς προσπαθήση κανεὶς νὰ πῆ στὸν πνευματικὸ λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν ζωή του, καὶ ἐκεῖνος θὰ βρῆ τὴν πληγή, γιὰ νὰ τὴν θεραπεύση. Πολλὲς φορὲς ἕνα χτύπημα, ποὺ δὲν τοῦ δίνεις σημασία, ἔχει ὕστερα συνέπειες. Βέβαια, τὴν πρώτη φορὰ ποὺ θὰ πάη στὸν πνευματικό, θὰ ἔχη νὰ πῆ, ἂς ὑποθέσουμε, ἑκατὸ ἁμαρτίες. Τὴν δεύτερη θὰ ἔχη νὰ πῆ ἑκατὸν δέκα, γιατὶ θὰ τὸν πολεμήση περισσότερο ὁ διάβολος, ἐπειδὴ ἐξομολογήθηκε καὶ τοῦ χάλασε τὴν δουλειά. Τὴν τρίτη φορὰ μπορεῖ νὰ πῆ ἑκατὸν πενῆντα, ἀλλὰ ὕστερα θὰ ἐλαττώνεται συνέχεια ὁ ἀριθμός, μέχρι ποὺ θὰ πηγαίνη γιὰ ἐξομολόγηση καὶ θὰ ἔχη νὰ πῆ ἐλάχιστες ἁμαρτίες.

Ἡ σωστὴ ἐξομολόγηση

– Γιατί μερικὲς φορές, ἐνῶ ἡ συνείδηση μᾶς ἐλέγχει, δὲν κάνουμε τὸν ἀνάλογο ἀγώνα, γιὰ νὰ διορθωθοῦμε;

– Αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβῆ καὶ ἀπὸ ἕνα τσάκισμα ψυχικό. Ὅταν εἶναι κανεὶς πανικοβλημένος ἀπὸ κάποιον πειρασμό, θέλει νὰ ἀγωνισθῆ, ἀλλὰ δὲν ἔχει διάθεση, δὲν ἔχει ψυχικὴ δύναμη. Τότε πρέπει νὰ τακτοποιηθῆ ἐσωτερικὰ μὲ τὴν ἐξομολόγηση. Μὲ τὴν ἐξομολόγηση παρηγοριέται, τονώνεται καὶ ξαναβρίσκει μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ τὸ κουράγιο γιὰ ἀγώνα. Ἂν δὲν τακτοποιηθῆ, μπορεῖ νὰ τοῦ ἔρθη καὶ ἄλλος πειρασμός, ὁπότε, θλιμμένος ὅπως εἶναι, τσακίζεται περισσότερο, τὸν πνίγουν οἱ λογισμοί, ἀπελπίζεται καὶ μετὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀγωνισθῆ καθόλου.

– Καὶ ἂν αὐτὸ συμβαίνη συχνά;

– Ἂν συμβαίνη συχνά, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τακτοποιῆται συχνά, νὰ ἀνοίγη τὴν καρδιά του στὸν πνευματικό, γιὰ νὰ παίρνη κουράγιο. Καὶ ὅταν τακτοποιηθῆ, πρέπει νὰ βάλη τὴν μηχανὴ νὰ τρέξη, νὰ ἀγωνισθῆ φιλότιμα καὶ ἐντατικά, γιὰ νὰ πάρη καταπόδι τὸν ἔξω ἀπὸ ᾽δῶ.

– Γέροντα, ὅταν δὲν αἰσθάνωμαι τὴν ἀνάγκη γιὰ ἐξομολόγηση, τί φταίει;

– Μήπως δὲν παρακολουθεῖς τὸν ἑαυτό σου; Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι μυστήριο. Νὰ πηγαίνης καὶ ἁπλὰ νὰ λὲς τὶς ἁμαρτίες σου. Γιατί, τί νομίζεις; Πεῖσμα δὲν ἔχεις; Ἐγωισμὸ δὲν ἔχεις; Δὲν πληγώνεις τὴν ἀδελφή; Δὲν κατακρίνεις; Μήπως ἐγὼ τί πηγαίνω καὶ λέω; «Θύμωσα, κατέκρινα...» καὶ μοῦ διαβάζει ὁ πνευματικὸς τὴν συγχωρητικὴ εὐχή. Ἀλλὰ καὶ οἱ μικρὲς ἁμαρτίες ἔχουν καὶ αὐτὲς βάρος. Ὅταν πήγαινα στὸν Παπα-Τύχωνα[4] νὰ ἐξομολογηθῶ, δὲν εἶχα τίποτε σοβαρὸ νὰ πῶ καὶ μοῦ ἔλεγε: «Ἀμμούδα, παιδάκι μου, ἀμμούδα»! Οἱ μικρὲς ἁμαρτίες μαζεύονται καὶ

---

[3] Βλ. *Ψαλμ.* 106, 1.

[4] Βλ. Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, *Ἁγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἁγιορείτικα*, σ. 15-40.

κάνουν ἕναν σωρὸ ἀμμούδα, ποὺ εἶναι ὅμως βαρύτερη ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα. Ὁ ἄλλος ποὺ ἔχει κάνει ἕνα ἁμάρτημα μεγάλο, τὸ σκέφτεται συνέχεια, μετανοεῖ καὶ ταπεινώνεται. Ἐσὺ ἔχεις πολλὰ μικρά. Ἐὰν ὅμως ἐξετάσης τὶς συνθῆκες μὲ τὶς ὁποῖες ἐσὺ μεγάλωσες καὶ τὶς συνθῆκες μὲ τὶς ὁποῖες μεγάλωσε ὁ ἄλλος, θὰ δῆς ὅτι εἶσαι χειρότερη ἀπὸ ἐκεῖνον. Νὰ προσπαθῆς ἐπίσης νὰ εἶσαι συγκεκριμένη στὴν ἐξομολόγησή σου. Δὲν φθάνει νὰ πῆ κανεὶς λ.χ. «ζηλεύω, θυμώνω κ.λπ.», ἀλλὰ πρέπει νὰ πῆ τὶς συγκεκριμένες πτώσεις του, γιὰ νὰ βοηθηθῆ. Καί, ὅταν πρόκειται γιὰ κάτι βαρύ, ὅπως ἡ πονηριά, πρέπει νὰ πῆ καὶ πῶς σκέφθηκε καὶ πῶς ἐνήργησε· ἀλλιῶς κοροϊδεύει τὸν Χριστό. Ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ὁμολογῆ τὴν ἀλήθεια στὸν πνευματικό, δὲν τοῦ ἀποκαλύπτη τὸ σφάλμα του, γιὰ νὰ μπορέση νὰ τὸν βοηθήση, παθαίνει ζημιά, ὅπως καὶ ὁ ἄρρωστος κάνει μεγάλο κακὸ στὴν ὑγεία του, ὅταν κρύβη τὴν πάθησή του ἀπὸ τὸν γιατρό. Ἐνῶ, ὅταν ἐκθέτη τὸν ἑαυτό του ὅπως ἀκριβῶς εἶναι, τότε ὁ πνευματικὸς μπορεῖ νὰ τὸν γνωρίση καλύτερα καὶ νὰ τὸν βοηθήση πιὸ θετικά.

Ὕστερα, ὅταν κανεὶς ἀδικήση ἢ πληγώση μὲ τὴν συμπεριφορά του ἕναν ἄνθρωπο, πρέπει πρῶτα νὰ πάη νὰ τοῦ ζητήση ταπεινὰ συγχώρηση, νὰ συμφιλιωθῆ μαζί του, καὶ ἔπειτα νὰ ἐξομολογηθῆ τὴν πτώση του στὸν πνευματικό, γιὰ νὰ λάβη τὴν ἄφεση. Ἔτσι ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἂν πῆ τὸ σφάλμα του στὸν πνευματικό, χωρὶς προηγουμένως νὰ ζητήση συγχώρηση ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ πλήγωσε, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰρηνεύση ἡ ψυχή του, γιατὶ δὲν ταπεινώνεται. Ἐκτὸς ἂν ὁ ἄνθρωπος ποὺ πλήγωσε ἔχη πεθάνει ἢ δὲν μπορῆ νὰ τὸν βρῆ, γιατὶ ἄλλαξε κατοικία καὶ δὲν ἔχει τὴν διεύθυνσή του, γιὰ νὰ τοῦ ζητήση, ἔστω καὶ γραπτῶς, συγγνώμην, ἀλλὰ ἔχη διάθεση νὰ τὸ κάνη, τότε ὁ Θεὸς τὸν συγχωρεῖ, γιατὶ βλέπει τὴν διάθεσή του.

– Ἂν, Γέροντα, ζητήσουμε συγχώρεση καὶ δὲν μᾶς συγχωρήση;

– Τότε νὰ κάνουμε προσευχὴ νὰ μαλακώση ὁ Θεὸς τὴν καρδιά του. Ὑπάρχει ὅμως περίπτωση νὰ μὴ βοηθάη ὁ Θεὸς νὰ μαλακώση ἡ καρδιά του, γιατί, ἂν μᾶς συγχωρήση, μπορεῖ νὰ ξαναπέσουμε στὸ ἴδιο σφάλμα.

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς κάνη ἕνα σοβαρὸ σφάλμα, ὑπάρχει περίπτωση νὰ μὴν μπορῆ νὰ τὸ ἐξομολογηθῆ ἀμέσως;

– Γιατί νὰ τὸ ἀφήση; Γιὰ νὰ ξινίση; Ὅσο κρατᾶς ἕνα χαλασμένο πράγμα, τόσο χαλάει. Γιατί νὰ ἀφήση νὰ περάσουν ἕνας-δύο μῆνες, γιὰ νὰ πάη στὸν πνευματικὸ νὰ τὸ ἐξομολογηθῆ; Νὰ πάη τὸ συντομώτερο. Ἂν ἔχη μιὰ πληγὴ ἀνοιχτή, θὰ ἀφήση νὰ περάση ἕνας μήνας, γιὰ νὰ τὴν θεραπεύση; Οὔτε νὰ περιμένη νὰ πάη, ὅταν θὰ ἔχη πολὺ χρόνο ὁ πνευματικός, γιὰ νὰ ἔχη πιὸ πολλὴ ἄνεση. Αὐτὸ τὸ ἕνα σφάλμα, τὰκ–τὰκ νὰ τὸ λέη ἀμέσως καὶ μετά, ὅταν ὁ πνευματικὸς θὰ ἔχη χρόνο, νὰ πηγαίνη γιὰ πιὸ πολύ, γιὰ μιὰ συζήτηση κ.λπ.

Δὲν χρειάζεται ὥρα πολλή, γιὰ νὰ δώσω εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ὅταν ἡ συνείδηση δουλεύη σωστά, δίνει ὁ ἄνθρωπος μὲ δυὸ λόγια εἰκόνα τῆς καταστάσεώς του. Ὅταν ὅμως ὑπάρχη μέσα του σύγχυση, μπορεῖ νὰ λέη πολλὰ καὶ νὰ μὴ δίνη εἰκόνα. Νά, βλέπω, μερικοὶ μοῦ γράφουν ὁλόκληρα τετράδια, εἴκοσι-τριάντα σελίδες ἀναφορᾶς μὲ μικρὰ γράμματα, καὶ μερικὲς σελίδες ὑστερόγραφο... Ὅλα αὐτὰ ποὺ γράφουν, μποροῦσαν νὰ τὰ βάλουν σὲ μιὰ σελίδα.

Τὰ ἐλαφρυντικὰ στὴν ἐξομολόγησή μας γίνονται ἐπιβαρυντικὰ γιὰ τὴν συνείδηση

– Ὅταν, Γέροντα, κατὰ τὴν ἐξομολόγηση μιᾶς ἁμαρτίας δὲν νιώθη κανεὶς τὸν πόνο ποὺ ἔνιωσε, ὅταν ἔκανε τὴν ἁμαρτία, σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ μετάνοια;

– Ἂν ἔχη περάσει καιρὸς ἀπὸ τότε ποὺ ἔκανε αὐτὴν τὴν ἁμαρτία, ἐπουλώνεται ἡ πληγή, γι᾽ αὐτὸ δὲν νιώθει τὸν ἴδιο πόνο. Αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ προσέξη, εἶναι νὰ μὴ δικαιολογῆ τὸν ἑαυτό του κατὰ τὴν ἐξομολόγηση. Ἐγώ, ὅταν πάω νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ πῶ λ.χ. «θύμωσα» – ἄσχετα ἂν χρειαζόταν νὰ δώσω καὶ σκαμπίλι –, δὲν ἀναφέρω τὸ θέμα, γιὰ νὰ μὴ μοῦ δώση ἐλαφρυντικὰ ὁ πνευματικός. Ὅποιος ἐξομολογεῖται καὶ δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτό του, δὲν ἔχει ἀνάπαυση ἐσωτερική, ὅσο ἀσυνείδητος καὶ ἂν εἶναι. Τὰ ἐλαφρυντικὰ ποὺ χρησιμοποιεῖ στὴν ἐξομολόγησή του γίνονται ἐπιβαρυντικὰ γιὰ τὴν συνείδησή του. Ἐνῶ, ὅποιος ὑπερβάλλει τὰ σφάλματά του, γιατὶ ἔχει λεπτὴ συνείδηση, καὶ δέχεται καὶ μεγάλο κανόνα ἀπὸ τὸν πνευματικό, αὐτὸς νιώθει ἀνέκφραστη ἀγαλλίαση. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού, ἂν κλέψουν λ.χ. μιὰ ρώγα, νιώθουν σὰν νὰ πῆραν πολλὰ καλάθια σταφύλια καὶ σκέφτονται συνέχεια τὸ σφάλμα τους. Δὲν κοιμοῦνται ὅλη τὴν νύχτα, μέχρι νὰ τὸ ἐξομολογηθοῦν. Καὶ ἄλλοι, ἐνῶ ἔχουν κλέψει ὁλόκληρα καλάθια σταφύλια, δικαιολογοῦν τὸν ἑαυτό τους καὶ λένε πὼς πῆραν ἕνα τσαμπί. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ ὄχι μόνο δὲν δικαιολογοῦν τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ μεγαλοποιοῦν τὸ παραμικρὸ σφάλμα τους καὶ στενοχωριοῦνται καὶ ὑποφέρουν πολὺ γιὰ μιὰ μικρή τους ἀταξία, ξέρετε τί θεία παρηγοριὰ νιώθουν; Ἐδῶ βλέπεις τὴν θεία δικαιοσύνη, πῶς ὁ Καλὸς Θεὸς ἀνταμείβει.

Ἔχω παρατηρήσει ὅτι ὅσοι ἐκθέτουν τὰ σφάλματά τους ταπεινὰ στὸν πνευματικὸ καὶ ἐξευτελίζονται, λάμπουν, γιατὶ δέχονται τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἕνας ἀπόστρατος μὲ πόση συντριβὴ μοῦ διηγήθηκε ὅ,τι εἶχε κάνει ἀπὸ ὀκτὼ χρόνων παιδάκι. Ἕνα τόπι εἶχε πάρει ἀπὸ ἕνα παιδάκι γιὰ μιὰ μόνο νύχτα – τὴν ἄλλη μέρα τοῦ τὸ ἔδωσε – καὶ ἔκλαιγε, γιατὶ τὸ στενοχώρησε. Ὅταν ἀποστρατεύθηκε, ἔψαξε καὶ βρῆκε ὅσους εἶχε λυπήσει, ὅταν ὑπηρετοῦσε – ἄσχετα ἂν ἐκτελοῦσε καθῆκον τῆς ὑπηρεσίας του –, καὶ τοὺς ζήτησε συγγνώμη! Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση! Ὅλα τὰ ἔπαιρνε ἐπάνω του. Μένει τώρα σὲ ἕνα χωριὸ καὶ τὰ χρήματά του τὰ δίνει ἐλεημοσύνη. Ὑπηρετεῖ καὶ τὴν ἡλικιωμένη μάνα του, ἐνενῆντα πέντε χρόνων, κατάκοιτη μὲ ἡμιπληγία καί, ἐπειδὴ βλέπει τὸ σῶμα της, ὅταν τὴν φροντίζη, τὸν πειράζει ὁ λογισμός. «Ἂν ὁ Χὰμ ποὺ εἶδε τὴν γύμνωση τοῦ πατέρα του τιμωρήθηκε[5], λέει, τότε ἐγώ...». Συνέχεια ἔκλαιγε. Τὸ πρόσωπό του ἦταν ἀλλοιωμένο. Πόσο διδάχθηκα ἀπὸ τὴν συντριβή του!

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ μεγαλοποιῆ κανεὶς τὰ σφάλματά του, γιὰ νὰ δείξη ὅτι κάνει λεπτὴ ἐργασία;

– Ἐκεῖνο εἶναι ἄλλο· τότε ὑπερηφανεύεται ἀπὸ τὴν ταπείνωση.

Μετὰ τὴν ἐξομολόγηση

– Γέροντα, μετὰ τὴν ἐξομολόγηση δικαιολογεῖται νὰ νιώθης βάρος;

---

[5] Βλ. *Γέν.* 9, 20-27.

– Γιατί νὰ νιώθης βάρος; Μὲ μιὰ σωστὴ ἐξομολόγηση σβήνουν ὅλα τὰ παλιά. Ἀνοίγονται νέα δεφτέρια. Ἔρχεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλλάζει τελείως ὁ ἄνθρωπος. Χάνονται ἡ ταραχή, ἡ ἀγριάδα, τὸ ἄγχος καὶ ἔρχονται ἡ γαλήνη, ἡ ἠρεμία. Τόσο αἰσθητὸ εἶναι αὐτὸ ἀκόμη καὶ ἐξωτερικά, ποὺ λέω σὲ μερικοὺς νὰ φωτογραφηθοῦν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξομολόγηση καὶ μετὰ τὴν ἐξομολόγηση, γιὰ νὰ διαπιστώσουν καὶ οἱ ἴδιοι τὴν καλὴ ἀλλοίωση, γιατὶ στὸ πρόσωπο ζωγραφίζεται ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ κατάσταση. Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας κάνουν θαύματα. Ὅσο πλησιάζει κανεὶς στὸν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό, θεώνεται, καὶ ἑπόμενο εἶναι νὰ ἀκτινοβολῆ καὶ νὰ προδίδεται ἀπὸ τὴν θεία Χάρη.

– Δηλαδή, Γέροντα, μετὰ ἀπὸ μιὰ εἰλικρινῆ ἐξομολόγηση νιώθεις ἀμέσως χαρά;

– Ὄχι πάντοτε. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ χαρῆς ἀμέσως, ἀλλὰ σιγὰ-σιγὰ γεννιέται μέσα σου ἡ χαρά. Μετὰ τὴν ἐξομολόγηση χρειάζεται ἡ φιλότιμη ἀναγνώριση. Νὰ νιώθης ὅπως αὐτὸς ποὺ τοῦ χαρίζεται ἕνα χρέος ποὺ ἔχει, καὶ ἀπὸ φιλότιμο αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνη καὶ ὑποχρέωση πρὸς τὸν εὐεργέτη του. Νὰ εὐχαριστῆς τὸν Θεό, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ζῆς καὶ τὸ ψαλμικό: «*τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διαπαντός*»[6], γιὰ νὰ μὴν ξεθαρρεύῃς καὶ ἐπαναλαμβάνης τὰ ἴδια σφάλματα.

– Γέροντα, διάβασα κάπου ὅτι οἱ δαίμονες θὰ μᾶς βασανίσουν στὴν ἄλλη ζωὴ ἀκόμη καὶ γιὰ ἕναν κακὸ λογισμὸ ποὺ δὲν ἐξομολογηθήκαμε.

– Κοίταξε, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μετανοήση καὶ πῆ στὸν πνευματικὸ ὅ,τι θυμόταν, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν πρόθεση νὰ κρύψη κάτι, τελείωσε· τὰ ταγκαλάκια δὲν ἔχουν καμμία ἐξουσία ἐπάνω του. Ὅταν ὅμως δὲν ἐξομολογηθῆ ἐν γνώσει του μερικὲς ἁμαρτίες του, θὰ βασανίζεται στὴν ἄλλη ζωὴ γι᾽ αὐτές.

– Γέροντα, ὅταν κάποιος ἐξομολογήθηκε νεανικά του σφάλματα, ἀλλὰ πάλι τὰ σκέφτεται καὶ ταλαιπωρῆται, εἶναι σωστὴ ἀντιμετώπιση;

– Ἂν ἔχη πολλὴ συντριβὴ γιὰ τὰ νεανικά του σφάλματα καὶ τὰ ἐξομολογήθηκε, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ταλαιπωρῆται, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τοῦ τὰ συγχώρησε ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ τὰ ἐξομολογήθηκε. Στὸ ἑξῆς δὲν πρέπει νὰ σκαλίζη τὰ παλιά, ἰδίως σαρκικὰ ἁμαρτήματα, γιατὶ μπορεῖ νὰ πάθη ζημιά. Στὸν πόλεμο π.χ. πέφτει μιὰ χειροβομβίδα δίπλα σὲ ἕναν στρατιώτη, ἀλλὰ τὸν φυλάει ὁ Θεὸς καὶ δὲν σκάζει. Ὅταν τελειώση ὁ πόλεμος, βρίσκει ὁ στρατιώτης τὴν χειροβομβίδα ποὺ δὲν ἔσκασε καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν περιεργάζεται, καὶ τελικὰ ἀνατινάζεται στὸν ἀέρα σὲ καιρὸ εἰρήνης.

Ἡ ἐμπιστοσύνη στὸν πνευματικὸ

– Γέροντα, ἂν στενοχωρεθῆ κάποιος πολύ, γιατὶ τὸν μάλωσε γιὰ κάποιο σφάλμα του ὁ πνευματικός, καὶ πέση σὲ λύπη, αὐτὸ ἔχει μέσα ἐγωισμό;

– Ἔμ βέβαια, ἔχει μέσα καὶ ἐγωισμό. Ἂν στενοχωρεθῆ κατὰ Θεόν, θὰ ἔχη παρηγοριά, θὰ ἔχη καὶ πρόοδο, γιατὶ θὰ προσπαθήση νὰ μὴν τὸ ξανακάνη. Πρέπει νὰ λέη τὶς δυσκολίες, τοὺς λογισμούς του, τὶς πτώσεις του στὸν πνευματικὸ καὶ νὰ δέχεται μὲ χαρὰ καὶ τὴν ἤπια καὶ τὴν αὐστηρὴ συμπεριφορά του, γιατὶ ὅλα ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον γίνονται γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ψυχῆς του.

---

[6] *Ψαλμ.* 50, 5.

– Καὶ ἄν, Γέροντα, δὲν δέχωμαι τὸ μάλωμα ἢ τὴν παρατήρηση;

– Ἂν δὲν δέχεσαι, θὰ μείνης ἀδιόρθωτη. Ὅσοι δὲν δέχονται παρατηρήσεις οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς ἀγαποῦν, τελικὰ παραμένουν στραβόξυλα καὶ ἀχρηστεύονται μόνοι τους πνευματικά. Ὅπως οἱ σανίδες ποὺ δὲν δέχονται τὸ πλάνισμα τοῦ μαραγκοῦ, γιὰ νὰ γίνουν ἔπιπλα, καταλήγουν στὰ μπετὰ ἢ στὶς σκαλωσιὲς καὶ πατιοῦνται καὶ λασπώνονται, μέχρι ποὺ καταλήγουν στὴν φωτιά, ἔτσι καὶ αὐτοὶ στὸ τέλος καταστρέφονται.

– Γέροντα, ὅταν κάποιος διαφωνῆ σὲ ἕνα θέμα μὲ τὸν πνευματικό του, τί πρέπει νὰ κάνη;

– Νὰ πῆ ἁπλὰ καὶ ταπεινὰ τὸν λογισμό του. Βέβαια χρειάζεται πολλὴ προσοχὴ στὴν ἐκλογὴ τοῦ πνευματικοῦ, ὥστε νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ τὸν ἐμπιστεύεται καὶ νὰ ἀναπαύεται μὲ τὴν καθοδήγησή του.

– Συμφέρει, Γέροντα, ὅταν κανεὶς βλέπη κάτι διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν πνευματικό, νὰ ἐπιμένη στὴν γνώμη του;

– Ὄχι, γιατὶ δὲν ξέρει τί κρύβεται πίσω ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ὁ ἴδιος δὲν θεωρεῖ σωστό. Γιὰ νὰ καταλάβη π.χ. κάποιος τί κρύβεται πίσω ἀπὸ μιὰ ἐνέργεια τοῦ πνευματικοῦ του, ἴσως ὁ πνευματικὸς νὰ πρέπη νὰ τοῦ πῆ τὴν ἐξομολόγηση ἑνὸς ἄλλου. Ἐπιτρέπεται νὰ πῆ τὴν ἐξομολόγηση τοῦ ἄλλου; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἂς ποῦμε ὅτι ἔχει συνεννοηθῆ μὲ τὸν πνευματικὸ νὰ τὸν δῆ τὴν τάδε ὥρα, ἀλλὰ τὴν ὥρα ἐκείνη πηγαίνει καὶ κάποιος ἄλλος ποὺ εἶχε λογισμοὺς νὰ αὐτοκτονήση καὶ ὁ πνευματικὸς παίρνει πρῶτα ἐκεῖνον. Ὁπότε σκέφτεται: «Πῆρε πρῶτα αὐτόν, ἐμένα μὲ περιφρονεῖ». Πῶς νὰ τοῦ πῆ ὅμως ὁ πνευματικὸς ὅτι αὐτὸς εἶχε φθάσει στὸ σημεῖο νὰ κάνη ἀπόπειρα αὐτοκτονίας; Ἂν τοῦ ἐξηγήση, καταστρέφει, χαντακώνει τὸν ἄλλον. Ἐνῶ, ἂν σκανδαλισθῆ αὐτὸς ἢ ἂν κατεβάση τὰ μοῦτρα, δὲν θὰ γίνη καὶ μεγάλο κακό. Μιὰ φορὰ ἔτσι σκανδαλίσθηκαν μερικοὶ ποὺ ἦρθαν ἐκεῖ στὸ Καλύβι. Ἦταν κάποιος ποὺ τὸν κατάφεραν μὲ πολλὴ δυσκολία οἱ δικοί του νὰ ἔρθη νὰ συζητήσουμε καὶ τὸν δέχθηκα μὲ πολλὴ χαρά. Τὸν ἀσπάσθηκα, τοῦ ἔδωσα κομποσχοίνι, εἰκονάκια. Οἱ ἄλλοι παρεξηγήθηκαν. «Ἐμᾶς ὁ Γέροντας, εἶπαν, οὔτε μᾶς ἔδωσε σημασία». Αὐτὸς ὁ καημένος ἦταν ἄσωτος· ἐγὼ ἤξερα λεπτομέρειες γιὰ τὴν ζωή του. Ἔφυγε μετὰ ἄλλος ἄνθρωπος. Χίλιες φορὲς νὰ σκανδαλισθοῦν οἱ ἄλλοι. Δὲν μπορεῖς, γιὰ νὰ ἀναπαύσης τὸν ἕναν μὲ μιὰ ἐξήγηση, νὰ καταστρέψης τὸν ἄλλον.

Ἡ σωστὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸν πνευματικὸ

Ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὅταν θέλη νὰ βοηθήση κάποιον, προσπαθεῖ νὰ τὸν συνδέση μὲ τὸν Χριστὸ καὶ ὄχι νὰ τὸν δέση μὲ τὸν ἑαυτό του. Στὴν συνέχεια χαίρεται, ὅταν καταφέρη νὰ τὸν συνδέση μὲ τὸν Χριστό, καὶ ὁ ἄλλος ἀγωνίζεται προσβλέποντας στὸν Χριστό. Τότε καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος ἔχει τὸν μισθό του καὶ τὰ πράγματα πᾶνε κανονικά. Ὅταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται καὶ κοιτάζη πῶς νὰ εὐχαριστήση αὐτὸν ποὺ προσπαθεῖ νὰ τὸν συνδέση μὲ τὸν Χριστό, ἂν δηλαδὴ μιὰ ἐνέργειά του θὰ στενοχωρήση ἢ θὰ χαροποιήση ἐκεῖνον, καὶ δὲν κοιτάζη πῶς ὁ Χριστὸς βλέπει αὐτὴν τὴν ἐνέργειά του, τότε οὔτε τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν βοηθάει εὐχαριστεῖ, οὔτε τὸν Χριστό, ἀλλὰ οὔτε ὁ ἴδιος ὠφελεῖται, γιατὶ δὲν δέχεται θεϊκὴ βοήθεια. Δηλαδὴ οὔτε ὁ Χριστὸς οὔτε ὁ πνευματικὸς χαίρεται γι᾽ αὐτὸ τὸ ὁποῖο κάνει,

ἀλλὰ οὔτε ὁ ἴδιος βοηθιέται, γιὰ νὰ ξεπεράση μιὰ δυσκολία. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι ψάλλει μιὰ ἀδελφὴ καὶ σκέφτεται: «Ἄραγε ψάλλω καλά; Θὰ χαρῆ ἡ Γερόντισσα;». Ἔ, αὐτὴ δὲν βοηθιέται. Ἐνῶ, ἂν ψάλλη γιὰ τὸν Χριστό, τὰ πράγματα πᾶνε κανονικά· καὶ καλὰ θὰ ψάλη καὶ τὴν Γερόντισσα θὰ εὐχαριστήση.

– Γέροντα, ὅταν κανεὶς δὲν καταλάβη σωστὰ αὐτὸ ποὺ τοῦ εἶπε ὁ πνευματικός, φταίει;

– Κοίταξε, ἂν δὲν κατάλαβε, ἐπειδὴ εἶχε μιὰ ἐπιθυμία καὶ ὁ νοῦς του ἦταν ἐκεῖ, πάλι φταίει. Μερικοὶ τὸ θέλημα τὸ δικό τους τὸ κάνουν θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ρωτάει λ.χ. κάποιος τὸν πνευματικό του γιὰ ἕνα πρόβλημά του καὶ ἔχει στὸν λογισμό του τὴν λύση ποὺ θέλει, ποὺ τὸν ἀναπαύει. Ὁ πνευματικὸς τοῦ λέει τί πρέπει νὰ κάνη καὶ αὐτὸς καταλαβαίνει ὅτι τοῦ εἶπε νὰ κάνη αὐτὸ ποὺ ἤθελε, καὶ τὸ κάνει μὲ χαρά, νομίζοντας κιόλας ὅτι κάνει ὑπακοή. Καὶ ἂν τοῦ πῆ μετὰ ὁ πνευματικὸς «γιατί ἐνήργησες ἔτσι;», τοῦ λέει: «Ἔτσι δὲν μοῦ εἶπες νὰ κάνω;».

Ἀλλὰ καὶ μερικὲς φορές, αὐτὸ ποὺ λέει ὁ πνευματικός, δὲν εἶναι νὰ τὸ πάρη κανεὶς κατὰ γράμμα. Μπορεῖ νὰ εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν. Θὰ σᾶς πῶ μιὰ περίπτωση, γιὰ νὰ καταλάβετε. Μιὰ σαρανταπεντάρα καθηγήτρια, ποὺ εἶχε καὶ παιδιά, εἶχε μπλέξει ἕναν δεκαεξάχρονο μαθητή της. Τὸ παιδὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ συζοῦσε μὲ τὴν καθηγήτρια. Ὅταν ὁ πατέρας του ἦρθε στὸ Καλύβι καὶ μοῦ εἶπε τὸν πόνο του, τοῦ εἶπα νὰ κάνη γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὅ,τι τοῦ πῆ ὁ πνευματικός του. Πῆγε λοιπὸν ὁ καημένος στὸν πνευματικὸ καὶ μετὰ ἦρθε πάλι σ᾽ ἐμένα. Ἐγὼ εἶχα ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὴν Ἐξαρχία τοῦ Πατριαρχείου[7], δὲν μποροῦσα νὰ συζητήσω μαζί του καὶ τοῦ εἶπα: «Νὰ κάνης ὅ,τι σοῦ εἶπε ὁ πνευματικός σου». Αὐτὸς δὲν ἔφευγε – καὶ εὐτυχῶς ποὺ δὲν ἔφυγε καὶ ἐπέμενε. Κάποια στιγμὴ ποὺ εὐκαίρησα, τὸν εἶδα λίγο καὶ μοῦ εἶπε: «Γέροντα, ἀποφάσισα νὰ τὴν σκοτώσω αὐτὴν τὴν γυναίκα, γιατὶ ἔτσι μοῦ εἶπε ὁ πνευματικός μου». «Γιά στάσου, καλέ μου ἄνθρωπε, τοῦ λέω, τί ἀκριβῶς σοῦ εἶπε ὁ πνευματικός;». «Μοῦ εἶπε: "Αὐτὴ ἡ γυναίκα εἶναι γιὰ σκότωμα"». Καταλάβατε; Ὁ πνευματικὸς εἶπε, τρόπος τοῦ λέγειν, «αὐτὴ ἡ γυναίκα εἶναι γιὰ σκότωμα», ὄχι νὰ τὴν σκοτώση! Ἀπὸ τότε δὲν λέω σὲ κανέναν: «νὰ κάνης ὅ,τι σοῦ εἶπε ὁ πνευματικός», ἀλλὰ ρωτάω τί τοῦ εἶπε ὁ πνευματικός...

– Μπορεῖ, Γέροντα, νὰ ζητάη κάποιος βοήθεια ἀπὸ τὸν πνευματικό του καὶ συγχρόνως νὰ προτείνη καὶ τὴν λύση;

– Ἔμ τότε, τί βοήθεια ζητάει; Ἄλλο εἶναι νὰ πῆ ταπεινὰ σὰν λογισμὸ στὸν πνευματικό του τί νομίζει ὅτι θὰ τὸν βοηθήση – αὐτὸ ἐπιβάλλεται – καὶ ἄλλο εἶναι νὰ ἐπιμένη ὅτι ὁ λογισμός του αὐτὸς εἶναι σωστός. Τότε εἶναι ποὺ δὲν κάνει ὁ ἄνθρωπος προκοπή. Εἶναι σὰν νὰ πηγαίνη στὸν γιατρὸ καὶ νὰ τοῦ λέη: «Αὐτὸ τὸ φάρμακο νὰ μοῦ δώσης». Ὁ ἄρρωστος ὀφείλει νὰ κάνη ὑπακοὴ στὸν γιατρό· δὲν θὰ τοῦ ὑποδείξη τί εἴδους φάρμακα θὰ τοῦ δώση. Δὲν εἶναι ἐδῶ θέμα ὀρέξεως, ὅπως μὲ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ γλυκά, γιὰ νὰ πῆ κανείς: «Θέλω μπακλαβᾶ ἢ θέλω κανταΐφι». Ἀνάλογα μὲ τὴν πάθηση ὁ γιατρὸς δίνει καὶ τὸ φάρμακο.

[7] Ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Ὁ πνευματικὸς ἰατρὸς τῆς ψυχῆς

Ἀνάγκη καλῶν πνευματικῶν

Οἱ ἄνθρωποι σήμερα εἶναι κουρασμένοι, ζαλισμένοι καὶ σκοτισμένοι ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν ἐγωισμό. Γι᾿ αὐτὸ ὑπάρχει ἀνάγκη, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχή, ἀπὸ καλοὺς καὶ ἔμπειρους πνευματικούς, ποὺ θὰ πλησιάζουν τοὺς ἀνθρώπους ἁπλὰ καὶ μὲ πραγματικὴ ἀγάπη καὶ θὰ τοὺς καθοδηγοῦν μὲ διάκριση, γιὰ νὰ εἰρηνεύουν. Χωρὶς καλοὺς πνευματικοὺς ἀδειάζουν οἱ ἐκκλησίες καὶ γεμίζουν τὰ ψυχιατρεῖα, οἱ φυλακὲς καὶ τὰ νοσοκομεῖα. Πρέπει νὰ συναισθανθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ταλαιπωροῦνται, γιατὶ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐξομολογηθοῦν ταπεινὰ τὶς ἁμαρτίες τους.

Ἡ ἐργασία τοῦ πνευματικοῦ εἶναι ἐσωτερικὴ θεραπεία. Δὲν ὑπάρχει ἀνώτερος γιατρὸς ἀπὸ τὸν ἔμπειρο πνευματικό, ποὺ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη μὲ τὴν ἁγιότητά του, πετάει ἀπὸ τὰ εὐαίσθητα πλάσματα τοῦ Θεοῦ τοὺς λογισμοὺς ποὺ φέρνει τὸ ταγκαλάκι καὶ θεραπεύει ψυχὲς καὶ σώματα δίχως φάρμακα, μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ πνευματικός, ὅταν ἔχῃ θεῖο φωτισμό, πνεῦμα Θεοῦ, καταλαβαίνει καὶ διακρίνει καταστάσεις, καὶ μπορεῖ νὰ δίνῃ σωστὲς κατευθύνσεις στὶς ψυχές. Καλὰ εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ πολλὲς ἀπασχολήσεις, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ διαθέτῃ τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο γιὰ τὴν κάθε ψυχὴ καὶ νὰ κάνῃ σωστὰ τὴν δουλειά του. Διαφορετικά, παθαίνει ὅ,τι καὶ ἕνας καλὸς χειρουργὸς πού, ὅταν κάθε μέρα ἔχῃ νὰ κάνῃ πολλὲς ἐγχειρήσεις, κουράζεται καὶ εἶναι φυσικὸ νὰ μὴν ἀποδίδῃ ὅσο μπορεῖ. Γι᾿ αὐτὸ δὲν χρειάζεται νὰ ἀναμειγνύεται σὲ ὅλα τὰ οἰκογενειακὰ θέματα, ἀλλὰ νὰ περιορίζεται σὲ ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν συγκεκριμένη κάθε φορὰ ψυχή, ὥστε νὰ ἔχῃ τὸν χρόνο νὰ τὴν βοηθήσῃ ἀποτελεσματικά. Οὔτε ὅμως ὁ ἐξομολογούμενος πρέπει νὰ ἀπασχολῇ τὸν πνευματικὸ μὲ θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ ἄλλους πιὸ ἁρμόδιους, νὰ τὸν ρωτάῃ π.χ. ποιό σπίτι νὰ νοικιάσῃ ἢ σὲ ποιό φροντιστήριο νὰ στείλῃ τὸ παιδί του κ.λπ.

Στὴν ἐξομολόγηση κρίνεται καὶ ὁ ἐξομολογούμενος καὶ ὁ πνευματικός. Πολὺ βοηθάει γιὰ τὴν καθοδήγηση τῆς ψυχῆς ἡ ἐλευθερία ἡ πνευματική. Νὰ μὴν ἀκολουθῇ δηλαδὴ ὁ πνευματικὸς κάποια γραμμὴ ποὺ τοῦ βάζουν ἄλλοι, ἀλλὰ νὰ βλέπῃ τί λένε οἱ Πατέρες καὶ νὰ ἐνεργῇ μὲ διάκριση ἀνάλογα μὲ τὸν ἄνθρωπο, μὲ τὴν πτώση, μὲ τὴν μετάνοια. Βλέπω ὅμως μερικὲς φορὲς ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰλικρίνεια. Μερικοὶ ποὺ ἔχουν εὐθύνη γιὰ τὶς ψυχὲς δὲν κάθονται νὰ ποῦν στὸν ἄλλον, ποὺ εἶναι λ.χ. μπλεγμένος μὲ μάγους, μὲ πλανεμένους κ.λπ., μιὰ κουβέντα, νὰ τὸν προβληματίσουν λίγο, νὰ πάρουν μιὰ θέση, γιὰ νὰ μὴν ἔχουν φασαρίες μαζί τους. Δηλαδή, γιὰ νὰ μὴν τὰ χαλάσουμε μὲ τὸν ἕναν καὶ μὲ τὸν ἄλλον καὶ γιὰ νὰ λένε καλὰ λόγια γιὰ μᾶς, νὰ ἀφήσουμε τὸν ἄνθρωπο νὰ καταστραφῇ καὶ νὰ χαίρεται ὁ διάβολος;

Ἡ διάκριση καὶ ἡ πεῖρα τοῦ πνευματικοῦ

– Γέροντα, στὴν ἐποχή μας, μὲ τὴν τόση ἁμαρτία ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμο, δὲν εἶναι δύσκολη μερικὲς φορὲς ἡ θέση τοῦ πνευματικοῦ;

– Ναί, εἶναι δύσκολη. Γι᾿ αὐτὸ στὴν ἀρχὴ καλὰ εἶναι ὁ πνευματικὸς νὰ προσπαθῇ νὰ διορθώνῃ τὰ πολὺ σοβαρὰ ἁμαρτήματα, μέχρι νὰ φύγῃ ἡ πολλὴ

ἁμαρτία ἀπὸ τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γίνουν πιὸ δεκτικά. Νὰ φέρεται μὲ ἐπιείκεια, ἀλλὰ συγχρόνως μὲ τρόπο νὰ καθοδηγῇ τὸν ἄνθρωπο ἔτσι, ὥστε νὰ καταλάβη τὰ σφάλματά του καὶ νὰ ζητήση ἀπὸ τὸν Θεὸ συγχώρηση. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τονίζη στὸν ἐξομολογούμενο ὅτι χρειάζεται μετάνοια, ἀλλαγὴ ζωῆς, γιὰ νὰ λάβη τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης πολὺ βοηθάει νὰ μιλάη στοὺς ἀνθρώπους μὲ ἀγάπη γιὰ τὴν μεγάλη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὥστε μόνοι τους νὰ φιλοτιμηθοῦν, νὰ αἰσθανθοῦν τὰ λάθη τους καὶ νὰ ἀλλάξουν συνήθειες.

Ἕνας νέος πνευματικός, μέχρι νὰ ἀποκτήση πεῖρα, εἶναι καλύτερα νὰ βοηθάη σὲ εὔκολες περιπτώσεις. Μπορεῖ λ.χ. μιὰ δύσκολη ψυχὴ νὰ καθυστερῇ τὴν πνευματική του πρόοδο μὲ τὰ σαμποτὰζ ποὺ θὰ τοῦ κάνη καὶ νὰ τοῦ τρώη ὅλον τὸν χρόνο. Ἂν δὲν προσέξη, μὲ τὴν καλή του διάθεση θὰ δίνη πάντοτε σημασία στὶς σκηνὲς ποὺ θὰ κάνη μιὰ τέτοια ψυχή, θὰ ξοδεύη ἄσκοπα τὶς δυνάμεις του καὶ θὰ ταλαιπωρῆται. Ὅταν ἀποκτήση πεῖρα, θὰ ξέρη πότε πρέπει νὰ δώση σημασία καὶ πότε νὰ ἀδιαφορήση. Νά, τώρα ἐγὼ στὰ γράμματα ποὺ μοῦ στέλνουν ρίχνω μιὰ ματιὰ καί, ἂν εἶναι κάτι σοβαρό, σ᾽ ἐκεῖνο θὰ δώσω προσοχή. Εἶναι καὶ τοῦ πειρασμοῦ πολλὲς φορές. Ἄλλος σοῦ λέει: «δυὸ λεπτά, κάτι θὰ σοῦ πῶ ἐδῶ στὴν πόρτα» καὶ σὲ κρατάει μιὰ ὥρα. Νὰ εἶσαι ἱδρωμένος, νὰ σὲ χτυπάη ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ρεῦμα, νὰ τρέμης, καὶ νὰ σοῦ λέη ἱστορίες, σὰν νὰ μὴ συμβαίνη τίποτε. Ἔ, ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι αὐτό; Μετὰ ἀρρωσταίνεις, δὲν μπορεῖς νὰ κάνης προσευχὴ οὔτε γιὰ τὸν κόσμο οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτό σου, καὶ ἀχρηστεύεσαι γιὰ μέρες. Ἔρχεται ὕστερα κάποιος ποὺ ὁ καημένος ἔχει πραγματικὴ ἀνάγκη, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν βοηθήσης.

Αὐτοὺς πάλι ποὺ ἔχουν κάποιο σοβαρὸ πρόβλημα, δὲν φθάνει νὰ τοὺς ἀκούσης, νὰ δῇς ὅτι ἔχουν ἕναν πόνο καὶ νὰ τοὺς πῇς: «Πάρε μιὰ ἀσπιρίνη». «Ἕνα λεπτὸ νὰ σὲ ἀπασχολήσω, λένε μερικοί, γιατὶ φεύγει τὸ αὐτοκίνητο», καὶ σοῦ λένε ἕνα σοβαρὸ θέμα. Σὰν νὰ ἔχη κάποιος καρκίνο καὶ νὰ λέη στὸν γιατρό: «Κάνε μιὰ ἐγχείρηση, γιατὶ φεύγω σὲ λίγο μὲ τὸ ἀεροπλάνο!». Κάθε πάθηση θέλει τὸν ἀνάλογο χρόνο. Νὰ δῇς ἀπὸ ποῦ ξεκινάει, τί συμπτώματα ἔχει κ.λπ. Σὲ ἕνα σοβαρὸ θέμα δὲν μπορεῖς νὰ δώσης πρόχειρες λύσεις. Ἕνας δόκιμος μοναχὸς μὲ πλησίασε στὴν λιτανεία ποὺ κάνουν στὸ Ἅγιον Ὄρος τὴν Διακαινήσιμο ἑβδομάδα, ἀκριβῶς μόλις πήραμε μιὰ ἀνηφόρα, καὶ ἤθελε νὰ τοῦ πῶ περὶ νοερᾶς προσευχῆς. Τόσες φορὲς εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι καὶ ποτὲ δὲν ρώτησε γι᾽ αὐτὸ τὸ θέμα, καὶ ἐκεῖ, πάνω στὴν ἀνηφόρα, εἶχε τὴν ἔμπνευση νὰ ρωτήση γιὰ ἕνα τόσο λεπτὸ θέμα! Ἕνα λεπτὸ καὶ σοβαρὸ θέμα δὲν συζητιέται οὔτε στὸ πόδι οὔτε στὸν ἀνήφορο...

Ὁ πνευματικὸς καθορίζει κάθε πότε θὰ κοινωνάη ὁ πιστὸς

– Γέροντα, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει: «*Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει*»[1]. Πότε κοινωνάει κανεὶς «*ἀναξίως*»;

– Βασικὰ πρέπει νὰ προσερχώμαστε στὴν θεία Κοινωνία ἔχοντας συναίσθηση τῆς ἀναξιότητός μας. Ὁ Χριστὸς ζητᾶ ἀπὸ μᾶς τὴν συντριβὴ καὶ τὴν ταπείνωση. Ὅταν ὑπάρχη κάτι ποὺ ἐνοχλεῖ τὴν συνείδησή μας, πρέπει νὰ τὸ τακτοποιοῦμε. Ἂν π.χ.

[1] *Α´ Κορ.* 11, 29.

μαλώσαμε μὲ κάποιον, πρέπει νὰ συμφιλιωθοῦμε μαζί του καὶ ὕστερα νὰ κοινωνήσουμε.

– Γέροντα, μερικοί, ἐνῶ ἔχουν εὐλογία ἀπὸ τὸν πνευματικὸ νὰ κοινωνήσουν, διστάζουν.

– Δὲν θὰ ρυθμίση κανεὶς μόνος του, ἂν θὰ κοινωνήση ἢ ὄχι. Ἂν μόνος του ἀποφασίζη νὰ κοινωνήση ἢ νὰ μὴν κοινωνήση, θὰ τὸ ἐκμεταλλευτῆ ὁ διάβολος καὶ θὰ τοῦ ἀνοίξη δουλειά. Πολλὲς φορὲς νομίζουμε ὅτι εἴμαστε ἄξιοι, ἐνῶ δὲν εἴμαστε, ἢ ἄλλοτε σύμφωνα μὲ τὸν νόμο πράγματι δὲν εἴμαστε ἄξιοι, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Ἁγίων Πατέρων χρειάζεται ἡ θεία μετάγγιση γιὰ νοσηλεία καὶ ἡ θεία παρηγοριά, γιατὶ ἀπὸ τὴν πολλὴ συντριβὴ τῆς μετανοίας μπορεῖ νὰ ἔρθη ἀπὸ τὰ δεξιὰ ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ μᾶς ρίξη σὲ ἀπόγνωση.

– Δηλαδή, Γέροντα, κάθε πότε πρέπει νὰ κοινωνάη κανείς;

– Τὸ κάθε πότε πρέπει νὰ κοινωνάη κανεὶς καὶ τὸ πόσο πρέπει νὰ νηστεύη πρὶν ἀπὸ τὴν θεία Κοινωνία δὲν μπαίνουν σὲ καλούπι. Ὁ πνευματικὸς θὰ καθορίζη μὲ διάκριση κάθε πότε θὰ κοινωνάη καὶ πόσο θὰ νηστεύη, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀντοχὴ ποὺ ἔχει. Παράλληλα θὰ τὸν ὁδηγῆ καὶ στὴν πνευματικὴ νηστεία, τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ πάθη, ρυθμίζοντάς την καὶ αὐτὴν ἀνάλογα μὲ τὴν πνευματική του εὐαισθησία, ἀνάλογα δηλαδὴ μὲ τὸ πόσο συναισθάνεται τὸ σφάλμα του, καὶ ἔχοντας ὑπ᾽ ὄψιν του τὸ κακὸ ποὺ μπορεῖ νὰ κάνη ὁ ἐχθρὸς πολεμώντας μιὰ εὐαίσθητη ψυχή, γιὰ νὰ τὴν φέρη σὲ ἀπόγνωση. Σὲ πτώσεις λ.χ. σαρκικές, γιὰ τὶς ὁποῖες δίνεται κανόνας σαράντα ἡμερῶν ἀποχῆς ἀπὸ τὴν θεία Κοινωνία, μπορεῖ ὁ διάβολος νὰ ρίξη πάλι τὴν ψυχὴ στὶς τριάντα πέντε ἡμέρες καί, ἂν δοθῆ νέος κανόνας σαράντα ἡμερῶν, ὁ διάβολος θὰ πάρη φαλάγγι τὴν ψυχή, ὁπότε ζαλίζεται καὶ ἀπελπίζεται. Σ᾽ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις μπορεῖ ὁ πνευματικός, μετὰ τὸν πρῶτο κανόνα, νὰ πῆ: «κοίταξε, πρόσεξε μιὰ ἑβδομάδα καὶ νὰ κοινωνήσης», καὶ ὕστερα νὰ κοινωνάη συνέχεια σὲ κάθε θεία Λειτουργία, γιὰ νὰ μπορέση νὰ πάρη ἐπάνω της ἡ ψυχὴ καὶ νὰ πάη ὁ διάβολος πέρα. Ἕνας πάλι ποὺ ζῆ πνευματικὴ καὶ προσεκτικὴ ζωὴ θὰ προσέρχεται στὸ μυστήριο, ὅποτε αἰσθάνεται τὴν θεία Κοινωνία ὡς ἀνάγκη καὶ ὄχι ἀπὸ συνήθεια, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ γίνεται μὲ τὴν εὐλογία τοῦ πνευματικοῦ του.

Ἡ χρήση τῶν ἐπιτιμίων

– Γέροντα, ἡ ἀκριβὴς τήρηση τῶν ἐντολῶν βοηθάει νὰ ἔχουμε τὴν αἴσθηση τοῦ Θεοῦ;

– Ποιῶν ἐντολῶν; τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου;

– Ὄχι, τοῦ Εὐαγγελίου.

– Ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν βοηθάει, ἀλλὰ ἡ σωστὴ τήρηση, γιατὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ τηρῆ τὶς ἐντολὲς καὶ λανθασμένα. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ χρειάζεται ἡ θεία δικαιοσύνη καὶ ὄχι ἡ ξερὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Βλέπουμε καὶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες μὲ πόση διάκριση ἔλεγαν νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ ἱεροὶ κανόνες! Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ πιὸ αὐστηρὸς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔχει γράψει τοὺς πιὸ αὐστηροὺς κανόνες, ἀναφέρει τὸν κανόνα ποὺ ἰσχύει γιὰ μιὰ ἁμαρτία, ἀλλὰ μετὰ ὁ ἴδιος προσθέτει: «Μὴν

ἐξετάζης χρόνο ἀλλὰ τρόπο μετανοίας»[2]. Δηλαδή, ἂν δύο ἄνθρωποι κάνουν τὴν ἴδια ἁμαρτία, ὁ πνευματικός, ἀνάλογα μὲ τὴν μετάνοια τοῦ καθενός, μπορεῖ στὸν ἕναν νὰ βάλη κανόνα νὰ μὴν κοινωνήση δύο χρόνια καὶ στὸν ἄλλον δύο μῆνες. Τόση διαφορὰ δηλαδή!

– Γέροντα, τὸ ἐπιτίμιο βοηθάει νὰ κοπῆ ἕνα πάθος;

– Πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι τὸ ἐπιτίμιο θὰ τὸν βοηθήση. Ἀλλιῶς, τί νὰ πῆ κανείς; Ἂν προσπαθῆς νὰ διορθώσης ἕναν ἄνθρωπο μὲ τὸ ξύλο, δὲν κάνεις τίποτε. Τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως ὁ Χριστὸς σ᾿ ἐσένα, ποὺ πῆγες νὰ τὸν διορθώσης διὰ τῆς βίας, θὰ πῆ: «Διοκλητιανὸς ἤσουν;» καὶ σ᾿ ἐκεῖνον θὰ πῆ: «Ὅ,τι ἔκανες, τὸ ἔκανες διὰ τῆς βίας». Δὲν θὰ τὸν πνίξουμε τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τὸν στείλουμε στὸν Παράδεισο, ἀλλὰ θὰ τὸν βοηθήσουμε νὰ ζητήση μόνος του νὰ κάνη κάποια ἄσκηση. Νὰ φθάση νὰ χαίρεται γιατὶ ζῆ, νὰ χαίρεται γιατὶ πεθαίνει.

Τὰ ἐπιτίμια εἶναι στὴν διάκριση τοῦ πνευματικοῦ. Στοὺς ἐν ψυχρῷ ἁμαρτάνοντας ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ εἶναι ἀνυποχώρητα αὐστηρός. Αὐτὸν ποὺ νικιέται, ἀλλὰ μετανοεῖ, ταπεινώνεται, ζητάει μὲ συστολὴ συγχώρεση, θὰ τὸν βοηθάη μὲ διάκριση νὰ πλησιάση πάλι στὸν Θεό. Ἔτσι ἔκαναν καὶ τόσοι Ἅγιοι. Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης λ.χ. ὡς πνευματικὸς συνήθως δὲν ἔβαζε κανόνα στοὺς ἀνθρώπους. Προσπαθοῦσε νὰ τοὺς φέρη σὲ συναίσθηση, ὥστε ἀπὸ φιλότιμο νὰ ζητήσουν μόνοι τους νὰ κάνουν ἄσκηση ἢ ἐλεημοσύνες ἢ ἄλλου εἴδους καλωσύνες. Ὅταν ἔβλεπε κανένα παιδάκι δαιμονισμένο ἢ παράλυτο καὶ καταλάβαινε ὅτι οἱ γονεῖς ἦταν αἰτία ποὺ ταλαιπωρεῖται τὸ καημένο, θεράπευε πρῶτα τὸ παιδὶ καὶ ἔδινε κανόνα στοὺς γονεῖς, γιὰ νὰ προσέχουν στὴν συνέχεια.

Μερικοὶ λένε: «Ἄ, ὁ τάδε πνευματικὸς εἶναι πολὺ πατερικός. Πολὺ αὐστηρός! Εἶναι ἔξυπνος, ἔχει μνήμη, ξέρει τὸ Πηδάλιο[3] ἀπ᾿ ἔξω». Ἕνας πνευματικὸς ὅμως ποὺ ἐφαρμόζει κατὰ γράμμα τοὺς κανόνες ποὺ ἀναφέρει τὸ Πηδάλιο μπορεῖ νὰ κάνη κακὸ στὴν Ἐκκλησία. Δὲν βοηθάει νὰ πάρη ὁ πνευματικὸς τὸ Πηδάλιο καὶ νὰ ἀρχίση: «Τί ἁμαρτία ἔκανες ἐσύ; Αὐτή. Τί γράφει ἐδῶ γι᾿ αὐτὴν τὴν περίπτωση; Τόσα χρόνια ἀποχὴ ἀπὸ τὴν θεία Κοινωνία! Ἐσὺ τί ἔκανες; Αὐτό. Τί γράφει ἐδῶ; Αὐτὸν τὸν κανόνα!».

– Πρέπει, Γέροντα, κανεὶς νὰ λαμβάνη ὑπ᾿ ὄψιν του δεκάδες πράγματα.

– Ναί, ἰδίως στὴν σημερινὴ ἐποχὴ δὲν εἶναι νὰ πάη κανεὶς νὰ ἐφαρμόση ὅλον τὸν νόμο τῆς Ἐκκλησίας μὲ μιὰ ἀδιάκριτη αὐστηρότητα, ἀλλὰ πρέπει νὰ καλλιεργήση τὸ φιλότιμο στοὺς ἀνθρώπους. Νὰ κάνη πρῶτα δουλειὰ στὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ βοηθάη τὶς ψυχές, ἀλλιῶς θὰ σπάζη κεφάλια.

Τὸ Πηδάλιο λέγεται πηδάλιο, γιατὶ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν σωτηρία τὸν ἄνθρωπο πότε μὲ τὸν ἕναν τρόπο καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλον, ὅπως ὁ καραβοκύρης πάει τὸ πηδάλιο πότε ἀριστερὰ καὶ πότε δεξιά, γιὰ νὰ βγάλη τὸ καράβι στὴν ἀκτή. Ἂν τὸ πάη ὁλόισια, χωρὶς νὰ στρίψη ὅπου χρειάζεται, θὰ ρίξη τὸ καράβι πάνω στὰ βράχια, θὰ τὸ βουλιάξη καὶ

---

[2] Βλ. Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἐπιστολὴ 217, παρ. 84, *PG* 32, 808B: «*Οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν*».

[3] Συλλογὴ Κανόνων τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιέχει τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνες, καθὼς καὶ τοὺς Κανόνες τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μὲ σύντομη ἑρμηνεία. Τὴν συνέταξαν κατὰ τὸ 1793 ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος.

θὰ πνιγοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ἂν ὁ πνευματικὸς χρησιμοποιῆ τοὺς κανόνες σάν... κανόνια, καὶ ὄχι μὲ διάκριση, ἀνάλογα μὲ τὸν ἄνθρωπο, μὲ τὴν μετάνοια ποὺ ἔχει κ.λπ., ἀντὶ νὰ θεραπεύη ψυχές, θὰ ἐγκληματῆ.

Ἡ συγχωρητικὴ εὐχὴ

Μερικοὶ πνευματικοὶ ἔχουν ἕνα τυπικό: Ὅταν δὲν ἐπιτρέπεται ὁ ἐξομολογούμενος νὰ κοινωνήση, δὲν τοῦ διαβάζουν συγχωρητικὴ εὐχή. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ποὺ λένε: «Εἶναι ἡ γραμμή μας νὰ μὴ διαβάζουμε πάντοτε συγχωρητικὴ εὐχή». Αὐτὸ εἶναι κάτι σὰν προτεσταντικό... Ἦρθε ἕνα παιδὶ στὸ Καλύβι ποὺ εἶχε μερικὲς πτώσεις. Πῆγε, ἐξομολογήθηκε, ἀλλὰ δὲν τοῦ διάβασε συγχωρητικὴ εὐχὴ ὁ πνευματικός. Τὸ καημένο, τὸ ἔπιασε ἀπελπισία. «Γιὰ νὰ μὴ μοῦ διαβάση εὐχὴ ὁ πνευματικός, ἄρα δὲν μὲ συγχωράει καὶ ὁ Θεός», σκέφθηκε καὶ πήγαινε γιὰ αὐτοκτονία. «Νὰ πᾶς, τοῦ λέω, στὸν πνευματικὸ νὰ σοῦ διαβάση εὐχή. Καὶ ἂν δὲν σοῦ διαβάση αὐτός, νὰ πᾶς σὲ ἄλλον πνευματικό».

Χωρὶς συγχωρητικὴ εὐχὴ θὰ ἔχη συνέχεια πτώσεις ὁ ἄνθρωπος, γιατὶ δὲν χάνει ὁ διάβολος τὰ δικαιώματα. Πῶς νὰ παλέψη ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ ὁ διάβολος ἔχει ἀκόμη δικαιώματα; Δὲν εἶναι ἐλευθερωμένος· δέχεται δαιμονικὲς ἐπιδράσεις. Ἐνῶ μὲ τὴν συγχωρητικὴ εὐχὴ κόβονται οἱ ἐπιδράσεις, γίνεται ἀνακατάληψη τοῦ ἐδάφους, ὁπότε ὁ καημένος βοηθιέται καὶ μπορεῖ νὰ παλέψη, νὰ ἀγωνισθῆ, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ πάθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - Ἡ ἐργασία τοῦ πνευματικοῦ στὶς ψυχὲς

Ο χειρισμὸς τῆς ψυχῆς εἶναι λεπτὸς

Γέροντα, μερικοὶ χαρακτῆρες ποὺ εἶναι δύσκολοι, στριμμένοι, πῶς θὰ βοηθηθοῦν;

– Ἐγὼ σὰν μαραγκὸς δούλευα καὶ στριμμένα ξύλα. Χρειαζόταν ὅμως ὑπομονή, γιατὶ τὰ στριφτὰ ξύλα τὰ πλανίζεις ἀπὸ ᾽δῶ, σηκώνουν ἀντιξυλιά, τὰ πλανίζεις ἀπὸ ᾽κεῖ, σηκώνουν πάλι ἀντιξυλιά. Τὰ ἔτριβα λοιπὸν μὲ τὸ διπλὸ λεπίδι λίγο ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ κόντρα, λίγο ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ ἔτσι τὰ ἔφερνα σὲ λογαριασμό. Γίνονταν μάλιστα πολὺ ὄμορφα, ἐπειδὴ καὶ ὡραῖα νερὰ ἔχουν καὶ δὲν σπάζουν εὔκολα· ἔχουν πολλὴ ἀντοχή. Ἂν δὲν τὸ ἤξερες αὐτό, μπορεῖ νὰ τὰ ἔβλεπες ἔτσι καὶ νὰ τὰ πετοῦσες. Θέλω νὰ πῶ, καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν δύσκολο χαρακτήρα, ἔχουν μέσα τους δυνάμεις καί, ἂν ἀφεθοῦν νὰ τοὺς δουλέψης, μποροῦν νὰ κάνουν ἅλματα στὴν πνευματικὴ ζωή, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ διαθέσης ἀρκετὸ χρόνο.

Ὕστερα, ποτὲ δὲν χρησιμοποιοῦσα μεγάλες πρόκες, γιὰ νὰ σφίξω δυὸ στραβὲς σανίδες, ἀλλὰ πρῶτα τὶς πλάνιζα, τὶς ἔφερνα σὲ λογαριασμό, καὶ τὶς ἕνωνα μὲ ἕνα καρφάκι. Δὲν τὶς ζόριζα, γιὰ νὰ σφίξουν, γιατί, ὅταν τὶς στραβὲς σανίδες προσπαθοῦμε νὰ τὶς κάνουμε νὰ ἐφαρμόσουν μὲ μεγάλες πρόκες, θὰ σχισθοῦν καὶ πάλι θὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν ζορισμένη ἐφαρμογή τους, ὁπότε τί καταλάβαμε;

Χρειάζεται διάκριση καὶ ξανὰ διάκριση, ὅταν ἔχη κανεὶς νὰ κάνη μὲ ψυχές. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ δὲν ὑπάρχει μία συνταγή, ἕνας κανόνας. Ἡ κάθε ψυχὴ ἔχει τὴν δική της ποιότητα καὶ χωρητικότητα. Ὑπάρχουν δοχεῖα μὲ μεγάλη χωρητικότητα καὶ δοχεῖα μὲ μικρὴ χωρητικότητα. Ἄλλα εἶναι πλαστικὰ καὶ δὲν ἀντέχουν πολὺ καὶ ἄλλα εἶναι μεταλλικὰ καὶ ἀντέχουν. Ὅταν ὁ πνευματικὸς γνωρίση τὴν ποιότητα καὶ τὴν χωρητικότητα τῆς ψυχῆς, θὰ ἐνεργῆ ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες καὶ μὲ τὴν κληρονομικότητα ποὺ ἔχει, καὶ μὲ τὴν πρόοδο ποὺ ἔχει κάνει. Ἡ συμπεριφορά του θὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται ὁ ἐξομολογούμενος, μὲ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκανε, καὶ μὲ ἕνα σωρὸ ἄλλα. Στὸν ἀναιδῆ θὰ προσέξη νὰ μὴ δίνη δικαίωμα γιὰ ἀναίδεια. Τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ θὰ κοιτάξη πῶς νὰ τὴν βοηθήση νὰ ἀντιμετωπίση μὲ ἀνδρισμὸ τὰ προβλήματά της.

Ἐπίσης θέλει προσοχὴ νὰ μὴ βασίζεται κανεὶς σ᾽ αὐτὸ ποὺ βλέπει ἐξωτερικὰ σ᾽ ἕναν ἄνθρωπο καὶ νὰ μὴν πιστεύη εὔκολα αὐτὰ ποὺ τοῦ λένε καὶ βγάζει συμπεράσματα, εἰδικὰ ἂν δὲν ἔχη τὸ χάρισμα νὰ βλέπη βαθύτερα. Μερικὲς σανίδες, ἐνῶ φαίνονται κατάγερες ἀπ᾽ ἔξω, μέσα εἶναι ὅλο ἶνες. Ὅταν πλανισθῆ τὸ χνούδι ποὺ ἔχουν ἀπ᾽ ἔξω, τότε δείχνουν τί εἶναι. Ἄλλες πάλι, ἐνῶ ἀπ᾽ ἔξω φαίνονται ἄχρηστες, μέσα εἶναι δαδένιες[1].

Ὁ χειρισμὸς τῆς ψυχῆς εἶναι λεπτός. Δὲν πρέπει νὰ γίνωνται λάθη στὶς συνταγές. Ὁ κάθε ὀργανισμός, βλέπετε, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν βιταμίνη ποὺ τοῦ λείπει καὶ ἡ κάθε πάθηση ἀπὸ τὰ ἀνάλογα φάρμακα.

Νὰ μὴν ἀναπαύουμε τὸν ἄλλον στὰ πάθη του

[1] Δαδένιος: γερός, ἀνθεκτικός.

– Γέροντα, ὅταν κάποια γυναίκα μᾶς πῆ: «δὲν μὲ κατάλαβε ὁ πνευματικός», τί πρέπει νὰ τῆς ποῦμε;

– Πέστε της: «Μήπως ἐσὺ δὲν τοῦ ἔδωσες νὰ καταλάβη; Μήπως τὸ σφάλμα εἶναι δικό σου;». Σ᾽ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις νὰ προβληματίζετε τὸν ἄλλον, νὰ μὴν τὸν δικαιολογῆτε εὔκολα. Τὰ πράγματα εἶναι πολὺ λεπτά. Ἐδῶ, βλέπεις, καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἀκόμη τοὺς μπερδεύουν.

– Καὶ ἂν μᾶς πῆ ὅτι δὲν ἀναπαύεται στὸν πνευματικό της;

– Γιὰ νὰ μὴν ἀναπαύεται, μήπως φταίει καὶ αὐτή, μήπως ζητᾶ νὰ τὴν ἀναπαύη ὁ πνευματικὸς στὸ θέλημά της. Κάποιος, ἂς ὑποθέσουμε, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν οἰκογένειά του καὶ ἔχουν συνέχεια φασαρίες μὲ τὴν γυναίκα του. Θέλει νὰ τὴν χωρίση καὶ ἔρχεται καὶ μοῦ κάνει παράπονα, μὲ τὴν ἀπαίτηση νὰ πάρω τὸ μέρος του, γιὰ νὰ διαλύσω τὴν οἰκογένειά του! Ἂν τοῦ πῶ: «ἐσὺ εἶσαι ἔνοχος γιὰ ὅλη τὴν ἱστορία», ἂν δὲν συναισθανθῆ τὴν ἐνοχή του, θὰ πῆ ὅτι δὲν τὸν ἀνέπαυσα. Λένε δηλαδὴ μερικοί: «δὲν μὲ ἀνέπαυσε ὁ πνευματικός», γιατὶ δὲν τοὺς λέει νὰ κάνουν αὐτὸ ποὺ θέλουν.

Ἂν ὁ πνευματικὸς δικαιολογῆ τὰ πάθη τοῦ καθενός, μπορεῖ νὰ τοὺς ἀναπαύση ὅλους, ἀλλὰ δὲν βοηθιοῦνται ἔτσι οἱ ἄνθρωποι. Ἂν εἶναι νὰ ἀναπαύουμε τὸν καθέναν στὰ πάθη του, τότε ἂς ἀναπαύσουμε καὶ τὸν διάβολο. Ἔρχεσαι λ.χ. ἐσὺ καὶ μοῦ λές: «Ἡ τάδε ἀδελφὴ μοῦ μίλησε ἄσχημα». «Ἔ, σοῦ λέω, μὴ δίνης σημασία σ᾽ αὐτήν», καὶ σὲ ἀναπαύω. Ἔρχεται μετὰ ἀπὸ λίγο αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ καὶ μοῦ λέει γιὰ σένα: «Ἡ τάδε ἀδελφὴ ἔτσι καὶ ἔτσι ἔκανε». «Ἔ, τώρα, τῆς λέω, καλά, δὲν τὴν ξέρεις αὐτήν; Μὴν τὴν παίρνης καὶ στὰ σοβαρά». Τὴν ἀνέπαυσα καὶ αὐτήν. Ἔτσι ὅλους τοὺς ἀναπαύω, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς πεδικλώνω! Ἐνῶ πρέπει νὰ σοῦ πῶ: «ἔλα ἐδῶ· γιὰ νὰ σοῦ μιλήση ἔτσι ἡ ἀδελφή, κάτι τῆς ἔκανες», ὁπότε θὰ αἰσθανθῆς τὴν ἐνοχή σου καὶ θὰ διορθωθῆς. Γιατί, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ θὰ αἰσθανθῆς τὴν ἐνοχή σου, ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Ἡ πραγματικὴ ἀνάπαυση ἔρχεται, ὅταν τοποθετηθῆ ὁ ἄνθρωπος σωστά.

Σκοπὸς εἶναι πῶς θὰ ἀναπαυθοῦμε στὸν Παράδεισο, ὄχι πῶς θὰ ἀναπαυθοῦμε στὴν γῆ. Εἶναι μερικοὶ πνευματικοὶ ποὺ ἀναπαύουν τὸν λογισμὸ τοῦ ἄλλου, καὶ μετὰ ἐκεῖνος λέει: «πολὺ μὲ ἀνέπαυσε ὁ πνευματικός», ἀλλὰ μένει ἀδιόρθωτος. Ἐνῶ πρέπει νὰ βοηθήσουν τὸν ἄνθρωπο νὰ βρῆ τὰ κουσούρια του, νὰ διορθωθῆ καὶ στὴν συνέχεια νὰ τὸν κατευθύνουν. Τότε μόνον ἔρχεται ἡ πραγματικὴ ἀνάπαυση. Τὸ νὰ ἀναπαύσης τὸν ἄλλον στὰ πάθη του, δὲν εἶναι βοήθεια· αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι ἔγκλημα.

Γιὰ νὰ μπορέση νὰ βοηθήση ὁ πνευματικὸς δύο ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν σχέση, πρέπει νὰ ἔχη ἐπικοινωνία καὶ μὲ τοὺς δύο. Ὅταν ἀκούη λ.χ. λογισμοὺς δύο ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν διαφορές, πρέπει νὰ γνωρίζη καὶ τὶς δύο ψυχές, γιατὶ ὁ καθένας μπορεῖ νὰ παρουσιάζη τὸ θέμα, ὅπως τὸ καταλαβαίνει. Καὶ νὰ δεχθῆ νὰ λύση τὶς διαφορές τους, μόνον ἂν δεχθοῦν νὰ τὶς λύση σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, γιατὶ ὅλες οἱ ἄλλες λύσεις εἶναι ἕνας συνεχὴς πονοκέφαλος καὶ χρειάζονται συνέχεια ἀσπιρίνες. Ὕστερα νὰ βάλη τὸν καθέναν στὴν θέση του· νὰ μὴ δικαιώση κανέναν. Νὰ πῆ στὸν καθέναν τὰ κουσούρια του, ὁπότε πελεκιέται τὸ ἕνα στραβό, πελεκιέται καὶ τὸ ἄλλο, καὶ ἔτσι συμφωνοῦν καὶ συνεννοοῦνται.

Τὸ μόνο καλὸ ποὺ ἔχω εἶναι αὐτό: ποτὲ δὲν δικαιώνω κανέναν, ἔστω καὶ ἂν δὲν φταίη. Ὅταν λ.χ. ἔρχωνται οἱ γυναῖκες καὶ μοῦ λένε ὅτι ἔχουν προβλήματα στὴν οἰκογένεια καὶ φταίει ὁ ἄνδρας, κατσαδιάζω τὶς γυναῖκες. Ὅταν ἔρχωνται οἱ ἄνδρες

καὶ κάνουν παράπονα γιὰ τὶς γυναῖκες, κατσαδιάζω τοὺς ἄνδρες. Δὲν ἀναπαύω τὸν λογισμό τους, ἀλλὰ λέω τὰ στραβὰ τοῦ καθενός· λέω στὸν καθέναν αὐτὸ ποὺ τοῦ χρειάζεται, γιὰ νὰ βοηθηθῆ. Ἀλλιῶς φεύγει ἀναπαυμένος ὁ ἕνας, φεύγει ἀναπαυμένος καὶ ὁ ἄλλος, καὶ στὸ σπίτι πιάνονται μεταξύ τους. «Εἶχε δίκιο ποὺ μοῦ εἶπε γιὰ σένα ἔτσι!». «Καὶ σ᾽ ἐμένα ξέρεις τί εἶπε γιὰ σένα;». Θέλω νὰ πῶ, κανέναν δὲν ἀναπαύω στὰ πάθη του. Πολλοὺς μάλιστα τοὺς μαλώνω πολὺ – φυσικὰ γιὰ τὸ καλό τους –, ἀλλὰ φεύγουν πραγματικὰ ἀναπαυμένοι. Μπορεῖ νὰ φεύγουν πικραμένοι, ἀλλὰ μέσα τους καταλαβαίνουν ὅτι ἐγὼ πικράθηκα πιὸ πολὺ ἀπὸ αὐτούς, καὶ αὐτὸ τοὺς πληροφορεῖ.

– Μερικοί, Γέροντα, νιώθουν σιγουριά, ὅταν τοὺς μαλώνετε.

– Ναί, γιατὶ δὲν τὸν μαλώνω τὸν ἄλλον ξερά. Θὰ τοῦ πῶ ὅτι ἔχει αὐτὰ τὰ καλά, γιὰ νὰ τὰ ἀξιοποιήση, καὶ αὐτὰ τὰ κουσούρια, γιὰ νὰ τὰ διορθώση. Ὅταν δὲν τοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια, τότε, σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ δὲν κολακεύεται, παλαβώνει.

Ἀντιμετώπιση περιπτώσεων ἀπελπισίας

Ἦρθε κάποιος νεαρὸς ἀναστατωμένος καὶ μοῦ εἶπε: «Γέροντα, δὲν πρόκειται νὰ διορθωθῶ. Μοῦ εἶπε ὁ πνευματικός μου: "αὐτὰ εἶναι καὶ κληρονομικά..."». Τὸν εἶχε πιάσει ἀπελπισία. Ἐγώ, ὅταν μοῦ πῆ κάποιος ὅτι ἔχει προβλήματα κ.λπ., θὰ τοῦ πῶ: « Αὐτὸ συμβαίνει γι᾽ αὐτὸν καὶ γι᾽ αὐτὸν τὸν λόγο· γιὰ ν᾽ ἀλλάξης, πρέπει νὰ κάνης ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο». Ἔχει λ.χ. κάποιος ἕναν λογισμὸ ποὺ τὸν βασανίζει καὶ δὲν κοιμᾶται, παίρνει χάπια γιὰ τὸ κεφάλι, γιὰ τὸ στομάχι καὶ μὲ ρωτάει: «Νὰ κόψω τὰ χάπια;». «Ὄχι, τοῦ λέω, νὰ μὴν κόψης τὰ χάπια. Νὰ πετάξης τὸν λογισμὸ ποὺ σὲ βασανίζει καὶ ὕστερα νὰ τὰ κόψης. Ἂν δὲν πετάξης τὸν λογισμό, ἔτσι θὰ πᾶς· θὰ ταλαιπωρῆσαι». Γιατί, τί θὰ ὠφελήση νὰ κόψη τὰ χάπια, ὅταν κρατάη μέσα του τὸν λογισμὸ ποὺ τὸν βασανίζει;

Καλὰ εἶναι ὁ πνευματικὸς νὰ μὴ φθάνη μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀνάβη κόκκινο φῶς· νὰ ἀνέχεται λίγο μία κατάσταση, ἀλλὰ φυσικὰ πρέπει καὶ ὁ ἄλλος νὰ δουλεύη σωστά, γιὰ νὰ βοηθηθῆ. Ἕνας νεαρὸς ζόρισε κάποια φορὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του – ποιός ξέρει τί τῆς ἔλεγε; – καὶ ἐκείνη ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησή της πῆρε τὸ αὐτοκίνητο καὶ ἔφυγε καὶ στὸν δρόμο σκοτώθηκε. Μετὰ ὁ νεαρὸς ἤθελε νὰ αὐτοκτονήση, γιατὶ ἔνιωθε ὅτι αὐτὸς ἔγινε αἰτία καὶ σκοτώθηκε ἡ κοπέλα. Ὅταν ἦρθε καὶ μοῦ τὸ εἶπε, ἂν καὶ στὴν οὐσία εἶχε κάνει ἔγκλημα, τὸν παρηγόρησα καὶ τὸν ἔφερα σὲ λογαριασμό. Ἔπειτα ὅμως τὸ ἔρριξε τελείως ἔξω, ἔγινε τελείως ἀδιάφορος, βρῆκε ἐν τῷ μεταξὺ καὶ μιὰ ἄλλη. Ὅταν ξαναῆρθε μετὰ ἀπὸ δύο-τρία χρόνια, τοῦ ἔδωσα ἕνα τράνταγμα γερό, γιατὶ τότε δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ αὐτοκτονήση. Χρειαζόταν τὸ τράνταγμα, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε ἀναγνώριση. «Δὲν καταλαβαίνεις, τοῦ εἶπα, ὅτι ἔκανες φόνο, ὅτι ἔγινες αἰτία καὶ σκοτώθηκε ἡ κοπέλα;». Ἂν δούλευε σωστά, θὰ συνέχιζε νὰ ὑποφέρη, ἀλλὰ θὰ ἀνταμειβόταν μὲ θεϊκὴ παρηγοριά· δὲν θὰ ἔφθανε σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάσταση τὴν ἀλήτικη τῆς ἀδιαφορίας.

Θέλει δηλαδὴ πολλὴ προσοχή. Κάνει κάποιος ἕνα σφάλμα καὶ πέφτει στὴν ἀπελπισία. Ἐκείνη τὴν στιγμὴ μπορεῖ νὰ τὸν παρηγορήσης, ἀλλά, γιὰ νὰ μὴ βλαφθῆ, χρειάζεται καὶ τὸ δικό του φιλότιμο. Μιὰ φορὰ εἶχε ἔρθει στὸ Καλύβι ἕνα νέο παιδὶ ἀπελπισμένο, γιατὶ ἔπεφτε σὲ σαρκικὴ ἁμαρτία καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ

αὐτὸ τὸ πάθος. Εἶχε πάει σὲ δυὸ πνευματικοὺς ποὺ προσπάθησαν μὲ αὐστηρὸ τρόπο νὰ τὸ βοηθήσουν νὰ καταλάβη ὅτι εἶναι βαρὺ αὐτὸ ποὺ κάνει. Τὸ παιδὶ ἀπελπίσθηκε. «Ἀφοῦ ξέρω ὅτι αὐτὸ ποὺ κάνω εἶναι ἁμαρτία, εἶπε, καὶ δὲν μπορῶ νὰ σταματήσω νὰ τὸ κάνω καὶ νὰ διορθωθῶ, θὰ κόψω κάθε σχέση μου μὲ τὸν Θεό». Ὅταν ἄκουσα τὸ πρόβλημά του, τὸ πόνεσα τὸ καημένο καὶ τοῦ εἶπα: «Κοίταξε, εὐλογημένο, ποτὲ νὰ μὴν ξεκινᾶς τὸν ἀγώνα σου ἀπὸ αὐτὰ ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ κάνης, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μπορεῖς νὰ κάνης. Γιά νὰ δοῦμε τί μπορεῖς νὰ κάνης, καὶ νὰ ἀρχίσης ἀπὸ αὐτά. Μπορεῖς νὰ ἐκκλησιάζεσαι κάθε Κυριακή;». «Μπορῶ», μοῦ λέει. «Μπορεῖς νὰ νηστεύης κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευή;». «Μπορῶ». «Μπορεῖς νὰ δίνης ἐλεημοσύνη τὸ ἕνα δέκατο ἀπὸ τὸν μισθό σου ἢ νὰ ἐπισκέπτεσαι ἀρρώστους καὶ νὰ τοὺς βοηθᾶς;». «Μπορῶ». «Μπορεῖς νὰ προσεύχεσαι κάθε βράδυ, ἔστω κι ἂν ἁμάρτησες, καὶ νὰ λὲς "Θεέ μου, σῶσε τὴν ψυχή μου";». «Θὰ τὸ κάνω, Γέροντα», μοῦ λέει. «Ἄρχισε λοιπόν, τοῦ λέω, ἀπὸ σήμερα νὰ κάνης ὅλα αὐτὰ ποὺ μπορεῖς, καὶ ὁ παντοδύναμος Θεὸς θὰ κάνη τὸ ἕνα ποὺ δὲν μπορεῖς». Τὸ καημένο ἠρέμησε καὶ συνέχεια ἔλεγε: «Σ᾽ εὐχαριστῶ, πάτερ». Εἶχε, βλέπεις, φιλότιμο καὶ ὁ Καλὸς Θεὸς τὸ βοήθησε.

Αὐστηρότητα στοὺς ἀναιδεῖς, ἐπιείκεια στοὺς φιλότιμους

Ἂν ἕνας ἄνθρωπος ἔχη ἀγαθὴ προαίρεση, ἀλλὰ δὲν βοηθήθηκε ἀπὸ μικρός, δὲν εἶναι κολακεία νὰ τοῦ πῆς τὰ καλὰ ποὺ βλέπεις σ᾽ αὐτόν, γιατὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο βοηθιέται καὶ ἀλλοιώνεται, ἐπειδὴ δικαιοῦται καὶ τὴν θεία βοήθεια. Εἶπα σὲ κάποιον: «Ἐσὺ εἶσαι καλός. Δὲν ταιριάζουν σ᾽ ἐσένα αὐτὰ ποὺ κάνεις». Τοῦ τὸ εἶπα αὐτό, γιατὶ εἶδα τὸ καλό του χωράφι καὶ τὸν κακὸ σπόρο ποὺ εἶχε ρίξει. Εἶδα ὅτι ἐσωτερικὰ ἦταν καλὸς καί, ὅ,τι κακὸ ἔκανε, ἦταν ἐξωτερικό. Δὲν τοῦ εἶπα: «εἶσαι καλός», γιὰ νὰ τὸν κολακέψω, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν βοηθήσω, νὰ τοῦ κινήσω τὸ φιλότιμο.

Μερικοὶ ἔχουν τὸ ἑξῆς τυπικό: Ἔχει, δὲν ἔχει ὁ ἄλλος κάποιο χάρισμα, τοῦ λένε: «δὲν ἔχεις χάρισμα», δῆθεν γιὰ νὰ μὴν ὑπερηφανευθῆ καὶ βλαφθῆ. Ἕνα ἰσοπέδωμα δηλαδή. Ὅταν ὅμως ἀπελπίζεται ὁ ἄλλος γιὰ τὸ κακὸ ποὺ κάνει, ἀπελπίζεται καὶ γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔχει, τότε πῶς θὰ ξεθαρρέψη, γιὰ νὰ ἀγωνισθῆ μὲ προθυμία; Ἐνῶ, ἂν τοῦ πῆς τὰ καλὰ ποὺ ἔχει καὶ τοῦ καλλιεργήσης τὸ φιλότιμο καὶ τὴν ἀρχοντιά, βοηθιέται, ἀναπτύσσεται καὶ προχωράει.

Ἐγὼ ἔχω τυπικό, ὅταν βλέπω ὅτι κάποιος ἔχει ἕνα χάρισμα ἢ ὅτι πάει καλὰ στὸν ἀγώνα του, νὰ τοῦ τὸ λέω καί, ὅταν βλέπω κάτι στραβό, νὰ παίρνω βρεγμένη σανίδα... Δὲν σκέφτομαι μήπως βλαφτῆ ἡ ψυχὴ μὲ τὸν πρῶτο ἢ τὸν δεύτερο τρόπο, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο τρόποι ἔχουν ἀγάπη. Ἂν βλαφθῆ ἀπὸ τὴν συμπεριφορά μου, αὐτὸ σημαίνει ὅτι θὰ ἔχη βλάβη. Ἂν π.χ. ἡ εἰκόνα ποὺ ἔκανε μιὰ ἀδελφὴ εἶναι καλή, θὰ τῆς πῶ ὅτι εἶναι καλή. Ἂν δῶ ὅτι ὑπερηφανεύθηκε καὶ ἀρχίζει νὰ ἀποκτάη ἀναίδεια, θὰ τῆς δώσω μιὰ καὶ θὰ τὴν κάνω πέρα. Φυσικά, ἂν ὑπερηφανευθῆ, θὰ κάνη μετὰ καρικατοῦρες, ὁπότε θὰ φάη ἄλλο μάλωμα. Ἂν ταπεινωθῆ ξανά, θὰ κάνη πάλι καλὴ δουλειά. Ἐμένα ἀρρωστημένα πράγματα δὲν μὲ ἀναπαύουν. Στραμπουλιγμένα πράγματα δὲν τὰ μπορῶ. Θὰ τὰ κάνω ἔτσι ἀπὸ ᾽δῶ, ἔτσι ἀπὸ ᾽κεῖ, ὥστε νὰ βροῦν τὴν θέση τους. Τί; θὰ οἰκονομάω ἀρρωστημένες καταστάσεις;

– Γέροντα, ὅταν ὁ ἀναιδὴς γίνεται πιὸ ἀναιδὴς ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ τοῦ δείχνεις, πῶς θὰ τὸν βοηθήσης;

– Νὰ σοῦ πῶ: ὅταν βλέπω ὅτι ὁ ἄλλος δὲν βοηθιέται ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον μου, τὴν καλωσύνη, τὴν ἀγάπη, τότε λέω ὅτι δὲν ἔχω συγγένεια μαζί του καὶ ἀναγκάζομαι νὰ μὴν τοῦ φέρωμαι μὲ καλωσύνη. Κανονικά, ὅσο καλωσύνη σοῦ δείχνουν, τόσο πρέπει νὰ ἀλλοιώνεσαι, νὰ διαλύεσαι, νὰ λειώνης.

Παλιὰ τί εἶχε συμβῆ μὲ κάποιον. Στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσω, ἀναγκάστηκα νὰ τοῦ πῶ μερικὰ θεῖα γεγονότα ποὺ εἶχα ζήσει. Ἀντὶ ὅμως νὰ πῆ: «Θεέ μου, πῶς νὰ Σὲ εὐχαριστήσω γι᾽ αὐτὴν τὴν παρηγοριὰ κ.λπ.» καὶ νὰ διαλυθῆ, πῆρε θάρρος καὶ φερόταν μὲ ἀναίδεια. Τότε κράτησα μιὰ αὐστηρὴ στάση. «Θὰ τὸν βοηθῶ, εἶπα, ἀπὸ μακριὰ μὲ τὴν προσευχή». Αὐτὸ τὸ ἔκανα, ὄχι γιατὶ δὲν τὸν ἀγαποῦσα, ἀλλὰ γιατὶ αὐτὸς ὁ τρόπος θὰ τὸν βοηθοῦσε.

– Καὶ ἄν, Γέροντα, καταλάβη, τὸ λάθος του καὶ ζητήση συγγνώμη;

– Ἂν τὸ καταλάβη, ἐντάξει, μποροῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε. Διαφορετικά, ἂν δὲν βοηθιέται ἀπὸ τὸ φιλότιμό μου, δὲν βρίσκω ἀνταπόκριση, καὶ δὲν ἔχω συγγένεια μαζί του. Ὅταν ὁ ἄλλος ἔχη εὐλάβεια, ταπείνωση, δὲν ἔχη ἀναίδεια, κι ἐσὺ κινεῖσαι ἁπλά. Ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς φέρομαι σὲ ὅλους μὲ ἄνεση καὶ ἁπλότητα. Δὲν φέρομαι περιορισμένα, δῆθεν γιὰ νὰ μὴ δώσω θάρρος στὸν ἄλλον καὶ τὸν βλάψω. Δίνομαι ὁλόκληρος, γιὰ νὰ βοηθηθῆ, νὰ ἀναπτυχθῆ μέσα σ᾽ ἕνα κλίμα ἀγάπης, καὶ σιγὰ-σιγὰ τοῦ λέω τὰ κουσούρια του. Τὸν θεωρῶ ἀδελφό μου, πατέρα μου, παπποῦ μου, ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία του. Κάνω λιακάδα, γιὰ νὰ βγοῦν ὅλα τὰ φίδια, οἱ σκορπιοί, τὰ σκαθάρια – τὰ πάθη –, καὶ ὕστερα τὸν βοηθάω νὰ τὰ σκοτώση. Ἂν ὅμως δῶ ὅτι δὲν τὸ ἐκτιμάει αὐτὸ καὶ δὲν βοηθιέται ἀπὸ τὴν συμπεριφορά μου, ἀλλὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν ἁπλότητά μου καὶ τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη μου καὶ ἀρχίζει νὰ φέρεται μὲ ἀναίδεια, τραβιέμαι σιγὰ-σιγά, γιὰ νὰ μὴ γίνη περισσότερο ἀναιδής. Ἀλλὰ στὴν ἀρχὴ δίνομαι ὁλόκληρος, γι᾽ αὐτὸ μετὰ ἔχω ἀναπαυμένη τὴν συνείδησή μου. Μιὰ φορὰ στὴν Μονὴ Στομίου εἶχα πάρει ἕνα παιδί, γιὰ νὰ τὸ βοηθήσω, νὰ τοῦ μάθω καὶ τὴν τέχνη τοῦ μαραγκοῦ. Τοῦ φερόμουν μὲ πολλὴ καλωσύνη, τὸν εἶχα σὰν ἀδελφό. Ἔβλεπα ὅμως μερικὰ πράγματα ποὺ δὲν μὲ ἀνέπαυαν. Μιὰ φορὰ τὸν ρωτάω: «Τί ὥρα εἶναι;». «Μὲ τὰ μυαλὰ τὰ δικά σου πάει τὸ ρολόι!», μοῦ λέει. Ἔ, τότε εἶπα: «Δὲν συμφέρει νὰ συνεχίσω ἔτσι. Θὰ συμμαζέψω σιγὰ-σιγὰ "τὰ μυαλά μου", γιατὶ δὲν ὠφελεῖται». Κανονικὰ αὐτός, ἂν ἦταν φιλότιμος, ἔτσι ὅπως τοῦ φερόμουν, ἔπρεπε νὰ διαλυθῆ. Ἀλλὰ εἶδα ὅτι δὲν μὲ χωροῦσε, δὲν μὲ καταλάβαινε. Ὕστερα μόνος του ἔφυγε· δὲν τὸν ἔδιωξα. Βλέπεις, ἡ ἀνοχή, ἡ ἀγάπη κάνουν τὸν ἀναιδῆ πιὸ ἀναιδῆ καὶ τὸν φιλότιμο πιὸ φιλότιμο.

Ἡ καλωσύνη βλάπτει τὸν ἀμετανόητο

– Γέροντα, θυμᾶμαι, μιὰ φορὰ μὲ εἴχατε μαλώσει πολύ.

– Ἂν χρειασθῆ, πάλι θὰ σὲ μαλώσω, γιὰ νὰ πᾶμε ὅλοι μαζὶ στὸν Παράδεισο. Τώρα θὰ λάβω δρακόντεια μέτρα!... Κοίταξε, ἔχω τυπικὸ πρῶτα νὰ δώσω στὸν ἄλλον νὰ καταλάβη ὅτι χρειάζεται τὸ μάλωμα καὶ ὕστερα νὰ τὸν μαλώσω. Καλὰ δὲν κάνω; Ἐγώ, ἐπειδὴ μαλώνω τὸν ἄλλον, ὅταν βλέπω νὰ κάνη κάτι βαρύ, γίνομαι κακός. Ἀλλὰ τί νὰ κάνω; νὰ ἀναπαύω καθέναν στὸ πάθος του, γιὰ νὰ εἶμαι τάχα καλὸς μαζί του, καὶ μετὰ νὰ πᾶμε ὅλοι μαζὶ στὴν κόλαση; Ποτὲ δὲν μὲ πειράζει ἡ συνείδηση, ὅταν μαλώνω κάποιον ἢ τοῦ κάνω παρατήρηση κι ἐκεῖνος στενοχωριέται, γιατὶ ἀπὸ ἀγάπη τὸ κάνω, γιὰ τὸ καλό του. Βλέπω ὅτι δὲν καταλαβαίνει πόσο πλήγωσε τὸν Χριστὸ μὲ

αὐτὸ ποὺ ἔκανε, γι᾽ αὐτὸ τὸν μαλώνω. Ἐγὼ πονάω, λειώνω ἐκείνη τὴν ὥρα, ἀλλὰ δὲν μὲ πειράζει ἡ συνείδηση, γιατὶ τὸν μάλωσα. Μπορῶ νὰ πάω νὰ κοινωνήσω ἥσυχος, χωρὶς νὰ ἐξομολογηθῶ. Νιώθω μέσα μου μιὰ παρηγοριά, μιὰ χαρά. Γιατὶ γιὰ μένα παρηγοριὰ καὶ χαρὰ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς.

– Γέροντα, μοῦ περνᾶ ὁ λογισμὸς ὅτι μοῦ μιλᾶτε παρηγορητικά, ἢ γιατὶ δὲν σηκώνω τὴν αὐστηρότητα ἢ γιατὶ μοῦ ἔχετε πεῖ πολλὲς φορὲς νὰ κάνω κάτι καὶ δὲν τὸ ἔκανα, ὁπότε μὲ ἀφήνετε.

– Εὐλογημένη ψυχή, μὲ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς σου θὰ παίζω; Ὁ νέος κάνει πρόβες. Ὁ μεγάλος ἔχει κρίση καὶ βαδίζει σταθερά. Νὰ νιώθης σιγουριά. Ἂν δῶ κάτι στραβό, εἴτε ἀπὸ μακριὰ εἴτε ἀπὸ κοντά, θὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἐσὺ ἔχε ἐμπιστοσύνη καὶ εἰρήνευε. Ἆ, δὲν μ᾽ ἔχετε καταλάβει ἐμένα! Ἔτσι εὔκολα θὰ ἀναπαύω λογισμούς; Ὅταν βλέπω ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι εὐαίσθητη ἢ συγκλονίζεται ὁλόκληρη ἀπὸ τὴν συναίσθηση τοῦ σφάλματός της, τί νὰ πῶ; Τότε τὴν παρηγορῶ, γιὰ νὰ μὴν πέση στὴν ἀπελπισία. Ὅταν ὅμως βλέπω πέτρα τὴν καρδιά, τότε μιλῶ αὐστηρά, γιὰ νὰ τὴν ταρακουνήσω. Ἂν ἕνας προχωράη πρὸς τὸν γκρεμὸ καὶ τοῦ λέω: «προχώρα, πολὺ καλὰ πᾶς», δὲν ἐγκληματῶ; Τὸ κακὸ μὲ μερικοὺς εἶναι ποὺ δὲν πιστεύουν, ὅταν τοὺς λὲς νὰ μὴν ἀνησυχοῦν, καὶ βασανίζονται. Ἂν δῶ κάτι κακό, πῶς δὲν θὰ τὸ πῶ; Πῶς νὰ ἀφήσης τὸν ἄλλον νὰ πάη στὴν κόλαση; Ὅταν ἔχης εὐθύνη, θὰ βάλης καὶ τὶς φωνές, ὅταν χρειάζεται. Γιὰ μένα πιὸ καλὰ εἶναι νὰ μὴ μιλάω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ, ὅταν ἔχω εὐθύνη.

Ὕστερα νὰ προσέξη κανεὶς τὸ ἑξῆς: Μοῦ κάνεις λ.χ. ἕνα κακό· ἐγὼ σὲ συγχωρῶ. Μοῦ ξανακάνεις κάποιο ἄλλο κακό· πάλι σὲ συγχωρῶ. Ἐγὼ εἶμαι ἐντάξει, ἀλλά, ἐὰν ἐσὺ δὲν διορθώνεσαι, ἐπειδὴ σὲ συγχωρῶ, αὐτὸ εἶναι πολὺ βαρύ. Ἄλλο ἐὰν δὲν μπορῆς τελείως νὰ διορθωθῆς. Νὰ προσπαθήσης ὅμως νὰ διορθωθῆς, ὅσο μπορεῖς. Ὄχι νὰ ἀναπαύης τὸν λογισμό σου καὶ νὰ λές: «Ἀφοῦ μὲ συγχωρεῖ, ἐντάξει τακτοποιήθηκα καὶ δὲν βαριέσαι, δὲν χρειάζεται στενοχώρια». Μπορεῖ κάποιος νὰ σφάλλη, ἀλλὰ ἂν μετανοῆ, κλαίη, ζητάη μὲ συστολὴ συγχώρηση, ἀγωνίζεται νὰ διορθωθῆ, τότε ὑπάρχει ἡ ἀναγνώριση καὶ πρέπει καὶ ὁ πνευματικὸς νὰ συγχωράη. Ἂν ὅμως δὲν μετανοῆ καὶ συνεχίζη τὴν τακτική του, δὲν μπορεῖ αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς ψυχῆς του νὰ γελάη. Ἡ καλωσύνη τὸν ἀμετανόητο τὸν βλάπτει.

Ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου

– Γέροντα, εἶναι δυνατὸν κανεὶς συνειδητὰ νὰ κρύβη μιὰ πτώση του ἀπὸ τὸν πνευματικό του;

– Ναί, ἀλλά, καὶ ἂν ξέρη ὁ πνευματικὸς τὴν πτώση του ἢ κάτι καταλαβαίνη, δὲν συμφέρει, οὔτε θὰ τὸν ὠφελήση, νὰ τοῦ τὸ πῆ. Πολλὲς φορὲς βλέπω στὸν ἀγώνα τοῦ ἄλλου κάτι, καταλαβαίνω ἢ ξέρω τί ἔχει κάνει, ὅμως ἀπὸ σεβασμὸ δὲν τοῦ λέω τίποτε, ἂν δὲν μοῦ τὸ πῆ ὁ ἴδιος. Τὸ θεωρῶ ἐκβιασμό, ἀτιμία, νὰ τοῦ τὸ πῶ, τὴν στιγμὴ ποὺ ἐκεῖνος δὲν θέλει μόνος του νὰ τὸ φανερώση. Εἶναι λεπτὸ τὸ θέμα, γιατὶ θὰ τὸν ρεζιλέψης. Πῶς νὰ βιάσης τὸν ἄλλον; Ὑπάρχει ἐλευθερία. Ἐκτὸς ἂν δῶ ὅτι κινδυνεύει καὶ δὲν πρόκειται νὰ βοηθηθῆ ἀπὸ ἀλλοῦ ἢ ὅτι ἔχει ἄγνοια καὶ θὰ σπάση τὰ μοῦτρα του, θὰ καταστραφῆ, τότε θὰ κοιτάξω μὲ τρόπο νὰ τοῦ πῶ κάτι.

Εἶναι καλύτερα νὰ δίνης στὸν ἄλλον νὰ καταλαβαίνη ποῦ φταίει, ἐφόσον τὸ ζητήση, καὶ νὰ χτυπᾶ μόνος του τὸν παλαιό του ἄνθρωπο, γιατὶ ἔτσι πονᾶ λιγώτερο. Βλέπεις, κι ἕνα παιδάκι, ὅταν πέση μόνο του καὶ χτυπήση, κλαίει λιγώτερο ἀπ᾽ ὅ,τι κλαίει, ἂν πέση, γιατὶ τὸ ἔσπρωξε ἕνα ἄλλο παιδί. Γιὰ νὰ πῆ κανεὶς στὸν ἄλλον νὰ κάνη κάτι, πρέπει αὐτὸς ποὺ θὰ τὸ ἀκούση νὰ εἶναι ταπεινὸς καὶ αὐτὸς ποὺ θὰ τὸ πῆ νὰ εἶναι δέκα φορὲς πιὸ ταπεινὸς καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ τὸ ἐφαρμόζη αὐτὸ ποὺ θὰ πῆ. Θὰ κάνω ἑνάμισι ἐγώ, γιὰ νὰ πῶ στὸν ἄλλον νὰ κάνη ἕνα, καὶ πάλι θὰ σκεφθῶ ἂν τὸ πῶ.

Βέβαια, ὁ ἔλεγχος γίνεται πάντοτε σὲ ἄνθρωπο ποὺ εἶναι δικός σου ἢ γνωστός. Ὁ πνευματικὸς θὰ δῆ τί δικαιώματα τοῦ ἔδωσε ὁ ἄλλος καὶ τί εὐθύνη ἔχει γι᾽ αὐτὸν καὶ ἀνάλογα θὰ φερθῆ. Ὅταν ἔχη ἀναλάβει τὴν εὐθύνη τῆς ψυχῆς, τότε ἐπιβάλλεται ὁ ἔλεγχος, φυσικὰ μὲ διάκριση. Δὲν βοηθάει ὅμως νὰ κάνης στὸν ἄλλον τὸν δάσκαλο καὶ νὰ τὸν ἐλέγχης γιὰ τὶς συνήθειές του, ἂν ἐκεῖνος δὲν σοῦ δώση τὸ δικαίωμα. Εἶναι σὰν νὰ μπῆ κάποιος στὸ κελλί μου καὶ νὰ μοῦ ἀλλάξη τὰ πράγματα, νὰ μοῦ βάλη τὸ κανδήλι ἐδῶ, τὸ κρεββάτι ἐκεῖ, νὰ κρεμάση τὸ κομποσχοίνι ἀλλοῦ, χωρὶς νὰ μὲ ρωτήση.

Ἀγάπη πνευματικοῦ πρὸς τὸν ἐξομολογούμενο

Ὁ χαριτωμένος πνευματικὸς ἀγαπάει καὶ πονάει τὴν ψυχή, γιατὶ γνωρίζει τὴν μεγάλη ἀξία της. Τὴν βοηθάει στὴν μετάνοια, τὴν ξαλαφρώνει μὲ τὴν ἐξομολόγηση, τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ὁδηγεῖ στὸν Παράδεισο. Ὁ πνευματικὸς ὀνομάζεται «πατήρ», γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ προσπαθήση νὰ εἶναι ἀληθινὸς πατέρας· νὰ νουθετῆ μὲ θεϊκὴ ἀγάπη καὶ στοργή. Νὰ ἔρχεται στὴν θέση τοῦ κάθε ἐξομολογουμένου καὶ νὰ ζῆ τὸν πόνο του, ὥστε ὁ ἐξομολογούμενος νὰ βλέπη στὸ πρόσωπό του ζωγραφισμένο τὸν δικό του πόνο. Αὐτὸ χρειάζεται ἰδιαίτερα στὴν ἐποχή μας, ποὺ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ λίγο δροσερὸ νερό, καὶ ὄχι ἀπὸ δυνατὸ ξίδι. Οἱ περισσότεροι, ἐπειδὴ δέχονται ἐπιδράσεις δαιμονικές, δύσκολα δέχονται μιὰ πνευματικὴ συμβουλὴ ἢ μιὰ παρατήρηση. Γι᾽ αὐτὸ καὶ τὸ μάλωμα πρέπει νὰ γίνεται μὲ ἀγάπη· ἡ ὑπόδειξη τοῦ σφάλματος μὲ λεπτὸ τρόπο, μὲ γέλιο ἢ μὲ ἕνα ἀστεῖο.

Ἡ ἀγάπη πληροφορεῖ, ἐνῶ τὰ ψυχικὰ πάθη προδίδουν τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν δὲν ὑπάρχη ἀγάπη, ἡ παρατήρηση μπορεῖ νὰ γίνεται μὲ ὄμορφο τρόπο, ἀλλὰ ὁ ἄλλος κλωτσάει, γιατὶ αἰσθάνεται τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο στὴν συμπεριφορά μας. Ἐνῶ, ὅταν τὸ μάλωμα γίνεται μὲ πόνο καὶ ἀγάπη, ὁ ἄλλος μπορεῖ νὰ στενοχωριέται, ἀλλὰ στὸ βάθος δὲν πληγώνεται, γιατὶ νιώθει τὴν ἀγάπη. Γνωρίζω ἕναν πνευματικὸ ποὺ εἶναι ἀρκετὰ παχὺς – φυσικὰ εἶναι καὶ ἡ κράση του, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ στὸ φαγητὸ λίγο νὰ μὴν προσέχη –, ξέρετε ὅμως πόσο πονάει γιὰ τὸν ἄλλον, πόσο ἐνδιαφέρεται γιὰ τοὺς πονεμένους; Αὐτὸς ἔχει ταπείνωση, γιατὶ λέει ὅτι δὲν κάνει ἄσκηση, ἀλλὰ παράλληλα ἔχει πολλὴ καλωσύνη, καὶ ἔτσι πολλοὶ ἀναπαύονται περισσότερο σ᾽ αὐτὸν παρὰ σὲ ἕναν ἀσκητικὸ πνευματικό.

Ἕνας πνευματικός, ποὺ δὲν εἶναι ἀποφασισμένος νὰ πάη ἀκόμη καὶ στὴν κόλαση γιὰ τὴν ἀγάπη τῶν πνευματικῶν παιδιῶν του, δὲν εἶναι πνευματικός.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΙΙ. Πατερικῶν χωρίων

Ἁγίου Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου, *Εὐεργετινός*, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις Α΄, ἔκδ. Ματθ. Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1980, σ. 34 κ.ἑ.

Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἐπιστολὴ 217, παρ. 84, *PG* 32, 808Β

Τὸ Γεροντικόν, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1981
Ἀββᾶς Ἀλώνιος γ΄, σ. 20
Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος κβ΄, σ. 68

Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, *Εὐεργετινός*, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις ΛΕ΄, ἔκδ. Ματθ. Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1980, σ. 510

Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, *Εἰς τὴν προσευχήν*, Λόγος Β΄, *PG* 44, 1141Α

Εὐεργετινός, τόμος Α΄, Ὑπόθεσις Α΄, ἔκδ. Ματθ. Λαγγῆ, Ἀθῆναι 1980, σ. 54 κ.ἑ.

Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1961
Λόγος ΙΘ΄, σ. 58 κ.ἑ.
Λόγος Λ΄, σ. 111
Ἐπιστολὴ Δ΄, σ. 329

Μητερικόν, Δ. Τσάμη, τόμος Γ΄, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 18-24

Ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, *Περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων δικαιοῦσθαι*, Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν, τόμος Α΄, ἔκδ. «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1984
κεφ. σιε΄, σ. 124
κεφ. ρνε΄, σ. 120

III. Ἐννοιῶν, πραγμάτων καὶ ὀνομάτων